

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
7	Flyttningshjälp, <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	11,000	—	—	—
8	Sjukvård för marinen, <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	140,960	—	—	—
9	Uppvärmning, belysning, renhållning samt tvätt- och badinrättningar, <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	350,000	—	—	—
10	Arvoden åt vid skeppsgossekåren i Marstrand anställda personer m. m., <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	—	—	—	—	11,950	—
11	Skrivmaterialier och expenser m. m., <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	140,000	—	—	—
12	Utgivande av läroböcker, beskrivningar, reglementen och instruktioner m. m.....	—	—	—	—	25,000	—	—	—
13	Tryckningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	25,019	—	—	—
14	Diverse behov.....	—	—	—	—	22,254	—	—	—
15	Extra utgifter.....	—	—	—	—	75,000	—	—	—
16	Hysesutgifter, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	—	—	—	—	57,000	—
17	Täckande av vissa förskott, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	—	—	—	—	339,947	—
18	Bidrag till utgivande av ett sjökrigshistoriskt arbete, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	—	—	—	—	6,000	—
19	Löneförbättring för vissa vaktmästare m. fl.	—	—	—	—	1,900	—	—	—
20	Provisorisk löne reglering för viss personal vid marinen, <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	—	—	1,500,000	—
21	Tillfällig löneförbättring åt viss lärarpersonal, <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	—	—	26,000	—
Säger för diverse.....		—	—	—	—	905,633	—	1,951,042	—
Säger för marinen.....		—	—	—	—	22,188,138	—	13,572,268	—
2. Handeln.									
<i>Sjökarteverket.</i>									
Sjökarteverket:									
1 a	<i>Bestämt anslag</i>	47,800	—	—	—	—	—	—	—
1 b	<i>Förslagsanslag</i>	5,000	—	—	—	—	—	—	—
1 c	<i>Reservationsanslag</i>	49,000	—	—	—	—	—	—	—
		101,800	—	—	—	—	—	—	—
2	Utförande av sjömätningar.....	—	—	108,200	—	101,800	—	108,200	—

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
<i>Lots- och fyrväsendet.</i>									
Lots- och fyrinrättningen med livräddningsanstalterna, <i>förslagsanslag</i> :									
3a	Direkt anvisning.....	3,642,665	—						
3b	Friheter	405	—						
3c	Ersättningar	4	—						
4	Säkerhetsanstalter för sjöfarten.....	3,643,074	—	460,000	—	3,643,074	—	460,000	—
<i>Undervisningsanstalter för sjöfart samt nautisk-meteorologiska byrån.</i>									
5	Navigationsskolorna	185,620	—	—	—				
6	Navigationslärarkursen, <i>reservationsanslag</i>	2,200	—	—	—				
Nautisk-meteorologiska byrån:									
7a	<i>Bestämt anslag</i>	10,000	—						
7b	<i>Reservationsanslag</i>	16,100	—						
8	Ytterligare en assistent vid nautisk-meteorologiska byrån, <i>förslagsanslag</i> , högst.....		—	3,500	—				
9	Ålderstillägg för personalen vid undervisningsanstalterna för sjöfart och nautisk-meteorologiska byrån, <i>förslagsanslag</i>	13,000	—	—	—	226,920	—	3,500	—
Säger för handeln						3,971,794	—	571,700	—
Summa						26,159,932	—	14,143,968	—

Verkliga utgifter.

VI. Sjätte huvudtiteln. Civildepartementet.

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
A. Departementet.									
1	Statsministern, lönefyllnad, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	—	—	6,500	—	—	—
2	Statsråden utan departement, 3 å 15,000 kronor	—	—	—	—	45,000	—	—	—
3	Departementschefen	—	—	—	—	17,000	—	—	—
4	Departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli	—	—	—	—	220,000	—	—	—
5	Avlönande av vissa befattningshavare inom departementet m. m., <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	—	—	—	—	13,000	—
	Säger för departementet	—	—	—	—	288,500	—	13,000	—
B. Regeringsrätten.									
1	Regeringsrätten	—	—	—	—	93,700	—	—	—
C. Överståthållarämbetet.									
1	Överståthållarämbetet	—	—	—	—	97,822	—	—	—
2	Provisorisk förbättring av de hos överståthållarämbetet anställda extra tjänstnehavares avlöningsförmåner, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	—	—	—	—	10,600	—
3	Utgivande av »Polisunderrättelser», <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	—	—	—	—	38,400	—
4	Bestridande av utgifterna för registrering av automobiler, <i>förslagsanslag</i> , att utgå i första hand av inflytande avgifter för registrering av automobiler	—	—	—	—	—	—	4,500	—
	Säger för överståthållarämbetet	—	—	—	—	97,822	—	53,500	—
D. Landsstaten.									
1	Landshövdingarna	—	—	—	—	318,500	—	—	—
2	Tjänstemän och betjänte vid länsstyrelserna	—	—	—	—	1,200,000	—	—	—
3	Övergångsstat	—	—	—	—	56,800	—	—	—
4	Sakkunniga till biträde vid utredningar m. m., <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	—	—	12,000	—	—	—

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
5	Arvoden åt extra länsnotarier, extra läns bokhållare och övriga extra biträden vid länsstyrelserna m. m., <i>reservationsanslag</i>	—	—	—	—	268,000	—	—	—
6	Fögderiförvaltningarna	—	—	—	—	2,205,300	—	—	—
7	Avlöning och underhåll av särskild polistyrka på landet m. m., <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	—	—	500,000	—
8	Ersättning åt lappfogdar m. m.	—	—	—	—	—	—	22,300	—
Säger för landsstaten		-----		-----		4,060,600	—	522,300	—
E. Väg- och vattenbyggnads- väsendet.									
Väg- och vattenbyggnadsstaten:									
1 a	<i>Bestämt anslag</i>	137,800	—	—	—	—	—	—	—
<i>Reservationsanslag:</i>									
1 b	Expenser för allmänna arbeten	—	45,000: —	—	—	—	—	—	—
1 c	Vägundersökningar	90,000	—	—	—	227,800	—	—	—
2	Tillfällig höjning av anslaget till vägundersökningar	—	—	—	—	—	—	90,000	—
3	Inspektion av enskilda järnvägars rullande materiel, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	—	—	—	—	7,900	—
4	Vägar och kommunikationer	—	—	—	—	12,000	—	—	—
5	Undersökningar av mindre hamnar och farleder m. m.	—	—	—	—	—	—	10,000	—
6	Understödjande av brobyggnader och, företrädesvis mindre, hamnbyggnader m. m.	—	—	—	—	—	—	750,000	—
7	Sandvikens hamn på Öland	—	—	—	—	—	—	50,000	—
8	Ersättning för av statskontoret förskottsvis bestridda utgifter för fullbordande av ombyggnad och förbättring av Väddö kanal, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	—	—	—	—	153,758	—
9	Bidrag till anläggning eller förbättring av vägar m. m.	—	—	—	—	—	—	2,750,000	—
10	Anläggande av enklare vägar i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	500,000	—
Jordförluster genom kanal- och väganläggningar, <i>förslagsanslag:</i>									
11 a	Direkt anvisning	2,700	—	—	—	—	—	—	—
11 b	Ersättningar	4,567	—	—	—	7,267	—	—	—
12	Sveriges bidrag till den ständiga internationella föreningen för frågor rörande vägväsendet, <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	365	—	—	—
Säger för väg- och vattenbyggnadsväsendet		-----		-----		247,432	—	4,311,658	—

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
F. Medicinalstaten samt hälso- och sjukvården.									
<i>Medicinalstyrelsen med dithörande stater.</i>									
1	Medicinalstyrelsen	202,950	—	—	—	—	—	—	—
2	Personligt avlöningstillägg till en befattningshavare i medicinalstyrelsen, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	1,300	—	—	—	—	—
3	Statens bakteriologiska laboratorium	73,190	—	—	—	—	—	—	—
4	Statens rättskemiska laboratorium	18,900	—	—	—	—	—	—	—
5	Statens farmaceutiska laboratorium, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	15,600	—	—	—	—	—
6	Förste provinsialläkare och provinsialläkare	865,200	—	—	—	—	—	—	—
7	Provisorisk förbättring av provinsialläkares avlöningsförmåner, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	6,000	—	—	—	—	—
8	Avlöning åt civila läkarstipendiater, <i>reservationsanslag</i>	31,000	—	—	—	—	—	—	—
9	Bidrag till extra provinsialläkares avlöning, <i>förslagsanslag</i>	36,725	—	—	—	1,227,965	—	22,900	—
<i>Sjukvårdsanstalterna.</i>									
Sinnessjukvårdsanstalterna:									
10	Hospitals underhåll, <i>förslagsanslag</i> .. 4,950,000: —	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Om- och tillbyggnad av Lunds hospital och asyl ..	—	120,000: —	—	—	—	—	—	—
12	Nytt hospital vid Hälsingborg	—	100,000: —	—	—	—	—	—	—
13	Nytt hospital å biskopsbostället Sundby	—	200,000: —	—	—	—	—	—	—
14	Nya paviljonger för oroliga sjuka vid Sätters och Västerviks hospital	—	200,000: —	—	—	—	—	—	—
15	Ny ekonomibyggnad vid Göteborgs hospital	—	25,000: —	—	—	—	—	—	—

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
16	Anstalter för obildbara sinnesslöa, <i>förslagsanslag</i> .	225,000: —	—						
17	Anstalter för bildbara sinnesslöa, som icke äro fallandesjuka, <i>förslagsanslag</i>	331,000: —	—						
18	Epileptikeranstalter, <i>förslagsanslag</i> .	22,000: —	—	5,528,000	—	645,000	—		
	Övriga sjukvårdsanstalter:								
19	Lasarettens underhåll	15,774: —	—						
20	Utförande vid Järvsö sjukhus för spetälska av en tillbyggnad ..	—	9,850: —						
21	Underhåll av Järvsö sjukhus för spetälska	23,500: —	—						
22	Uppförande av ett spetälskesjukhus i Dalarna	—	76,220: —						
23	Anskaffande av för ett spetälskesjukhus i Dalarna erforderlig utrustning, <i>förslagsanslag</i> ..	—	10,000: —						
24	Spetälskesjukhusets i Dalarna drift, <i>förslagsanslag</i>	—	3,450: —						

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
25	Bidrag för uppförande eller inrättande av tuberkulosjukvårdsanstalter								
			400,000:—						
26	Bidrag för driftkostnaderna vid tuberkulossjukvårdsanstalter, <i>förslagsanslag</i> ..	650,000:—							
27	Resebidrag till vissa patienter vid kustsanatorierna, <i>förslagsanslag</i> ..		5,000:—						
28	De genom medel ur Konung Oscar II:s jubileumsfond inrättade folk-sanatorierna, <i>förslagsanslag</i> , höst ..		300,000:—						
29	Statsbidrag till dispensärverksamhet, <i>förslagsanslag</i> ..		70,000:—						
30	Behandling enligt den s. k. ljusmetoden av medellösa, med sjukdomen »lupus vulgaris» behäftade personer från landsorten, <i>förslagsanslag</i> ..		30,000:—	689,274		904,520			
31	Vanföreväsendet: Vanförestalt i Sundsvall...		75,000:—						

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
32	Kliniker och polikliniker vid vanförestalterna i Stockholm, Göteborg och Hälsingborg, <i>förslagsanslag</i>	89,000:	—	—	—	—	—	—	—
33	Underhåll av skol- och uppfostringshem för vanföra, <i>förslagsanslag</i>	45,000:	—	—	—	—	—	—	—
34	Bidrag till resor för vanföra jämte vårdare, <i>förslagsanslag</i>	35,000:	—	—	—	—	—	—	—
35	De i Stockholm, Göteborg och Hälsingborg av föreningarna för bistånd åt vanföra inrättade undervisningsanstalterna för vanföra m. m., <i>förslagsanslag</i>	69,500:	—	238,500	—	75,000	—	6,455,774	—
<i>Hälsovård i allmänhet.</i>									
36	Kostnader för allmän hälso- och sjukvård, <i>förslagsanslag</i>	225,000	—	—	—	—	—	—	—
37	Ortopediska institutet	8,250	—	—	—	—	—	—	—
38	Skyddsköppningen, <i>förslagsanslag</i>	240,000	—	—	—	—	—	—	—
39	Inköp av radium för svenska cancerföreningens Stockholmsavdelnings sjukhem i Stockholm	—	—	100,000	—	—	—	—	—
40	Karantänsanstalten på Käsö, <i>förslagsanslag</i> , högst	16,600	—	—	—	—	—	—	—
41	Skötsel av den å karantänsanstalten på Käsö befintliga koloxidapparaten, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	1,000	—	—	—	—	—

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
42	Personligt lönetillägg åt karantänsläkaren på Kängö G. E. Hjortzberg, <i>förslagsanslag</i> , högst			500					
43	Svenska läkarsällskapet	3,000							
44	Resestipendier åt civila läkare	3,500							
45	Sveriges andel i kostnaderna för den internationella hälsovårdsbyrån i Paris, <i>förslagsanslag</i>	7,000				503,350		101,500	
	Säger för medicinalstaten samt hälso- och sjukvården					8,187,089		1,748,920	
	G. Sociala verk och inrättningar.								
	Riksförsäkringsanstalten:								
1	Riksförsäkringsanstalten	104,800							
2	Upprätthållande av riksförsäkringsanstaltens verksamhet, <i>förslagsanslag</i>			636,000					
3	Handläggning av ärenden rörande ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, <i>förslagsanslag</i>			9,500					
4	Ersättning åt postsparbanken för dess bestyr med uppbörd och utbetalningar för riksförsäkringsanstalten, <i>förslagsanslag</i>			39,000					
5	Statens bidrag till fiskares försäkring, <i>förslagsanslag</i>	16,000				120,800		684,500	
	Försäkringsrådet:								
6	Försäkringsrådet	64,300							
7	Upprätthållande av försäkringsrådets verksamhet, <i>förslagsanslag</i>			55,000					
8	Möbler, inventarier m. m. för försäkringsrådet, <i>förslagsanslag</i>			25,000					
9	Vissa omkostnader för försäkringsrådet under sista kvartalet 1917, <i>förslagsanslag</i>			20,000		64,300		100,000	
	Socialstyrelsen:								
10	Socialstyrelsen	173,500							
11	Upprätthållande av socialstyrelsens verksamhet, <i>förslagsanslag</i> , högst			36,300					
12	Medling i arbetsvister, <i>förslagsanslag</i>			25,000					
13	Kostnaderna för en arbetsdomstol, <i>förslagsanslag</i>			73,000					

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
28	Bidrag till anordnande av erkända alkoholistanstalter	30,000	—						
29	Sakkunnigt biträde hos socialstyrelsen för ärenden rörande alkoholistvården, <i>förslagsanslag</i> , högst...	3,600	—	279,100	—				
	Främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder:								
30 a	<i>Förslagsanslag</i> , högst...	25,750	—						
30 b	<i>Reservationsanslag</i>	3,000	—	28,750	—			307,850	
	Allmänna pensionsförsäkringen:								
31	Pensionsstyrelsen	333,800	—						
32	Upprätthållande av pensionsstyrelsens verksamhet m. m., <i>förslagsanslag</i>			432,600	—				
33	Bestridande av den på staten belöpande kostnad för pensionstillägg och understöd jämlikt lagen om allmän pensionsförsäkring, <i>förslagsanslag</i>			6,750,000	—				
34	Statsbidrag till den jämlikt lagen om allmän pensionsförsäkring anordnade, på frivilliga avgifter grundade försäkring, <i>förslagsanslag</i>			25,000	—				
35	Bidrag till understöd åt de personer, som genom lagen den 8 juni 1915 blivit delaktiga i den allmänna pensionsförsäkringen, <i>förslagsanslag</i> , högst			548,000	—				
36	Ersättning till postsparbanken för bestyret med pensionsutbetalningar m. m., <i>förslagsanslag</i>			140,000	—				
37	Ersättning till prästerskapet för införande av uppgift om födelseort i de jämlikt 14 § av lagen om allmän pensionsförsäkring upprättade förteckningar för år 1916, <i>förslagsanslag</i>			28,000	—				
38	Ersättning till häradskrivarna för pensionsförteckningar, <i>förslagsanslag</i> ...			50,000	—	333,800		7,973,600	
	Diverse sociala ändamål:								
39	Nationalföreningens mot emigrationen verksamhet, <i>förslagsanslag</i> , högst			10,000	—				
40	Understöd åt stiftelsen »Hemmet Fristad», <i>förslagsanslag</i> , högst			10,000	—				

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
41	Understöd åt Drottning Sophiaskyddshem, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	2,500	—	—	—	—	—
42	Husmodersskolor m. m., <i>förslagsanslag</i>	—	—	50,000	—	—	—	72,500	—
	Säger för sociala verk och inrättningar					2,405,780	—	9,448,650	—
	H. Försäkringsinspektionen.								
1	Upprätthållande av försäkringsinspektionens verksamhet, <i>reservationsanslag</i> , att av bidrag till försäkringsinspektionen direkt utgå					59,300	—	—	—
	I. Diverse.								
1	Undersökningar och arbeten för en skematisk förteckning och beskrivning över Sveriges vattenfall							40,500	—
2	Inspektion över elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring, <i>förslagsanslag</i> , högst							27,800	—
3	Bestridande av utgifterna för statens biografbyrå, att av avgifter för granskning av biografbilder direkt utgå							30,000	—
4	Understöd åt Sveriges riksförbund av frivilliga brandkärer, <i>förslagsanslag</i> , högst							2,500	—
5	Allmän utredning angående Sveriges inre vattenvägar							80,000	—
6	Kostnader för arbetslöshetens bekämpande, <i>förslagsanslag</i> , högst							918,500	—
7	Täckande av vissa förskott, <i>förslagsanslag</i> , högst							378,916	—
8	Extra lönetillägg för år 1917, <i>förslagsanslag</i>							12,000	—
9	Löneförbättring för vissa vaktmästare m. fl.					7,300	—	—	—
10	Ålderstillägg, <i>förslagsanslag</i>					375,000	—	—	—
11	Rese- och traktamentspenningar, <i>förslagsanslag</i>					200,000	—	—	—

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
12	Postavgifter för tjänstebrev och dylika försändelser, <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	1,430,000	—	—	—
13	Extra utgifter, <i>reservationsanslag</i>	—	—	—	—	12,000	—	—	—
14	Skrivmaterialier och expenser, ved m. m., <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	450,000	—	—	—
15	Tryckningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	200,033	—	—	—
	Säger för diverse	—	—	—	—	2,674,333	—	1,490,216	—
	Summa	—	—	—	—	18,114,556	—	17,588,244	—

Verkliga utgifter.

VII. Sjunde huvudtiteln. Finansdepartementet.

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
A. Departementet.									
1	Departementschefen	—	—	—	—	17,000	—	—	—
2	Departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli	—	—	—	—	147,000	—	—	—
3	Biträde inom departementet vid beredning av ärenden rörande bankväsendet m. m., förslagsanslag, högst	—	—	—	—	4,700	—	—	—
	Säger för departementet	—	—	—	—	168,700	—	—	—
B. De centrala ämbetsverken.									
Kammarkollegium:									
1	Kammarkollegium	128,000	—	—	—	—	—	—	—
2	Förstärkning av arbetskrafterna hos kammarkollegium	—	—	84,400	—	—	—	—	—
3	Ordnande av vissa kammarkollegii andra arkivkontor tillhörande handlingar, förslagsanslag, högst	—	—	1,500	—	128,000	—	85,900	—
Statskontoret:									
4	Statskontoret	—	—	—	—	169,000	—	—	—
5	Förstärkning av arbetskrafterna å statskontorets riksbokslutsbyrå, förslagsanslag, högst	—	—	—	—	—	—	7,000	—
Mynt- och justeringsverket:									
6	Bestridande av de med mynt- och justeringsverkets drift förenade kostnader, reservationsanslag, att av inkomst av myntning och justering direkt utgå	—	—	—	—	915,000	—	—	—
Kommerskollegium:									
7	Kommerskollegium	144,165	—	—	—	—	—	—	—
8	Provisorisk löne reglering för kommerskollegium, förslagsanslag	—	—	12,345	—	—	—	—	—

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
9	Förstärkning av arbetskrafterna å kommerskollegii industribyrå, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	10,532	—	—	—	—	—
10	Teknisk konsulent å kommerskollegii industribyrå, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	5,825	—	—	—	—	—
11	Handläggning hos kommerskollegium av ärenden rörande svenska fartygs registrering m. m., <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	10,050	—	—	—	—	—
12	Förhandskontroll å fartygs sjövärdighet, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	178,200	—	—	—	—	—
13	Sjötekniskt biträde hos kommerskollegium m. m., <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	5,525	—	—	—	—	—
14	Särskild sjöåklagare hos kommerskollegium, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	3,000	—	—	—	—	—
15	Utgivande av »Kommersiella meddelanden», <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	12,300	—	—	—	—	—
16	Arvode till en vaktmästare hos kommerskollegium, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	1,175	—	144,165	—	238,952	—
	Kammarrätten:								
17	Kammarrätten.....	—	—	—	—	284,300	—	—	—
18	Förstärkning av arbetskrafterna hos kammarrätten.....	—	—	—	—	—	—	88,126	—
	Statistiska centralbyrån:								
19	Avlöningsmedel.....	76,900	—	—	—	—	—	—	—
20	Arvoden åt tillfälliga biträden samt vikariatsersättningar, <i>reservationsanslag</i> ..	22,790	—	—	—	—	—	—	—
21	Provisorisk löne reglering för statistiska centralbyrån, <i>förslagsanslag</i>	—	—	10,370	—	—	—	—	—
22	Arvoden åt en extra ordinarie förste aktuarie och fyra extra ordinarie aktuarier, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	21,700	—	—	—	—	—
23	Förstärkning av de till arvoden åt tillfälliga biträden m. m. anslagna medel, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	17,200	—	—	—	—	—
24	Bibliotekets underhållande, <i>reservationsanslag</i>	2,000	—	—	—	101,690	—	49,270	—
	Överintendentsämbetet:								
25	Överintendentsämbetet.....	—	—	—	—	147,800	—	—	—
26	Länsarkitekter och byggnadsstatistik ..	—	—	—	—	—	—	39,000	—
	Patent- och registreringsverket:								
27	Upprätthållande av patent- och registreringsverkets verksamhet, <i>reservationsanslag</i> , att av patent- och varumärkes- samt registreringsavgifters medel direkt utgå.....	—	—	—	—	540,600	—	—	—

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
9	Bidrag till internationella statistiska institutets permanenta byrå i Haag, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	—	—	—	—	1,000	—
10	Ersättning till sjömanshusen, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	—	—	—	—	40,000	—
11	Arvoden till två dispaschörsassistenter, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	—	—	—	—	4,000	—
12	Internationell patrulleringstjänst i Norra Atlanten m. m.....	—	—	—	—	—	—	14,600	—
	Säger för handel och sjöfart.....					136,500	—	161,250	—
	E. Industri, hantverk och slöjd.								
	Befrämjande i allmänhet av slöjderna:								
1a	<i>Bestämt anslag</i>	23,500	—	—	—	—	—	—	—
	<i>Reservationsanslag:</i>								
1b	Reseunderstöd åt teoretiskt och praktiskt bildade tekniker, vilka icke ägna sig åt bergshanteringen.....	12,500	—	—	—	—	—	—	—
1c	Reseunderstöd åt idkare av hantverk och annan mindre industri.....	9,000	—	—	—	—	—	—	—
1d	Reseunderstöd åt verkmästare och förmän inom industrien.....	7,500	—	—	—	—	—	—	—
		29,000	—	—	—	52,500	—	—	—
2	Värvskolan i Borås, <i>förslagsanslag</i> , högst...	—	—	—	—	—	—	8,150	—
3	Sveriges hantverksorganisation, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	—	—	—	—	4,000	—
4	Föreningen för svensk hemslöjd, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	—	—	—	—	15,000	—
	Säger för industri, hantverk och slöjd.....					52,500	—	27,150	—
	F. Skatteomkostnader.								
	Tullverket:								
1	Tullverket, <i>förslagsanslag</i>	6,804,400	—	—	—	—	—	—	—
2	Bidrag till tullstatens enskilda pensionsinrättning.....	10,000	—	—	—	—	—	—	—
3	Förstärkning av arbetskrafterna hos generaltullstyrelsen, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	20,000	—	—	—	—	—
4	Förstärkning av arbetskrafterna vid tullverkets lokalförvaltning, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	265,630	—	6,814,400	—	285,630	—

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
	Kontrollstyrelsen:								
5	Kontrollstyrelsen	---	---	---	---	34,200	---	---	---
6	Förstärkning av arbetskrafterna hos kontrollstyrelsen	---	---	---	---	---	---	49,400	---
7	Kontroll å tillverkningsavgifter, <i>förslagsanslag</i>	---	---	---	---	800,000	---	---	---
8	Stämpelomkostnader, <i>förslagsanslag</i>	---	---	---	---	420,000	---	---	---
9	Kostnader för taxering till skatt å inkomst och förmögenhet, <i>förslagsanslag</i>	---	---	---	---	1,320,000	---	---	---
10	Observations- och uppbördsprocenter m. m., <i>förslagsanslag</i>	---	---	---	---	20,000	---	---	---
	Säger för skatteomkostnader					9,408,600		335,030	
	G. Kronans publika hus.								
1	Lyshållning m. fl. utgifter för kronans publika hus i Stockholm, <i>förslagsanslag</i>	---	---	---	---	50,000	---	---	---
2	Byggnader och reparationer, <i>reservationsanslag</i>	---	---	---	---	370,000	---	---	---
3	Uppförande av byggnad för en statens provningsanstalt m. m.	---	---	---	---	---	---	250,000	---
4	Ombyggnadsarbeten å länsresidenset i Malmö	---	---	---	---	---	---	135,000	---
	Säger för kronans publika hus					420,000		385,000	
	H. De kungl. teatrarna.								
1	Kungl. operan	---	---	---	---	60,000	---	---	---
2	Brandförsäkring av operabyggnaden och dramatiska teaterns byggnad, <i>förslagsanslag</i> , högst	---	---	---	---	---	---	40,176	---
3	Brandförsäkring av staten tillhörig, i operabyggnaden förvarad löseegendom, <i>förslagsanslag</i> , högst	---	---	---	---	---	---	3,668	---
4	Brandförsäkring av staten tillhörig, i dramatiska teaterns byggnad förvarad löseegendom, <i>förslagsanslag</i> , högst	---	---	---	---	---	---	1,735	---
	Säger för de kungl. teatrarna					60,000		45,579	
	I. Diverse.								
1	Ålderstillägg, <i>förslagsanslag</i>	---	---	---	---	55,000	---	---	---
2	Ersättning till städerna för mistad tolag, <i>förslagsanslag</i>	---	---	---	---	3,500,000	---	---	---

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
	Städers friheter, <i>förslagsanslag</i> :								
3a	Direkt anvisning.....	44,670	—	—	—	—	—	—	—
3b	Friheter	30	—	—	—	44,700	—	—	—
4	Restitutioner, <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	300,000	—	—	—
5	Bidrag till landsting och städer, som icke deltaga i landsting, att av bevillning av fast egendom samt av inkomst direkt utgå.....	—	—	—	—	—	—	2,200,000	—
6	Ersättning till vissa städer och köpingar för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel	—	—	—	—	4,983,936	—	—	—
7	Ersättning till landsting och städer, som ej deltaga i landsting, för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel.....	—	—	—	—	3,100,000	—	—	—
8	Vederlag för nedlagda utskänkningsrättigheter, <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	100,000	—	—	—
9	Statsunderstöd åt synnerligen skattetyngda kommuner	—	—	—	—	—	—	600,000	—
10	Täckande av vissa förskott, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	—	—	—	—	814,470	—
11	Rese- och traktamentspenningar, <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	50,000	—	—	—
12	Skrivmaterialier och expenser, ved m. m., <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	120,000	—	—	—
13	Tryckningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	133,112	—	—	—
14	Extra lönetillägg för år 1917, <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	—	—	500	—
15	Löneförbättring för vissa vaktmästare m. fl.	—	—	—	—	3,920	—	—	—
16	Extra utgifter, <i>reservationsanslag</i>	—	—	—	—	32,000	—	—	—
	Säger för diverse	—	—	—	—	12,422,668	—	3,614,970	—
	Summa	—	—	—	—	25,205,223	—	5,131,777	—

Verkliga utgifter.

VIII. Åttonde huvudtiteln. Ecklesiastikdepartementet.

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
A. Departementet.									
1	Departementschefen	—	—	—	—	17,000	—	—	—
2	Departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli	—	—	—	—	217,000	—	—	—
3	Omläggning av undervisningsstatistiken, extra föredragande m. m.	—	—	—	—	—	—	20,400	—
	Säger för departementet					234,000	—	20,400	—
B. Arkiv, bibliotek och museer.									
<i>Arkiv.</i>									
1	Riks- och landsarkiven	104,030	—	—	—	—	—	—	—
2	Fortsatt utgivande av sådana handlingar, som äro av vikt för fäderneslandets historia	—	—	6,000	—	—	—	—	—
3	Amanuenser m. m. vid landsarkiven, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	9,200	—	—	—	—	—
4	Värmeledning i riksarkivets gamla byggnad	—	—	14,500	—	104,030	—	29,700	—
<i>Bibliotek.</i>									
5	Kungl. biblioteket	133,600	—	—	—	—	—	—	—
6	Sveriges offentliga biblioteks gemensamma accessionskatalogs 32:a årgång, omfattande år 1917. <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	2,000	—	—	—	—	—
7	Tioårsregister till Sveriges offentliga biblioteks gemensamma accessionskatalog, omfattande åren 1906—1915	—	—	1,500	—	—	—	—	—
8	Inbindning av böcker i kungl. bibliotekets äldre samlingar	—	—	10,000	—	—	—	—	—
9	Katalog över ofullständigt förtecknade delar av kungl. bibliotekets äldre samlingar, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	11,800	—	—	—	—	—
10	Förstärkande av kungl. bibliotekets anslag till vikariatsersättning m. m., <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	2,650	—	—	—	—	—

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
11	Arvodesökning åt bibliotekarien vid stifts- och läroverksbiblioteket i Linköping, förslagsanslag, högst	—	—	2,000	—				
12	Pedagogiska biblioteket i Stockholm, förslagsanslag, högst	—	—	6,500	—				
13	Bidrag till avlöning åt den skandinaviska bibliotekarien vid nordiska avdelningen av S:te Geneviëvebiblioteket i Paris, förslagsanslag, högst	—	—	800	—	133,600	—	37,250	—
<i>Museer.</i>									
Nationalmuseumet:									
Museet:									
14 a	Bestämt anslag	82,545	—						
Reservationsanslag:									
14 b	Konstsamlingarnas ökande	15,000	—						
14 c	Konstslöjdsamlingens ökande	4,000	—						
14 d	Samlingarnas vård och underhåll	4,000	—						
14 e	Boksamlingen	1,000	—						
14 f	Inlösen av levande svenska konstnärers arbeten	15,000	—						
15	Ökad ersättning för bestridande av sekreterargöröromål, förslagsanslag, högst	—	500	—	—				
16	Förstärkande av anslaget till vikariatsersättningar m. m., förslagsanslag, högst	—	3,000	—	—				
17	Inredningsarbeten i museibyggnaden m. m.	—	14,000	—	—				

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
18	Försäkring och transport av konstföremål ...	—	2,500:—						
19	Inbindning och inköp av böcker...	—	4,000:—	121,545	—	24,000	—		
Livrustkammaren:									
20	Tillsyn, underhåll och vård av livrustkammarens samlingar, <i>förslagsanslag</i> , högst		6,200:—						
21	Iståndsättande av vissa föremål i livrustkammarens samlingar, <i>förslagsanslag</i> , högst		1,700:—			7,900	—		
Naturhistoriska riksmuseet:									
Museet:									
22 a	<i>Bestämt anslag</i> 172,770:—								
22 b	<i>Reservationsanslag</i>		44,800:—						
23	Personligt arvodestillägg åt assistenten G. A. H. Dahlstedt, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	1,000:—						
24	Täckande av under år 1915 uppkommen brist i museets expensanslag, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	781:—						
25	Täckande av under år 1916 uppkommen brist i museets expensanslag, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	25,000:—	217,570	—	26,781	—		

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
26	Nordiska museet, <i>förslagsanslag</i> , högst ...	—	—	80,000	—	—	—	—	—
Kulturhistoriska museet i Lund:									
27	Förvaltningskostnader m. m.	—	—	—	—	—	—	—	—
	<i>förslagsanslag</i> , högst..... 15,000: —	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Stödjande av ekonomien under	—	—	—	—	—	—	—	—
	arbetsåret 1916—1917,	—	—	—	—	—	—	—	—
	<i>förslagsanslag</i> , högst..... 5,000: —	—	—	20,000	—	—	—	—	—
29	Musikhistoriska museet, <i>förslagsanslag</i> ,	—	—	3,000	—	—	—	—	—
	högst.....	—	—	—	—	—	—	—	—
30	Svenska skolmuseet, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	4,500	—	339,115	—	166,181	—
Säger för arkiv, bibliotek och museer		—	—	—	—	576,745	—	233,131	—
C. Kyrkliga ändamål.									
<i>Kleresistaten.</i>									
1	Kleresistaten, <i>förslagsanslag</i>	90,000	—	—	—	—	—	—	—
2	Lappmarks ecklesiastikverk, kyrkliga ändamål, <i>förslagsanslag</i>	4,000	—	—	—	—	—	—	—
3	Ersättning för prästerskapets tionde, <i>förslagsanslag</i>	1,720,000	—	—	—	—	—	—	—
4	Ersättning för vissa prästerskapet tilldelade statsanslag.....	304,074	—	—	—	—	—	—	—
5	Ersättning åt vissa församlingar till följd av lindring i främmande trosbekännarens skattskyldighet, <i>förslagsanslag</i>	25,000	—	—	—	—	—	—	—
6	Stipendier för utbildande vid universitet av präster, förtrogna med finska språket, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	2,250	—	—	—	—	—
7	Religiös och social verksamhet bland svenskar i utländska hamnstäder, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	34,500	—	—	—	—	—
8	Pastor vid svenska Gustafs församlingen i Köpenhamn.....	6,000	—	—	—	—	—	—	—
9	Pastor vid svenska Victoria församlingen i Berlin, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	6,000	—	—	—	—	—
10	Uppförande i Kristiania av svensk kyrka m. m.....	—	—	25,000	—	—	—	—	—
11	Utredning rörande ecklesiastika boställen, <i>förslagsanslag</i>	—	—	10,000	—	2,149,074	—	77,750	—

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
<i>Domkapitlens expeditioner.</i>									
12	Domkapitlens expeditioner.....	91,350	—	—	—	—	—	—	—
13	Förstärkande av ordinarie anslaget till domkapitlens expeditioner, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	11,090	—	—	—	—	—
14	Tillfällig löneförbättring åt tjänstemännen vid de ecklesiastika konsistorierna.....	—	—	12,000	—	91,350	—	23,090	—
<i>Kyrkors underhåll m. m.</i>									
Kyrkors underhåll:									
15 a	Bestämt anslag..... 1,028: —	—	—	—	—	—	—	—	—
Förslagsanslag:									
15 b	Ersättningar..... 169,400: —	170,428	—	—	—	—	—	—	—
16	Svenska kyrkan i Paris.....	4,119	—	—	—	174,547	—	—	—
Säger för kyrkliga ändamål.....						2,414,971	—	100,840	—
D. Akademier m. m.									
<i>Svenska akademien.</i>									
1	Akademien.....	—	—	—	—	8,250	—	—	—
<i>Vetenskapsakademien.</i>									
2	Diverse akademiens behov, räntegottgörelse m. m.....	14,460	—	—	—	—	—	—	—
3	Inlösen av en internationell, fortlöpande katalog över naturvetenskaplig litteratur.....	—	—	2,000	—	—	—	—	—
4	Den för en internationell, fortlöpande katalog över naturvetenskaplig litteratur anordnade regionalbyrån för Sverige, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	1,600	—	—	—	—	—
5	Sveriges andel i kostnaderna för den internationella jordmätningen, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	1,424	—	—	—	—	—
6	Sveriges andel i kostnaderna för den internationella föreningen för tidssignalering m. m., <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	580	—	—	—	—	—
7	Bearbetning av observationerna vid solförmörkelseu år 1914.....	—	—	4,317	—	14,460	—	9,921	—

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
<i>Meteorologiska centralanstalten.</i>									
8	Meteorologiska centralanstalten.....	28,000	—	—	—	—	—	—	—
9	Åtskilliga centralanstaltens ändamål.....	—	—	62,000	—	—	—	—	—
10	Meteorologiska observationer å Pärtetjärko	—	—	6,000	—	28,000	—	68,000	—
<i>Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien.</i>									
Akademien:									
11 a	Bestämt anslag..... 90,900:—	—	—	—	—	—	—	—	—
11 b	Reservationsanslag..... 1,000:—	91,900	—	—	—	—	—	—	—
12	Undersökning av en pålbyggnad vid Alvastra.....	—	—	3,000	—	—	—	—	—
13	Fullbordande av konserveringen av Risinge gamla kyrka.....	—	—	2,500	—	91,900	—	4,500	—
<i>Akademien för de fria konsterna.</i>									
Akademien:									
14 a	Bestämt anslag..... 68,850:—	—	—	—	—	—	—	—	—
14 b	Reservationsanslag..... 33,100:—	101,950	—	—	—	—	—	—	—
15	Utsträckt undervisning i dekorativ konst, förslagsanslag, högst.....	—	—	2,000	—	101,950	—	2,000	—
<i>Musikaliska akademien.</i>									
Akademien:									
16 a	Bestämt anslag.....	78,635	—	—	—	—	—	—	—
16 b	Reservationsanslag.....	15,000	—	—	—	93,635	—	—	—
Säger för akademier m. m.		—	—	—	—	338,195	—	84,421	—
E. Universitetet, den medicinska undervisningen m. m.									
<i>Universitetskanslersexpeditionen.</i>									
Expeditionen:									
1 a	Bestämt anslag.....	8,200	—	—	—	—	—	—	—
1 b	Förslagsanslag, högst.....	1,350	—	—	—	9,550	—	—	—

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
<i>Uppsala universitet.</i>									
2	Universitetsstaten.....	865,842	—	—	—	—	—	—	—
3	Akademiska sjukhuset, <i>förslagsanslag</i>	10,000	—	—	—	—	—	—	—
4	Lärare i symbolik, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	1,500	—	—	—	—	—
5	Materiel m. m. för det praktiskt-teologiska övningsinstitutet.....	—	—	300	—	—	—	—	—
6	Ny- och ombyggnad vid akademiska sjukhuset.....	—	—	250,000	—	—	—	—	—
7	Lärare vid undervisningskursen i allmän kemi för medicine studerande, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	2,500	—	—	—	—	—
8	Höjning av materielanslaget för institutionen för medicinsk och fysiologisk kemi.....	—	—	1,000	—	—	—	—	—
9	Materiel m. m. för hygieniska institutionen.....	—	—	5,000	—	—	—	—	—
10	Extra ordinarie amanuens vid anatomiska institutionen, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	600	—	—	—	—	—
11	Höjning av materielanslaget för anatomiska institutionen.....	—	—	2,000	—	—	—	—	—
12	Biträdande lärare i medicin, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	3,000	—	—	—	—	—
13	Förstärkande av lärarkrafterna i kirurgi, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	2,000	—	—	—	—	—
14	Biträdande lärare i öron-, näs- och hals-sjukdomar, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	3,000	—	—	—	—	—
15	Assistent vid akademiska sjukhusets röntgenavdelning, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	1,500	—	—	—	—	—
16	Lektorer i tyska, franska och engelska språken, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	9,000	—	—	—	—	—
17	Psykologiska laboratoriet.....	—	—	1,000	—	—	—	—	—
18	Bidrag till pedagogiska seminariet.....	—	—	7,000	—	—	—	—	—
19	Statistiska seminariet.....	—	—	750	—	—	—	—	—
20	Övningarna å institutionen för allmän och analytisk kemi, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	1,500	—	—	—	—	—
21	Assistent vid meteorologiska observatoriet m. m., <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	2,000	—	—	—	—	—
22	Assistent vid den fysiska institutionen, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	1,500	—	—	—	—	—
23	Driftkostnader vid Klubbans biologiska station.....	—	—	2,200	—	—	—	—	—
24	Undervisning i bokföring, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	600	—	—	—	—	—
25	Bokbinderiarbeten vid universitetsbiblioteket.....	—	—	1,500	—	—	—	—	—
26	Universitetsbiblioteket.....	—	—	10,000	—	—	—	—	—

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag		
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	
27	Universitetets årsskrift.....	—	—	5,000	—	—	—	—	—	
28	Tillfällig löneförbättring åt gymnastikläraren och biträdande gymnastikläraren, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	1,160	—	875,842	—	315,610	—	
<i>Lunds universitet.</i>										
29	Universitetsstaten.....	734,866	—	—	—	—	—	—	—	
30	Lärare i symbolik, <i>förslagsanslag</i> , högst...	—	—	1,500	—	—	—	—	—	
31	Ledaren av den civilrättsliga delen av den propedeutiska undervisningskursen inom juridiska fakulteten, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	750	—	—	—	—	—	
32	Nybyggnader m. m. vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund.....	—	—	170,000	—	—	—	—	—	
33	Nybyggnad för röntgenavdelning m. m. vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund.....	—	—	100,000	—	—	—	—	—	
34	Lärare vid undervisningskursen i allmän kemi för medicine studerande, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	2,500	—	—	—	—	—	
35	Materiel för undervisningskursen i allmän kemi för medicine studerande.....	—	—	500	—	—	—	—	—	
36	Kostnadsfri propedeutisk undervisning i allmän kirurgi, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	2,500	—	—	—	—	—	
37	Biträdande lärare i medicin, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	3,000	—	—	—	—	—	
38	Föreståndare för det vid universitetets kliniker inrättade röntgenlaboratoriet m. m., <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	3,000	—	—	—	—	—	
39	Föreståndare vid klinik och poliklinik för öron-, näs- och halssjukdomar, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	3,000	—	—	—	—	—	
40	Biträdande lärare i fysikalisk diagnostik, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	2,000	—	—	—	—	—	
41	Materiel för pediatrika klinikkens laboratorium.....	—	—	500	—	—	—	—	—	
42	Biträdande lärare vid patologisk-anatomiska institutionen, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	3,000	—	—	—	—	—	
43	Föreståndare för ortopedisk poliklinik, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	1,500	—	—	—	—	—	
44	Lokaler för historiska museet m. m.....	—	—	90,000	—	—	—	—	—	

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
45	Lektorer i tyska, franska och engelska språken, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	9,000	—				
46	Undervisning i slaviska språk, företrädesvis ryska, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	2,500	—				
47	Lärare i estetik samt litteratur- och konst-historia, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	4,500	—				
48	Psykologiska laboratoriet	—	—	750	—				
49	Föreståndare ^{ny} för historiska museet samt mynt- och medaljkabinettet, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	4,000	—				
50	Amanuens vid universitetets konstsamlingar, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	500	—				
51	Mekaniska arbeten vid fysiska institutionen	—	—	1,500	—				
52	Höjning av materielanslaget för geologisk-mineralogiska institutionen, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	1,000	—				
53	Materiel m. m. för geografiska institutionen	—	—	1,700	—				
54	Undervisning i bokföring, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	300	—				
55	Materiel m. m. för universitetsbiblioteket	—	—	10,000	—				
56	Universitetets årsskrift	—	—	5,000	—				
57	Universitetets minnesskrift	—	—	6,500	—				
58	Materiel för inrättningen för gymnastik och fäktkonst	—	—	500	—				
59	Idrottsplats och idrottsmateriel m. m.	—	—	900	—	734,866	—	432,400	—
<i>Karolinska mediko-kirurgiska institutet.</i>									
Institutet:									
60 a	<i>Bestämt anslag</i>	261,985: —							
<i>Reservationsanslag:</i>									
60 b	Institutets materiel i allmänhet	22,000: —							
60 c	Materiel m. m. för anatomiska institutionen	3,500: —							
60 d	Materiel m. m. för histologiska institutionen	3,000: —							
60 e	Materiel m. m. för kemiska institutionen	1,500: —							

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
60 f	Materiel m. m. för fysiologiska institutionen								
	3,500: —								
60 g	Materiel m. m. för patologisk-anatomiska institutionen								
	5,500: —								
60 h	Materiel m. m. för hygieniska institutionen								
	2,600: —								
60 i	Materiel m. m. för farmakologiska institutionen								
	1,000: —								
60 j	Materiel m. m. för medicinska kliniken								
	2,500: —								
60 k	Materiel m. m. för kirurgiska kliniken								
	500: —								
60 l	Materiel m. m. för nervkliniken								
	500: —								
60 m	Materiel m. m. för oftalmiatrika kliniken								
	500: —								
60 n	Underhåll och förökande av biblioteket								
	10,000: —								
60 o	Underhåll och förökande av anatomiska museet								
	1,000: —								
60 p	Underhåll av djur- och operationsavdelningen								
	1,500: —								
60 q	Teckningar i vetenskapliga ändamål								
	700: —								
60 r	Förbättrande av arvodena åt vikarierande lärare								
	2,000: —								
	61,800: —								
		323,785	—	—	—				
61	Tandläkarinstitutet, <i>förslagsanslag</i> , högst ..	31,700	—	—	—				
62	Skrivbiträde åt rektor vid institutet m. m., <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	1,500	—				
63	Läraryttråde vid den förberedande kursen i allmän kemi, <i>förslagsanslag</i> , högst ..	—	—	2,500	—				
64	Materiel vid kemiska institutionen	—	—	1,500	—				
65	Biträdande lärare i medicin och kirurgi m. m., <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	6,600	—				

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
<i>Gemensamma universitetsändamål.</i>									
84	Klinisk undervisning i epidemiologi åt medicine kandidater, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	6,000	—	—	—	—	—
85	Utgivande i tryck av anteckningar efter juridiska föreläsningar vid rikets universitet.....	—	—	4,500	—	—	—	10,500	—
<i>Farmaceutiska institutet.</i>									
86	Institutet	—	—	—	—	57,900	—	—	—
<i>Barnhusen.</i>									
87	Allmänna barnhuset i Stockholm	78,000	—	—	—	—	—	—	—
88	Frimurarbarnhuset.....	2,750	—	—	—	—	—	—	—
89	Barnhusen i landsorten.....	28,380	—	—	—	109,130	—	—	—
<i>Undervisningsanstalter för barnmorskor m. m.</i>									
90	Barnmorskeundervisningen och barnbördshusen.....	63,533	—	—	—	—	—	—	—
91	Fortbildningskurser för barnmorskor, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	1,400	—	—	—	—	—
92	Allmänna barnbördshuset i Stockholm, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	91,000	—	63,533	—	92,400	—
Säger för universiteten, den medicinska undervisningen m. m.						2,327,056	—	957,833	—
F. Allmänna skolväsendet.									
<i>Det högre skolväsendet.</i>									
Högre lärarinneseminariet m. m.:									
1	Högre lärarinneseminariet	76,350	—	—	—	—	—	—	—
2	Högre lärarinneseminariet och därmed förenade läroanstalter, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	35,750	—	—	—	—	—

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
3	Tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen	—	12,000: —	76,350	—	47,750	—		
	Statens läroverk:								
4	Allmänna läroverken, <i>reservationsanslag</i> 5,943,989: —	—	—						
5	Amanuens hos läroverksöverstyrelsen, <i>förslagsanslag</i> , högst...	—	1,500: —						
6	Inspektion och sakkunnigt biträde inom läroverksöverstyrelsen i fråga om fysisk uppfostran m. m., <i>förslagsanslag</i> , högst	—	5,000: —						
7	Biträde vid utförande av vaktmästargöromålen hos läroverksöverstyrelsen, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	1,000: —						
8	Hyra för ämbetslokal åt läroverksöverstyrelsen, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	8,000: —						
9	Tillfällig löneförbättring åt lärare vid de allmänna läroverken...	—	850,000: —						
10	Understöd åt extra ordinarie lärare vid de allmänna läroverken under förfall på grund av sjukdom, <i>förslagsanslag</i>	5,000: —	—						

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
11	Extra och vikarierande ämneslärare vid de allmänna läroverken, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	350,000:—						
12	Undervisning i slöjd vid de allmänna läroverken, <i>förslagsanslag</i>	28,000:—	—						
13	Extra arvoden åt teckningslärare vid de allmänna läroverken, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	29,000:—						
14	Extra arvoden åt musiklärare vid de allmänna läroverken, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	7,000:—						
15	Ersättning åt skolläkare, <i>förslagsanslag</i>	—	26,000:—						
16	Provårskurser för blivande lärare vid de allmänna läroverken, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	11,950:—	5,976,989	—	1,289,450	—		
	Privatläroverk:								
	Gemensamt <i>reservationsanslag</i> :								
17 a	Enskilda mellanskolor . 70,000:—								
17 b	Högre flickskolor . 400,000 —								
17 c	Högre goss- och samskolor . 190,000:—								
17 d	Enskilda lärarinneseminarier . 30,000:—	690,000:—	—						

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
18	Lönertillägg åt lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter, <i>förslagsanslag</i>	280,000:	—	—	—	—	—	—	—
19	Bidrag till de statsunderstödda enskilda läroanstalternas vikariatskassa, <i>förslagsanslag</i>	12,000:	—	—	—	—	—	—	—
20	Tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid privatläroverken.....	—	310,000:	—	—	—	—	—	—
21	Nybyggnad åt fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala.....	—	5,000:	—	—	—	—	—	—
22	Utbildningskurser för lärarinnor i huslig ekonomi, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	31,600:	—	—	—	—	—	—
23	Läroanstalter för utbildande av handarbetslärarinnor, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	11,100:	982,000	—	357,700	—	—	—
Kommunala mellanskolor:									
24	Understöd åt kommunala mellanskolor, <i>förslagsanslag</i>	340,000:	—	—	—	—	—	—	—
25	Undervisning i slöjd vid kommunala mellanskolor, <i>förslagsanslag</i>	2,000:	—	—	—	—	—	—	—
26	Tillfällig löneförbättring för lärarpersonalen.....	—	35,000:	342,000	—	35,000	—	7,377,339	—
								1,729,900	

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
<i>Folkundervisningen.</i>									
	Folkskolöverstyrelsen:								
27	Folkskolöverstyrelsen	95,575:—	—						
28	Extra ledamot, förslagsanslag, högst	—	7,000:—						
29	Byggnadssakkunnigt biträde, förslagsanslag, högst	—	3,500:—						
30	Amanuens, förslagsanslag, högst	—	1,500:—						
31	Inspektion och sakkunnigt biträde beträffande fysisk uppfostran m. m., förslagsanslag, högst	—	7,000:—						
32	Vaktmästarbiträde, förslagsanslag, högst	—	1,000:—						
33	Förstärkande av anslaget till tillfällig adjunktion m. m., förslagsanslag, högst	—	1,650:—						
34	Hyra för ämbetslokal, förslagsanslag, högst	—	8,000:—	95,575:—	29,650:—				
	Folkskoleseminarier:								
	Gemensamt reservationsanslag:								
35 a	Folkskoleseminarier	857,525:—							
35 b	Stipendier för seminarieelever	150,225:—	1,007,750:—						
36	Folkskoleseminariets i Göteborg övningskola, förslagsanslag, högst	—	6,875:—						

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
37	Täckande av brist i folkskoleseminariernas stater, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—		30,000:—					
38	Studentkurser och parallellavdelningar vid vissa folkskoleseminarier m. m.....	—		228,910:—					
39	Bidrag till avlö- nande av vikarie under övningslä- rars vid folksko- leseminarium sjukdom, <i>för- slagsanslag</i>	4,000:—		—					
40	Nya byggnader för folkskolesemina- riet i Lund.....	—		97,000:—					
41	Inredning m. m. av folkskolesemi- nariets i Lund nybyggnad.....	—		50,000:—					
42	Nybyggnads- och omändringsarbe- ten vid folkskole- seminariet i Luleå	—		125,460:—					
43	Underhåll och sköt- sel av trädgården vid folkskolesemi- nariet i Luleå, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—		1,500:—					
44	Hyresbidrag till rek- torerna vid vissa folkskoleseminari- er, <i>förslagsan- slag</i> , högst.....	—		6,200:—					
45	Förhyrande av vis- sa lokaler för folk- skoleseminarierna i Linköping och Umeå m. m.....	—		8,265:—					

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
46	Ateneums folkskoleseminarium, <i>förslagsanslag</i> , högst -----								
			6,300:—						
47	Göteborgs kvinnliga folkskoleseminarium, <i>förslagsanslag</i> , högst -----								
			6,300:—						
48	Seminarielärares studiebesök vid folkskolor, <i>förslagsanslag</i> , högst -----								
			3,000:—						
49	Tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid folkskoleseminarierna -----		195,000:—	1,011,750		764,810			
50	Småskoleseminarier: Avlöningsbidrag till lärare vid småskoleseminarier, <i>förslagsanslag</i> -----	48,000:—	—						
51	Tillfällig löneförbättring åt lärare vid småskoleseminarier, <i>förslagsanslag</i> -----		15,000:—						
52	Bidrag till avlöning av vikarie för lärare vid småskoleseminarium, <i>förslagsanslag</i> -----	2,000:—	—	50,000		15,000			
53	Fortbildningskurser för lärare vid folkskolor och småskolor -----					64,600			
54	Folkskolinspektionen: Avlöning m. m. åt folkskolinspektörer, <i>förslagsanslag</i> 157,000:—								
55	Resekostnadsersättning åt folkskolinspektörer, <i>förslagsanslag</i> -----		93,000:—	250,000					

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
56	Folk- och småskolor: Lönetyllskott åt lärare vid folk-skolor och småskolor, <i>förslagsanslag</i> 17,440,000: —								
57	Tillfällig löneförbättring åt lärare vid folk-skolor och småskolor, <i>förslagsanslag</i>		6,000,000: —						
58	Avlöningsbidrag till sjukvikarier för lärare vid folk- och småskolor, <i>förslagsanslag</i>	282,000: —							
59	Befrämjande av folkundervisningen bland de i rikets nordligaste trakter bosatta finnar, <i>förslagsanslag</i> ...	225,000: —							
60	Lappmarks ekle-siastikverk. folk-bildningsända-mål, <i>förslagsanslag</i>	80,000: —							
61	Upphjälpande av skolväsendet inom vissa lappmarksförsamlingar, <i>förslagsanslag</i> . högst		23,000: —						
62	Upphjälpande av skolväsendet inom Hotagens och Frostvikens församlingar, <i>förslagsanslag</i> , högst		3,000: —						

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
63	Svensk undervisning för svenska barn i utlandet, <i>förslagsanslag</i> , högst -----								
			5,400:—						
64	Anordnande av manlig slöjd i folkskola, mindre folkskola eller särskild slöjdskola, <i>förslagsanslag</i> -----	500,000:—							
65	Anordnande av kvinnlig slöjd i folkskola, mindre folkskola eller särskild slöjdskola, <i>förslagsanslag</i> -----	370,000:—							
66	Anordnande av undervisning i huslig ekonomi i folkskola, högre folkskola och folkhögskola, <i>förslagsanslag</i> -----	140,000:—							
67	Undervisningsmateriel m. m. för folkskolor, <i>reservationsanslag</i> -----	30,000:—		19,067,000	6,031,400				
68	Understödjande av folkskolebarns ferie- och studieresor. <i>förslagsanslag</i> -----		70,000						
	Fortsättningsskolor:								
69	Understöd för avlöande av lärare vid fortsättningsskola, <i>förslagsanslag</i> -----		163,000						
	Högre folkskolor:								
70	Understöd åt högre folkskolor, <i>förslagsanslag</i> -----	157,000:—							
71	Tillfällig löneförbättring åt lärare vid högre folkskolor, <i>förslagsanslag</i> -----		44,000:—						

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
72	Anordnandeavslöjd i högre folkskolor, <i>förslagsanslag</i>	8,500:	—	—	—	—	—	—	—
73	Bidrag till avlö- nande av vikarie för lärare vid högre folkskola, <i>förslagsanslag</i>	2,000:	—	—	—	—	—	—	—
74	Sällskapet för folk- undervisningens befrämjande	4,500:	—	—	—	—	—	—	—
		172,000	—	44,000	—	—	—	—	—
	Folkhögskolor:								
75	Understöd åt folk- högskolor, <i>för- slagsanslag</i>	460,000:	—	—	—	—	—	—	—
76	Stipendier åttelver vid folkhögskolor, <i>förslagsanslag</i>	140,000:	—	—	—	—	—	—	—
77	Tillfällig löneför- bättring åt lärare vid folkhögskolor	—	50,000:	—	—	—	—	—	—
		600,000	—	50,000	—	21,479,325	—	6,999,460	—
	Säger för allmänna skolväsendet	—	—	—	—	28,856,664	—	8,729,360	—
	G. Folkbildningsåtgärder i övrigt.								
	<i>Folkbibliotek.</i>								
1	Understöd åt folkbibliotek, <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	170,000	—	—	—
	<i>Populärvetenskapliga föreläsningar.</i>								
2	Understöd åt anstalter och föreningar, som anordna populärvetenskapliga föreläs- ningar	—	—	192,000	—	—	—	—	—
3	Sommarkurser i Stockholm	—	—	4,000	—	—	—	—	—
4	Bidrag till de från universiteten i Uppsala och Lund utom universitetsstäderna an- ordnade föreläsningkurser	—	—	7,000	—	—	—	203,000	—
	<i>Nykterhetsundervisning.</i>								
5	Upplysnings- och undervisningsverksamhet för nykterhetens främjande	—	—	—	—	—	—	118,400	—

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
<i>Musikföreställningar för allmänheten.</i>									
6	Understöd åt föreningar, som anordna god orkestermusik för allmänheten m. m., <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	—	—	—	—	42,000	—
	Säger för folkbildningsåtgärder i övrigt					170,000		363,400	
H. Abnormundervisningen.									
1	Befrämjande av dövstumundervisningen, <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	200,000	—	—	—
2	Kyrklig själavård åt dövstamma, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	—	—	14,000	—	—	—
3	Ordbok för dövstamma	—	—	—	—	—	—	1,000	—
4	Tidning för dövstamma, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	—	—	—	—	500	—
5	Institutet och förskolan för blinda å Tomteboda	—	—	—	—	78,200	—	—	—
6	Täckande av under år 1915 uppkommen brist i staten för institutet och förskolan för blinda å Tomteboda, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	—	—	—	—	14,410	—
7	Täckande av under år 1916 uppkommen brist i staten för institutet och förskolan för blinda å Tomteboda, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	—	—	—	—	15,000	—
8	Bekostande av elevers vid institutet och förskolan för blinda å Tomteboda ävensom åtföljande vårdares resor å statens järnvägar, <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	2,000	—	—	—
9	Förskolan för blinda i Växjö	—	—	—	—	14,800	—	—	—
	Hantverksskolan i Kristinehamn för blinda:								
10 a	<i>Bestämt anslag</i>	9,000	—	—	—	—	—	—	—
10 b	<i>Reservationsanslag</i>	11,000	—	—	—	20,000	—	—	—
11	Tillfällig löneförbättring åt vissa lärare vid statens blindundervisningsanstalter, <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	—	—	7,500	—
12	Bidrag till avlönande av vikarier för lärare vid blindundervisningsanstalter, <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	1,200	—	—	—
13	Tryckning av blindskrifter	—	—	—	—	—	—	5,000	—
14	Understöd åt blindlärarelever och reseunderstöd åt blindlärare	—	—	—	—	—	—	1,200	—
15	Understöd åt »De blindas förening», <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	—	—	—	—	35,000	—
16	Byggnader m. m. för en vårdanstalt för blinda med komplicerat lyte	—	—	—	—	—	—	100,000	—

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
17	Hyresbidrag åt den med drottning Sophias stiftelse förenade vårdanstalten för blinda dövstumma m. fl., <i>förslagsanslag</i> , högst							5,000	
18	Uppfostringsanstalter för vanartade och i sedligt avseende försummade barn, <i>förslagsanslag</i>					70,000			
	Säger för abnormundervisningen					400,200		184,610	
	I. Den tekniska undervisningen.								
1	De tekniska läroverken					799,675			
2	Speciallärare m. m. vid tekniska högskolan, <i>förslagsanslag</i> , högst							94,175	
3	Uppförande av laboratoriebyggnad m. m. för tekniska högskolans fackskola för kemisk teknologi							500,000	
4	Utrustning av vissa laboratorier m. m. vid Chalmers tekniska institut							15,000	
5	Förstärkning av det i staten för Chalmers tekniska institut upptagna anslaget till bibliotek m. m., <i>förslagsanslag</i> , högst							16,000	
6	Förstärkning av det i staten för Chalmers tekniska institut upptagna anslaget till uppvärmning m. m., <i>förslagsanslag</i> , högst							12,000	
7	Tekniska skolan i Stockholm, <i>förslagsanslag</i> , högst							17,325	
8	Provisorisk löneroglering vid tekniska skolan i Stockholm, <i>förslagsanslag</i> , högst							4,600	
9	Tekniska elementarskolan i Norrköping, <i>förslagsanslag</i> , högst							6,750	
10	Tekniska elementarskolan i Malmö, <i>förslagsanslag</i> , högst							25,900	
11	Tekniska elementarskolan i Örebro, <i>förslagsanslag</i> , högst							44,410	
12	Täckande av brist i staten för tekniska elementarskolan i Örebro, <i>förslagsanslag</i> , högst							2,010	
13	Tekniska elementarskolan i Borås, <i>förslagsanslag</i> , högst							6,050	
14	Tekniska elementarskolan i Härnösand, <i>förslagsanslag</i> , högst							7,050	
15	Tillfällig löneförbättring åt lärarna vid de tekniska elementarskolorna							14,000	

	Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
16							1,337	
17							30,000	
18							140,000	
						799,675	936,607	
Säger för den tekniska undervisningen								
J. Åtgärder för fysisk utbildning.								
1					39,650			
2							9,700	
3							5,023	
4							8,700	
5							700	
6							500	
7							600	
8							75,000	
						39,650	100,223	
Säger för åtgärder för fysisk utbildning								
K. Understöd åt vetenskap, vitterhet och konst m. m.								
1							2,000	
2							1,000	
3							3,000	

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
4	Tidskrifterna »Skandinavisches Archiv für Medizin» och »Skandinavisches Archiv für Chirurgie» eller tidskriften »Nordiskt medicinskt arkiv», <i>förslagsanslag</i> , högst							5,000	
5	Tidskriften »Acta mathematica», <i>förslagsanslag</i> , högst							3,000	
6	Tidskriften »Sphinx», <i>förslagsanslag</i> , högst							1,200	
7	Tidskriften »Svenska landsmål och svenskt folkliv», <i>förslagsanslag</i> , högst							5,000	
8	Systematisk undersökning av svenska folk-mål							8,000	
9	Undersökning m. m. av sydsvenska bygde-mål							2,000	
10	Insamling, förtecknande och undersökning av svenska folkminnen							4,500	
11	Ortnamnskommitténs sekreterare, <i>förslagsanslag</i> , högst							4,000	
12	Bidrag till verket »Sveriges kyrkor, konst-historiskt inventarium»							10,000	
13	Föreningen »Pietas», <i>förslagsanslag</i> , högst							3,000	
14	Statistiska tabeller över Öresundstullen, <i>förslagsanslag</i> , högst							1,500	
15	Resestipendier åt journalister							4,000	
16	Understöd åt inhemska skönlitterära författare av utmärkt förtjänst, <i>förslagsanslag</i> , högst							10,000	
17	Rasbiologiska undersökningar, <i>förslagsanslag</i> , högst							6,000	
18	Resestipendier samt läroböckers, tidskrifters och lärda verks utgivande, <i>reservationsanslag</i>					45,000			
	Säger för understöd åt vetenskap, vitterhet och konst m. m.					45,000		73,200	
L. Diverse.									
1	Ålderstillägg, <i>förslagsanslag</i>					150,000			
2	Extra lönetillägg för år 1917, <i>förslagsanslag</i>							5,000	
3	Löneförbättring för vissa vaktmästare m. fl.					21,000			
4	Rese- och traktamentspenningar, <i>förslagsanslag</i>					65,000			

	Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
5	Skrivmaterialier och expenser, ved m. m., <i>förslagsanslag</i> (därav till domkapitlens expeditioner högst 12,000 kronor) -----							
	—	—	—	—	100,000	—	—	—
6	Extra utgifter, <i>reservationsanslag</i> -----							
	—	—	—	—	28,000	—	—	—
7	Täckande av vissa förskott, <i>förslagsanslag</i> , högst -----							
	—	—	—	—	—	—	179,875	—
8	Tryckningskostnader, <i>förslagsanslag</i> (därav till domkapitlens expeditioner högst 2,500 kronor) -----							
	—	—	—	—	25,044	—	—	—
	Säger för diverse -----				389,044	—	184,875	—
	Summa -----				36,591,200	—	11,968,900	—

	Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
	<i>Bestämt anslag:</i>							
4 a	Lantbruksinstitutet m. m. 403,550: —							
	<i>Förslagsanslag:</i>							
4 b	Understöd åt lantmannaskolor..... 200,000: —							
4 c	Understöd åt lantbruksskolor..... 60,000: —							
4 d	Understöd åt elever vid vissa lägre lantbruksundervisningsanstalter .. 100,000: — 360,000: —							
	763,550	—	—	—	—	—	—	—
5	Lantbruksinstitutet							
6	Täckande av brist å lantbruksinstitutets vid Ultuna expensanslag, <i>förslagsanslag</i> , högst							
7	Täckande av brist å lantbruks- och mejeriinstitutets vid Alnarp expensanslag, <i>förslagsanslag</i> , högst.....							
8	Undervisningsmateriel för lantbruks- och mejeriinstitutet vid Alnarp							
9	Hovbeslagsskolan vid Alnarp, <i>förslagsanslag</i> , högst							
10	Utbildningskurser för kontrollassistenter							
11	Utbildningskurser för ladugårdsförmän m. fl.							
12	Utbildningskurser för kvinnliga ladugårds-skötare. <i>förslagsanslag</i>							
13	Bidrag till anställande av jordbrukskon-sulenter							
14	Bidrag till anställande av vandringsrät-tare							
15	Utbildande av en stipendiat i boskaps-skötsel och mejerihushållning m. m., <i>förslagsanslag</i> , högst.....							
16	Statsbidrag åt Fredrika Bremerförbundets lantbrukshållningsskola vid Rimforsa för utbildande av lärarinnor, <i>förslagsan-slag</i> , högst.....							
	—	—	8,000	—	—	—	—	—

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
17	Statsbidrag åt fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala för utbildning av lärarinnor i lanthushållning å skolans lantgård Brogård, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	5,500	—	763,550	—	238,600	—
	Hästaveln:								
	Hästavelns förbättrande:								
18 a	<i>Reservationsanslag</i> ..... 369,400: —								
	<i>Förslagsanslag</i> :								
18 b	Friheter..... 1,070: —	370,470	—	—	—				
19	Extra personal vid Flyinge hingstdepå, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	4,630	—				
20	Åtgärder för inhemska häststammar.....	—	—	20,000	—				
21	Stamboksföring rörande hästar.....	—	—	8,000	—	370,470	—	32,630	—
	Boskapsskötsel m. m.:								
22	Förekommande och hämmande av smittsamma sjukdomar bland husdjuren, <i>förslagsanslag</i>	50,000	—	—	—				
23	Karantänsanstalten i Haparanda för husdjur, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	1,000	—				
24	Avelscentra för nötboskap.....	—	—	12,000	—				
25	Främjande av nötboskapsaveln inom Norrbottens län, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	5,000	—				
26	Förekommande och hämmande av tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen.....	—	—	90,000	—				
27	Höjande av landets svinavel.....	—	—	65,000	—				
28	Befrämjande av fårskötseln.....	—	—	35,000	—				
29	Fjäderfäavelns befrämjande.....	—	—	20,000	—				
30	Biskötselns befrämjande.....	—	—	6,000	—	50,000	—	234,000	—
31	Maskin- och redskapsprovninganstalterna vid Ultuna och Alnarp m. m., <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	—	—	—	—	23,500	—
	Kemiska stationer m. m.:								
32	Bidrag till underhåll av åtta kemiska stationer, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	48,000	—				
33	Bidrag till underhåll av en kemisk-växtbiologisk anstalt inom Norrbottens län, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	15,000	—			63,000	—
34	Svenska mosskulturforeningen, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	—	—	—	—	50,000	—
	Befrämjande av fröodlingen:								
35	Understöd åt frökontrollanstalter, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	10,000	—				

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
36	Bidrag till befordrande av inhemsk fröodling	—	—	15,000	—	—	—	—	—
37	Statskonsulent i fröodling m. m. <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	7,000	—	—	—	—	—
38	Sveriges utsädesförening, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	83,500	—	—	—	115,500	—
	Mindre jordbruket:								
39	Höjande av det mindre jordbruket	—	—	210,000	—	—	—	—	—
40	Odlingshjälp till egna hemslåntagare	—	—	50,000	—	—	—	—	—
41	Statskonsulent för det mindre jordbruket m. m., <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	7,000	—	—	—	—	—
42	Främjande av ordnad bokföring vid mindre jordbruk, <i>förslagsanslag</i>	—	—	15,000	—	—	—	282,000	—
43	Statsbidrag till fortgående smörprovningar m. m.	—	—	—	—	—	—	16,000	—
	Vattenavtappningar m. m.:								
44	Norrländska avdikningsanslaget	—	—	1,900,000	—	—	—	—	—
45	Allmänna avdikningsanslaget	—	—	400,000	—	—	—	2,300,000	—
	Torvtillgångarnas tillgodogörande:								
46	Åtgärder för torvtillgångarnas tillgodogörande	—	—	50,000	—	—	—	—	—
47	Torvingenjörer och torvassistent m. m. <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	40,550	—	—	—	—	—
48	Upprätthållande av en torvskola, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	9,500	—	—	—	—	—
49	Undersökning av staten tillhöriga mossar	—	—	9,500	—	—	—	—	—
50	Undersökning av torvmarker i södra Sverige	—	—	60,000	—	—	—	169,550	—
	Husslöjden:								
51	Befrämjande av husslöjden	—	—	—	—	25,000	—	—	—
52	En andre instruktör i husslöjd m. m., <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	—	—	—	—	3,500	—
53	Lindring av fraktkostnader vid transport å järnväg av kalk m. m. för jordbrukets behov	—	—	—	—	—	—	500,000	—
54	Främjande av landsbygdens förseende med elektrisk kraft	—	—	—	—	—	—	30,000	—
	Säger för lanthushållningen	—	—	—	—	1,728,370	—	4,068,280	—

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
D. Fiskeriväsendet.									
1	Fiskerinäringens understöd	—	—	—	—	121,000	—	—	—
2	Bidrag till undervisningskurser i navigation m. m. för bohuslänska fiskare, <i>förslags-</i> <i>anslag</i> , högst	—	—	—	—	—	—	1,550	—
3	Södra Sveriges fiskeriförening, <i>förslagsun-</i> <i>slag</i> , högst	—	—	—	—	—	—	22,000	—
Hydrografisk-biologiska havsundersökningar:									
4	Hydrografisk-biologiska undersökningar av de Sverige omgivande haven	—	—	34,100	—	—	—	—	—
5	Underhålls- och driftkostnad för fartyget Skagerak	—	—	56,000	—	—	—	—	—
6	Försäkring av fartyget Skagerak, <i>för-</i> <i>slagsanslag</i> , högst	—	—	5,200	—	—	—	95,300	—
7	Underhålls- och driftkostnad för fartyget Eystrasalt	—	—	—	—	—	—	16,750	—
8	Utförande av vissa fiskehamnar	—	—	—	—	—	—	810,000	—
9	Fiskehamn vid Östra Torp	—	—	—	—	—	—	80,000	—
Säger för fiskeriväsendet						121,000	—	1,025,600	—
E. Skogsväsendet.									
Skogsundervisning m. m.:									
1	Skogshögskolan och statens skogsförsöks- anstalt	193,700	—	—	—	—	—	—	—
2	Docentstipendium vid skogshögskolan m. m., <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	3,700	—	—	—	—	—
3	Diverse behov vid skogshögskolan, <i>för-</i> <i>slagsanslag</i> , högst	—	—	16,200	—	—	—	—	—
4	Extra räknebiträde vid statens skogsför- söksanstalt, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	1,200	—	—	—	—	—
5	Diverse behov vid statens skogsförsöksan- stalt, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	6,200	—	—	—	—	—
6	Specialundersökningar rörande de norr- ländska skogarnas förnygring	—	—	19,000	—	—	—	—	—
7	Den lägre skogsundervisningen samt skogs- hushållning i allmänhet	114,000	—	—	—	—	—	—	—
8	Diverse utgifter för statens skogsskolor m. m.	—	—	32,250	—	—	—	—	—
9	Fortsättningsskola för lärjungar från sta- tens skogsskolor m. m.	—	—	13,700	—	—	—	—	—
10	Tillsyn å enskildas skogar i lappmarkerna och Särna socken	200,000	—	—	—	—	—	—	—
11	Tillsyn å enskildas skogar i Västerbottens och Norrbottens läns kustland	130,000	—	—	—	—	—	—	—

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
G. Rikets allmänna kartverk.									
Rikets allmänna kartverk:									
<i>Bestämt anslag:</i>									
1 a	Avlöningar	167,920	—	—	—	—	—	—	—
<i>Förslagsanslag:</i>									
1 b	Ålderstillägg	28,580	—	—	—	—	—	—	—
<i>Reservationsanslag:</i>									
1 c	Kartarbeten m. m.	144,300	—	—	—	340,800	—	—	—
2	Namnrensning för rikets allmänna kartverks behov, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	—	—	—	—	3,000	—
Säger för rikets allmänna kartverk						340,800	—	3,000	—
H. Geologiska och hydrografiska undersökningar.									
Sveriges geologiska undersökning:									
1	Sveriges geologiska undersökning	101,530	—	—	—	—	—	—	—
2	Sveriges geologiska undersöknings fältarbeten m. m.	—	—	40,500	—	—	—	—	—
3	Expenser för Sveriges geologiska undersökning, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	18,800	—	101,530	—	59,300	—
Hydrografiska undersökningar:									
4	Hydrografiska byrån	62,400	—	—	—	—	—	—	—
5	Fältarbeten m. m. vid hydrografiska byrån	—	—	24,700	—	—	—	—	—
6	Hydrogeologiska specialundersökningar	—	—	3,000	—	62,400	—	27,700	—
Säger för geologiska och hydrografiska undersökningar						163,930	—	87,000	—
I. Veterinärväsendet.									
Veterinärundervisningsanstalter:									
1	Veterinärundervisningen	—	—	—	—	179,000	—	—	—
2	Personlig lönefyllnad till två vaktmästare vid veterinärhögskolan, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	—	—	—	—	600	—
3	Statens veterinärbakteriologiska anstalt	—	—	—	—	42,700	—	—	—
Veterinärstaten:									
<i>Bestämt anslag:</i>									
4 a	Länsveterinärer och veterinärstipendiater	86,500	—	—	—	—	—	—	—
<i>Förslagsanslag:</i>									
4 b	Distriktsveterinärers avlöande	146,000	—	—	—	232,500	—	—	—
Säger för veterinärväsendet						454,200	—	600	—

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
J. Vägunderhållet och skjutsväsendet.									
Vägunderhållet:									
1	Bidrag till vägunderhållet på landet, <i>förslagsanslag</i>	1,350,000	—	—	—	—	—	—	—
2	Statsverkets andel i kostnaden för vägdelningar, <i>förslagsanslag</i>	—	—	25,000	—	—	—	—	—
3	Understöd åt synnerligt betungade väghållningsdistrikt	—	—	150,000	—	—	—	—	—
4	Svenska vägföreningen, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	5,000	—	1,350,000	—	180,000	—
Färjor och färjkarlar:									
5 a	<i>Bestämt anslag</i>	354	—	—	—	—	—	—	—
<i>Förslagsanslag:</i>									
5 b	Friheter	25	—	—	—	379	—	—	—
6	Bidrag till skjutsentreprenader, <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	300,000	—	—	—
Säger för vägunderhållet och skjutsväsendet						1,650,379	—	180,000	—
K. Fattigvård.									
1	Fattigvården i Stockholm och landsorten...	—	—	—	—	9,564	—	—	—
2	Fattigvården i allmänhet, <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	400,000	—	—	—
3	Svenska fattigvårdsförbundet, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	—	—	—	—	19,000	—
Säger för fattigvård						409,564	—	19,000	—
L. Diverse.									
1	Ålderstillägg, <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	140,000	—	—	—
2	Odlingshjälp åt krononybyggare, <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	4,500	—	—	—
3	Odlingshjälp till innehavare av skogstorp och odlingslägenheter å kronomark i de sex nordligaste länen, <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	20,000	—	—	—
4	Belöningar för rovdjurs dödande, <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	38,000	—	—	—
5	Ersättning till hushållningssällskapen för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel	—	—	—	—	2,100,000	—	—	—
6	Jordförmedlingsbyråer för eignahemsrörelsen	—	—	—	—	—	—	20,000	—

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
7	Insamlande av jordbruksstatistiska uppgifter genom lokalundersökningar	—	—	—	—	—	—	25,000	—
8	Befrämjande av avsättningen i främmande länder av alster av svenska lantbruket m. m., <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	—	—	—	—	29,000	—
9	Internationella lantbruksinstitutet i Rom...	—	—	—	—	—	—	2,000	—
10	Understöd åt föreningar för jordbrukskredit, <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	—	—	30,000	—
11	Täckande av vissa förskott, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	—	—	—	—	200,543	—
12	Rese- och traktamentspenningar, <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	150,000	—	—	—
13	Skrivmaterialier och expenser, ved m. m., <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	150,000	—	—	—
14	Extra utgifter, <i>reservationsanslag</i>	—	—	—	—	10,000	—	—	—
15	Extra lönetillägg för år 1917, <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	—	—	2,000	—
16	Löneförbättring för vissa vaktmästare m. fl.	—	—	—	—	2,950	—	—	—
17	Tryckningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	32,259	—	—	—
	Säger för diverse	—	—	—	—	2,647,709	—	308,543	—
	Summa	—	—	—	—	9,059,952	—	6,820,248	—

Verkliga utgifter.

X. Tionde huvudtiteln. Pensionsväsendet.

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
A. Civila pensionsväsendet.									
1	Pensionering av civila tjänst innehavare, <i>förslagsanslag</i>					1,900,000			
2	Förvaltningsbidrag till en ny änke- och pupillkassa för civilstaten					35,000			
3	Statens andel i kostnaden för pensionering av extra provinsialläkare, <i>förslagsanslag</i>					15,000			
4	Statens andel i kostnaden för pensionering av lasarettsläkare, <i>förslagsanslag</i>					25,000			
5	Bidrag till sjuksköterskors pensionering, <i>förslagsanslag</i>					15,000			
Barnmorskornas pensionering:									
6	Statens bidrag till pensionering av barnmorskor, <i>förslagsanslag</i>	30,000							
7	Kostnaden för förvaltningen av barnmorskornas pensionsanstalt, <i>förslagsanslag</i> , högst	11,000				41,000			
Handelsflottans pensionsanstalt:									
8	Bidrag till handelsflottans pensionsanstalt, <i>förslagsanslag</i>	101,000							
9	Förbättring av pensioneringen från handelsflottans pensionsanstalt, <i>förslagsanslag</i>			31,000					
10	Förbättring av pensioneringen inom de tre första klasserna av handelsflottans pensionsanstalt, <i>förslagsanslag</i> , högst			31,000		101,000		62,000	
11	Bidrag till pensionering av änkor och barn efter lärare vid allmänna läroverk, pedagogier, seminarier m. m.					145,780			
12	Bidrag till pensionering av den kvinnliga lärarpersonalen vid enskilda läroanstalter, <i>förslagsanslag</i>					68,000			

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
13	Bidrag till dövtumläraernas pensionsanstalt, <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	35,000	—	—	—
14	Förbättrade pensionsförmåner för lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter	—	—	—	—	—	—	40,000	—
	Folkskollärares pensionering:								
15	Bidrag till folkskollärares pensionering..	681,892	—	—	—	—	—	—	—
16	Extra pensionsavgifter till folkskolläraernas pensionsinrättning, <i>förslagsanslag</i>	—	—	114,000	—	—	—	—	—
17	Bidrag till folkskolläraernas änke- och pupillkassa	76,811	—	—	—	—	—	—	—
18	Understöd åt behövande folkskollärarynkor, <i>förslagsanslag</i>	—	—	65,000	—	758,703	—	179,000	—
	Småskollärares pensionering:								
19	Bidrag till småskollärares ålderdomsunderstödsanstalt, <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	250,000	—	—	—
20	Bidrag till småskollärares änke- och pupillpensionering.....	—	—	—	—	—	—	5,000	—
21	Tillfälliga understöd åt pensionerade kronojägare, <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	—	—	2,000	—
22	Bidrag till kungl. hovkapellet pensionsinrättning	—	—	—	—	3,000	—	—	—
23	Statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete, <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	15,000	—	—	—
24	Löneförbättring för vissa vaktmästare m. fl.	—	—	—	—	200	—	—	—
	Säger för civila pensionsväsendet					3,407,683	—	288,000	—
	B. Militära pensionsväsendet.								
	Arméns pensionskassa:								
1	Ersättning för mistade löneinnehållningar	4,640	—	—	—	—	—	—	—
2	Ersättning för nådårs- och begravningshjälpsbesparingar	28,080	—	—	—	—	—	—	—
3	Bidrag till pensionering av änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén.....	131,424	—	—	—	—	—	—	—
4	Förstärkande av det i 1916 och 1917 års riksstater uppförda anslag för bidrag till pensionering av änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén.....	—	—	4,254	—	—	—	—	—

	Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
5								
Upprätthållande av arméns pensionskassas egen pensionering m. m., <i>förslagsanslag</i>			3,500,000					
6								
Tillfälliga understöd åt avskedade underofficerare och vederlikar vid armén, <i>förslagsanslag</i>			17,000					
7								
Ersättning för inkomster från Vadstena krigsmanshuskassas äldre medel.....	106,000				270,144		3,521,254	
8								
Vadstena krigsmanshuskassa					137,640			
9								
Bidrag till ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militär tjänstgöring					30,000			
10								
Förhöjning i gratialen åt avskedad manskap					648,000			
11								
Tillfälligt understöd åt f. d. förrådsväktmästare, <i>förslagsanslag</i> , högst							911	
Flottans pensionskassa:								
Ersättning för minskade inkomster:								
12								
Pensionsfonden		36,320:—						
13								
Gratalfonden		16,650:—						
14								
Bidrag till flottans pensionskassas gratialfond		31,100:—						
15			84,070					
Förstärkande av det i 1917 års riksstat uppförda anslag för bidrag till flottans pensionskassas gratialfond								
16								
Pensionering av flottans befäl och underbefäl med vederlikar, <i>förslagsanslag</i>	253,300			1,600				
17								
Pensionering av flottans gemenskap, <i>förslagsanslag</i>	279,300							
18								
Tillfälliga understöd åt f. d. daglönare vid marinen, <i>förslagsanslag</i>				18,480				
19								
Tillfälliga understöd åt f. d. befattningshavare vid lotsverket, <i>förslagsanslag</i>				9,000	616,670		29,080	
20								
Invalidehusfonden					60,350			
21								
Blesserade över- och underofficerare, <i>reservationsanslag</i>					2,400			
Säger för militära pensionsväsendet					1,765,204		3,551,245	
C. Allmänna indragningsstaten.								
1								
Diverse föremål, <i>förslagsanslag</i>					2,299,081			
Summa					7,471,968		3,839,245	

Verkliga utgifter.

XI. Riksdags- och revisionskostnader m. m.

		Kronor	ö.
1	Riksdags- och revisionskostnader, <i>förslagsanslag</i> ..	1,310,000	—
2	Kostnader för riksdagens hus, <i>förslagsanslag</i>	100,000	—
3	Kostnader för riksdagens bibliotek, <i>reservationsanslag</i>	7,000	—
4	Avlöningar m. fl. förvaltningskostnader vid riksgäldskontoret, <i>förslagsanslag</i> ...	225,000	—
5	Avlöning, resekostnader och expenser för justitieombudsmannen och hans expedition, <i>förslagsanslag</i>	37,000	—
6	Avlöning, resekostnader och expenser för militieombudsmannen och hans expedition, <i>förslagsanslag</i>	40,000	—
Summa		1,719,000	—

Verkliga utgifter.

XII. Räntor å statsskulden m. m.

		Kronor	ö.	Kronor	ö.
A. De fonderade statslånen.					
1	Å 3 ⁶ / ₁₀ % lånet, <i>förslagsanslag</i> , högst	3,012,840	—		
2	» 1880 års 3 ¹ / ₂ % lån, <i>förslagsanslag</i>	1,898,200	—		
3	» 1886 » 3 ¹ / ₂ % » , <i>förslagsanslag</i>	1,882,200	—		
4	» 1888 » 3 % » , <i>förslagsanslag</i> , högst	725,500	—		
5	» 1890 » 3 ¹ / ₂ % » , <i>förslagsanslag</i> , högst	816,800	—		
6	» 1894 » 3 % » , <i>förslagsanslag</i> , högst	506,400	—		
7	» 1899 » 3 ¹ / ₂ % » . <i>förslagsanslag</i> , högst	1,082,000	—		
8	» 1900 » 3 ¹ / ₂ % » , <i>förslagsanslag</i> , högst	1,271,200	—		
9	» 1904—1906 årens 3 ¹ / ₂ % lån, <i>förslagsanslag</i> , högst ..	2,766,960	—		
10	» 1907 års 3 ¹ / ₂ % lån, <i>förslagsanslag</i> , högst	1,638,000	—		
11	» 1908 » 3 ¹ / ₂ % » , <i>förslagsanslag</i> , högst	2,043,000	—		
12	» 1911 » lån å 4 % , <i>förslagsanslag</i> , högst	2,880,000	—		
13	» 1913 » 4 ¹ / ₂ % lån, <i>förslagsanslag</i> , högst	3,240,000	—		
14	» 1914 » lån å 5 % , <i>förslagsanslag</i> , högst	8,155,000	—		
15	» 1916 » » » 5 % , <i>förslagsanslag</i> , högst	5,925,000	—	37,843,100	—
B. Övrig statsskuld.					
1	Ränta å medgiven och beräknad, ännu icke verkställd upp- låning, <i>förslagsanslag</i>	10,370,000	—		
Ränta å följande av staten övertagna lån:					
2	Kommunlån, <i>förslagsanslag</i> , högst	10,680: —			
3	Örebro—Svartå järnvägsaktiebolags obligations- lån	22,600: —			
Järnvägsaktiebolaget Malmö—Kontinentens obli- gationslån:					
4	Av år 1898	52,480: —			
5	» » 1902	29,120: —			
		81,600: —			
Mora—Vänerns järnvägsaktiebo- lags obligationslån, <i>förslags- anslag</i> , högst:					
6	Av ¹ / ₇ 1896	57,080: —			
7	» ¹ / ₉ 1896	14,320: —			
8	» år 1903	134,575: —			
9	» » 1914	49,500: —			
		255,475: —			
10	Årsanslaget till Hans Maj:st Konungen	370,355	—		
11	Ränta å köpeskillingen för fastigheten nr 1 i kvarteret Lejonet i Stockholm	300,000	—		
		90,000	—		
12	Ränta å konung Carl XIII:s hemgiftskapital	7,500	—		
13	Ränta å Göta kanals reparationsfond. <i>förslagsanslag</i> , högst	7,045	—	11,144,900	—
Summa				48,988,000	—

Verkliga utgifter.

XIII. Engångskostnader för försvaret.

		Kronor	ö.	Kronor	ö.
Engångskostnader för år 1918, att utgå av värnskattefonden:					
Engångskostnader för lantförsvaret:					
Gemensamt <i>reservationsanslag</i> :					
1 a	Övning vid armén av årsklassen 1914 yngre.....	246,264	—		
1 b	Intendenturmateriel	5,326,423	—		
1 c	Artillerimateriel	3,132,600	—		
1 d	Ingenjörmateriel	464,900	—	9,170,187	—
Engångskostnader för sjöförsvaret:					
Gemensamt <i>reservationsanslag</i> :					
2 a	Övning vid kustartilleriet av värnpliktiga, tillhörande årsklassen 1914 yngre.....	131,500	—		
2 b	Nyanläggningar och nyanskaffningar för stärkande av det fasta kustförsvaret med undantag av Fårösunds fästning	2,750,000	—	2,881,500	—
Summa		.....	---	12,051,687	—

Verkliga utgifter.

XIV. Krigstidshjälp m. m.

	Kronor	ö.
Krigstidshjälp m. m. för år 1917 åt vissa befattningshavare	16,000,000	—

Verkliga utgifter.**XV. Åtgärder i prisreglerande syfte.**

	Kronor	ö.
Åtgärder i prisreglerande syfte.....	24,000,000	—

Utgifter för kapitalökning.

XVI. Statens affärsverksamhet.

		Att täckas av				Summa	
		lånemedel		andra stats- inkomster		Kronor	ö.
		Kronor	ö.	Kronor	ö.		
A. Postverket.							
1	Inventarier	—	—	350,000	—	—	—
2	Nybyggnad i Stockholm	300,000	—	—	—	—	—
3	Nybyggnad i Linköping	210,000	—	—	—	—	—
4	Nybyggnad i Göteborg	700,000	—	—	—	—	—
5	Nybyggnad i Gällivare	100,000	—	—	—	—	—
	Säger för postverket	1,310,000	—	350,000	—	—	1,660,000
B. Telegrafverket.							
1	Inköp och bebyggande av fastigheter	620,000	—	—	—	—	—
2	Fortsatt utveckling av statens telefon- och telegraf- väsende	12,500,000	—	—	—	—	—
	Säger för telegrafverket	13,120,000	—	—	—	—	13,120,000
C. Statens järnvägar.							
1	Nya byggnader och anläggningar vid statens trafi- kerade järnvägar	4,900,000	—	4,443,600	—	—	—
2	Markförvärv	800,000	—	—	—	—	—
Större bangårdsombyggnader:							
3	Ombyggnad av Malmö statsbangård	500,000	—	—	—	—	—
4	Förändringar vid centralstationen i Stockholm m. m.	1,500,000	—	—	—	—	—
5	Huvudrangerbangård vid Hallsberg	1,000,000	—	—	—	—	—
6	Utvidgning av Västanfors station	100,000	—	—	—	—	—

		Att täckas av				Summa	
		länmedel		andra stats- inkomster		Kronor	ö.
		Kronor	ö.	Kronor	ö.		
7	Utvidning av Ockelbo station m. m.	150,000	—	—	—	—	—
8	Utvidning av spårsystemet vid bangården i Mjölby	106,000	—	—	—	—	—
9	Utvidning av spårsystemet vid Värtan.....	400,000	—	—	—	—	—
	Större verkstads- och lokomotivstationsanläggningar:						
10	Ombyggnad av statens järnvägars reparationsverk- städer i Malmö	600,000	—	—	—	—	—
11	Ny lokomotivstation vid Örebro.....	175,000	—	—	—	—	—
12	Uppförande av plåtslagarverkstad med smedja vid Notviken	300,000	—	—	—	—	—
	Dubbelspårsanläggningar m. m.:						
13	Dubbelspår Norrköping—Mjölby	1,800,000	—	—	—	—	—
14	Dubbelspår Aneby—Sandsjö	2,700,000	—	—	—	—	—
15	Dubbelspår Örebro—Hallsberg—Laxå	500,000	—	—	—	—	—
16	Omläggning av linjen Lindome—Anneberg	200,000	—	—	—	—	—
	Större broanläggningar:						
17	Ombyggnad av Bohusbanans viadukt över Sävecån	800,000	—	—	—	—	—
18	Elektrifiering av linjen Kiruna—Svartön.....	3,500,000	—	—	—	—	—
	Nya statsbanebyggnader:						
19	Fortsättning av statsbanan Sveg—Brunflo	2,500,000	—	—	—	—	—
20	Fortsättning av statsbanan Sveg—Hede	—	—	750,000	—	—	—
21	Järnvägsförbindelse mellan de svenska och finska järnvägsnäten	1,230,000	—	—	—	—	—
22	Fortsättande av inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare.....	4,000,000	—	—	—	—	—
23	Tvårbananor mellan norra stambanan och inlands- banan m. m.	1,000,000	—	—	—	—	—
24	Rullande materiel	13,000,000	—	—	—	—	—
	Diverse:						
25	Inventarier	—	—	1,200,000	—	—	—
26	Ökat förlag	2,000,000	—	—	—	—	—
27	Täckande av brister i förut beviljade anslag ...	952,900	—	300,000	—	—	—
28	Tvårumslägenheter för viss järnvägspersonal.....	—	—	70,000	—	—	—
29	Ordnanande av brandväsendet vid statens järnvägar	—	—	30,000	—	—	—
	Säger för statens järnvägar	44,713,900	—	6,793,600	—	—	51,507,500
	D. Statens vattenfallsverk.						
	Trollhätte kanalverk:						
1	Stallbackakanalens utvidgning m. m.	115,000	—	—	—	—	—
	Södertälje kanalverk:						
2	Ombyggnad av Södertälje kanal	600,000	—	—	—	—	—

		Att täckas av				Summa	
		låne-medel		andra stats- inkomster		Kronor ö.	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.		
3	Trollhätte kraftverk: Tredje utbyggnaden av Trollhätte kraftstation ...	3,620,000	—	—	—	10,560,000	
4	Porjus kraftverk: Första utbyggnaden av Porjus kraftstation	150,000	—	—	—		
5	Andra utbyggnaden av Porjus kraftstation	925,000	—	—	—		
6	Älvkarleby kraftverk: Utvidgning av ångkraftstation	500,000	—	—	—		
7	Förlagskapital för anskaffande av bränsle för ång- kraftstationen	250,000	—	—	—		
8	Distributionsanläggningar för statens kraftverk.....	4,000,000	—	—	—		
9	Inventarier	—	—	400,000	—		
	Säger för statens vattenfallsverk	10,160,000	—	400,000	—		
	E. Statens domäner.						
1	Inköp av tomt till jägmästarbostad i Västra Sten- sele revir.....	—	—	1,100	—		1,100
	Summa	69,303,900	—	7,544,700	—	76,848,600	

Utgifter för kapitalökning.
XVII. Statens utlåningsfonder.

		Att täckas av				Summa	
		låne-medel		andra stats- inkomster		Kronor	ö.
		Kronor	ö.	Kronor	ö.		
1	Allmänna järnvägslånefonden	1,500,000	—	—	—	1,500,000	—
2	Fonden för bibanor inom vissa delar av riket.....	2,000,000	—	—	—	2,000,000	—
3	Odlingslånefonden	400,000	—	—	—	400,000	—
4	Torvindustrilånefonden	650,000	—	—	—	650,000	—
5	Egnahemslånefonden	6,500,000	—	—	—	6,500,000	—
6	Norrländska nyodlingsfonden	80,000	—	—	—	80,000	—
7	Täckdikningslånefonden	140,000	—	—	—	140,000	—
8	Lånefonden för inköp av ädla avelsston	—	—	30,000	—	30,000	—
9	Allmänna nyodlingsfonden	30,000	—	—	—	30,000	—
10	Norrländska andelsmejerifonden.....	300,000	—	—	—	300,000	—
	Summa	11,600,000	—	30,000	—	11,630,000	—

Utgifter för kapitalökning.
XVIII. Avbetalning å statsskulden.

		Att täckas av				Summa		
		lånedel		andra stats- inkomster				
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	
A. De fonderade statslånen.								
<i>Amortering.</i>								
1	1880 års 3 ¹ / ₂ % lån, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	3,375,900	—	5,104,500	—	
2	1886 » 3 ¹ / ₂ % » , <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	600,000	—		—	
3	1890 » 3 ¹ / ₂ % » , <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	687,200	—		—	
4	1899 » 3 ¹ / ₂ % » , <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	441,400	—		—	
B. Övertagna lån.								
1	Kommunlån, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	49,100	—	247,100	—	
2	Örebro—Svartå järnvägsaktiebolags obligationslån	—	—	19,000	—		—	
Järnvägsaktiebolaget Malmö—Kontinentens obligationslån:								
3	Av år 1898	35,000:	—	—	—		—	
4	» » 1902	17,000:	—	52,000	—		—	
Mora—Vänerns järnvägsaktiebolags obligationslån:								
5	Av ¹ / ₇ 1896	51,000:	—	—	—		—	
6	» ¹ / ₉ 1896	13,000:	—	—	—	—		
7	» år 1903	63,000:	—	127,000	—	—		
Summa		—	—	—	—	5,351,600	—	

Utgifter för kapitalökning.

XIX. Statsverkets fond av rusdrycksmedel.

	Att täckas av				Summa	
	länemedel		andra stats- inkomster		Kronor	ö.
	Kronor	ö.	Kronor	ö.		
Avsättning till statsverkets fond av rusdrycksmedel, för- slagsanslag			5,200,000		5,200,000	

Totalsumman av de i riksstaten förekommande utgifter uppgå till 480,724,200: — kronor eller samma belopp, vartill statsverkets tillgångar för år 1918 här förut beräknats; och erhåller riksstaten följande utseende:

Inkomster:		Kronor	ö.
A. Egentliga statsinkomster:			
I. Skatter	276,232,000:—		
II. Upphörd i statens verksamhet	5,983,600:—		
III. Diverse inkomster	1,800,000:—	284,015,600	—
B. Inkomster av statens produktiva fonder:			
I. Statens affärsverksamhet	64,270,000:—		
II. Statens aktier	3,937,000:—		
III. Statens utlåningsfonder (överskott)	4,416,000:—		
IV. Statsverkets fond av rusdrycksmedel	200,000:—	72,823,000	—
C. Andel i riksbankens vinst för år 1916		6,490,000	—
D. I anspråk tagna kapitaltillgångar:			
I. Uppkomna av egentliga statsinkomster	17,891,700:—		
II. Uppkomna av länemedel	600,000:—	18,491,700	—
E. Länemedel för produktiva ändamål		80,903,900	—
F. Nya inkomster av skattemedel m. m.		18,000,000	
Summa		480,724,200	

för år 1918.

Utgifter:

Kronor ö.

Verkliga utgifter:

	Ordinarie anslag.	Extra anslag.	Summa.	
I. Första huvudtiteln	1,345,000	—	1,345,000	
II. Andra »	5,734,397	956,103	6,690,500	
III. Tredje »	2,097,072	689,528	2,786,600	
IV. Fjärde »	64,274,698	21,743,302	86,018,000	
V. Femte »	22,188,138	13,572,268	35,760,406	
	3,971,794	571,700	4,543,494	
VI. Sjätte »	18,114,556	17,588,244	35,702,800	
VII. Sjunde »	25,205,223	5,131,777	30,337,000	
VIII. Åttonde »	36,591,200	11,968,900	48,560,100	
IX. Nionde »	9,059,952	6,820,248	15,880,200	
X. Tionde »	7,471,968	3,839,245	*11,311,213	
Säger	196,053,998	82,881,315	278,935,313	
XI. Riksdags- och revisionskostnader m. m.			1,719,000:	
XII. Räntor a statsskulden m. m.			48,988,000:	
XIII. Engångskostnader för försvaret			12,051,687:	
XIV. Krigstidshjälp m. m.			16,000,000:	
XV. Åtgärder i prisreglerande syfte			24,000,000:	381,694,000

Utgifter för kapitalökning:

	Att täckas av		Summa.	
	länemedel.	andra statsin- komster.		
XVI. Statens affärsverk- samhet	69,303,900	7,544,700	76,848,600	
XVII. Statens utlanings- fonder	11,600,000	30,000	11,630,000	
XVIII. Avbetalning å stats- skulden	—	5,351,600	5,351,600	
XIX. Statsverkets fondav rusdrycksmedel ...	—	5,200,000	5,200,000	
Säger	80,903,900	18,126,300	99,030,200	99,030,200
			Summa	480,724,200

* Därav till civila pensionsväsendet 5,994,764 kronor och till militära pensionsväsendet 5,316,449 kronor.

Kungl. Maj:t föreslår i sammanhang härmed enligt beslut, som innefattas i bilagda statsrådsprotokoll över finansärenden för denna dag angående utgifterna, att riksdagen må medgiva, att vid statsregleringen för år 1918 de i rikets ständers skrivelse den 12 maj 1841 angivna grunder i avseende å dispositionen av besparingarna å huvudtitlarna fortfarande må bliva gällande, dock att behållningar, som å anslag till nyinrättade tjänstebefattningar uppstå, innan dessa första gången tillsätts, skola tillföras statsverkets kassafond.

Samtliga de i denna proposition åberopade eller för övrigt med statsregleringen sammanhang ägande handlingar skola riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all Kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

AXEL VENNERSTEN.

Bilagor

till

Kungl. Maj:ts nådiga proposition

år 1917

om statsverket.

Inkomsterna.

Utgifterna.

Propositionens justering.

Inkomsterna.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13 januari
1917.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden: HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Vennersten anhöll att få underställa Kungl. Maj:ts prövning de delar av statsregleringen vid nu instundande riksdagen, som rörde beräkningen av statsverkets tillgångar för de behov, vilka vid ifrågavarande statsreglering borde fyllas, därvid departementschefen till en början anmälde dels en av statskontoret

den 7 december nästlidet är avlåten skrivelse med inkomstberäkning för år 1918, dels ock en av fullmäktige i riksgäldskontoret till chefen för finansdepartementet avlåten skrivelse av den 11 december 1916 med förslagsberäkningar över sådana riksgäldskontorets inkomster och utgifter under år 1918, som borde upptagas i sistnämnda års riksstat.

Härefter anförde föredragande departementschefen:

Jag anhåller att inledningsvis få i korthet beröra det nuvarande statsfinansiella läget och vissa allmänna förutsättningar för 1918 års statsreglering.

Då jag nästlidet är hade att uppgöra inkomstberäkningen för statsverkspropositionen, ansåg jag mig äga anledning antaga, att 1916 års statsreglering skulle komma att avslutas med brist. Detta torde emellertid icke komma att bliva fallet. Tvärtom synes bokslutet i dess helhet komma att visa ett mycket stort överskott.

Detta överskott kan anses bero därpå, att dels inkomst- och för-mögenhetsskatten, dels krigskonjunkturskatten lämna en vida större inkomst än beräknat varit. Om man, med avseende därå att krigskonjunkturskatten såsom en tillfällig skatt intager en särställning, undersöker statsregleringens resultat utan hänsyn till överskottet å denna skattetitel, visar det sig, att den befarade bristen sannolikt till fullo utjämnas genom den icke beräknade stegringen i inkomst- och för-mögenhetsskatten. Överskottet å krigskonjunkturskatten kommer alltså att motsvara överskottet å budgeten i dess helhet. Till vilket belopp krigskonjunkturskatten slutligen kommer att uppgå, kan ej nu med noggrannhet avgöras. Man får nämligen icke förbise, att sannolikt jämförelsevis avsevärda summor av inbetald skatt böra till de skatt-dragande restitueras i följd av överklagade taxeringars prövning hos kammarrätten och regeringsrätten.

Med avseende å betydelsen av nämnda överskott vid bedömandet av det finansiella läget är det förhållandet av vikt, att under det år, 1916, för vilket ifrågavarande överskott å budgeten framträder, förekommit högst betydande utgifter för neutralitetsskyddet, vilka icke upptagits i samma års budget, utan bestritts förskottsvis och måste täckas å ett följande års budget. Det synes naturligt, att för sådant täckande i första rummet ifrågakommer det genom krigskonjunkturskattens stegring uppkomna överskottet.

Det torde tillåtas mig att vid ett senare tillfälle få i ett sammanhang upptaga till behandling frågorna om slutlig finansiering ej mindre av redan antydda neutralitetsutgifter under år 1916 än även av åtskilliga

andra med det pågående kriget sammanhängande utgifter. Jag syftar härvid i främsta rummet på de tillfälliga lånemedel, som för täckande av viss del av 1915 års neutralitetsutgifter upptagits i riksstaten för år 1917, och på de förskott, som av riksdagen anvisats för anskaffning av viss krigsmateriel, vilken den under kriget kunna erfarenheten ådagalagt vara oundgängligen nödvändig. Härtill komma fortsatta utgifter för motsvarande ändamål ävensom förskott, som i övrigt föranledas av krigstidens särskilda förhållanden och ej på annat sätt täckas. I fråga om planen för denna finansiering tillåter jag mig redan nu omförmåla, att i densamma ingår en väsentlig skärpning under viss kortare tid av inkomst- och förmögenhetsskatten, för så vitt denna åligger mera bärkraftiga samhällslager.

Det har befunnits nödigt att på förslaget till 1918 års riksstat upptaga mycket betydande utgifter för motarbetande av den rådande dyrtidens verkningar. Jag torde redan här få nämna, att för åtgärder i prisreglerande syfte beräknats ett belopp av 24,000,000 kronor samt för krigstidstillägg och krigstidshjälp till löntagare och pensionärer för år 1917 16,000,000 kronor ävensom att mycket avsevärda höjningar av vissa underhållsanslag och andra därmed likställda anslag komma att föreslås.

Lägges nu härtill, att utgiftsbudgeten för år 1918 även i övrigt tenderat till en stegring, vilken det icke varit möjligt att helt undvika, då viktiga allmänna intressen icke kunnat åsidosättas, så blir resultatet, att väsentligen ökade krav måste ställas på statsverkets inkomster.

Ehuruväl, såsom redan antytts, nyssberörda krav till stor del äro av extraordinär natur och sålunda lämpligen kunna tillgodoses genom extraordinära inkomster såsom krigskonjunkturskatten och spirituosaaccisen, och trots det att vissa inkomsttitlar kunna beräknas giva ökad avkastning under år 1918, måste dock, allra helst en del andra av statsverkets inkomster visa en nedåtgående eller stationär tendens, tillgripas skärpta beskattningsåtgärder för att vinna jämvikt i det föreliggande budgetsförslaget. Den i sådant syfte igångsatta utredningen är ännu icke slutförd, men giver redan nu vid handen, att genom höjda skatter och avgifter — skärpning av inkomst- och förmögenhetsskatten oräknad — ökade inkomster kunna tillföras budgeten med ett belopp av 18,000,000 kronor, vilken summa i avbidan på de definitiva förslagens genom-

förande, torde få upptagas under provisorisk huvudtitel på budgetens inkomstsida.

Då den av statskontoret verkställda inkomstberäkningen för år 1918 synes med ett i stort sett riktigt resultat återgiva den bild av det statsfinansiella utbytet av nämnda års inkomster, som man med stöd av nu kända fakta och nu gjorda antaganden angående krigets varaktighet kan för närvarande framkonstruera, finner jag mig i det väsentliga böra godtaga samma beräkning; jag kommer att huvudsakligen endast av formella skäl i några punkter föreslå avvikelser därför.

Jag anhåller nu att få anmäla de särskilda inkomstitlarna på 1918 års riksstat, därvid jag ber att jämväl få hänvisa till en tabell över flertalet inkomstitlar, som jag låtit upprätta och som torde såsom bilaga Litt. A få fogas till detta protokoll.

A. Egentliga statsinkomster.

I. Skatter.

I enlighet med statskontorets förslag torde i 1918 års riksstat skattetiteln *mantalspenningar* böra upptagas med ett belopp av 850,000 kronor.

Vidare föreslår jag, efter samråd med chefen för ecklesiastikdepartementet, att på sätt statskontoret hemställt i riksstaten upptages en ny inkomstpost å 1,032,000 kronor under benämning *prästerskapets till statsverket indragna tionde*. Jag erinrar emellertid, att berörda inkomst motväges av en motsvarande höjning av anslaget till ersättning för prästerskapets tionde under åttonde huvudtiteln.

Likaledes i överensstämmelse med statskontoret förordar jag, att nedannämnda inkomster beräknas till följande belopp, nämligen:

<i>Inkomst- och förmögenhetsskatt</i>	70,000,000 kronor
<i>Bevillning av fast egendom samt av inkomst</i>	2,200,000 »

i fråga om vilken sistnämnda skattesumma märkes, att ett mot densamma svarande belopp bör genom anslag under sjunde huvudtiteln anvisas att utgå till landsting och städer, som icke deltaga i landsting;

<i>Bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter</i>	250,000	kronor	
<i>Stämpelmedel, därav beräknad arvsskatt och skatt för gåva 6,000,000 kronor,</i>	20,500,000	»	
<i>Lastpenningar</i>	900,000	»	
<i>Krigskonjunkturskatt</i>	30,000,000	»	
<i>Tullmedel</i>	76,000,000	»	
<i>Sockerskatt</i>	21,000,000	»	
<i>Tobaksskatt</i>	15,500,000	»	
<i>Brännvinstillverkningskatt</i>	17,000,000	kronor	
<i>Brännvinsförsäljningsmedel</i>	8,000,000	»	
<i>Maltskatt</i>	5,700,000	»	
<i>Punschskatt</i>	2,300,000	»	33,000,000

Då summan av de fyra sist omnämnda skatterna sålunda icke överstiger 41,900,000 kronor, påkallar följaktligen icke något dylikt överskott upptagandet av anslag å budgeten till statsverkets fond av rusdrycksmedel. Skulle emellertid den verkliga avkastningen av ifrågasvarande skatter överstiga nyssnämnda belopp, föres i allt fall jämlikt bestämmelserna i förordningen den 18 juli 1913 angående statsverkets fond av rusdrycksmedel överskottet till fonden i fråga.

Jag har för avsikt att föreslå, att *spirituosaaccisen* måtte få fortfara att utgå under år 1918. Den erfordras för att motverka den av kristiden orsakade nedgången av vissa rusdrycksskatter och för att möta av krisen föranledda utgifter för sociala ändamål. I enlighet med inom kontrollstyrelsen gjorda beräkningar torde spirituosaaccisen kunna för år 1918 upptagas med ett belopp av 5,000,000 kronor. Med denna summa torde skatten få uppföras i föreliggande riksstatsförslag.

Jämlikt bestämmelserna i förordningen den 10 november 1916 om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 18 juli 1913 angående statsverkets fond av rusdrycksmedel skall statsverkets inkomst av spirituosaaccis läggas till nämnda fond, och skall jag senare framställa härav påkallat förslag. För inkomstens återförande till budgeten kommer jag sedermera att föreslå, att ett mot skattens beräknade avkastning svarande belopp upptagas såsom i anspråk tagen kapitaltillgång. Jag återkommer längre fram till denna fråga.

II. Uppbörd i statens verksamhet.

Instämmande med statskontoret, föreslår jag, att i riksstaten för år 1918 upptagas följande inkomstbelopp under nedanstående titlar:

<i>Fyr- och båkmedel</i>	2,500,000	kronor
<i>Lotspenningar</i>	1,200,000	»
<i>Avgifter för registrering av automobiler</i>	21,700	»
<i>Bidrag till försäkringsinspektionen</i>	59,300	»
<i>Avgifter för granskning av biografbilder</i>	30,000	»

Jag erinrar, att den nyssnämnda inkomstiteln »bidrag till försäkringsinspektionen» ävensom inkomstitlarna »inkomst av myntning och justering», »patent- och varumärkes- samt registreringsavgifter» och »bidrag till bankinspektionen» skola i riksstaten upptagas med samma belopp som de anslag, vilka för motsvarande ändamål anvisas att utgå från respektive inkomstitlar.

Nu har statskontoret i anledning av meddelande från mynt- och justeringsverket föreslagit, att inkomstiteln *inkomst av myntning och justering* skulle upptagas med ett från 915,000 kronor till 940,000 kronor förhöjt belopp. Då jag av skäl, som jag torde få anföra vid anmälan av utgifterna under sjunde huvudtiteln, icke för närvarande har att föreslå någon ändring i anslaget till bestridande av de med mynt- och justeringsverkets drift förenade kostnader, lärer ifrågavarande inkomstitel bära i 1918 års riksstat upptagas med oförändrat belopp eller 915,000 kronor.

Under rubriken *patent- och varumärkes- samt registreringsavgifter* torde i förevarande riksstatsförslag få i överensstämmelse med statskontorets förslag upptagas ett belopp av 540,600 kronor.

Beträffande anslaget till upprätthållande av bankinspektionens verksamhet kommer jag att föreslå den ändring, att detsamma i riksstaten för år 1918 upptages med ett från 63,400 kronor till 67,000 kronor förhöjt belopp. Med sistnämnda summa lärer alltså inkomstposten *bidrag till bankinspektionen* bära i samma riksstat upptagas.

Följande inkomstitlar torde i enlighet med statskontorets förslag få upptagas i 1918 års riksstat till nedan angivna belopp, nämligen

<i>Kontrollstämpelmedel</i>	100,000	kronor
<i>Terminsavgifter från läroverken</i>	550,000	»

III. Diverse inkomster.

Då inkomsttiteln diverse inkomster till en betydande del omfattar inkomster, som icke äro att anse som uppbörd i statens verksamhet, torde titeln i fråga få utbrytas ur avdelningen »II. Uppbörd i statens verksamhet», där den nu är upptagen, och bilda en särskild avdelning: »III. Diverse inkomster».

Statskontoret har beräknat denna inkomsttitel till 1,700,000 kronor. Enligt vad chefen för civildepartementet meddelat mig skulle den omorganisation av fögderiförvaltningarna, varom han har för avsikt att framlägga förslag, medföra en ökning av statsverkets inkomster under förevarande rubrik med omkring 130,000 kronor. Med hänsyn härtill förordar jag, att i föreliggande riksstatsförslag under diverse inkomster beräknas ett belopp av 1,800,000 kronor.

Under förutsättning att de av mig nu förordade beräkningarna gillas, skulle de egentliga statsinkomsterna upptagas till 284,015,600 kronor.

B. Inkomster av statens produktiva fonder.

I. Statens affärsverksamhet.

I fråga om *postverket* upptager statskontoret följande siffror för år 1917:

inkomster	34,150,000 kronor
driftkostnader	26,450,000 »
överskott.....	7.700,000 kronor.

Enligt vad chefen för civildepartementet meddelat mig ämnar han föreslå, att postverkets driftkostnader fastställas till nyss angivna belopp. Då jag ej har anledning att nu frångå statskontorets beräkning av postverkets inkomster, föreslår jag alltså, att överskottet upptages i det föreliggande riksstatsförslaget med ett belopp av 7,700,000 kronor.

För *telegrafverket* innehåller statskontorets förslagsberäkning följande poster:

inkomster	27,000,000 kronor
driftkostnader	17,930,000 »
överskott	9,070,000 kronor

Då enligt vad jag inhämtat chefen för civildepartementet har för avsikt att föreslå telegrafverkets driftkostnader till 17,730,000 kronor, hemställer jag, att överskottet nu uppföres med 9,270,000 kronor.

I statskontorets skrivelse upptages för *statens järnvägar* följande poster:

inkomster	132,400,000 kronor
driftkostnader	110,900,000 »
överskott	21,500,000 kronor

I likhet med statskontoret har jag icke någon erinran att göra mot denna beräkning.

I fråga om inkomstberäkningarna för de särskilda i riksstaten specificerade vattenfallsverken tillåter jag mig hänvisa till de av vattenfallsstyrelsen uppgjorda, av statskontoret återgivna och utan erinran lämnade beräkningarna. I anslutning härtill föreslår jag, att med iakttagande i riksstaten för år 1918 av den sedvanliga specificeringen resultatet för *statens vattenfallsverk* i dess helhet upptages sålunda:

inkomster	8,357,000 kronor
driftkostnader	2,957,000 »
överskott	5,400,000 kronor.

Statskontoret har i sin skrivelse, vilken, såsom redan nämnts, är dagtecknad den 7 december 1916, upptagit följande poster för *statens domäner*, nämligen

inkomster	34,000,000 kronor
driftkostnader	15,000,000 »
överskott	19,000,000 kronor.

Sedermåra har domänstyrelsen i en den 12 december 1916 dagtecknad skrivelse anfört, bland annat, följande:

»I fråga om den beräknade inkomsten av domänfonden år 1918 får domänstyrelsen anföras, att därest det nu rådande krigstillståndet varar utöver hela nästa år, inkomsterna för sagda år icke torde komma att understiga de för år 1917. Inträder däremot fred, varigenom särskilt de finska och ryska marknaderna öppnas för den internationella virkeshandeln, torde en avsevärd inkomstbegränsning komma att göra sig gällande. Styrelsen anser därför försiktigheten bjuda, att statsverkets skogsmedel år 1918 i riksstaten upptagas till allenast 35,000,000 kronor och inkomsten av domänfonden i sin helhet förty till 36,500,000 kronor.

Domänstyrelsen har i sitt underdåniga statförslag för samma år beräknat driftkostnaderna för domänfonden till 15,608,900 kronor, vartill dock bör läggas den avsättning av medel, som fortfarande torde bära ske till förnyelsefonden för återväxtkostnader, eller 5 procent av de till 35,000,000 kronor beräknade skogsmedlen eller 1,750,000 kronor, minskat med vad som under 1918 kan utgivas för skogsodling och markvård, förslagsvis 1,200,000 kronor, sålunda 550,000 kronor. Överskottet å domänfondens avkastning för sistnämnda år kan alltså beräknas till (36,500,000—16,158,900 =) i runt tal 20,300,000 kronor.»

Chefen för jordbruksdepartementet har underrättat mig, att han ämnar föreslå driftkostnaderna för statens domäner till 16,100,000 kronor. Med hänsyn härtill och då anledning icke torde förefinnas att frångå domänstyrelsens nyss angivna beräkning av inkomsterna, hemställer jag, att posterna för statens domäner upptagas i 1918 års riksstat sålunda:

inkomster	36,500,000 kronor
driftkostnader	16,100,000 »
överskott	<u>20,400,000 kronor.</u>

II. Statens aktier.

I likhet med statskontoret föreslår jag, att *statens utdelning i Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag* för år 1918 beräknas till sammanlagt 1,437,000 kronor.

Jämväl statskontorets förslag att beräkna den staten år 1918 tillkommande *utdelningen i aktiebolaget svenska tobaksmonopolet* till 2,500,000 kronor anser jag bära godtagas.

III. Statens utlåningsfonder (överskott).

Statskontoret och, vad beträffar allmänna järnvägslånefonden och allmänna byggnadslånefonden, jämväl riksgäldsfullmäktige föreslå, att

överskotten å statens nedannämnda utlåningsfonder i 1918 års riksstat upptagas med nedanstående belopp, som även av mig förordas, nämligen:

<i>Allmänna järnväglånefonden</i>	1,500,000	kronor
<i>Allmänna byggnadslånefonden</i>	26,000	»
<i>Lånefonden för bekämpande av arbetslösheten bland stenarbetare</i>	75,000	»
<i>Rederilånefonden</i>	450,000	»
<i>Hantverkslånefonden</i>	3,000	»
<i>Lånefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby</i>	50,000	»
<i>Odlingslånefonden</i>	350,000	»
<i>Torvindustrilånefonden</i>	120,000	»
<i>Egnahemslånefonden</i>	1,675,000	»
<i>Fiskerilånefonden</i>	75,000	»
<i>Norrländska nyodlingsfonden</i>	34,000	»
<i>Jordförmedlingsfonden</i>	40,000	»
<i>Täckdikningslånefonden</i>	12,000	»
<i>Allmänna nyodlingsfonden</i>	6,000	»

Summa 4,416,000 kronor.

IV. Statsverkets fond av rusdrycksmedel.

Med åberopande av vad statskontoret i saken anfört hemställer jag, att under en särskild avdelning upptages den till 200,000 kronor beräknade nettoavkastningen av statsverkets fond av rusdrycksmedel. Senare i dag torde jag få framställa förslag om att ett berörda summa motsvarande belopp under utgifter för kapitalökning tillföres fonden.

Vid bifall till de av mig sålunda förordade beräkningarna skulle inkomsterna av statens produktiva fonder upptagas till 72,823,000 kronor.

C. Riksbankens vinst.

Enligt vad förste deputeraden i riksbanken meddelat mig, utvisar det verkställda sammandraget av riksbankens räkenskaper för år 1916 en nettovinst av 6,487,837 kronor 62 öre, varjämte finnas odisponerade vinstmedel från föregående år till belopp av 2,637 kronor 27 öre.

Under återopande av vad jag i mitt yttrande till statsrådsprotokollet den 14 maj 1914 vid beräkningen av statsinkomsterna för år 1915 anført i nu ifrågavarande ämne, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes hos riksdagen göra framställning, att av riksbankens vinstmedel måtte för statsverkets behov anvisas ett belopp av 6,490,000 kronor, att från riksbanken utbetalas å de tider under år 1918, som riksdagen bestämmer.

D. I anspråk tagna kapitaltillgångar.

Å *reservationsanslaget till bestridande av de med mynt- och justeringsverkets drift förenade kostnader* förefanns enligt rikshuvudboken vid 1915 års slut en reservation å 3,562,802 kronor 56 öre. Av denna reservation har disponerats för 1916 års riksstat ett belopp av 1,400,000 kronor och för 1917 års riksstat ett belopp av 750,035 kronor. Det återstår sålunda odisponerat en summa av i runt tal 1,412,000 kronor. Härtill kommer, att, enligt vad jag inhämtat, mynt- och justeringsverket för år 1916 har att uppvisa ett betydande överskott av inkomster utöver utgifter. Då emellertid verket efter kristidens slut icke torde kunna påräkna så stora vinster, som de under de senare åren uppkomna, och då nybyggnad av verkets lokaler inom den närmare framtiden lär behöva företagas, torde av behållningen å ifrågavarande anslag nu icke lämpligen böra tagas i anspråk större belopp än omkring 500,000 kronor. Jag hemställer därför, att av reservationen å berörda anslag på 1918 års riksstat upptages ett belopp, som för utjämnande av riksstatens slutsumma torde få bestämmas till 500,013 kronor.

Enligt vad jag från statskontoret inhämtat, finnes å *anslaget till understöd till rederiaktiebolaget Transatlantic för uppehållande av regelbunden ångfartygsförbindelse mellan Sverige och Australien* en behållning av 300,000 kronor. Då nämnda bolag icke gör anspråk på beloppet i fråga och det sålunda icke behöver användas för det med anslaget avsedda ändamålet, hemställer jag, att samma belopp måtte upptagas å inkomstsidan av föreliggande riksstatsförslag.

I riksstaten för år 1918 torde vidare bland de i anspråk tagna kapitaltillgångarna böra från de till *värnskattefonden* avsatta medlen uppföras ett belopp, svarande mot de på samma år belöpande engångskostnaderna för försvaret. Enligt vad jag senare i dag torde få anmäla, komma för år 1918 framställningar att göras om anvisande av medel

för bestridande av dylika kostnader till ett sammanlagt belopp av 12,051,687 kronor. Jag hemställer, att samma belopp måtte, på sätt nyss är sagt, upptagas å riksstatens inkomstsida.

Med hänvisning till vad jag tidigare yttrat föreslår jag nu, att av *statsverkets fond av rusdrycksmedel* tages i anspråk på 1918 års riksstat ett mot den beräknade avkastningen av spirituosaaccisen svarande belopp av 5,000,000 kronor. Jag vill härvid endast framhålla, att detta belopp är väl behöfligt, då det gäller att täcka de betydande, av kristiden förorsakade utgifter för sociala ändamål, som komma att föreslås å nyssnämnda riksstat.

Det bör vidare framhållas, att den summa, som genom det av mig nu ifrågasatta bidraget från statsverkets fond av rusdrycksmedel skulle tillföras budgetens inkomstsida, givetvis ej får till siffran överskrida vare sig det nyss angivna beloppet å 5,000,000 kronor, motsvarande den beräknade avkastningen av spirituosaaccisen, eller, därest den verkliga avkastningen skulle understiga den beräknade, den till fonden faktiskt inflytande inkomsten av berörda skatt, utan kommer bidraget i fråga att utgöra högst 5,000,000 kronor.

Utöver vad sålunda angivits torde 1918 års riksstat — lika med staten för innevarande år — av kapitaltillgångar få tillföras beräknade amorteringar å lån från *allmänna byggnadslånefonden* och *allmänna järnväglånefonden*. Dessa amorteringar, vilka i årets stat upptagits med respektive 37,000 kronor och 1,520,500 kronor, hava för år 1918 av fullmäktige i riksgäldskontoret beräknats till respektive 40,000 kronor och 600,000 kronor, med vilka belopp de alltså torde böra upptagas i 1918 års riksstat.

E. Lånemedel för produktiva ändamål.

Vad angår behovet av lånemedel för produktiva ändamål, har jag med ledning av de uppgifter därom, som jag erhållit av vederbörande departementschefer, beräknat detsamma till 80,903,900 kronor.

F. Nya inkomster av skattemedel m. m.

Med hänvisning till vad jag förut anfört, hemställer jag, att i förevarande förslag till riksstat måtte under provisorisk huvudtitel

»nya inkomster av skattemedel m. m.» upptagas ett belopp av 18,000,000 kronor.

Vid bifall till vad jag nu föreslagit skulle inkomsterna i det föreliggande förslaget till statsreglering för år 1918 komma att uppgå till 480,724,200 kronor.

Statskontorets och fullmäktiges i riksgäldskontoret åberopade skrivelser torde få bifogas detta protokoll med beteckning bil. litt. B och bil. litt. C.

De av föredragande departementschefen sålunda i avseende å beräkningen av statsverkets ovan omförmälda tillgångar och därmed sammanhängande ämnen gjorda hemställanden och förslag, i vilka statsrådets övriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen gilla och bifalla.

Ur protokollet:

C. B. von Mentzer.

Tabell rörande vissa statsverkets inkomster.

Bil. Litt. A.

Tabell rörande vissa statsverkets inkomster.

Skatter.

	Behållen inkomst enligt rikshuvud- boken Kronor	I riksstaten be- räknad inkomst Kronor
Mantalspenningar.		
År 1913	853,809: 09	825,000: —
» 1914	846,566: 98	850,000: —
» 1915	859,355: 92	850,000: —
» 1916	—	850,000: —
» 1917	—	850,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1918	kronor 850,000: —	
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1918	» 850,000: —	
Prästerskapets till statsverket indragna tionde.		
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1918	kronor 1,032,000: —	
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1918	» 1,032,000: —	
Inkomst- och förmögenhetsskatt.		
År 1913	39,838,755: 66	38,000,000: —
» 1914	43,136,835: 86	38,000,000: —
» 1915	42,282,509: 50	38,500,000: —
» 1916	—	39,000,000: —
» 1917	—	48,000,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1918	kronor 70,000,000: —	
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1918	» 70,000,000: —	

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 1 saml.

Tabell rörande vissa statsverkets inkomster.

	Behållen inkomst enligt rikshuvud- boken Kronor	I riksstaten be- räknad inkomst Kronor		
Bevillning av fast egendom samt av inkomst.				
År 1913	1,637,413: 62	1,400,000: —		
» 1914	1,724,751: 44	1,450,000: —		
» 1915	1,756,703: 74	1,550,000: —		
» 1916	—	1,550,000: —		
» 1917	—	1,600,000: —		
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1918	kronor 2,200,000: —			
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1918	» 2,200,000: —			
Bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter.				
År 1913	341,512: 87	300,000: —		
» 1914	275,963: 19	300,000: —		
» 1915	212,620: 14	300,000: —		
» 1916	—	300,000: —		
» 1917	—	250,000: —		
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1918	kronor 250,000: —			
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1918	» 250,000: —			
	Behållen inkomst enligt rikshuvud- boken Kronor	I riksstaten beräknad inkomst		
		Arvsskatt och skatt för gåva Kronor	Övriga stämpel- medel Kronor	Summa Kronor
Stämpelmedel.				
År 1913	18,653,021: 20	6,000,000: —	11,000,000: —	17,000,000: —
» 1914	17,070,844: 73	7,000,000: —	10,550,000: —	17,550,000: —
» 1915	16,211,787: 13	6,000,000: —	11,800,000: —	17,800,000: —
» 1916	—	6,200,000: —	12,800,000: —	19,000,000: —
» 1917	—	6,000,000: —	12,600,000: —	18,600,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1918 (därav arvsskatt och skatt för gåva 6,000,000 kronor)				kronor 20,500,000: —
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1918 (därav arvsskatt och skatt för gåva 6,000,000 kronor)				kronor 20,500,000: —

	Behållen inkomst enligt rikshuvud- boken Kronor	I riksstaten be- räknad inkomst Kronor
Lastpenningar.		
År 1914	760,678: 16	700,000: —
» 1915	811,624: 21	775,000: —
» 1916	—	900,000: —
» 1917	—	900,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för		
år 1918	kronor 900,000: —	
Av departementschefen beräknad inkomst		
för år 1918	» 900,000: —	
Krigskonjunkturskatt.		
År 1916	—	9,000,000: —
» 1917	—	20,000,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för		
år 1918	kronor 30,000,000: —	
Av departementschefen beräknad in-		
komst för år 1918	» 30,000,000: —	
Tullmedel.		
År 1913	69,716,042: 93	62,000,000: —
» 1914	58,217,724: 67	63,000,000: —
» 1915	54,850,960: 26	73,500,000: —
» 1916	—	73,600,000: —
» 1917	—	68,750,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst		
för år 1918	kronor 76,000,000: —	
Av departementschefen beräknad in-		
komst för år 1918	» 76,000,000: —	

	Behållen inkomst enligt rikshuvud- boken Kronor	I riksstaten be- räknad inkomst Kronor
Sockerskatt.		
År 1913	20,893,455: 43	20,000,000: —
» 1914	21,619,004: 12	20,000,000: —
» 1915	23,874,026: 98	21,500,000: —
» 1916	—	22,000,000: —
» 1917	—	24,000,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1918	kronor 21,000,000: —	
Av departementschefen beräknad in- komst för år 1918	» 21,000,000: —	
Tobaksskatt.		
År 1916	—	9,600,000: —
» 1917	—	14,000,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1918	kronor 15,500,000: —	
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1918	» 15,500,000: —	
Brännvinstillverkningskatt.		
År 1913	22,289,456: 21	21,300,000: —
» 1914	20,731,793: 95	21,300,000: —
» 1915	22,166,743: 07	20,000,000: —
» 1916	—	17,000,000: —
» 1917	—	14,500,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1918	kronor 17,000,000: —	
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1918	» 17,000,000: —	

	Behållen inkomst enligt rikshuvud- boken Kronor	I riksstaten be- räknad inkomst Kronor
Brännvinsförsäljningsmedel.		
År 1915	17,012,176: 88	18,300,000: —
» 1916	—	16,500,000: —
» 1917	—	15,000,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1918	kronor 8,000,000: —	
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1918	» 8,000,000: —	
Maltskatt.		
År 1913	5,236,866: 98	5,000,000: —
» 1914	5,473,468: 96	4,700,000: —
» 1915	5,469,331: —	5,000,000: —
» 1916	—	5,400,000: —
» 1917	—	5,400,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1918	kronor 5,700,000: —	
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1918	» 5,700,000: —	
Punschskatt.		
År 1913	1,956,991: 89	1,700,000: —
» 1914	2,239,521: 88	1,800,000: —
» 1915	2,140,299: 07	1,800,000: —
» 1916	—	2,000,000: —
» 1917	—	2,300,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1918	kronor 2,300,000: —	
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1918	» 2,300,000: —	
Spirituosaacels.		
År 1917	—	5,000,000: —
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1918	kronor 5,000,000: —	

Tabell rörande vissa statsverkets inkomster.

Uppbörd i statens verksamhet.

	Behållen inkomst enligt rikshuvud- boken Kronor	I riksstaten be- räknad inkomst Kronor
Fyr- och båkmedel.		
År 1913	2,256,795: 18	1,800,000: —
» 1914	2,271,704: 79	2,000,000: —
» 1915	2,638,033: 68	2,000,000: —
» 1916	—	2,500,000: —
» 1917	—	2,500,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1918	kronor 2,500,000: —	
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1918	» 2,500,000: —	
Lotspenningar.		
År 1915	2,642,250: 90	1,200,000: —
» 1916	—	1,200,000: —
» 1917	—	1,200,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1918	kronor 1,200,000: —	
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1918	» 1,200,000: —	
Avgifter för registrering av bilar.		
År 1916	—	76,000: —
» 1917	—	15,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1918	kronor 21,700: —	
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1918	» 21,700: —	

	Behållen inkomst enligt rikshuvud- boken Kronor	I riksstaten be- räknad inkomst Kronor
Bidrag till försäkringsinspektionen.		
År 1913	76,528: 87	53,000: —
» 1914	81,360: 81	53,000: —
» 1915	88,057: 38	53,000: —
» 1916	—	53,000: —
» 1917	—	59,300: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1918	kronor 59,300:	
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1918	» 59,300: —	
Avgifter för granskning av biogratbilder.		
År 1913	19,594: 57	21,000: —
» 1914	20,122: 25	26,000: —
» 1915	32,437: 75	26,000: —
» 1916	—	26,000: —
» 1917	—	28,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1918	kronor 30,000: —	
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1918	» 30,000: —	
Inkomst av myntning och justering.		
År 1913	638,179: 37	915,000: —
» 1914	1,316,691: 11	915,000: —
» 1915	1,145,312: 78	915,000: —
» 1916	—	915,000: —
» 1917	—	915,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1918	kronor 940,000: —	
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1918	» 915,000: —	

Tabell rörande vissa statsverkets inkomster.

	Behållen inkomst enligt rikshuvud- boken Kronor	I riksstaten be- räknad inkomst Kronor
Patent- och varumärkes- samt registreringsavgifter.		
År 1913	570,342: 89	435,700: —
» 1914	530,647: 27	435,700: —
» 1915	537,150: 08	540,600: —
» 1916	—	540,600: —
» 1917	—	540,600: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1918	kronor 540,600: —	
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1918	» 540,600: —	
Bidrag till bankinspektionen.		
År 1913	49,418: 72	47,000: —
» 1914	45,648: 01	47,000: —
» 1915	46,050: 53	58,000: —
» 1916	—	58,000: —
» 1917	—	63,400: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1918	kronor 64,000: —	
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1918	» 67,000: —	
Kontrollstämpelmedel.		
År 1913	110,879: 34	95,000: —
» 1914	89,342: 30	95,000: —
» 1915	98,822: 97	100,000: —
» 1916	—	100,000: —
» 1917	—	100,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1918	kronor 100,000: —	
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1918	» 100,000: —	

	Behållen inkomst enligt rikshuvud- boken Kronor	I riksstaten be- räknad inkomst Kronor
Terminsavgifter från läroverken.		
År 1913	552,345: —	500,000: —
» 1914	565,585: —	500,000: —
» 1915	560,670: —	500,000: —
» 1916	—	500,000: —
» 1917	—	550,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1918	kronor 550,000: —	
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1918	» 550,000: —	

Diverse inkomster.

	Behållen inkomst enligt rikshuvud- boken Kronor	I riksstaten be- räknad inkomst Kronor
År 1913	1,984,946: 86	1,500,000: —
» 1914	2,112,460: 10	1,500,000: —
» 1915	4,000,707: 46	1,500,000: —
» 1916	—	1,600,000: —
» 1917	—	1,500,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1918	kronor 1,700,000: —	
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1918	» 1,800,000: —	

Tabell rörande vissa statsverkets inkomster.

Statens affärsverksamhet.

	I rikshuvudboken bokförda			I riksstaten beräknade		
	Inkomster	Drift- kostnader	Överskott	Inkomster	Drift- kostnader	Överskott
	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor
Postverket.						
År 1913.....	25,705,056: 58	21,474,095: 12	4,230,961: 16	25,610,000: —	23,217,300: —	2,392,700: —
» 1914.....	26,671,188: 76	22,761,331: 36	3,909,857: 16	27,308,000: —	24,308,000: —	3,000,000: —
» 1915.....	29,614,040: 14	24,572,257: 21	5,041,782: 93	28,690,000: —	24,690,000: —	4,000,000: —
» 1916.....	—	—	—	29,186,200: —	25,021,200: —	4,165,000: —
» 1917.....	—	—	—	30,240,000: —	25,540,000: —	4,700,000: —

Av statskontoret beräknade för år 1918:

Inkomster.....	kronor	34,150,000: —
Driftkostnader.....	»	26,450,000: —
Överskott.....	»	7,700,000: —

Av departementschefen beräknade för år 1918:

Inkomster.....	»	34,150,000: —
Driftkostnader.....	»	26,450,000: —
Överskott.....	»	7,700,000: —

	I rikshuvudboken bokförda			I riksstaten beräknade		
	Inkomster	Drift- kostnader	Överskott	Inkomster	Drift- kostnader	Överskott
	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor
Telegrafverket.						
År 1913.....	18,358,004: 74	12,065,562: 96	6,292,441: 78	16,250,000: —	11,533,000: —	4,717,000: —
» 1914.....	20,863,571: 16	12,976,361: 82	7,887,209: 28	17,500,000: —	12,200,000: —	5,300,000: —
» 1915.....	24,765,674: 41	14,057,629: 19	10,708,045: 22	19,250,000: —	12,950,000: —	6,300,000: —
» 1916.....	—	—	—	20,500,000: —	13,830,000: —	6,670,000: —
» 1917.....	—	—	—	24,500,000: —	15,480,000: —	9,020,000: —

Av statskontoret beräknade för år 1918:

Inkomster.....	kronor	27,000,000: —
Driftkostnader.....	»	17,930,000: —
Överskott.....	»	9,070,000: —

Av departementschefen beräknade för år 1918:

Inkomster.....	»	27,000,000: —
Driftkostnader.....	»	17,730,000: —
Överskott.....	»	9,270,000: —

Statens järnvägar.	I rikshuvudboken bokförda			I riksstaten beräknade		
	Inkomster	Driftkostnader	Överskott	Inkomster	Driftkostnader	Överskott
	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor
År 1913	88,693,266: —	66,867,863: 25	21,825,902: 35	81,200,000: —	65,700,000: —	18,500,000: —
» 1914	93,288,794: 91	69,860,067: 94	23,428,726: 97	91,300,000: —	70,800,000: —	20,500,000: —
» 1915	118,114,329: 27	90,574,654: 55	27,539,674: 72	95,000,000: —	75,250,000: —	19,750,000: —
» 1916	—	—	—	99,690,000: —	77,190,000: —	22,500,000: —
» 1917	—	—	—	110,200,000: —	88,300,000: —	21,900,000: —

Av statskontoret beräknade för år 1918:

Inkomster	kronor	132,400,000: —
Driftkostnader	»	110,900,000: —
Överskott	»	21,500,000: —

Av departementschefen beräknade för år 1918:

Inkomster	»	132,400,000: —
Driftkostnader	»	110,900,000: —
Överskott	»	21,500,000: —

Statens vattenfallsverk.	I rikshuvudboken bokförda			I riksstaten beräknade		
	Inkomster	Driftkostnader	Överskott	Inkomster	Driftkostnader	Överskott
	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor
År 1913	2,792,590: 64	1,260,897: 37	1,531,693: 27	2,006,000: —	948,000: —	1,058,000: —
» 1914	3,034,726: 59	1,281,826: 53	1,752,900: 06	2,484,000: —	1,129,000: —	1,355,000: —
» 1915	4,424,141: 49	1,674,389: 11	2,749,752: 35	4,061,000: —	1,928,000: —	2,133,000: —
» 1916	—	—	—	5,892,000: —	2,242,000: —	3,650,000: —
» 1917	—	—	—	6,924,000: —	2,574,000: —	4,350,000: —

Av statskontoret beräknade för år 1918:

Inkomster	kronor	8,357,000: —
Driftkostnader	»	2,957,000: —
Överskott	»	5,400,000: —

Av departementschefen beräknade för år 1918:

Inkomster	»	8,357,000: —
Driftkostnader	»	2,957,000: —
Överskott	»	5,400,000: —

Tabell rörande vissa statsverkets inkomster.

Statens domäner.	I rikshuvudboken bokförda			I riksstaten beräknade		
	Inkomster	Drift- kostnader	Överskott	Inkomster	Drift- kostnader	Överskott
	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor
År 1913	16,788,853: 27	6,472,508: 92	10,316,344: 35	15,300,000: —	5,938,000: —	9,362,000: —
» 1914	19,075,004: 46	7,399,766: 54	11,675,237: 92	15,700,000: —	6,457,000: —	9,243,000: —
» 1915	24,641,394: 87	8,152,512: 98	16,488,881: 89	18,000,100: —	8,000,100: —	10,000,000: —
» 1916	—	—	—	25,501,509: —	8,871,500: —	16,630,000: —
» 1917	—	—	—	28,653,000: —	11,080,000: —	17,573,000: —

Av statskontoret beräknade för år 1918:

Inkomster	kronor	34,000,000: —
Driftkostnader	»	15,000,000: —
Överskott	»	19,000,000: —

Av departementschefen beräknade för år 1918:

Inkomster	»	36,500,000: —
Driftkostnader	»	16,100,000: —
Överskott	»	20,400,000: —

Statens aktier.

	Behållen inkomst enligt rikshuvudboken			I riksstaten beräknad inkomst		
	Enligt 1907 och 1908 årens överenskommelser	Enligt 1913 årens överenskommelse	Summa	Enligt 1907 och 1908 årens överenskommelser	Enligt 1913 årens överenskommelse	Summa
	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor
Utdelning i Luossavaara—Kiirunavaara-aktiebolag.						
År 1913.....	2,468,290: 87	—	2,468,290: 87	1,500,000: —	—	1,500,000: —
» 1914.....	1,970,849: 63	—	1,970,849: 63	1,850,000: —	1,200,000: —	3,050,000: —
» 1915.....	1,644,421: 95	—	1,644,421: 95	2,075,000: —	1,687,500: —	3,762,500: —
» 1916.....	—	—	—	1,100,000: —	1,200,000: —	2,300,000: —
» 1917.....	—	—	—	{ 1,125,000: —	{ 1,475,000: —	2,750,000: —
				{ 150,000: —		

Av statskontoret beräknad inkomst för år 1918:

Enligt 1907 års överenskommelse	kronor	1,275,000: —
» 1908 »	»	162,000: —
» 1913 »	»	—: — 1,437,000: —

Av departementschefen beräknad inkomst för år 1918:

Enligt 1907 års överenskommelse	»	1,275,000: —
» 1908 »	»	162,000: —
» 1913 »	»	—: — 1,437,000: —

	I riksstaten beräknad inkomst Kronor
Utdelning i aktiebolaget svenska tobaksmonopolet.	
År 1916	100,000: —
» 1917	1,080,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1918.....	kronor 2,500,000: —
» departementschefen beräknad inkomst för år 1918	» 2,500,000: —

Statens utlåningsfonder (överskott).

	Behållen inkomst enligt rikshuvud- boken Kronor	I riksstaten be- räknad inkomst Kronor
Allmänna järnvägslänefonden.		
År 1913	1,567,287: 72	1,578,400: --
» 1914	1,333,461: 59	1,685,000: --
» 1915	1,468,815: 52	1,575,000: --
» 1916	—	1,435,000: --
» 1917	—	1,400,000: --
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1918	kronor 1,500,000: --	
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1918	» 1,500,000: --	
Allmänna byggnadslänefonden.		
År 1913	34,639: 50	36,600: --
» 1914	31,217: 45	33,000: --
» 1915	38,628: 41	31,300: --
» 1916	—	30,000: --
» 1917	—	29,000: --
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1918	kronor 26,000: --	
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1918	» 26,000: --	
Länefonden för bekämpande av arbetslösheten bland stenarbetare.		
Av statskontoret beräknad inkomst för år år 1918	kronor 75,000: --	
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1918	» 75,000: --	

	Behållen inkomst enligt rikshuvud- boken Kronor	I riksstaten be- räknad inkomst Kronor
Rederlänefonden.		
År 1913	517,673: 39	650,000: —
» 1914	531,733: 80	600,000: —
» 1915	495,191: 70	570,000: —
» 1916	—	550,000: —
» 1917	—	580,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1918	kronor 450,000: —	
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1918	» 450,000: —	
Hantverkslänefonden.		
År 1913	1,224: 83	3,500: —
» 1914	3,129: 62	1,000: —
» 1915	3,090: 90	3,000: —
» 1916	—	3,600: —
» 1917	—	4,500: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1918	kronor 3,000: —	
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1918	» 3,000: —	
Länefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby.		
År 1913	22,037: 27	—
» 1914	29,669: 75	20,000: —
» 1915	35,404: 74	30,000: —
» 1916	—	40,000: —
» 1917	—	40,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1918	kronor 50,000: —	
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1918	» 50,000: —	

Tabell rörande vissa statsverkets inkomster.

	Behållen inkomst enligt rikshuvud boken Kronor	I riksstaten be- räknad inkomst Kronor
Odlingsslänefonden.		
År 1913	572,845: 26	253,000: --
» 1914	225,057: 91	400,000: --
» 1915	371,164: 01	300,000: --
» 1916	—	350,000: --
» 1917	—	350,000: --
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1918	kronor 350,000: --	
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1918	» 350,000: --	
Torvindustrislänefonden.		
År 1913	112,416: 50	125,000: --
» 1914	100,326: 57	120,000: --
» 1915	91,183: 68	110,000: --
» 1916	—	110,000: --
» 1917	—	100,000: --
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1918	kronor 120,000: --	
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1918	» 120,000: --	
Egnahemslänefonden.		
År 1913	1,049,035: 31	1,008,000: --
» 1914	1,208,398: 05	1,280,000: --
» 1915	1,285,668: 13	1,435,000: --
» 1916	—	1,410,000: --
» 1917	—	1,575,000: --
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1918	kronor 1,675,000: --	
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1918	» 1,675,000: --	

	Behållen inkomst enligt rikshuvud- boken Kronor	I riksstaten be- räknad inkomst Kronor
Fiskerilånefonden.		
År 1913	76,589: 19	77,000: —
» 1914	77,383: 59	80,000: —
» 1915	78,356: 98	80,000: —
» 1916	—	75,000: —
» 1917	—	75,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1918	kronor 75,000: —	
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1918	» 75,000: —	
Norrländska nyodlingsfonden.		
År 1913	23,322: 55	24,000: —
» 1914	25,760: 49	27,000: —
» 1915	27,885: 67	29,000: —
» 1916	—	28,000: —
» 1917	—	28,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1918	kronor 34,000: —	
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1918	» 34,000: —	
Jordförmedlingsfonden.		
År 1913	40,595: 21	36,000: —
» 1914	61,469: 91	40,000: —
» 1915	41,572: 66	75,000: —
» 1916	—	48,000: —
» 1917	—	50,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1918	kronor 40,000: —	
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1918	» 40,000: —	
<i>Bihang till riksdagens protokoll 1917. 1 saml.</i>		

Tabell rörande vissa statsverkets inkomster.

	Behållen inkomst enligt rikshuvud- boken Kronor	I riksstaten be- räknad inkomst Kronor
Täckdikningslånefonden.		
År 1914	829: 84	—
» 1915	3,911: 05	10,000: —
» 1916	—	7,000: —
» 1917	—	10,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1918 ..... kronor 12,000: —		
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1918 ..... » 12,000: —		

	I riksstaten be- räknad inkomst Kronor
Allmänna nyodlingsfonden.	
År 1916	2,000: —
» 1917	3,500: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1918 ..... kronor 6,000: —	
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1918 ..... » 6,000: —	

Statsverkets fond av rusdrycksmedel.

Av statskontoret beräknad inkomst för år 1918 ..... kronor 200,000: —	
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1918..... » 200,000: —	

Andel i riksbankens vinst.

	I riksstaten beräknad inkomst Kronor
År 1913	6,311,000: —
» 1914	7,058,000: —
» 1915	8,800,000: —
» 1916	8,760,000: —
» 1917	8,120,000: —
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1918 ... kronor 6,490,000: —	

Bil. Litt. B.

Till Konungen.

Enligt § 2 av den för statskontoret gällande instruktion åligger det detta ämbetsverk, att varje år före den 15 december till Eders Kungl. Maj:t inkomma med förslag till beräkning av statsverkets inkomster

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 1 saml.

2 Statskontorets skrivelse med inkomstberäkning för år 1918.

vid nästföljande statsreglering ävensom med upplysning rörande de förhållanden i övrigt, som äro av beskaffenhet att böra bringas till Eders Kungl. Maj:ts kännedom i och för uppgörande av Eders Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående statsverkets tillstånd och behov.

Till åtlydnad härav får statskontoret anföra följande.

Statskontorets förslag till inkomstberäkning för år 1918 innefattas i bifogade tabell litt. A. Vid upprättande härav har statskontoret fäst avseende dels därpå, huruvida de å de särskilda inkomstitlarna under de senaste åren enligt räkenskaperna influtna belopp haft stigande eller fallande tendens, i vilket hänseende åberopas här bifogade, över de senaste fem årens egentliga statsinkomster upprättade tabell B, dels ock på de vid inkomstitlarna förekommande särskilda förhållanden, för vilka statskontoret här nedan närmare redogör.

I de sifferuppgifter, som följa härefter, hava i allmänhet öretal avjämnats till närmaste krontal.

A. Egentliga statsinkomster.

Skatter.

Mantalspenningar. Å denna inkomstitel, som i riksstaterna för 1916 och 1917 är upptagen till 850,000 kronor, inflöto under år 1914 846,567 kronor och år 1915 859,356 kronor. Statskontoret föreslår, att inkomstiteln i 1918 års riksstat uppföres med oförändrat belopp, 850,000 kronor.

Prästerskapets till statsverket indragna tionde. Under denna titel har statskontoret, i enlighet med sitt förslag i underdånigt utlåtande den 27 nästlidne november angående upptagande i riksstaten för år 1918 av prästerskapet förut tillkommande tionde med flera avgifter i förslags-tabellen bil. A infört ett belopp av 1,032,000 kronor.

Skatt på inkomst, förmögenhet och rörelse. *Inkomst- och förmögenhetsskatt,* bevillning, som tillfört statsregleringen en behållen inkomst år 1913 av 43,136,836 kronor och år 1915 av 42,282,510 kronor, har enligt från Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande inkomna uppgifter för innevarande år uttaxerats med 66,175,229 kronor.

Det under ett år uttaxerade beloppet inflyter icke helt under samma år; en icke ringa del blir alltid utestående till nästföljande år. Då man emellertid kan påräkna, att även en del av den sedan nästföregående

Statskontorets skrivelse med inkomstberäkning för år 1918. 3

är utestående uppbörden skall under året inflyta, är det i avseende på de ifrågavarande balanserna egentligen skillnaden mellan det in- och utgående beloppet, som är av intresse för nu förevarande beräkning. I detta hänseende utvisa rikshuvudböckerna för de sistförflutna åren följande belopp:

År	Utestående till nästföljande år	Ökning i balansen
1911	2,334,322	—
1912	2,434,643	100,321
1913	2,861,634	426,991
1914	3,408,574	546,940
1915	3,426,138	17,564

Ökningen av balansen beror dels på ökningen av själva det uttaxerade beloppet, dels på försämrade konjunkturer. Av dessa skäl kunde man, såsom statskontoret framhöll i inkomstbetänkandet den 12 december 1914, för nämnda år motse en ganska ogynnsam balans. Annorlunda har emellertid, såsom synes, saken ställt sig vid årsskiftet 1915—1916. Under år 1918 torde man icke behöva räkna med någon balansökning.

För att erhålla den för statsregleringen behållna uppbörden har man att minska det taxerade beloppet med årets avkortningar. I detta hänseende utvisa rikshuvudböckerna för de sistförflutna åren följande belopp, vilka då de i regel angiva avkortningar å nästföregående års debiterade inkomst, här sammanställas med beloppet av denna senare.

År	Avkortning	Debiterad inkomst för nästföregående år	Avkortning i procent av debiterad inkomst
1912	434,416	34,201,579	1.27
1913	520,790	35,795,907	1.45
1914	538,712	40,786,536	1.32
1915	701,596	44,222,488	1.59

Att döma härav bör det i allmänhet vara tillräckligt att beräkna avkortningarna till 1 1/2 procent av den för näst föregående år debiterade uppbörden. Även om detta beräkningssätt med avseende på rådande abnorma förhållanden icke kan tillämpas, så länge kriget fortgår, såsom också de anförda siffrorna för år 1915 giva vid handen, torde avkortningarna under år 1918 kunna beräknas till 1 1/2 procent av det för år 1917 debiterade skattebeloppet.

4 Statskontorets skrivelse med inkomstberäkning för år 1918.

Vad nu slutligen beträffar det uttaxerade och i kronans räkenskaper debiterade beloppet av ifrågakvarande skatt, har detta enligt rikshuvudböckerna utgjort:

år 1911	kronor	34,201,579: —
» 1912	»	35,795,907: —
» 1913	»	40,786,536: —
» 1914	»	44,222,488: —
» 1915	»	43,001,670: —

Medeltalet mellan beloppen för 1911 och 1912 utgör kronor 34,998,743, och medeltalet mellan beloppen för 1914 och 1915 kronor 43,612,079, utvisande en ökning av kronor 8,613,336, eller i medeltal per år kronor 2,871,112. Med antagande av en årlig ökning av denna storlek skulle man erhålla följande värden å den debiterade skatten:

år 1915	kronor	43,001,670: —
» 1916	»	45,872,782: —
» 1917	»	48,743,894: —
» 1918	»	51,615,006: —

Jämför man förestående efter förhållandena under femårsperioden 1911—1915 utförda beräkning med den faktiska taxeringen, i den mån denna är känd, finner man, att det verkligen taxerade beloppet för innevarande år, vilket, såsom förut omnämnts, enligt uppgifter från Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande uppgår till 66,175,229 kronor, överstiger det beräknade med 20,302,447 kronor eller 44.3 procent. Skulle taxeringen för åren 1917 och 1918 komma att i samma proportion överträffa beräkningen, skulle man erhålla

för år 1917	$1.443 \times 48,743,894 =$	kronor	70,337,439: —
» » 1918	$1.443 \times 51,615,006 =$	»	74,480,454: —

Om man på grund av vad i det föregående anförts angående avkortningar, från sist angivna belopp avdrager $1\frac{1}{2}$ procent av 70,337,439 = 1,055,062 kronor, erhåller man för år 1918 en beräknad behållning å inkomst- och förmögenhetsskatt, uppgående till 73,425,392 kronor.

Tillförlitligheten av denna beräkning beror på, i vilken mån det kan vara berättigat att för år 1918 räkna med samma faktor, som uttrycker den för innevarande år konstaterade höjningen i taxeringen. Denna faktor åter är tydligen till sin storlek till väsentlig del beroende på den allmänna prisstegringen eller, med andra ord, minskningen i

penningvärdet. Och då all anledning finnes att antaga, att denna omständighet skall ännu kraftigare påverka 1917 års inkomstbelopp, som komma att ligga till grund för 1918 års taxering, än vad fallet var med 1915 års inkomstbelopp, som lågo till grund för innevarande års taxering, torde därigenom neutraliseras de i motsatt riktning verkande faktorer, som tilläventyrs må yppa sig. I allt fall anser statskontoret, att man icke gör sig skyldig till någon oförsiktighet, om man räknar med ett nedåt avrundat belopp av 70,000,000 kronor. I enlighet härmed har statskontoret, som förutsätter, att även förslagsanslagen i riksstaten upptagas så nära sina sannolika belopp som möjligt, i förslagstabellen bil. A infört ifrågavarande skattetitel.

Bevillning av fast egendom samt av inkomst, bevillning, i riksstaten för år 1917 upptagen till 1,600,000 kronor, har enligt från Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande inkomna uppgifter i taxeringslängderna för innevarande år debiterats med 2,300,546 kronor. Då avkortningarna icke kunna beräknas högre än till 100,000 kronor, synes ifrågavarande titel, även med iakttagande av all önskvärd försiktighet, kunna i 1918 års riksstat höjas till 2,200,000 kronor, till vilket belopp i sådant fall även det å sjunde huvudtiteln anvisade extra anslaget »Bidrag till landsting och städer, som icke deltaga i landsting» bör upptagas. Statskontoret erinrar, att enligt vad statskontoret i underdånigt utlåtande denna dag tillstyrkt hela det influtna skattebeloppet skall utdelas till landsting och städer, som icke deltaga i landsting.

Bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter, bevillning. Under denna titel sammanfattas de särskilda avgifter, som enligt nådiga förordningen den 23 oktober 1908 erläggas av vissa handlande och handlexpediter samt för vissa offentliga föreställningar, varförutom hit även föras avgifter för rättigheter till skogsfång och kolningsfrihet på allmänningar.

De särskilda avgifter, som sålunda innefattas under ovanstående titel, hava enligt räkenskaperna uppdebiterats med:

	1913	1914	1915
För rättighet till skogsfång och kolningsfrihet på allmänningar ...	1,439	1,439	1,439
Av vissa handlande och handlexpediter	260,780	197,600	140,000
För vissa offentliga föreställningar	79,547	77,029	73,892
Summa	341,766	276,068	215,331

6   **Statskontorets skrivelse med inkomstberäkning för år 1918.**

Tages hänsyn till avkortningar och balanser, visar sig den behållna inkomsten hava uppgått

år 1913 till	kronor	341,512: —
» 1914 »	»	275,963: —
» 1915 »	»	212,620: —

Såsom synes företer skattetiteln en ej obetydlig nedgång för de två sista åren och, då denna givetvis beror på världskrisen, kommer den efter all sannolikhet att framträda även i slutsiffrorna för år 1916. Men för år 1918, varom i denna beräkning är fråga, anser statskontoret, att man bör kunna upptaga titeln med oförändrat belopp, 250,000 kronor.

Stämpelmedel, beviljning, inberäknat arvsskatt, utgjorde:

år 1911	kronor	17,763,683: —
» 1912	»	17,431,457: —
» 1913	»	18,653,021: —
» 1914	»	17,070,845: —
» 1915	»	16,211,787: —

eller i medeltal för dessa fem år 17,426,159 kronor.

Till belysning av frågan, i vad mån de nu och under den senaste tiden rådande krisförhållandena utövat inverkan på denna skattetitel, meddelar statskontoret följande sammanställning av uppgifter angående influtna stämpelmedel, vilka i vad de avse åren 1913 och 1914 härröra från räntekammaren, men för 1915 och innevarande år erhållits från generalpoststyrelsen:

	Influtna stämpelmedel			
	1913	1914	1915	1916
Januari—juli	11,505,057	10,724,621	7,901,501	13,120,706
Augusti—oktober	3,853,096	3,527,688	3,853,884	5,856,933
November och december	2,808,506	2,425,183	2,788,331	—
Summa	18,166,659	16,677,492	14,543,716	18,977,639

Av denna sammanställning framgår, att uppbördens under de månader, som kriget varat, i procent av uppbördens under motsvarande tid närmast före kriget utgjort:

augusti—oktober 1914	91.55	procent
november—december 1914	86.35	»
januari—juli 1915	73.68	»

Statskontorets skrivelse med inkomstberäkning för år 1918.

7

augusti—oktober 1915	100.02	procent
november—december 1915.....	99.28	»
januari—juli 1916	122.34	»
augusti—oktober 1916	152.01	»

Finge man på grund av sist anförda procentsiffror antaga stämpeluppbörden under november och december månader innevarande år komma att uppgå till samma belopp som under de två sista månaderna av år 1913 eller 2,808,506 kronor skulle de under hela år 1916 influtna stämpelmedlen belöpa sig till 21,786,145 kronor. Då enligt ett den 23 november 1916 daterat meddelande från generalpoststyrelsen stämpeluppbörden under de tre första veckorna av november månad högst avsevärt ökats, torde nyss beräknade belopp av stämpeluppbörden i dess helhet under innevarande år snarare komma att befinnas för lågt än för högt.

Enligt i statistiska centralbyrån utarbetade uppgifter för åren 1912—1915 å beloppet av de stämplrar, som använts till nedannämnda handlingar, har detta belopp utgjort:

	1912	1913	1914	1915
Handlingar till lagfartsprotokollet.....	3,491,173	3,702,010	4,010,613	2,815,610
Handlingar till intecknings- och tomträttsprotokollen	691,754	690,751	622,659	486,841
Handlingar till äktenskapsförordsprotokoll.....	9,520	9,915	7,360	7,915
Handlingar till bouppteckningsprotokoll:				
Bouppteckningar.....	5,392,652	6,228,107	5,786,280	5,815,810
Testamenten, till vilka hänsyn ej tagits vid bouppteckningens stämpelbeläggning ...	681	687	3,829	842
Morgongävbrev.....	660	6	36	5
Avhandlingar om lösöreköp.....	13,530	14,058	13,850	11,841
Summa	9,599,970	10,645,534	10,444,627	9,138,864

Rörande arvsskatt och skatt för gåva utfärdades den 19 november 1914 nådig förordning (svensk författningssamling nr 381), vilken trätt i kraft den 1 januari 1915. Till dessa skatter äro av de i förestående statistik upptagna avgifter hänförliga, utom avgifterna för bouppteckningar och testamenten, även de i beloppen för rubriken »handlingar till lagfartsprotokollet» ingående stämpelavgifterna för gåvbrev och fideikommissbrev rörande fast egendom, vartill komma vissa nya avgifter för gåva av lös egendom, rörande vilka någon beräkning icke för

8   **Statskontorets skrivelse med inkomstberäkning för år 1918.**

närvarande är möjlig, men vilka icke torde kunna antagas uppgå till något mera avsevärt belopp. Sammanlagt hava ifrågavarande skatter belöpt sig

år 1914 till	kronor 6,000,158: —
» 1915 »	» 5,947,762: —.

Såsom ingående i stämpelavgiften torde därför böra i riksstaten för år 1918 upptagas »arvsskatt och skatt för gåva» med ett beräknat belopp av 6,000,000 kronor.

Enligt nådiga förordningen den 15 augusti 1913 (Svensk Författningssamling nr 191) har från och med den 1 september 1913 en ändring i gällande förordning angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper trätt i kraft, varigenom nämnda avgift vid köp av aktier och banklotter höjts med 50 procent. Försäljningsbeloppet för ifrågavarande slag av stämplor har enligt rikshuvudboken utgjort:

år 1911	kronor 838,598: —
» 1912	» 1,518,466: —
» 1913	» 1,177,093: —
» 1914	» 590,480: —
» 1915	» 734,527: —.

Influtna beloppet för under januari—september innevarande år försålda överlåtelsestämplor uppgår, enligt statskontoret tillhandakommen uppgift, till 2,324,434 kronor, och under förutsättning att inkomsten för sista kvartalet kommer att hava en häremot proportionell storlek och således inflyta med 774,811 kronor, skulle årets inkomst uppgå till 3,099,245 kronor.

De anförda siffrorna visa, att den tillbakagång, som börjat under år 1913 och fortfarit under 1914 och 1915, under innevarande år efterföljts av en betydligt ökad livlighet på detta område. Då ingen anledning finnes att antaga en tillbakagång härutinnan efter kriget, anser statskontoret, att man för år 1918 bör kunna beräkna ifrågavarande del av stämpeluppbörden till 3,000,000 kronor.

Efter denna särskilda beräkning angående arvsskatt och skatt för gåva samt överlåtelsestämplor övergår statskontoret till övriga stämpelmedel. Dessa utgjorde:

år 1911	kronor 9,755,800: —
» 1912	» 10,355,778: —
» 1913	» 11,127,086: —
» 1914	» 10,480,207: —
» 1915	» 9,429,527: —.

Statskontorets skrivelse med inkomstberäkning för år 1918. 9

Om man beräknade ifrågavarande stämpeluppbörd för år 1918 till samma belopp som för år 1913 eller i runt tal kronor 11,100,000:— och härtill lade arvsskatt och skatt för gåva ..... » 6,000,000:— och överlåtelsestämplar ..... » 3,000,000:— skulle man erhålla ..... kronor 20,100,000:—.

Såsom förut är nämnt, kan stämpeluppbörden i dess helhet för innevarande år beräknas till minst 21,786,145 kronor. I detta belopp ingår inbetalningen för stämpling av aktiebrev och obligationer med icke mindre än 2,618,192 kronor. Då denna inkomstpost åren 1913, 1914 och 1915 influtit med endast respektive 451,184, 528,766 och 1,285,067 kronor, måste höjningen under innevarande år betraktas såsom beroende på den nu rådande goda penningtillgången och därav föranledd ökad emissionsverksamhet. Att dessa omständigheter skola fortfara till år 1918, lär man näppeligen få göra sig räkning på. Å andra sidan får man icke glömma, att det allmänna uppsving, varpå man kan hoppas för det år, varom nu är fråga, bör utöva en stimulerande verkan på stämpeluppbörden.

Statskontoret föreslår på grund av vad som nu anförts, att i riksstaten för år 1918 må med 20,500,000 kronor upptagas stämpelmedel (därav beräknad arvsskatt och skatt för gåva 6,000,000 kronor).

Lastpenningar, bevillning, utgjorde enligt rikshuvudboken

år 1911	kronor	705,975:—
» 1912	»	751,318:—
» 1913	»	815,354:—
» 1914	»	761,392:—
» 1915	»	813,831:—

De här ovan anförda inkomstbeloppen böra minskas med beloppet av restitutioner, vilket belopp dock för år 1915 endast uppgått till 2,207 kronor.

Då skeppsfarten under de första åren efter kriget kan väntas snarare över- än understiga vad den skulle blivit, om intet krig mellankommit, har statskontoret upptagit lastpenningarna för år 1918 till oföändrat belopp 900,000 kronor.

Krigskonjunkturskatt, bevillning, skall enligt bestämmelserna i nådiga förordningen om krigskonjunkturskatt den 30 juni 1916 på grund av taxering under år 1916 och följande år erläggas till staten för vinst, uppkommen genom det av nuvarande krigstillstånd framkallade läget, i

den mån vinsten icke blivit genom taxering år 1915 enligt förordningen om krigskonjunkturskatt den 11 juni 1915 beskattad.

I enlighet med bestämmelserna i sistnämnda förordning har under år 1915 debiterats krigskonjunkturskatt till belopp av 6,481,321 kronor, varav på restlängd kommit ungefär 180,000 kronor. Den efter nu gällande förordning verkställda taxering av krigskonjunkturskatt för innevarande år har, vad länen beträffar, avslutats under förra månaden och enligt uppgifter från Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande givit till resultat ett sammanlagt skattebelopp av 59,259,708 kronor. För Stockholms stad avslutas krigskonjunkturskattenämndens arbeten först senare. Enligt vad statskontoret inhämtat, lär man kunna vänta, att taxeringsbeloppet för denna stad för innevarande år kommer att falla mellan 10 och 15 miljoner kronor. Under antagande av det mindre av dessa belopp skulle skatten för hela riket för innevarande år kunna beräknas till 69,259,708 kronor.

Skattebeloppet för år 1918 utgår på grund av krigsvinster under år 1917 och är således beroende av, under huru stor del av detta år kriget kan komma att fortgå. I saknad av varje möjlighet att i detta hänseende göra någon förutberäkning, har statskontoret för år 1918 upptagit skatten till ungefär hälften av ovan för innevarande år beräknade belopp eller i runt tal 30,000,000 kronor.

Tullar och acciser.

Tullmedel, bevilling, hava, oberäknat de i det föregående nämnda lastpenningarna, influtit med:

år 1911	kronor	59,841,289: —
» 1912	»	63,575,495: —
» 1913	»	68,902,689: —
» 1914	»	58,217,725: —
» 1915	»	54,850,960: —.

I ovanstående tabell är avdrag gjort, icke blott för här ovan upptagna lastpenningar, utan även för avkortningar och restitutioner.

I riksstaten för år 1917 äro tullmedel upptagna till ett belopp av 68,750,000 kronor.

En översikt över krigsförhållandenas inverkan på denna skatttitel lämnar nedanstående tablå över tulluppbörden under åren 1914, 1915 och 1916.

	År 1914	År 1915	Uppbörden 1915 i pro- cent av upp- börden 1914	År 1916	Uppbörden 1916 i pro- cent av upp- börden 1914
Under januari.....	5,467,027	4,782,442	87.48	4,536,809	82.98
» februari.....	5,117,622	4,486,499	87.67	4,777,909	93.86
» mars.....	5,919,211	5,007,890	84.60	5,653,836	95.52
» april.....	5,959,304	5,516,552	92.57	4,978,212	83.54
» maj.....	6,447,068	5,472,225	84.88	6,223,255	96.53
» juni.....	5,591,168	4,309,138	77.07	5,220,413	93.37
» juli.....	5,309,062	4,443,099	83.69	5,595,022	105.39
Säger januari—juli	39,810,462	34,017,845	85.45	36,985,456	92.90
Under augusti.....	2,384,253	4,193,305	175.88	5,749,554	241.15
» september.....	3,422,354	4,475,820	130.78	5,729,843	167.42
» oktober.....	4,627,145	4,379,878	94.66	4,841,744	104.64
» november.....	4,851,935	4,402,306	90.73	4,749,306	97.88
Säger augusti—november	15,285,687	17,451,309	114.17	21,070,447	137.84
Under december.....	4,845,228	4,688,068	96.76	—	—
Summa	59,941,377	56,157,242	—	58,055,903	—
Om tulluppbörden under de- cember 1916 uppgår till samma belopp som i medel- tal under årets föregående månader eller.....	—	—	—	5,277,809	—
blir hela uppbörden år 1916	—	—	—	63,333,712	—

Beräknar man avkortningar och restitutioner till ungefär samma belopp som år 1915 eller 1,333,712 kronor, erhåller man för den behållna inkomsten det runda beloppet 62,000,000 kronor.

Härvid är nu att märka, att spannmålstullarna varit under året suspenderade. Beloppet av dessa tullar för tiden före den 27 december 1914 och det beräknade beloppet av den uteblivna tullinkomsten efter sagda tidpunkt har enligt uppgift från generaltullstyrelsen utgjort

	1912.....	kronor	11,249,000: —
	1913.....	»	12,192,000: —
1 januari—27 december	1914.....	»	7,724,000: —

12   Statskontorets skrivelse med inkomstberäkning för år 1918.

27 december 1914—31 december 1915	kronor 12,441,000: —
1 januari—30 september 1916	» 7,699,000: —.

För år 1918, om kriget då är slut, läser man kunna beräkna en uppbörd av spannmålstullar å 12,200,000 kronor.

Om man för övriga tullinkomster beräknar samma inkomst som under innevarande år eller, enligt vad ovan anförts, 62,000,000 kronor, får man för år 1918 ett totalbelopp av 74,200,000 kronor.

Emellertid är tydligen ifrågavarande skattetitel en av dem, på vilka det mellan främmande makter pågående kriget har en synnerligt kraftig verkan. Vill man eliminera denna ur sina beräkningar, synes man på grund av den livaktighet på alla områden, som man väl får vänta sig efter krigets slut, och under förutsättning att kriget upphör före ingången av år 1918, kunna för nämnda år beräkna lika stora tullinkomster, som om den erfarenhetsmässiga utvecklingen under tiden närmast före kriget fått ostörd fortgå. Nu har, såsom statskontoret anförde i sin underdåniga skrivelse den 12 december 1914 med inkomstberäkning för år 1916, den behållna tullinkomsten under femårsperioden 1909—1913 uppgått till 62,061,912 kronor i medeltal om året med en årlig ökning av i medeltal 2,769,067 kronor. Utgår man från nämnda medelinkomst .....

och därtill lägger den ökning som belöper från

mitten av femårsperioden 1909—1913 till år 1918

eller .....

» 19,383,469: —

erhåller man .....

kronor 81,445,381: —.

Vid förestående beräkning äro frånräknade alla avkortningar, däribland även tullverkets utgifter för beslagarandelar, tullstatens enskilda pensionsinrättnings andelar av böter samt tulltjänstemäns andelar av ersättning för vissa tjänstförrättningar. Då emellertid för dessa utgiftsposter från och med år 1915 uppförts ett anslag på tullverkets omkostnadsstat, bör till det nyss beräknade beloppet av tullmedel för år 1918 läggas ett mot nämnda utgiftsposter svarande belopp, vilket i tullverkets stat beräknats till 500,000 kronor. Man kommer då till ett belopp av i runt tal 82,000,000 kronor.

Om man av försiktighet icke vill gå så långt, som i sist anförda beräkning anges, synes man dock med stöd av densamma kunna avrunda den i det föregående på grund av innevarande års uppbörd beräknade siffran till 76,000,000 kronor. Statskontoret har därför, under förutsättning att suspensionen av spannmålstullarna upphört vid ingången av år 1918, i bil. A infört nämnda belopp.

Statskontoret anser sig i detta sammanhang böra påpeka, att penningvärdets nedgång visserligen är utan inverkan på de i det föregående beräknade beloppen av tullinkomster, eftersom dessa utgå i proportion till vikten av de förtullade varorna, men att just därför nämnda nedgång i realiteten innebär en sänkning av tullen i förhållande till de förtullade varornas värde.

Sockerskatt, bevilling, ingår i budgeten med det debiterade beloppet efter avdrag av avkortningar. Enligt den av 1905 års lagtima riksdag antagna beskattning av socker skulle för allt socker, som efter den 1 september 1906 inom riket tillverkades eller dit infördes, vid sockrets utlämnande till fritt bruk erläggas en skatt med 13 öre för kilogram. För socker, som till riket infördes, skulle därjämte erläggas tull enligt tulltaxan. 1908 års riksdag höjde emellertid skattesatsen för åren 1909—1911 till 15 öre, för år 1912 till 15 ½ öre och för tiden därefter till 16 öre för kilogram. Från denna höjning undantogs dock det socker, som tillverkades vid de redan anlagda råsockerfabrikerna i Östergötland och Västergötland samt vid den under anläggning varande råsockerfabriken på Öland, för vilket sockerskatten fortfarande intill 1913 års utgång skulle utgå med det gamla beloppet eller 13 öre per kilogram. 1913 års riksdag medgav de förenämnda råsockerfabrikerna ytterligare lindring i sockerskatten och fastställde skattebeloppet för socker från dessa fabriker för tiden intill 1918 års utgång till 12 öre för kilogram.

Enligt verkställda beräkningar utgjorde den årliga sockerkonsumtionen i riket:

år 1901—1902	råsocker	106,004	ton
» 1902—1903	»	107,681	»
» 1903—1904	»	110,824	»
» 1904—1905	»	108,530	»
» 1905—1906	»	118,494	»
» 1907	raffinad	117,525	»
» 1908	»	116,686	»
» 1909	»	99,726	»
» 1910	»	116,826	»
» 1911	»	124,592	»
» 1912	»	126,504	»
» 1913	»	130,307	»
» 1914	»	135,984	»
» 1915	»	151,719	»
eller för femårsperioden 1911—1915 i medeltal		133,821	ton med en årlig medelökning av 6,782 ton.

Skatten var i 1913 och 1914 års riksstater uppförd med ett belopp av 20,000,000 kronor. På grund av stegring i konsumtionen, vilken i sin mån ansågs främjas av den genom nådiga kungörelsen den 12 september 1913 (Svensk författningssamling nr 216) gjorda nedsättning i tullen för socker, beslöt 1914 års senare riksdag i enlighet med Eders Kungl. Maj:ts nådiga proposition skattens upptagande i 1915 års riksstat med ett till 21,500,000 kronor förhöjt belopp, vilket belopp höjdes i 1916 års riksstat till 22,000,000 kronor och i 1917 års riksstat till 24,000,000 kronor.

Under januari—november innevarande år hava till fritt bruk utlämnats 119,822 ton. Om under innevarande månad utlämnas lika mycket som under december månad nästlidet år eller 11,047 ton, skulle sammanlagda kvantiteten av till fritt bruk under år 1916 utlämnat socker uppgå till 130,869 ton.

Den i länen debiterade skatten har, enligt meddelande från kontrollstyrelsen, intill nästlidna månads slut utgjort 18,632,910 kronor. Förutsatt att under innevarande månad skatten skulle debiteras med lika stort belopp som under samma månad nästlidet år eller 1,707,518 kronor, skulle årets uppbörd kunna beräknas till 20,340,428 kronor.

Genom tullverket har, enligt meddelande från generaltullstyrelsen, under januari—november månader innevarande år debiterats sockerskatt med 2,591 kronor. Om motsvarande uppbörd under innevarande månad blir lika stor som under december 1915 eller 731 kronor, kommer den genom tullverket debiterade sockerskatten för hela året att uppgå till 3,322 kronor. Läggas detta belopp till det ovan anförda, finner man, att totaluppbörden å ifrågavarande skattetitel kan för innevarande år beräknas till 20,343,750 kronor.

Från kontrollstyrelsen har statskontoret erhållit följande, den 6 december 1916 daterade promemoria med beräkning av sockerskatt för 1917 och 1918:

»Av kampanjen 1916—17, hösten 1916, framgår hittills, den 1 december 1916, att å en areal av 37,100 hektar skördats 765,239 ton betor.

Då återstående kampanjen i år, på grund av diverse motigheter i början av kampanjen, torde komma att fortsätta längre än i fjor, kan mängden avverkade betor antagas bli större eller åtminstone 15,000 ton mot 10,321.8 ton under december 1915. Betmängden för kampanjen 1916—17 kan därför antagas komma att uppgå till 780,000 ton motsvarande 21 ton per hektar.

Den 1 december 1916 hade sedan kampanjens början erhållits 110,270 ton råsocker. Beräknas av samma skäl som ovan — förlängd

kampauj — att tillverkningen under december kommer att uppgå till 7,000 ton råsocker i stället för 4,568 ton under december 1915, skulle resultatet av kampanjen 1916—17 bliva en råsockermängd av 117,000 ton motsvarande 15 procent av betorna.

Under nuvarande kritiska förhållanden, med höga pris för säd och så länge svårigheterna för jordbrukaren att erhålla gödningsämnen till rimliga pris fortfa, torde försiktigheten bjuda, att man för de närmaste kampanjerna icke beräknar större areal eller större avkastning än i år.

För konsumtion kan man således beräkna 117,000 ton eller, efter avdrag av 10,000 ton för sirapstillverkning, 107,000 ton, motsvarande i raffinad 96,300 ton. Skatten härå uppgår efter 16 öre per kilogram till 15,408,000, men då omkring $\frac{1}{10}$ utgår med 4 öre lägre skatt, kan skatten ej beräknas till högre belopp än 15,000,000 kronor per år för 1917 och 1918.

För 1916 uppgår den debiterade skatten intill $\frac{1}{12}$ 1916 till 18,632,910.48. Då sockerkorten för hushållsforbrukningen under december berättiga till 2 kilogram mot 1 kilogram i november, bör den debiterade skatten för december kunna sättas åtminstone lika med den för november (2,300,000) och kan sockerskatten för 1916 sålunda beräknas till 21,000,000 kronor.

På grund av upplysningar, som folkhushållningskommissionens sockerbyrå numera lämnat angående sockerforbrukningen under november och december 1916, torde beräkningen av sockerskatten under sistnämnda år böra nedsättas till 20,000,000 kronor.»

Kontrollstyrelsens beräkning för år 1918 synes statskontoret väl pessimistisk. Under förutsättning, att kriget då är slut, torde väl möjlighet till import förefinnas och till följd därav det normala konsumtionsbehovet bliva åtminstone i det närmaste tillgodosett. Utgår man nu från den i det föregående för femårsperioden 1911—1915 angivna medelkonsumtionen, 133,821 ton och på grund av erfarenheten under samma period antager en årlig konsumtionsökning av i medeltal 6,782 ton, kommer man fram till en konsumtionssiffra av 167,731 ton under år 1918. Efter 16 öre per kilogram skulle detta motsvara ett skattebelopp av 26,836,960 kronor. Denna siffra torde väl böra något sänkas med hänsyn dels därtill att en del av skatten ännu år 1918 utgår efter en skala av endast 12 öre per kilogram, dels därtill att måhända efter krigets slut efterfrågan å utländskt socker kommer att bliva stor och priset därför högt, vilket i sin mån läser inverka hämmande på importen till Sverige. I allt fall anser statskontoret, att man dock bör kunna räkna med ett belopp av 21,000,000 kronor.

16 Statskontorets skrivelse med inkomstberäkning för år 1918.

I enlighet härmed är denna skattetitel upptagen i förslagstabellen bil. A.

Tobaksskatt, bevillning, är i 1917 års riksstat upptagen till 14,000,000 kronor.

För månaderna januari—oktober innevarande år har nu ifrågasvarande skatt influtit med ett belopp av 12,944,034 kronor, fördelat på olika varor på sätt som följer:

	Försålda tobaksvaror.	Importerade tobaksvaror för vilka licens erlagts.	Licensbehandlade varor, importerade eller tillverkade inom landet före den 1 juni 1915.	Summa.
Januari	973,671	85,422	21,669	1,080,762
Februari	1,039,826	62,827	95,576	1,198,229
Mars	1,045,718	215,390	3,891	1,264,999
April	982,530	128,643	1,605	1,112,778
Maj	1,209,145	154,079	2,881	1,366,105
Juni	1,223,793	126,207	2,745	1,352,745
Juli	1,209,292	93,288	1,776	1,304,356
Augusti	1,516,130	118,274	6,148	1,640,552
September	1,426,424	118,044	1,312	1,545,780
Oktober	970,678	107,050	—	1,077,728
Säger	11,597,207	1,209,224	137,603	12,944,034

De försålda tobaksvarorna (första kolumnen här ovan) fördela sig på följande sätt:

	Cigarrer och cigarr-cigarretter	Cigarretter	Karvad tobak	Spinn-, press- och rulltobak	Snus	Summa
Januari	107,634	400,791	65,438	42,343	357,465	973,671
Februari	133,318	398,716	82,466	45,809	379,517	1,039,826
Mars	136,521	409,028	74,546	51,661	373,962	1,045,718
April	131,925	400,400	66,417	42,377	341,411	982,530
Maj	164,207	513,071	81,156	55,658	395,053	1,209,145
Juni	169,324	554,698	74,077	52,975	372,719	1,223,793
Juli	158,679	544,180	76,699	52,942	376,792	1,209,292
Augusti	263,498	664,428	92,437	62,648	433,119	1,516,130
September	209,976	636,257	95,870	57,591	426,730	1,426,424
Oktober	125,272	400,850	67,505	44,950	332,101	9,970,678
Säger	1,600,354	4,922,419	776,611	508,954	3,788,869	11,597,207

Statskontorets skrivelse med inkomstberäkning för år 1918. 17

De importerade tobaksvaror, för vilka licens erlagts (andra kolumnen i den första tabellen), fördela sig på följande sätt:

	Cigarrer och cigarr- cigarretter	Cigarretter	Karvad tobak	Spinn-, press- och rulltobak	Snus	Summa
Januari.....	45,268	27,422	12,708	24	—	85,422
Februari.....	37,922	9,245	15,629	31	—	62,827
Mars.....	56,073	148,621	10,575	99	22	215,390
April.....	64,126	41,502	21,575	1,199	241	128,643
Maj.....	85,835	48,407	19,557	280	—	154,079
Juni.....	61,763	36,910	27,342	98	94	126,207
Juli.....	53,618	22,010	17,153	107	400	93,288
Augusti.....	72,328	29,470	15,523	953	—	118,274
September.....	65,804	33,675	18,247	137	181	118,044
Oktober.....	61,060	29,851	15,784	329	26	107,050
Säger	603,797	427,113	174,093	3,257	964	1,209,224

Från aktiebolaget svenska tobaksmonopolet har statskontoret erhållit en promemoria rörande statens inkomst av tobaksmonopolet för år 1918, i vilken det heter:

»I en P. M. av ³⁰/₁₁ 1915 rörande statens inkomst av tobaksmonopolet för år 1917 grundades uppskattningarna på de statistiska uppgifter, som framgingo av undersökningarna under åren 1909—1912, och kunna dessa följaktligen icke göra anspråk på någon högre grad av tillförlitlighet, då förhållandena givetvis sedan dess avsevärt förändrats. Emellertid uppskattades förbrukningen under 1917 och de därpå beroende skattebeloppen, vilka framgå av nedanstående tabell:

Uppskattad förbrukning under år 1917:

	Kvantitet	Priskurantpris kr.	Skattesats procent	Skattebelopp kr.
Cigarrer och cigarrcigarretter..... st.	187,500,000	18,750,000	15	2,812,500
Cigarretter..... »	700,000,000	19,600,000	30	5,880,000
Röktobak..... kg.	400,000	2,920,000	20	584,000
Tuggtobak..... »	300,000	2,400,000	20	480,000
Snus..... »	5,500,000	16,500,000	25	4,125,000
	—	60,170,000	—	13,881,500

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 1 saml.

18   Statskontorets skrivelse med inkomstberäkning för år 1918.

För ifrågavarande uppskattning hava vi nu erfarenheten från tobaksmonopolets hittills utövade verksamhet att bygga på, och torde en jämförelsevis god ledning till bedömandet kunnat erhållas genom att utgå från den försäljning som faktiskt ägt rum under de 10 första månaderna av detta år. Under förutsättning att medelförbrukningen för månad under årets 10 första månader även gäller för de återstående två månaderna, skulle förbrukningen under 1916 års 12 månader uppgå i runda tusental till de belopp, som angivas i nedanstående tabell:

Förbrukningen av tobaksvaror under år 1916.

	Inom landet tillverkade		I m p o r t e r a d e	
	kvantitet	priskurantpris kr.	kvantitet	priskurantpris kr.
Cigarrer och cigarrcigarretter ... st.	123,832,000	12,803,000	22,231,000	4,830,000
Cigarretter ..... »	701,540,000	19,690,000	31,742,000	1,708,000
Röktobak ..... kg.	586,000	4,660,000	50,000	1,044,000
Tuggtobak ..... »	385,000	3,054,000	1,000	20,000
Snus ..... »	5,729,000	18,187,000	250	4,000
	—	58,394,000	—	7,606,000

	Total förbrukning	
Cigarrer och cigarrcigarretter	146,063,000	17,633,000
Cigarretter	733,282,000	21,398,000
Röktobak	636,000	5,704,000
Tuggtobak	386,000	3,074,000
Snus	5,729,250	18,191,000
		66,000,000.

Frånser man från den förbrukningsökning, som kan anses bero på folkmängden, skulle ifrågavarande siffror utan vidare kunna läggas till grund för en uppskattad förbrukning under 1918. Man måste emellertid taga hänsyn till, att fullt normala förhållanden knappast ännu torde hava inträtt, ty dels har försäljningen under år 1916 varit störd av engroshandelns upphörande och dels torde försäljningen av vissa slag av tobaksvaror inverkats av det förhållande, att en del konsumenter försett sig med lager under senare delen av 1915 och slutligen är en förskjutning att påräkna från ett tobaksslag till ett annat eller från inhemsk till utländsk tillverkning eller tvärtom. Tages hänsyn till dessa

Statskontorets skrivelse med inkomstberäkning för år 1918. 19

förhållanden i den mån det är möjligt, torde förbrukningen under år 1918 kunna uppskattas i runda tal till de i nedanstående tabell angivna beloppen.

Uppskattade förbrukningen och därpå beroende skattebeloppen för år 1918.

	Antal st. eller kg.	Priskurant- prisbelopp kr.	Skatte- procent	Skatte- belopp kr.
Cigarrer och cigarrcigarretter	160,000,000	19,300,000	15	2,895,000
Cigarretter	750,000,000	21,900,000	30	6,570,000
Röktobak	625,000	5,600,000	20	1,120,000
Tuggtobak	350,000	2,800,000	20	560,000
Snus	5,500,000	17,500,000	25	4,375,000
Summa	—	67,100,000	—	15,520,000

Statens inkomst å tobaksskatt skulle således för år 1918 kunna uppskattas i runt tal till kronor 15,500,000.»

I enlighet härmed har statskontoret i förslagstabellen upptagit tobaksskatten till 15,500,000 kronor.

Brännvinstillverkningsskatt, bevillning.

Brännvinstillverkningen i riket har utgjort:

år 1911	liter	36,797,482
» 1912	»	41,744,395
» 1913	»	45,244,045
» 1914	»	38,791,008
» 1915	»	26,997,834

eller i medeltal för dessa fem år 37,914,953.

Tillverkningen under innevarande år intill den 1 december har, enligt meddelande från kontrollstyrelsen, uppgått till 24,783,848.1 liter. Om härtill lägges tillverkningen under december månad nästlidet år 6,612,054.2 skulle, under förutsättning att sistnämnda litertal komme att motsvara tillverkningen för samma månad innevarande år, detta års tillverkning bliva 31,395,902.3 liter.

Beträffande tillverkningsskatten enligt rikshuvudboken får statskontoret meddela följande översikt av femårsperioden 1911—1915:

	Influten skatt	Avkortningar och restitutioner	Statsverket behållet
år 1911.....	24,410,473	2,554,277	21,856,196
» 1912.....	24,211,832	1,565,766	22,646,066
» 1913.....	23,791,111	1,501,654	22,289,457
» 1914.....	22,203,575	1,468,781	20,734,794
» 1915.....	23,563,565	1,396,822	22,166,743

Under innevarande år intill den 1 december är dylik skatt, enligt uppgift från kontrollstyrelsen, inbetald med 18,120,194 kronor, och under förutsättning att inkomsten för innevarande månad kommer att utgöra ett lika stort belopp, som under december månad nästlidet år eller 2,059,386 kronor, skulle årets inkomst uppgå till 20,179,580 kronor. Om därifrån avdrages vad under innevarande år blivit eller än vidare kan varda restituerat, här förslagsvis beräknat till 1,400,000 kronor, skulle återstå 18,779,580 kronor.

Enligt meddelande från kontrollstyrelsen läser dock å denna skattetitel endast kunna påräknas en inkomst av:

för innevarande år	kronor	18,000,000: —
» år 1917	»	10,000,000: —
» » 1918	»	17,000,000: —.

Statskontoret, som icke självt är i tillfälle att bedöma inverkan på denna och närmast efterföljande skattetitlar av lagstiftningsåtgärder, som redan vidtagits eller på grund av rådande förhållanden torde komma att vidtagas, har i förslagstabellen för år 1918 infört brännvinstillverknings-skatt med det av kontrollstyrelsen angivna belopp, 17,000,000 kronor.

Brännvinsförsäljningsmedel, bevillning, som, enligt den lydelse 25 § i gällande förordning angående försäljning av brännvin erhållit genom nådiga förordningen den 18 juli 1913 (Svensk författningssamling nr 197), numera tillfalla statsverket, ha med ett belopp av 15,000,000 kronor upptagits i 1917 års riksstat bland »egentliga statsinkomster», under avdelningen »tullar och acciser».

De hava för nedannämnda år uppgått till följande belopp:

år 1910	kronor	16,831,708: —
» 1911	»	19,051,380: —
» 1912	»	19,426,838: —
» 1913	»	19,379,662: —

eller i medeltal för dessa fyra år 18,672,397 kronor.

År 1915 utgjorde den behållna inkomsten av denna titel 17,012,176 kronor.

Enligt meddelande från kontrollstyrelsen den 6 i denna månad, väntas denna titel giva en inkomst av

år 1916	kronor	18,200,000: —
» 1917	»	16,000,000: —
» 1918	»	8,000,000: —.

Den låga siffran för år 1918 torde bero därpå att den nedsättning i konsumtionen år 1917, som fått sitt uttryck i den beräknade brännvinstillverkningsskatten för samma år, först året därpå utövar någon inverkan på brännvinsförsäljningsmedlen. I enlighet med kontrollstyrelsens beräkning är denna titel införd i bilaga A med 8,000,000 kronor.

Maltskatt, bevilling. Under de sista fem åren har statsverket av denna skattetitel haft följande behållna inkomst:

år 1911	kronor	5,059,422: —
» 1912	»	4,913,084: —
» 1913	»	5,236,867: —
» 1914	»	5,473,469: —
» 1915	»	5,469,331: —.

Under januari—november innevarande år har maltskatten blivit debiterad med 5,695,690 kronor och om skatten komme att under december månad debiteras med enahanda belopp som under samma månad 1915 eller 401,126 kronor, skulle årets uppbörd kunna beräknas komma att utgöra 6,096,816 kronor.

Det enligt 8 § 1 mom. i Eders Kungl. Maj:ts nådiga förordning angående tillverkning och beskattning av maldrycker den 7 augusti 1907, sådan samma paragraf lyder enligt nådiga förordningen den 20 augusti 1909, restituerade skattebeloppet kan enligt erfarenheten från föregående år antagas uppgå till omkring 300,000 kronor. Om från ovannämnda 6,096,816 kronor drages restitutionssumman 300,000 kronor, uppkommer det belopp av 5,796,816 kronor, vartill maltskatten kan beräknas uppgå för år 1916.

På grund härav och med stöd av ett meddelande från kontrollstyrelsen hemställer statskontoret, att ifrågavarande skattetitel må i riksstaten för år 1918 upptagas med 5,700,000 kronor.

Punschskatten, bevilling, vilken utgår med 60 öre för varje liter punsch, som utlämnas till försäljning, uppfördes i 1904—1906 årens riksstater med 1,300,000 kronor. Efter det vid 1906 års riksdag en

22   **Statskontorets skrivelse med inkomstberäkning för år 1918.**

särskild stämpelavgift till enahanda belopp som för punsch stadgats även för arrak och rom, höjdes beräkningen för år 1907 till 1,500,000 kronor, med vilket belopp titeln sedermera varit i 1909—1912 årens riksstat uppförd. På grund av inkomstitelns jämna stegring föreslog statskontoret i sina underdåniga utlåtanden angående inkomstberäkning för åren respektive 1913, 1914, 1915 och 1916, att titeln måtte upptagas med förhöjda belopp, nämligen för 1913 med 1,700,000 kronor, för 1914 med 1,800,000 kronor, för 1915 likaledes med 1,800,000 kronor och för 1916 med 2,000,000 kronor, vilka förslag blevo av Eders Kungl. Maj:t och riksdagen bifallna. För år 1917 var skatten upptagen i förslaget till riksstat med oförändrat belopp, men då inkomsten syntes vara i stigande höjdes beräkningen av riksdagen till 2,300,000 kronor.

Skatten inflöt

år 1911 med	kronor 1,743,532: —
» 1912 »	» 1,838,119: —
» 1913 »	» 1,956,992: —
» 1914 »	» 2,239,522: —
» 1915 »	» 2,140,299: —.

Under tiden januari—oktober innevarande år har, enligt från generalpoststyrelsen, punschstämpelavgift influtit med 1,873,560 kronor. Under förutsättning, att under återstående delen av innevarande år skulle inflyta dylik avgift till lika belopp som under samma tid näst föregående år eller 436,930 kronor, skulle årets punschstämpeluppbörd kunna beräknas till 2,310,490 kronor.

I 1918 års riksstat torde denna inkomstitel få upptagas med oförändrat belopp 2,300,000 kronor.

Spirituosaaccis, bevilling, är i riksstaten för år 1917 uppförd med 5,000,000 kronor. Under erinran, att nådiga förordningen om *spirituosaaccis* den 10 november 1916 gäller tills vidare, dock ej längre än till utgången av år 1917, har kontrollstyrelsen beräknat inkomsten å denna skatttitel

för år 1917 till	kronor 2,500,000: —
» » 1918 »	» 5,000,000: —.

Statskontoret har velat bringa detta till Eders Kungl. Maj:ts kännedom, men har med avseende å inkomstitelns tillfälliga natur icke ansett sig kunna införa densamma i förslagstabellen.

Uppbörd i statens verksamhet.

Fyr- och båkmedel hava enligt rikshuvudboken influtit med

år 1911	kronor 1,929,181: —
» 1912	» 2,100,221: —
» 1913	» 2,256,795: —
» 1914	» 2,271,705: —
» 1915	» 2,638,034: —

eller i medeltal 2,239,187 kronor med en årlig ökning av i medeltal 177,213 kronor. Utgående från dessa siffror, föreslår statskontoret, att i riksstaten för år 1918 denna inkomstitel upptages med samma belopp som i riksstaten för år 1917 eller 2,500,000 kronor.

Lotspenningarna, vilka före 1915 behållits å den plats, där upp-
börden skett, såsom avlöning åt därstädes anställda lotsar och icke upp-
tagits såsom inkomst vare sig i riksstaten eller hos lotsstyrelsen, hava
i riksstaterna för åren 1915—1917 uppförts med ett belopp av 1,200,000
kronor. De inflöto år 1915 med 2,642,251 kronor och hava enligt
meddelande från lotsstyrelsen under år 1916 till och med september
månad uppgått till 3,055,697 kronor. Då emellertid statskontoret från
lotsstyrelsen erhållit underrättelse, att ökningen i lotspenningar icke
torde i och för sig under nuvarande undantagsförhållanden utgöra till-
räckligt skäl att höja det belopp, vartill lotspenningarna i riksstaten
för år 1917 beräknats, föreslår statskontoret icke någon ändring i detta
hänseende.

Avgifter för registrering av automobiler. I fråga om denna inkomst-
titels uppförande i 1918 års riksstat har statskontoret inhämtat, att
beräkningen, huru många automobiler och motorcyklar som kunna komma
att registreras i riket under år 1918 är mycket vanskelig till följd av
pågående krig och exportförbud å vissa sådana artiklar från de krig-
förande länderna.

Under år 1913 registrerades 1,021 automobiler och 631 motor-
cyklar i riket.

År 1914 1,137 automobiler och 783 motorcyklar.

År 1915 allenast 580 automobiler och 732 motorcyklar.

För år 1916 kan ingen jämförelse göras till följd av, att enligt
ny kungl. förordning om automobiler alla i riket befintliga automobiler
och motorcyklar omregistrerats och Kungl. Maj:ts befallningshavande i

sina uppgifter till överståthållareämbetet i och för kungörande icke skilt på gamla och nya automobiler och motorcyklar. Den 25 november hade under året i hela riket *om- och nyregistrerats* tillhoppa 4,800 automobiler och 3,386 motorcyklar.

Med ledning av 1913 och 1914 års registrering kan man beräkna, att, därest kriget slutar före 1918, torde omkring 1,200 automobiler och 750 motorcyklar komma att registreras under år 1918.

Med beräkning, i enlighet med § 3 i nådiga kungörelsen om automobilregisters förande den 12 november 1915, av en avgift av 15 kronor per automobil och 5 kronor per motorcykel har statskontoret i förslagstabellen upptagit inkomstiteln med ett till 21,700 kronor avrundat belopp.

Bidrag till försäkringsinspektionen. Denna inkomstitel och den däremot svarande utgiftstiteln (VI. H. 1) »Till upprätthållande av försäkringsinspektionens verksamhet» avvägas mot varandra och upptagas i riksstaten med samma belopp. Därest överskott uppstår, reserveras detta å utgiftsanslaget för de med anslaget förenade ändamål.

Då försäkringsinspektionen meddelat, att inspektionens stat för år 1918 synes böra upptagas till det belopp, som genom nådiga brevet den 30 juni 1916 blivit fastställt för år 1917, eller till 59,300 kronor, har statskontoret i förslagstabellen, bilaga A, upptagit inkomstiteln till samma belopp.

Avgifter för granskning av biografbilder hava i riksstaten för år 1917 beräknats till 28,000 kronor. I enlighet med från statens biografbyrå erhållet meddelande föreslår statskontoret, att denna titel för år 1918 upptages till 30,000 kronor, på vilken summa de under sistnämnda år inflytande granskningsavgifterna beräknas lägst komma att belöpa sig.

Inkomst av myntning och justering hänföres till samma inkomsttyp som de två närmast föregående och beräknas alltså inflyta med ett belopp motsvarande omkostnader för året, för vilka på riksstatens utgiftslista uppföres ett reservationsanslag, omfattande samtliga utgifter för mynt- och justeringsverkets drift, och komma i följd härav de å inkomstiteln uppkomna överskott att användas för de med anslaget avsedda ändamål. Inkomstiteln och motsvarande anslag äro i riksstaten för år 1917 upptagna till 915,000 kronor. I skrivelse den 26 nästlidne november har mynt- och justeringsverket hemställt, att vid beräkningen av statsverkets inkomster för år 1918 inkomst av myntning och justering måtte upptagas till 940,000 kronor eller till lika stort belopp som de av verket, enligt skrivelse till Konungen den 21 september 1916, för år 1918 beräknade utgifterna för mynt- och justeringsverkets underhåll. Stats-

kontoret har i sin förslagstabell uppfört titeln med nämnda belopp, 940,000 kronor.

Patent- och varumärkes- samt registreringsavgifter behandlas på samma sätt som bidrag till försäkringsinspektionen. Då kungl. patent- och registreringsverket icke gjort någon framställning om ändring i den för ämbetsverket för år 1917 fastställda stat, torde den beräknade inkomsten av patent- och varumärkes- samt registreringsavgifter för år 1918 få upptagas till samma belopp som för år 1917 eller alltså till 540,600 kronor.

Bidrag till bankinspektionen. Under denna titel upptagas i statsverkets räkenskaper de bidrag till bestridande av kostnaden för bankinspektionens organisation och verksamhet, som det enligt 239 § i lagen om bankrörelse den 22 juni 1911 åligger bankbolag att årligen erlægga, och vilka för närvarande, jämlikt nådiga kungörelsen den 29 oktober 1915, för varje år och varje bolag uppgår till nio tusendels procent av bolagets egna fonder vid utgången av nästföregående kalenderår. Enligt från bankinspektionen erhållet meddelande torde uppbörden å denna titel år 1918 belöpa sig till minst 64,000 kronor. På grund härav har statskontoret i bilaga A uppfört inkomstiteln med ett till 64,000 kronor förhöjt belopp.

Kontrollstämpelmedel, som i 1912—1914 årens riksstater upptagits med 95,000 kronor, hava i 1915—1917 årens riksstater uppförts med ett till 100,000 kronor förhöjt belopp. I enlighet med av myntdirektören framställt förslag hemställer statskontoret, att dessa medel i 1908 års riksstat upptagas med oförändrat belopp, 100,000 kronor.

Terminsavgifter från läroverken:

Å denna inkomstitel inflöto:

år 1911.....	kronor	545,320:—
» 1912.....	»	556,586:—
» 1913.....	»	552,345:—
» 1914.....	»	565,585:—
» 1915.....	»	560,670:—

eller i medeltal för femårsperioden 556,101 kronor.

Statskontoret föreslår, att denna inkomstpost upptages till oförändrat belopp, 550,000 kronor.

Diverse inkomster. Under denna titel sammanfattas från och med år 1912 dels vad som förut i allmänhet bokförts under benämning

»Extra uppbörd», dels bötesmedel, dels ock ränteinkomsten å riksgäldskontorets tillsvidare förräntade medel.

Vad sistnämnda inkomst beträffar, har statskontoret från riksgäldskontoret erhållit meddelande, att densamma för år 1918 beräknas uppgå till 600,000 kronor. Detta belopp utgör det beräknade *brutto*-beloppet av de till riksgäldskontoret inflytande räntorna å riksgäldskontorets tillsvidare förräntade medel, med undantag av räntor å medel, tillhöriga fonden för statsskuldens amortering, riksgäldskontorets pensionsfond och likvidations- och amortissementsfonden. Anslaget till ränta å medgiven och beräknad upplåning — föreslaget till ett belopp av 9,370,000 kronor — är beräknat skola täcka såväl riksgäldskontorets ränteutgifter av rent tillfällig natur som eventuella kursförluster.

Beloppet av övrig till titeln »diverse inkomster» hörande uppbörd har enligt rikshuvudböckerna för de senaste åren utgjort:

år 1911	kronor	875,915: —
» 1912	»	950,167: —
» 1913	»	1,065,226: —
» 1914	»	1,616,717: —
» 1915	»	1,366,439: —,

då härvid frånräknats sådan uppbörd, som år 1918 kommer att motsvaras av inkomster under andra titlar, nämligen avkastning av statens vattenfallsverk för år 1911, brännvinsförsäljningsmedel och prästerskaps tionde för år 1914 samt tobaksskatt och tobaksstämpelmedel för år 1915. Medeltalet för femårsperioden har således uppgått till 1,174,893 kronor.

På grund härav och då denna inkomstitel flera år lämnat överskott, synes den i riksstaten för år 1918 kunna upptagas med ett till 1,700,000 kronor förhöjt belopp.

B. Inkomster av statens produktiva fonder.

Statens affärsverksamhet.

Postverket. I skrivelse till Konungen, med underdånigt förslag till beräkning av postverkets inkomster för år 1918, den 28 sistlidne september anför generalpoststyrelsen:

»Postverkets sammanlagda inkomster för år 1916 äro i riksstaten

upptagna till 29,200,000 kronor. Härav äro 27,611,800 kronor av generalpoststyrelsen beräknade falla på inrikes rörelsen.

Första halvåret 1916 hava inkomsterna på *inrikes rörelsen* utgjort i runt tal 15,122,300 kronor. Detta innebär en alldeles särskilt hög ökning i förhållande till samma halvår 1915, nämligen ej mindre än 9.46 procent. Härvid är emellertid att märka, att inkomstökningen för första halvåret 1915 i jämförelse med motsvarande halvår 1914 uppgick allenast till 2.72 procent, beroende på den nedgång i posttrafiken, som inträtt till följd av det i augusti 1914 utbrutna världskriget. För andra halvåret 1914 utgjorde ökningsprocenten allenast 0.36 procent.

Den depression, som sålunda uppstått i anledning av kriget och som sträckt sina verkningar till första halvåret 1915, har emellertid fullständigt upphört under andra halvåret 1915. Detta visar en ökning av 9.03 procent i förhållande till andra halvåret 1914. För sistnämnda halvår var dock ökningen, såsom nyss nämnts, så ytterst obetydlig som 0.36 procent. Ökningsprocenten för hela året 1915 jämförd med år 1914 utgjorde 5.76 procent. Motsvarande siffra för år 1914 i förhållande till 1913 var 3.95 procent och för 1913 i förhållande till 1912 4.17 procent. Genomsnittsökningen för de 10- respektive 5-årsperioder (1904—1913 respektive 1909—1913), under vilka normala förhållanden rått, har utgjort 4.9 respektive 5.23 procent.

För en normal 10-årsperiod visar det sig, att ökningsprocenten under första halvåret i jämförelse med samma halvår nästföregående år är ungefär enahanda som under andra halvåret i jämförelse med andra halvåret föregående år.

Under de ovissa förhållanden, som nu äro rådande, och i beaktande av den väsentliga skillnaden i ökningsprocenten för första och andra halvåren 1915, anser generalpoststyrelsen, att vid den beräkning av inkomsterna för inrikes rörelsen, som nu skall uppgöras för att därpå basera inkomsterna för åren 1917 och 1918, inkomsterna för hela år 1916 icke böra upptagas högre än efter en ökning av 5 eller högst 5.23 procent. Inkomstbeloppet skulle då uppgå till 28,890,645 respektive 28,953,929 kronor. Även om det skulle visa sig, att inkomsterna på grund av vissa extra ordinära förhållanden i samband med kriget skulle komma att i verkligheten överstiga dessa belopp, synes denna omständighet icke böra hava inflytande på inkomstberäkningarna för åren 1917 och 1918. Ty utan tvivel måste den omvälvning i postförbindelserna, som uppkommit genom kriget och föranlett en över förväntad stor ökning, i främsta rummet i posttrafiken med utlandet men även, såsom följd därav, i avseende å den inrikes post-

rörelsen, omedelbart eller jämförelsevis kort tid efter kriget upphöra och post/rekvensen återgå till normala förhållanden. Möjligen skulle man kunna beräkna en något större ökning än eljest, man kan dock uppenbarligen icke, med iakttagande av nödig försiktighet, räkna med, att, när kriget en gång tager slut, den inrikes poströrelsen de därpå följande åren skall uppvisa närmelsevis så stor ökning som under nästföregående och innevarande år.

Under alla förhållanden är det givetvis synnerligen vanskligt, för att icke säga hart när omöjligt, att med någon större grad av exakthet i närvarande stund kunna kalkylera postverkets inkomster för vare sig år 1917 eller år 1918, för vilket sistnämnda år det nu gäller att uppgöra inkomstberäkning.

Med hänsyn till det kända resultatet av inrikes rörelsen för år 1915 och första halvåret 1916 torde man dock kunna våga påräkna en större ökning för år 1917 än generalpoststyrelsen under förhållandena vid avgivandet den 28 september 1915 av inkomstberäkning för år 1917 ansåg sig böra förutsätta. För år 1917 upptog generalpoststyrelsen då, om än med tvekan, en ökning av 4 procent å det för år 1916 angivna beloppet. Efter denna beräkningsgrund skulle inkomsterna uppgå till 28,710,000 kronor.

Nämnda belopp finner generalpoststyrelsen av ovan angivna skäl och såvida oförutsedda omständigheter icke inträffa, kunna förväntas komma att betydligt ökas. Och generalpoststyrelsen har, efter noggrant övervägande av de på frågan inverkan omständigheter stannat vid att, för kalkylerandet av inkomsterna för år 1918, beräkna inkomsterna av inrikes rörelsen år 1917 till i runt tal 30,400,000 kronor, d. v. s. en ökning av över 5 procent utöver de nu beräknade inkomsterna för år 1916 och innebärande en förhöjning av de i september 1915 beräknade motsvarande inkomsterna av ej mindre än omkring 1,700,000 kronor.

Vad nu gäller inkomsterna av inrikes rörelsen för år 1918, skulle densamma med den ökning av 5 procent, som, i anslutning till vad ovan sagts, skulle kunna ifrågasättas, uppgå till omkring 31,900,000 kronor.

Såsom generalpoststyrelsen emellertid i liknande sammanhang förut framhållit, torde man näppeligen vid så stora summor, som det nu är fråga om, kunna påräkna, att inkomsterna allt framgent skola ökas med lika hög procent som då summorna vore lägre. Vidare torde man, i ovisshet angående tidpunkten, när kriget kan upphöra, samt ur stånd att bedöma verkningarna av detsamma i postalt hänseende under år 1918,

vare sig om kriget då fortgår eller icke, böra räkna med en något lägre ökningsprocent än som skett beträffande år 1917.

För att — allt under bortseende från inträffande oberäkneliga omständigheter och därav följande förändringar i avseende å posttrafiken och inkomsterna därav — icke löpa fara att beräkna inkomsten av inrikes rörelsen för högt, anser styrelsen kunna ifrågasättas, huruvida för år 1918 torde upptagas en högre inkomstökning än 4 procent å den nu beräknade förhöjda inkomstsiffran för år 1917. Styrelsen har dock ur synpunkten att nu söka i möjligaste mån komma till det faktiska inkomstbelopp, som statskassan kan hava att påräkna från postverket av dess inrikes rörelse för år 1918, tilltrott sig att föreslå beloppets upptagande, efter en ökningsprocent av 4.5 procent, till i avrundat tal 31,800,000 kronor.

Inkomsterna av *utrikes rörelsen* år 1915 hava i bokslutet för samma år upptagits till 2,043,807 kronor. Vid avgivande den 28 september 1915 av förslag till inkomstberäkning för år 1917 antog generalpoststyrelsen, av då närmare angivna skäl, att 1915 års inkomstsiffra skulle uppgå till 1,445,000 kronor. Den inträdda ökningen härleder sig i huvudsak därav, att beloppet av den extra ordinarie uppbörden visat sig betydligt överstiga det år 1915 beräknade beloppet till följd av den vinst, som svenska postverket erhållit genom den utländska valutans ständiga fallande.

Inkomsterna av portoandelar m. m. för utrikes försändelser, som i september 1915 kalkylerades till 1,125,000 kronor, hava i verkligheten uppgått till 1,078,312 kronor.

Under åren 1909—1913, eller den senaste femårsperiod, under vilken normala förhållanden rått, hava ifrågavarande portoandelar vilka — med frånseende från extra ordinarie uppbörd — utgöra de huvudsakligaste inkomsterna av utrikes rörelsen, i genomsnitt uppgått till 526,240 kronor per år, och uppgingo för år 1913, det sista året före världskrigets utbrott, till 597,904 kronor. Motsvarande siffra för år 1914 uppgick allenast till 542,473 kronor. Att beloppet för år 1915, på sätt nyss angivits, stigit så avsevärt som skett, är beroende därpå, att Sverige under världskriget blivit ett tillfälligt genomgångsland för posttrafik mellan, å ena sidan, Ryssland och vissa delar av Asien samt, å den andra, Danmark, Norge, England, Frankrike, Nordamerikas Förenta Stater med flera länder.

Beträffande år 1916 beräknade generalpoststyrelsen i september 1915, att inkomsterna för första halvåret 1916 skulle uppgå till omkring 400,000 kronor och för andra halvåret, med beräkning av 3 procent

ökning å inkomsterna för första halvåret 1914, till 318,800 kronor. Inkomsterna i sin helhet för utrikes rörelsen 1916 kalkylerades alltså till 718,800 kronor med tillägg av 100,000 kronor för extra ordinarie uppbörd m. m. eller sålunda tillhopa 818,800 kronor.

Såvitt med ledning av nu tillgängliga räkenskapshandlingar kan bedömas, samt med bortseende från de belopp, som kunna komma att inflyta av extra ordinarie uppbörd och i övrigt på grund av den tillfälliga utländska posttrafiken i anledning av kriget, torde inkomsterna av utrikes rörelsen för år 1916 icke komma att överstiga vad sålunda beräknats. Den egentliga ökade inkomsten av utrikes rörelsen härflyter från svenska postverkets bestyr med de portopliktiga paket, som befordrats i transit genom Sverige mellan vissa av de krigförande länderna. Såsom känt har emellertid av vissa anledningar paketrörelsen med en del länder numera fullständigt upphört samt med vissa andra länder inskränkts i betydlig mån. Då, såsom nämnts, den ojämförligt största anparten av inkomsterna utav utrikes rörelsen faller på pakettrafiken, är det givet, att inkomstbeloppet av utrikes rörelsen på grund av nyss anförda omständigheter redan har avsevärt sjunkit samt kommer att ännu mer nedgå, sedan postpakettrafiken återkommit i normala banor.

För år 1917 hava inkomsterna av utrikes rörelsen beräknats till 763,000 kronor, därav 100,000 kronor i extra ordinarie uppbörd. Ökningsprocenten beräknades till 4 procent. Med stöd av vad ovan anförts synes försiktigheten bjuda att vid de kalkyler, som nu skola uppgöras, icke utgå från någon, åtminstone mera avsevärd, förhöjning av ökningsprocenten. Under inga förhållanden läser det vara tillrådligt att för åren 1917 eller 1918 basera inkomstökning på de osedvanligt höga beloppen för år 1915. Inkomstbeloppen utvisa ju nämligen redan under innevarande år betydlig nedgång.

Ökningen av utrikesrörelsen under senast normala femårsperiod 1909—1913 har visserligen i genomsnitt utgjort ungefär 8 procent. Men då verkningarna av kriget icke nu låta sig överskådas, har styrelsen väl ansett försiktigheten bjuda att icke beträffande år 1917 utgå från högre inkomstbelopp än som förut beräknats, men har, å andra sidan, tilltrött sig att beträffande år 1918 kunna räkna med en till 5 procent förhöjd ökning, eller med avrundat tal, en sammanlagd inkomst av utrikesrörelsen utav 800,000 kronor.

Generalpoststyrelsen föranledes desto mer till att i detta fall intaga en mera försiktig ståndpunkt, som man givetvis måste räkna med väsentliga fluktuationer i avseende å kursskillnader vid de utländska likviderna.

Slutresultatet av svenska postverkets kursvinster och kursförluster visar under femårsperioden 1909—1913 en inkomstsiffra för postverket av i medeltal omkring 85,000 kronor per år.

Den betydande inkomstökning, som tillförts svenska postverket under år 1915 på grund av kursskillnader och den utländska valutans fallande, kan naturligtvis icke påräknas fortfara. Efter fredsslutet och sedan normala förhållanden inträtt, måste en utjämning av kurserna så småningom ske.

Vid stegring av den utländska valutans komma kursförluster att uppstå för svenska postverket. Och ju häftigare denna stegring blir, desto större bliva även kursförlusterna. Men även om den utländska valutans icke kommer att visa ett så hastigt uppåtgående, som måhända i vissa fall kan förutses, och svenska postverket till följd därav icke förorsakas några betydande förluster, så lär man dock å andra sidan icke heller våga påräkna, att de kursvinster, som under gynnsamma förhållanden kunna uppstå, skola motväga de uppkommande förlusterna.

Rörande den svenska postverket tillkommande transittersättningen för brevpostförsändelser i anledning av kriget omförmälde generalpoststyrelsen i sin underdåniga skrivelse den 28 september 1915, hurusom generalpoststyrelsen till vederbörande utländska postverk gjort framställning därom, att ersättning för nämnda rörelse, som enligt gällande internationella postfördrag uträknas med stöd av vart sjätte år upprättad statistik över transitpostens omfattning — i detta fall statistiken av maj 1913 — måtte i stället få utgå i enlighet med den i verkligheten verkställda transitbefordringen och efter de grunder för dylik ersättning, vilka äro stadgade i postkonventionen. Ehuru väl förhandlingarna i dylikt hänseende ännu ej slutförts eller lett till resultat i annan mån än att ett par av de utländska postverken bifallit den gjorda framställningen, hyser generalpoststyrelsen likväl den förvissningen, att även vederbörande övriga postverk skola giva sin anslutning till generalpoststyrelsens framställning och att sålunda avsevärda belopp skola tillgodokomma svenska postverket för dess arbete med ifrågakommande transitpost.

På grund av de genom kriget inträdda förhållanden har generalpoststyrelsen jämväl haft att i en synnerligen stor utsträckning befordra krigsfångpaket och krigsfångepostanvisningar mellan de krigförande länderna.

Huruvida de ersättningsbelopp, som för den genom kriget föranledda utvidgade posttrafiken må tillföras svenska postverket, komma att

falla på det ena eller andra budgetsåret, är uppenbarligen icke möjligt att nu bedöma. Generalpoststyrelsen har emellertid vågat antaga, att i följd av utrikesrörelsen en avsevärd summa skall inflyta år 1918, och styrelsen har ansett sig kunna beräkna densamma så högt som 1,000,000 kronor.

Sammanlagda beloppet av inkomsterna utav utrikes rörelsen för år 1918 skulle således uppgå till 1,800,000 kronor.

Vad slutligen beträffar det belopp av postverkets allmänna driftkostnader under år 1918, som kan beräknas falla på stämpelväsendets handhavande och vilket belopp ersättes postverket av det å sjunde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till stämpelomkostnader, har generalpoststyrelsen ansett sig icke behöva föreslå någon förhöjning utan hemställer, att samma belopp upptages för ändamålet som för åren 1916 och 1917 eller 50,000 kronor.

Generalpoststyrelsen tillåter sig i underdånighet i detta sammanhang meddela, att ersättningsbeloppet till postverket för stämpelväsendets handhavande under år 1915 utgjort 44,810 kronor.

Postverkets *samtliga inkomster för år 1918* skulle alltså belöpa sig till

för den inrikes rörelsen	kronor	31,800,000: —
» » utrikes »	»	1,800,000: —
» » stämpelförsäljningen	»	50,000: —
	Summa kronor	33,650,000: —.»

Härtill torde, enligt muntlig uppgift från generalpoststyrelsen, vara på grund av postverkets mellanhavanden med utlandet att vänta en ytterligare inkomst å ungefär .....

»	500,000: —
Summa kronor	34,150,000: —

Då, enligt vad statskontoret inhämtat, slutsumman av de av generalpoststyrelsen föreslagna staterna för postverkets driftkostnader för år 1918 utgör .....

»	26,450,000: —	
kommer överskottet att uppgå till	kronor	7,700,000: —

såframt icke oförutsedd inkomstminskning eller utgiftsökning inträffar.

I tabellen bil. A. har statskontoret uppfört sist angivna belopp.

Telegrafverket. I underdånig skrivelse den 22 september 1916 har telegrafstyrelsen anført:

Inkomsterna av telefonrörelsen hava utgjort:

under år 1911	kronor	13,270,056: —
» » 1912	»	14,574,354: —
» » 1913	»	15,586,330: —
» » 1914	»	16,859,193: —
» » 1915	»	18,625,699: —

Den årliga ökningen i telefoninkomsterna har således belöpt sig till:

från år 1911 till år 1912	kronor	1,304,298: —
» » 1912 » » 1913	»	1,011,976: —
» » 1913 » » 1914	»	1,272,863: —
» » 1914 » » 1915	»	1,766,506: —

Den från och med år 1916 genomförda telefonreformens inverkan på det ekonomiska resultatet av telefonrörelsen kan givetvis icke ännu fullt överskådas. Emellertid har en synnerligen stark ökning i antalet abonnerade telefonapparater ägt rum, belöpande sig till 16,145 nya abonnenter under de sju första månaderna år 1916 mot i medeltal 5.600 under samma tid av de närmast föregående tre åren. Under nyss nämnda tidrymd hava abonnemangsavgifterna uppgått till omkring 7,300,000 kronor år 1916 mot i medeltal 6,050,000 kronor åren 1913—1915, samt inträdesavgifterna till 688,000 kronor år 1916 mot i medeltal 377,000 kronor åren 1913—1915, varvid är att märka, att inträdesavgiften per apparat blivit genom nya telefonreglementet väsentligt minskad. Avgifterna för telefonsamtal hava under 1916 års sju första månader uppgått till över 5,900,000 kronor mot omkring 4,550,000 kronor i medeltal under samma tid av de tre föregående åren. Sammanlagda telefoninkomsten under år 1916 kommer med säkerhet icke att understiga 20,500,000 kronor. Samma inkomster äro beräknade till 17,800,000 kronor för år 1916 och till 20,000,000 kronor för år 1917.

Enär det goda resultatet av telefonrörelsen under åren 1915 och 1916 i hög grad rönt inflytande av den utav kriget stegrade affärsverksamheten, och då 1916 års inkomster uppenbarligen mera tillfälligt ökats genom telefonreformens genomförande, som föranlett ett betydande tillopp av nya abonnenter och såsom följd därav en så hastigt ökad samtalsfrekvens, att de med dubbel avgift belagda ilsamtalen måst i stor utsträckning komma till användning, torde de inkomstökningar, som

1915 och 1916 års siffror utvisa, icke obetingat böra läggas till grund vid beräklandet av telefoninkomsterna för år 1918. Om man med utgång från inkomsterna för år 1913, d. v. s. året närmast före krigsutbrottet, antager en årlig ökning av telefoninkomsterna med omkring 1,400,000 kronor, motsvarande det ungefärliga medeltalet av ökningen från år 1911 till år 1916, skulle dessa inkomster för år 1918 komma att uppgå till omkring 22,500,000 kronor, vilken summa, med 2,500,000 kronor överstigande vad för år 1917 beräknats, synes styrelsen böra komma verkligheten nära.

Inkomsterna av telegrafrörelsen hava utgjort:

under år 1911	kronor	2,319,287: —
» » 1912	»	2,692,651: —
» » 1913	»	2,771,675: —
» » 1914	»	4,004,378: —
» » 1915	»	6,139,975: —

För år 1916 torde telegrafinkomsterna komma att uppgå till omkring 6,700,000 kronor.

Då inkomsterna av telegrafrörelsen i ännu högre grad än telefoninkomsterna äro beroende av kriget, särskilt i så måtto att till följd av allmänt rådande telegramcensur alla telegram måste avfattas på klart språk och således draga betydligt större avgifter än vid användande av code, torde stor försiktighet böra iakttagas vid dessa inkomsters beräkande för en tidrymd, som ligger så långt fram som år 1918. Med hänsyn härtill anser sig styrelsen icke böra uppskatta 1918 års telegrafinkomster till högre belopp, än för år 1917 skett, eller till 4,500,000 kronor. Av denna summa anses 75,000 kronor härflyta av andra inkomstkällor än telegramavgifter, nämligen avgifter för registrering av telegramadresser, bidrag från kommuner och enskilda till lokal för och underhåll av vissa stationer samt avgifter för lokaltelegrafabonnemang.

Sammanlagt skulle alltså telegrafverkets inkomster under år 1918 böra beräknas till 27,000,000 kronor, utgörande 2,500,000 kronor högre belopp än det, till vilket samma inkomster äro i riksstaten för år 1917 upptagna.

Enligt särskild underdånig skrivelse denna dag har styrelsen beräknat utgifterna för telegrafverkets drift under år 1918 till 17.930,000 kronor. I anledning härav hemställer styrelsen i underdånighet, att telegrafverket må i 1918 års riksstat upptagas sålunda:

Inkomster	kronor	27,000,000: —
Driftkostnader	»	17,930,000: —
Överskott	»	kronor 9,070,000: —

Med förestående belopp har statskontoret infört denna inkomsttitel i förslagstabellen.

Statens järnvägar. I underdånig skrivelse den 30 nästlidne november med förslag till beräkning av den behållna inkomst av statens järnvägar, som må upptagas i riksstaten för år 1918, m. m. anför järnvägsstyrelsen:

»Vid avgivande av förslag i förevarande avseende har, innan det nu pågående krigets verkningar störande ingripit i den jämna utvecklingen av trafiken och ökningen av driftutgifter, beräkningen av inkomster, driftkostnader och behållning grundats på de statistiska sifferserierna under en viss förfluten tidsperiod.

Denna metod för beräkning av de framtida ekonomiska resultaten blev efter krigsutbrottet ej längre fullt användbar. Styrelsen hänvisades i stället till att söka med ledning av erfarenheten från senaste kända trafik- och driftresultatet bedöma den framtida utvecklingen under kriget. Redan ovissheten om dettas längd måste göra beräkningarna i hög grad osäkra. De förutsättningar, som styrelsen i detta häseende vågat göra, har icke heller visat sig hållbara, och härmed har själva grunden delvis undanryckts för beräkningarna. Ej mindre har, såsom ock styrelsen erinrat, ovissheten varit, huru krigsförhållandena i längden skulle komma att återverka på den allmänna rörelsen och härmed på järnvägstrafiken.

Emellertid framhöll styrelsen redan i sin underdåniga skrivelse av den 26 april 1915, att, om ock då verkställd beräkning av den behållna inkomsten för åren 1915 och 1916 måste vara mycket osäker, det dock framstode fullt tydligt, att, även i fall en ännu större ökning av inkomsterna än vad styrelsen beräknat kunde vara att förvänta, driftkostnaderna dock komme att genom krigets återverkningar allt förtfarande stegras i sådan grad, att man måste förutse en avsevärd minskning av den ännars mot trafikens storlek svarande nettobehållningen. Vid sådant förhållande hade det syntts styrelsen nödvändigt att söka åstadkomma en motvikt mot den sålunda med tämlig visshet befarade försämringen i driftresultatet, och hade styrelsen ansett densamma endast kunna erhållas genom en tillfällig taxeförhöjning.

På framställning av styrelsen har ock dylikt provisoriskt taxe-

tillägg av Eders Kungl. Maj:t beslutats med tillämpning från och med den 10 september 1915.

Erfarenheten från det senast gångna året torde få anses med allt större tydlighet visa det välbehöfliga i denna taxeförhöjning, i det att trots densamma inför de sig alltjämt stegrade driftkostnaderna nettobehållningen för år 1916 knappast torde komma att förslå till beredande av ränta å det kapital, som disponerats för sådana bandelar, vilka bruka betecknas som räntegivande, medan densamma alls icke kommer att lämna ett sådant överskott på trafikinkomsterna, att det svarar emot den enormt ökade trafikrörelsen.

I den beräkning rörande den behållna inkomsten för år 1917, som styrelsen avgav i underdånig skrivelse av den 3 december 1915, har styrelsen i viss mån återgått till den tidigare i regel använda metoden för inkomstens beräkning, men härvid uteslutit ur kalkylen de oregelbundna ekonomiska resultaten under krigsåren och i anslutning härtill varken räknat med inkomster av provisorisk taxeförhöjning och andra taxeändringar eller med höjda kostnader för löner och materialier, varvid styrelsen alltså i kalkylen lagt huvudvikten vid erhållande av en någorlunda hållbar uppgift å den beräkningsbara behållna inkomsten.

Trafikens kända utomordentligt starka stegring under år 1916 jämte det förhållandet, att prisnivåns stegring fortskrider och successivt starkare fördyrar allt flera utgiftsgrenar, förhållanden som intimt sammanhånga med den icke förutsebara längd, som kriget erhållit, göra det emellertid icke längre möjligt att vid en beräkning rörande 1918 års behållna inkomst bortse från den senaste tidens erfarenheter. Man måste nämligen antaga, att de särskilda förhållanden beträffande Sveriges näringsliv och prisnivån inom landet, som kriget skapat och genom sin tidslängd givit en viss stadga, icke komma att efter ett fredsslut plötsligt upphöra. Ifrågavarande beräkning kan således enligt styrelsens uppfattning icke grundas på sifferserierna för de ekonomiska resultaten före krigsutbrottet.

Å andra sidan kan beräkningen heller icke grundas på den förutsättningen, att kriget kommer att fortgå jämväl under år 1918. Ehuru varje beräkning om den antagliga tidpunkten för ett fredsslut måste vara i högsta grad oviss, utgår dock styrelsen från det antagandet, att fred skall hava inträtt före 1918 års ingång.

Vid beräkningen av 1918 års ekonomiska resultat skall styrelsen utgå från det principiella antagandet, att trafiken även det närmaste året efter ett fredsslut kommer att vara väsentligt större än före krigs-

utbrottet, samt att den av kriget framkallade fördyringen av alla varor icke skall kunna mer än i begränsad mån reduceras.

Innan styrelsen övergår till beräkning av 1918 års nettobehållning skall emellertid en kalkyl genomföras rörande 1917 års numera beräkningsbara behållning och dragas den slutsats, som därav synes framgå rörande behovet av åtgärder för stärkande av den ekonomiska ställningen.

Vid beräkningen av 1917 års bruttoinkomster vägar styrelsen utgå från ett sådant antagande rörande den blivande trafikens storlek, att till grund för inkomstberäkningen kan läggas den sammanlagda bruttoinkomsten från oktober 1915 till september 1916 å statens järnvägar och å Mora—Vänerns järnväg, vilken sistnämnda bana från 1 januari 1917 ingår i statsbanenätet, tillsammans 146,700,000 kronor. Denna summa bör dock å ena sidan minskas med det belopp, varmed statsbanetarifferna i jämförelse med Mora—Vänerns järnvägs tariffer sänka bruttoinkomsten å denna bandel, och å andra sidan ökas med de belopp, som beräknas komma att inflyta till följd av upphävida taxenedsättningar eller genom vissa andra taxeförändringar, varunder dock icke inbegripes den mera omfattande provisoriska taxereglering, vartill styrelsen längre fram återkommer. Under dessa antaganden beräknas 1917 års bruttoinkomst till 148,500,000 kronor.

Styrelsens förslag till kostnadsstat för samma år slutar på ett belopp av i rund tal 130,200,000 kronor. I detta belopp ingår jämväl under år 1916 till personalen utbetald krigstidshjälp med 2,200,000 kronor. Den behållna inkomsten för år 1917 beräknas således till 18,300,000 kronor.

I styrelsens underdåniga skrivelse av den 3 december 1915, som, enligt vad ovan anförts, utgick från helt andra antaganden rörande såväl trafikens motsebara storlek som uppträdande driftkostnader, beräknades för år 1917:

Bruttoinkomsten	till	.....	kronor	109,900,000:—
Driftkostnaden	»	.....	»	85,800,000:—
Nettobehållningen	»	.....	»	24,100,000:—

I 1917 års riksstat upptages den behållna inkomsten från statens järnvägar till 21,900,000 kronor, i det att den av styrelsen föreslagna nettobehållningen dels höjts med 300,000 kronor, motsvarande beräknad behållning för Mora—Vänerns järnväg, om vilkens inlösen riksdagen fattat beslut, dels reducerats med ett beräknat belopp av 2,500,000 kronor med hänsyn till det beslut, som riksdagen fattat om

utbetalande av särskild krigstidshjälp åt personalen under år 1916, att bokföras under 1917 års utgifter.

De såväl inkomster som utgifter, vilka numera kunna beräknas för år 1917, överstiga väsentligt de i december 1915 beräknade beloppen. Huvudanledningen härtill är den erfarenhet om inkomsternas och utgifternas storlek under rådande extraordinära förhållanden, som under det senast tilländagångna året vunnits.

Härjämte ha ock i övrigt ändrade förhållanden, såsom i fråga om bruttoinkomstens beräkning, tillkomsten av Mora—Vänerns järnväg, inräknandet av inkomster från gällande provisoriska taxetillägg och andra ovan berörda taxeändringar spelat in.

Erfarenheten ger numera en någorlunda säker vägledning för beräknaende av relationen mellan bruttoinkomst och driftkostnad. Den senare visar en mycket avgjord tendens att stiga starkare än bruttoinkomsten. Den allmänna orsaken härtill är prisnivåns utomordentliga stegring, som successivt fördyrar driften inom allt flera utgiftsgrenar. Trots det att styrelsen numera anser sig kunna beräkna en väsentligt högre bruttoinkomst för år 1917 än i december 1915, måste styrelsen dock numera beräkna en nettoinkomst som med 3,600,000 kronor understiger det då av styrelsen beräknade beloppet, efter vederbörlig reduktion med utgifter för sedermera beviljad krigstidshjälp, vilken dock med cirka 300,000 kronor understiger det i riksstaten beräknade beloppet.

Det i riksstaten för år 1917 beräknade nettoinkomstbeloppet kommer således enligt styrelsens i denna del ganska väl grundade beräkningar icke att kunna ernås, såvida ej nödiga åtgärder vidtagas för vinnande av ökade trafikinkomster. Än mindre kan därförutom en sådan inkomst erhållas, att rimlig avkastning erhålles å det i statsbanorna bundna kapitalet.

Den behållna inkomst, som för år 1917 erfordras för vinnande av full förräntning enligt för år 1916 beräknad effektiv räntefot å statskulden om 4.17 procent av hela det i statsjärnvägarna under år 1917 enligt beräkning bundna statskapitalet, uppgår till 30,400,000 kronor. Anses sådan förräntning icke böra fordras på det statskapital, som kan dels beräknas bliva bundet i som icke räntegivande för närvarande karakteriserade bandelars fasta anläggningar, dels bliva disponerat för icke driftfärdiga anläggningar, minskas den för förräntning erforderliga behållningen till cirka 24,400,000 kronor.

Styrelsen anser, att sådana åtgärder böra vidtagas, att åtminstone det senare beloppet kan beräknas erhållas som slutligt behållen inkomst, varjämte åtgärder erfordras för erhållande så vitt möjligt av medel till sådana utgifter, som icke kunnat omedelbart upptagas i årets kostnads-

stat, men som dels av styrelsen i särskild underdånig skrivelse föreslås för avsättning till ökning av lokomotivförnyelsefonden att direkt tillföras 1917 års kostnadsstat, dels av riksdagen eventuellt kunna komma att beviljas till beredande av ökade förmåner åt personalen, varvid styrelsen under erinran därom, att 1916 års krigstidshjälp enligt riksdagens beslut skall bokföras som 1917 års kostnad, antager, att den krigstidshjälp för år 1917, som eventuellt kan beviljas, jämväl kommer att påföras först det följande årets stat. Styrelsen anser alltså, att situationen oundvikligen kräver, att en så snart som möjligt under år 1917 tillämpad provisorisk taxereglering kommer till stånd, varvid regleringen bör så avpassas, att den ger de merinkomster, som enligt vad ovan anförts kunna visa sig behöfliga. Styrelsen har därför för avsikt att snarast till Eders Kungl. Maj:ts inkomma med förslag i dylik riktning.

Styrelsen övergår härefter till en beräkning av den behållna inkomsten för år 1918.

Vid återinträdande av fredliga förhållanden öppnas haven för fri trafik och frigöres en myckenhet utländskt tonnage. Härigenom bortfaller eller åtminstone reduceras en del av de omständigheter, som framkallat den utomordentliga trafikstegringen under kriget å statens järnvägar. Å andra sidan synes man under den närmaste tiden efter ett fredsslut böra beräkna en mycket stark varuomsättning i alla länder för fyllande av tömda förråd och vad Sverige angår en stark export av dess standardvaror. Då härjämte persontrafiken under senaste tid visar en större stegring, anser sig styrelsen böra för år 1918 beräkna en relativt hög bruttoinkomst, om ock ej så hög som den för år 1917 ovan beräknade.

Vid beräkning av bruttoinkomsten göres ett utgångsantagande att 1918 års trafik i det hela blir i storlek jämförlig med 1915 års trafik. Till grund för beräkningen av 1918 års bruttoinkomst kan härvid läggas inkomsten å statens järnvägar under år 1915, vilket belopp om 118,100,000 kronor dock bör ökas med dels beräkningsbar inkomst å nuvarande Mora—Vänerns järnväg, dels ökad inkomst av den, under år 1915 delvis avbrutna, trafiken av lapplandsmalm, dels ökad inkomst genom de tillsvidare beviljade provisoriska taxetilläggen, vilka trädde i tillämpning först den 10 september 1915, samt dels inkomst genom efter år 1915 upphävida fraktnedsättningar eller genomförda taxeändringar, varunder dock icke inbegripes den mera omfattande taxereglering, till vilken styrelsen ovan anmält sig ämna inkomma med förslag. Under angivna förutsättningar uppgår den av styrelsen för år 1918 beräknade bruttoinkomsten till 132,400,000 kronor.

Vid beräkningen av utgifterna för år 1918 utgår styrelsen likaledes i första rummet från storleken av trafiken och de därav beroende kostnaderna under år 1915, vilket års bruttoinkomst lagts till grund för inkomstberäkningen. Detta års personalkostnader kunna dock icke läggas till grund för beräkning av driftkostnaden, utan är man i detta avseende hänvisad till att basera beräkningen på de för år 1917 beräknade personalkostnaderna, vilka stiga till ett belopp av i runt tal 48,500,000 kronor, exklusive år 1916 beviljad krigstidshjälp, som enligt räkenskaperna uppgå till ett belopp av 2,200,000 kronor.

De sakliga kostnaderna exklusive avsättning till förnyelsefond belöpa sig för år 1915 till 42,900,000 kronor. Detta belopp kan visserligen läggas till grund för en beräkning av 1918 års sakliga kostnader, men måste underkastas mycket väsentliga höjningar. Kolkostnaderna, som för år 1915 bokfördes efter ett grundpris av i genomsnitt 33.60 kronor per ton utländskt stenkol, torde för år 1918 böra beräknas efter ett motsvarande grundpris av 40 kronor, varvid en merutgift uppstår av 4,500,000 kronor. Jämväl i fråga om övriga sakliga kostnader synes en av prisnivåns stegring beroende väsentlig kostnadsökning böra beräknas. Slutligen måste kostnader upptagas för år 1918 beräknad, men år 1915 ej förefintlig trafik, nämligen dels trafiken å nuvarande Mora—Vänerns järnväg, dels ökningen i malmtrafik. Samtliga sakliga kostnader utom avsättning till förnyelsefond kunna enligt verkställd beräkning för år 1918 uppskattas till ett totalbelopp av 54,400,000 kronor.

Avsättningen till förnyelsefond för år 1918 beräknas till 8,048,000 kronor. I sin helhet skulle således enligt denna beräkning 1918 års driftkostnad stiga till ett belopp av 110,900,000 kronor.

Den nettoinkomst, som således för år 1918 kan beräknas, belöper sig till 21,500,000 kronor.

Vid framkalkylerandet av denna behållning hava emellertid bland utgifterna icke inberäknats de belopp, vilka kunna komma att belastas 1918 års stat i enlighet med 1917 års riksdags eventuella beslut angående löneförbättringar och krigstidshjälp åt personalen. Icke heller har inberäknats det belopp av 2,000,000 kronor såsom avsättning till ökning av förnyelsefonden för lokomotiv, vilket styrelsen i underdånig skrivelse denna dag framhållit såsom nödvändig även för år 1918 och ett par följande år. Styrelsen har emellertid härvidlag utgått ifrån det antagandet, att dessa utgifter skola täckas genom den taxeändring, vilken styrelsen i anledning av den här ovan beräknade låga behållna inkomsten för år 1917 framhållit såsom oundgängligen nödvändig.

Den avkastning av statsbanorna, som under år 1918 skulle vara erforderlig för att motsvara räntan på det i statsbaueaffären samma år införda kapitalet, skulle för erhållande av full räntabilitet å hela det disponerade kapitalet behöva uppgå till ungefär 31,800,000 kronor, och, om ränta ej anses böra beräknas å det kapital, som kan beräknas vara bundet i såsom icke räntebärande karakteriserade bandelar och i byggnadsföretag, 25,400,000 kronor.

Styrelsen kan emellertid för närvarande icke bedöma storleken av de ökade utgifter, som enligt vad ovan anförts kunna komma att uppträda för personal och förnyelsefond, och kan därför ej heller bedöma, huruvida en sådan provisorisk taxereglering lämpligen kan ifrågasättas, att erforderliga inkomster erhållas utöver eventuella höjningar av förmåner till personalen m. m. även till beredande av ränteavkastning enligt senare alternativ. De kalkyler, som järnvägsstyrelsen preliminärt kunnat genomföra, tyda emellertid på, att så möjligen icke kan bliva fallet.

På grund av det anförda får styrelsen i underdånighet hemställa, att den behållna inkomsten av statens järnvägar upptages i riksstaten för år 1918 sålunda:

Statens järnvägar:	
Inkomster	kronor 132,400,000: —
Driftkostnad	» 110,900,000: —
Nettobehållningen	kronor 21,500,000: —»

I bil. A har statskontoret uppfört denna inkomstpost med av järnvägsstyrelsen föreslagna belopp.

Statens vattenfallsverk. I underdånig skrivelse den 30 sistlidne oktober har vattenfallsstyrelsen anført följande:

»Vattenfallsstyrelsen får härmed i underdånighet avgiva förslag till beräkning av den nettoinkomst från statens vattenfallsverk, som må upptagas i riksstaten för år 1918. I nedanstående sammanställning angivas sålunda statens vattenfallsverks beräknade inkomster, driftkostnader och överskott för nämnda år ävensom, för jämförelse, de motsvarande belopp, som upptagits i den godkända riksstaten för år 1917.

42   Statskontorets skrivelse med inkomstberäkning för år 1918.

		Beräknade belopp för:	
		år 1917	år 1918
Trollhätte kanalverk:			
Inkomster.....	kronor	730,000: —	750,000: —
Driftkostnader	»	340,000: —	350,000: —
	Överskott kronor	390,000: —	400,000: —
Södertälje kanalverk:			
Inkomster.....	»	70,000: —	80,000: —
Driftkostnader	»	58,000: —	62,000: —
	Överskott kronor	12,000: —	18,000: —
Trollhätte kraftverk:			
Inkomster.....	»	3,170,000: —	3,800,000: —
Driftkostnader	»	970,000: —	1,100,000: —
	Överskott kronor	2,200,000: —	2,700,000: —
Porjus kraftverk:			
Inkomster.....	»	920,000: —	1,025,000: —
Driftkostnader	»	390,000: —	425,000: —
	Överskott kronor	530,000: —	600,000: —
Älvkarleby kraftverk:			
Inkomster.....	»	1,800,000: —	2,450,000: —
Driftkostnader	»	750,000: —	950,000: —
	Överskott kronor	1,050,000: —	1,500,000: —
Trollhätte fastighetsförvaltning:			
Inkomster.....	»	70,000: —	90,000: —
Driftkostnader	»	35,000: —	40,000: —
	Överskott kronor	35,000: —	50,000: —
Diverse vattenfall och fastigheter inom Älvsborgs samt Göteborgs och Bohus län:			
Inkomster.....	»	114,000: —	108,000: —
Driftkostnader	»	14,000: —	13,000: —
	Överskott kronor	100,000: —	95,000: —

		Beräknade belopp för:	
		år 1917	år 1918
Vattenfall och fastigheter, inköpta för elektrisk drift vid statens järnvägar:			
Inkomster.....	kronor	8,000:—	8,000:—
Driftkostnader.....	»	5,000:—	5,000:—
	Överskott kronor	3,000:—	3,000:—
Diverse vattenfall och fastigheter:			
Inkomster.....	»	42,000:—	46,000:—
Driftkostnader.....	»	12,000:—	12,000:—
	Överskott kronor	30,000:—	34,000:—
<i>Säger för statens vattenfallsverk:</i>			
Inkomster.....	»	6,924,000:—	8,357,000:—
Driftkostnader.....	»	2,574,000:—	2,957,000:—
	Överskott kronor	4,350,000:—	5,400,000:—

Då något avgörande ännu ej träffats angående de grunder, enligt vilka statens järnvägar skola erlägga avgift till Porjus kraftverk för den elektriska energi, som användes för driften å bandelen Kiruna—Riksgränsen, har i ovan angivna beräkning antagits, att denna avgift bestämmes i enlighet med vattenfallsstyrelsens förslag.»

I överensstämmelse med vattenfallsstyrelsens hemställan är statskontorets förslagsberäkning i avseende på statens vattenfallsverk uppgjord.

Statens domäner. I underdånig skrivelse den 30 sistlidne september angående statförslag för år 1918 i fråga om driftkostnader för statens domäner har domänstyrelsen hemställt, att såsom driftkostnader under år 1918 för statens domäner *förslagsvis* uppföra ett belopp av 15,608,900 kronor, att utgå av domänfondens avkastning, därav förskottsvis under år 1917 må utbetalas 557,400 kronor.

Därefter fortsätter domänstyrelsen sålunda:

»Under erinran om, att det möter stora svårigheter att redan nu bedöma trävarumarknadens läge i slutet av år 1917, av vilket domänfondens inkomster under år 1918 i huvudsak äro beroende och under framhållande av styrelsens avsikt att senare under året, då bruttoinkomsten för 1917 säkrare kan beräknas, till Eders Kungl. Maj:t ingiva meddelande om såväl skogsmedlen för år 1917 som de beräknade skogsmedlen för år 1918, får styrelsen nu allenast tillkännagiva, att

styrelsen anser, att bruttoavkastningen från kronans skogar under det sistnämnda året kan beräknas till 30,000,000 kronor.

Då behållna avkastningen av kronans utarrenderade jordbruksdomäner för år 1915 uppgått till i runt tal 1,500,000 kronor, och någon större nedgång av arrendemedlen i följd av gjorda försäljningar icke torde behöva befäras, är samma behållning för 1918 beräknad till 1,500,000 kronor.

Savitt nu kan beräknas, skulle domänfonden år 1918 sålunda lämna en bruttoavkastning — här ovan angiven behållning av jordbruksdomänerna dock i huvudsak netto — av 31,500,000 kronor.»

I en senare underdånig skrivelse den 20 nästlidne november med generalförslag till utgifter för år 1917 från det såsom driftkostnader för statens domäner vid riksstatens uppgörande förslagsvis uppförda belopp anför domänstyrelsen efter en längre utredning följande:

»I trots av denna betydliga utgiftsökning, varav frukterna till stor del komma finansåret 1918 till godo, synes driftöverskottet från domänfonden för år 1917, i stället för i riksstaten upptagna 17,573,000 kronor, komma att stiga till över 20,000,000 kronor. Domänstyrelsens förslag i statsförslaget för år 1918 om utbetalande redan under 1917 av reseersättning enligt vissa grunder åt överjägmästarna, hyresersättning för expeditiionslokal åt jägmästare och skogsingenjörer, dagtraktamenten åt den ordinarie och extra skogspersonalen i vissa fall, samt höjt arvode åt amanuenser i domänstyrelsen, biträdande jägmästare och överjägmästares assistenter kräver ytterligare omkring 785,000 kronor, därav dock omkring 185,000 kronor skulle ersättas domänfonden genom direkt statsanslag.

Då styrelsen därjämte hoppas, att statsmakterna skola besluta om ett tillräckligt dyrtidstillägg åt sina tjänstemän, får styrelsen här i underdånighet framhålla nödvändigheten av att sådant kommer även de högre tjänstemännen hos såväl styrelsen som den styrelsen underlydande personalen till godo, emär det måste anses vara av största betydelse att också den kvalificerade arbetskraften i ett affärsdrivande verk så avlönas att den kan behållas. Men även med dessa ökade utgifter från domänfondens avkastning blir överskottet likväl avsevärt högre än det i riksstaten beräknade.»

Då således all utsikt finnes, att domänfondens överskott för år 1917 skall betydligt överstiga det i riksstaten beräknade, synes den av domänstyrelsen i dess förutnämnda underdåniga skrivelse den 30 september 1916 föreslagna åtgärden att uppföra vissa utgifter för år 1917 bland driftkostnaderna för år 1918 lämpligen kunna ersättas därmed, att riks-

dagens medgivande utverkas till att dessa utgifter till belopp av 557,400 kronor få avföras bland driftkostnaderna för det år, dit de rätteligen höra, eller år 1917. De för år 1918 beräknade driftkostnaderna kunna då minskas med sagda belopp.

Enligt vad statskontoret i domänstyrelsen inhämtat, finnes numera anledning att antaga, att den inkomstökning för år 1917 med ungefär 2,500,000 kronor, varom domänstyrelsen talar i sin underdåniga skrivelse den 20 november, även skall kunna beräknas för år 1918. Med iakttagande såväl härav som av förenämnda minskning av driftkostnaderna, har statskontoret i förslagstabellen infört avkastningen av statens domäner med avrundade belopp sålunda:

inkomster	kronor 34,000,000: —
driftkostnader	» 15,000,000: —
överskott	kronor 19,000,000: —

Statens aktier.

Utdelning i Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag. Enligt vad statskontoret erfarit, kan årets brytning och utfraktning beräknas till cirka 2,000,000 ton malm från Kiruna och cirka 1,100,000 ton från Gällivare.

Statens utdelning å preferensaktier i bolaget, att lyftas under år 1917, komme då att belöpa sig till:

för cirka 1,000,000 ton Kirunamalm å 1 krona per ton	cirka kr. 1,000,000: —
för cirka 550,000 ton Gällivare-malm å 0.50 kronor per ton	cirka » 275,000: —
härtill komme royalty enligt 1908 års kontrakt:	c:a kr. 1,275,000: —
å 50,000 ton Kirunamalm å 2 kronor per ton	» 100,000: —
å 25,000 ton Gällivare-malm å 2.50 kronor per ton	» 62,500: —
	» » 162,500: —
	C:a kr. 1,437,500: —

Vad angår nästkommande årets rörelse, anses man under rådande osäkra förhållanden nu ej kunna beräkna en större brytning och utfrakt

Enligt vad statskontoret erfarit lärer bära åtminstone 28,000,000 kronor kunna väntas bliva utbetalade före utgången av år 1917, motsvarande en likvidsumma å 50,000,000 kronor och ett stamaktiebelopp å 28,000,000 kronor.

Vid sådant förhållande synes på stamaktiekapitalet böra belöpa en något större andel av utdelningen för år 1917 än vad bolaget, med antagande av ett stamaktiekapital av 18,000,000 kronor, beräknat. Statskontoret har dock icke ansett sig kunna vidtaga någon väsentlig ändring av det av bolaget beräknade beloppet 2,340,000 kronor utan endast i förslagstabellen bil. A avrundat detsamma till 2,500,000 kronor.

Statens utlåningsfonder (överskott).

Med stöd av härstädes verkställda beräkningar (bil. C) och med antagande av förvaltningsbidrag, utgående från egnahemslånefonden med 245,000 kronor och från hantverkslånefonden med 2,000 kronor, samt gottgörelse för liden förlust, utgående från fiskerilånefonden med 3,000 kronor, har statskontoret i förslagstabellen upptagit:

Rederilånefonden	kronor	450,000: —
Hantverkslånefonden	»	3,000: —
Lånefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby	»	50,000: —
Odlingslånefonden	»	350,000: —
Torvindustrilånefonden	»	120,000: —
Egnahemslånefonden	»	1,675,000: —
Fiskerilånefonden	»	75,000: —
Norrländska nyodlingsfonden	»	34,000: —
Jordförmedlingsfonden	»	40,000: —
Täckdikningslånefonden	»	12,000: —
Allmänna nyodlingsfonden	»	6,000: —
Lånefonden för bekämpande av arbetslösheten bland stenarbetare	»	75,000: —

Från riksgäldskontoret har statskontoret inhämtat, att ränteavkastningen för år 1918 av järnvägslånefondens medel beräknats till 1,500,000 kronor och av allmänna byggnadslånefondens medel till 26,000 kronor, vilka belopp upptagits i stat-kontorets förslagstabell.

Statsverkets fond av rusdrycksmedel.

Avkastningen av denna fond skall, efter avdrag av förvaltningskostnaderna, läggas till kapitalet, jämlikt 4 § i nämnda förordningen

den 18 juli 1913 (Sv. förf. saml. nr 199). Då emellertid vid genomförande av budgetsreformen avkastningen av den med nu ifrågavarande fond jämförliga arbetarförsäkringsfonden ansågs böra passera riksstaten, och de skäl, som härför anfördes dels av budgetskommittén (sid. 106 i deras betänkaude) dels av föredragande departementschefen (sid. 146—147 i bilagan angående riksstatens uppställning vid statsverkspropositionen till 1913 års riksdag), synas vara tillämpliga på rusdrycksfonden, torde ränteinkomsten av denna fond i likhet med de inkomster för fonden, som omnämnas i 1 § av ovanberörda förordning, böra i riksstaten å ena sidan upptagas bland statens inkomster och å andra sidan läggas till det belopp, som bland utgifter till kapitalökning anslås åt fonden.

I analogi med det sätt, varpå arbetarförsäkringsfondens inkomster upptogs i riksstaterna för åren 1912—1914, torde därför i riksstaten för år 1918 i en särskild med gruppen »statens utlåningsfonder» likställd avdelning av statens inkomster, B IV, få uppföras ränteavkastningen å statsverkets fond av rusdrycksmedel, enligt bil. C beräknad till 200,000 kronor.

Stockholm den 7 december 1916.

Underdånigst:

HANS WACHTMEISTER.

C. G. SYLVAN.

PER SÖDERMARK.

C. A:SON LEIJONHUFVUD.

K. BECKMAN.

Föredragande.

E. Lindström.

TABELLER

Statsverkets inkomster.

A. Egentliga statsinkomster.		Kronor.
I. Skatter:		
1. Mantalspenningar	850,000: —	
2. Prästerskapets till statsverket indragna tionde	1,032,000: —	
3. Skatt på inkomst, förmögenhet och rörelse:		
a. Inkomst- och förmögenhetsskatt, be- villning	70,000,000: —	
b. Bevillning av fast egendom samt av inkomst, bevillning	2,200,000: —	
c. Bevillningsavgifter för särskilda för- måner och rättigheter, bevillning ...	250,000: —	
d. Stämpelmedel, bevillning (därav be- räknad arvsskatt och skatt för gåva 6,000,000 kronor)	20,500,000: —	
e. Lastpenningar, bevillning	900,000: —	
f. Krigskonjunkturskatt, bevillning	30,000,000: —	123,850,000: —
4. Tullar och acciser:		
a. Tullmedel, bevillning	76,000,000: —	
b. Sockerskatt, bevillning	21,000,000: —	
c. Tobaksskatt, bevillning	15,500,000: —	
d. Brännvinstillverkningsskatt, bevill- ning	17,000,000: —	
e. Brännvinsförsäljnings- medel, bevillning ...	8,000,000: —	
f. Maltskatt, bevillning ...	5,700,000: —	
g. Punschskatt, bevillning 2,300,000: —	33,000,000: —	145,500,000: —
		271,232,000 —
II. Uppbörd i statens verksamhet:		
1. Fyr- och båkmedel	2,500,000: —	
2. Lotspenningar	1,200,000: —	
3. Avgifter för registrering av automobiler	21,700: —	
4. Bidrag till försäkringsinspektionen	59,300: —	
5. Avgifter för granskning av biografbilder	30,000: —	
6. Inkomst av myntning och justering	940,000: —	
7. Patent- och varumärkes- samt registreringsavgifter ..	540,600: —	
8. Bidrag till bankinspektionen	64,000: —	
9. Kontrollstämpelmedel	100,000: —	
10. Terminsavgifter från läroverken	550,000: —	
11. Diverse inkomster	1,700,000: —	7,705,600 —
		Transport 278,937,600 —

		Kronor.
	Transport	278,937,600
B. Inkomster av statens produktiva fonder.		
I. Statens affärsverksamhet:		
1. Postverket:	inkomster, <i>bevillning</i> 34,150,000: — driftkostnader ..... 26,450,000: — överskott	7,700,000: —
2. Telegrafverket:	inkomster ..... 27,000,000: — driftkostnader ..... 17,930,000: — överskott	9,070,000: —
3. Statens järnvägar:	inkomster ..... 132,400,000: — driftkostnader ..... 110,900,000: — överskott	21,500,000: —
4. Statens vattenfallsverk:		
a. Trollhätte kanalverk:	inkomster ..... 750,000: — driftkostnader ..... 350,000: — överskott	400,000: —
b. Södertälje kanalverk:	inkomster ..... 80,000: — driftkostnader ..... 62,000: — överskott	18,000: —
c. Trollhätte kraftverk:	inkomster ..... 3,800,000: — driftkostnader ..... 1,100,000: — överskott	2,700,000: —
d. Porjus kraftverk:	inkomster ..... 1,025,000: — driftkostnader ..... 425,000: — överskott	600,000: —
e. Älvkarleby kraftverk:	inkomster ..... 2,450,000: — driftkostnader ..... 950,000: — överskott	1,500,000: —
f. Trollhätte fastighetsförvaltning:	inkomster ..... 90,000: — driftkostnader ..... 40,000: — överskott	50,000: —
	Transport	5,268,000: —
		38,270,000: —
		278,937,600

			Kronor.	
	Transport	5,268,000: —	38,270,000: —	278,937,600
g. Vattenfall och fastigheter inom Älvsborgs samt Göteborgs och Bohus län:				
	inkomster	108,000: —		
	driftkostnader	13,000: —		
	överskott		95,000: —	
h. Vattenfall och fastigheter, inköpta för elektrisk drift vid statens järnvägar:				
	inkomster	8,000: —		
	driftkostnader	5,000: —		
	överskott		3,000: —	
i. Diverse vattenfall och fastigheter:				
	inkomster	46,000: —		
	driftkostnader	12,000: —		
	överskott		34,000: —	
<i>Säger för vattenfallsverken:</i>				
	inkomster	8,357,000: —		
	driftkostnader	2,957,000: —		
	överskott		5,400,000: —	
5. Statens domäner:				
	inkomster	34,000,000: —		
	driftkostnader	15,000,000: —		
	överskott		19,000,000: —	62,670,000
II. Statens aktier:				
1. Utdelning i Luossavaara—Kiurunavaara aktiebolag:				
	a. Enligt 1907 års överenskommelse ...	1,275,000: —		
	b. Enligt 1908 års dito	162,000: —	1,437,000: —	
	2. Utdelning i aktiebolaget svenska tobaksmonopolet ...		2,500,000: —	3,937,000
III. Statens utlåningsfonder (överskott):				
	1. Allmänna järnvägslånefonden		1,500,000: —	
	2. Allmänna byggnadslånefonden		26,000: —	
	3. Rederilånefonden		450,000: —	
	Transport		1,976,000: —	345,544,600

		Kronor.
	Transport	1,976,000: —
4.	Hantverkslånefonden	3,000: —
5.	Lånefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby	50,000: —
6.	Odlingslånefonden	350,000: —
7.	Torvindustrilånefonden	120,000: —
8.	Egnahemslånefonden	1,675,000: —
9.	Fiskerilånefonden	75,000: —
10.	Norrländska nyodlingsfonden	34,000: —
11.	Jordförmedlingsfonden	40,000: —
12.	Täckdikningslånefonden	12,000: —
13.	Allmänna nyodlingsfonden	6,000: —
14.	Lånefonden för bekämpande av arbetslösheten bland stenarbetare	75,000: —
		4,416,000 —
IV.	Statsverkets fond av rusdrycksmedel	200,000 —
	Summa	350,160,600 —

	Enligt	
	För år 1911.	För år 1912.
A. Egentliga statsinkomster.		
I. Skatter:		
1. Mantalspenningar	842,764	846,622
2. Skatt på inkomst, förmögenhet och rörelse:		
a. Inkomst- och förmögenhetsskatt, <i>bevillning</i>	32,859,588	35,261,170
b. Bevillning av fast egendom samt av inkomst, <i>bevillning</i>	2,668,522	1,547,247
c. Bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter, <i>bevillning</i>	332,605	332,775
d. Stämpelmedel, bevillning (därav beräknad arvsskatt och skatt för gåva 6,000,000 kronor)	17,763,683	17,431,457
e. Lastpenningar, <i>bevillning</i>	—	—
f. Krigskonjunkturskatt, <i>bevillning</i>	—	—
3. Tullar och acciser:		
a. Tullmedel, <i>bevillning</i>	60,547,265	64,326,813
b. Sockerskatt, <i>bevillning</i>	18,815,673	19,629,663
c. Tobaksskatt, <i>bevillning</i>	—	—
d. Brännvinstillverkningskatt, <i>bevillning</i>	21,856,196	22,646,066
e. Brännvinsförsäljningsmedel, <i>bevillning</i>	—	—
f. Maltskatt, <i>bevillning</i>	5,289,170	4,913,084
g. Punschskatt, <i>bevillning</i>	1,743,532	1,838,119
h. Spirituosaaccis, <i>bevillning</i>	—	—
Säger	162,718,998	168,773,016
II. Uppbörd i statens verksamhet:		
1. Fyr- och båkmedel	1,929,181	2,100,221
2. Lotspenningar	—	—
3. Avgifter för registrering av automobiler	—	—
4. Bidrag till försäkringsinspektionen	—	72,875
5. Avgifter för granskning av biografbilder	—	—
6. Inkomst av myntning och justering	—	690,523
7. Patent- och varumärkes- samt registreringsavgifter	—	535,319
8. Bidrag till bankspektionen	—	37,056
9. Kontrollstämpelmedel	92,238	105,815
10. Terminsavgifter från läroverken	545,320	556,586
11. Diverse inkomster	—	2,375,104
Säger	2,566,739	6,473,499
Summa	165,285,737	175,246,515

Bil. B.

räkenskaperna.						Beräknade i riksstaten för år 1917.
För år 1913.	För år 1914.	För år 1915.	Medium.	Årlig ökning i medeltal.	Årlig minskning i medeltal.	
853,809	846,567	859,356	849,824	4,148	—	850,000
39,838,756	43,136,836	42,282,510	38,675,772	2,355,731	—	48,000,000
1,637,414	1,724,751	1,756,704	1,866,928	—	227,955	1,600,000
341,512	275,963	212,620	299,095	—	29,996	250,000
18,653,021	17,070,845	16,211,787	17,426,159	—	387,974	18,600,000
—	760,678	811,624	786,151	50,946	—	900,000
—	—	—	—	—	—	20,000,000
69,718,043	58,217,725	54,850,960	61,532,161	—	1,424,076	68,750,000
20,893,455	21,619,004	23,874,027	20,966,364	1,264,589	—	24,000,000
—	—	—	—	—	—	14,000,000
22,289,457	20,734,794	22,166,743	21,938,651	77,637	—	14,500,000
—	—	17,012,176	—	—	—	15,000,000
5,236,867	5,473,469	5,469,331	5,276,384	45,040	—	5,400,000
1,956,992	2,239,522	2,140,299	1,983,693	99,192	—	2,300,000
—	—	—	—	—	—	5,000,000
181,419,326	172,100,154	187,648,137	—	—	—	239,150,000
2,256,795	2,271,705	2,638,034	2,239,187	177,213	—	2,500,000
—	—	2,642,251	—	—	—	1,200,000
—	—	—	—	—	—	15,000
76,529	81,361	88,057	79,706	5,061	—	59,300
19,595	20,122	32,438	24,052	6,422	—	28,000
638,179	1,316,691	1,145,313	947,677	151,597	—	915,000
570,343	530,647	537,150	543,365	610	—	540,600
49,419	45,648	46,051	44,544	2,998	—	63,400
110,879	89,342	98,823	99,419	1,646	—	100,000
552,345	565,585	560,670	556,101	3,838	—	550,000
1,984,947	2,112,460	4,000,707	2,618,305	541,868	—	1,500,000
6,259,031	7,033,561	11,789,494	—	—	—	7,471,300
187,678,357	179,133,715	199,437,631	—	—	—	246,621,300

Bil. C.

P. M.

För år 1918 hava de *räntor*, som skola debiteras å lån från nedannämnda fonder, beräknats till följande belopp:

Odlingslånefonden: för amorteringstiden belöpande räntor	kronor	350,000: —
Torvindustrilånefonden (utan ytterligare höjning av fonden under åren 1917 och 1918 utöver den redan beslutade)	»	120,000: —
Rederilånefonden (med beräknad ungefär normal låneutbetalning åren 1917 och 1918)	»	450,000: —
Egnahemslånefonden	»	1,920,000: —
Fiskerilånefonden	»	78,000: —
Norrländska nyodlingsfonden	»	34,000: —
Jordförmedlingsfonden	»	40,000: —
Hantverkslånefonden	»	5,000: —
Lånefonden för tjänstemannasambället vid Mörby	»	50,000: —
Täckdikningslånefonden	»	12,000: —
Allmänna nyodlingsfonden	»	6,000: —
Statsverkets fond av rusdrycksmedel (beräknat å nuvarande kapital, minskat med vid pass 1,000,000 kronor)	»	200,000: —
Lånefonden för bekämpande av arbetslösheten bland stenarbetare	»	75,000: —

Å *värnsskattefonden* lär ingen ränta kunna påräknas för år 1918.

Det synnerligen ringa räntebelopp, som kan ifrågakomma att tillföras statsmedlen från *lånefonden för inköp av renur*, torde ej varda uppfört i riksstaten och har under sådant antagande jämväl här ovan utelämnats.

En halv procent *förvaltningsbidrag* från *egnahemslånefonden* synes för år 1918 komma att uppgå till 245,000 kronor.

Förvaltningsbidrag lär väl fortfarande komma att utgå även från *hantverkslånefonden*.

Från *fiskerilånefonden* kan komma att utgå *gottgörelse för liden förlust*.

Stockholm och kungl. statskontorets fondbyrå den 2 december 1916.

Arvid Vide.

Bih. Litt. C.

Till herr statsrådet och chefen för kungl. finansdepartementet.

Med anledning av herr statsrådets skrivelse av den 7 innevarande december hava fullmäktige i riksgäldskontoret låtit upprätta och hava härmed äran överlämna förslagsvis uppgjorda beräkningar över sådana riksgäldskontorets inkomster och utgifter under år 1918, som böra upptagas i nämnda års riksstat.

Stockholm den 11 december 1916.

EMIL KINANDER.

G. LAGERBJELKE.

GUSTAF KOBB.

C. G. Bruno.

Förslagsberäkning över sådana riksgäldskontorets inkomster
och utgifter under år 1918, som böra upptagas i nämnda
års riksstat.

INKOMSTER.

- A. Egentliga statsinkomster.
II. Uppbörd i statens verksamhet.

11. Diverse inkomster.

Räntor å riksgäldskontorets tillfälligt förräntade medel
samt kursvinster utöver kursförluster, m. m. .... kr. 600,000: —

I detta belopp ingår det beräknade *brutto-*
beloppet av de till riksgäldskontoret inflytande rän-
torna å riksgäldskontorets tillsvidare förräntade medel,
med undantag av räntor å medel, tillhöriga fonden
för statsskuldens amortering, riksgäldskontorets pen-
sionsfond och eventuellt likvidations- och amortisse-
mentsfonden. Anslaget till ränta å medgiven och
beräknad upplåning har beräknats skola täcka riks-
gäldskontorets ränteutgifter av rent tillfällig natur.

Genom de till riksgäldskontoret inflytande rän-
torna å riksgäldskontorets tillfälligt förräntade medel,
(vartill icke räknas räntorna å riksgäldskontorets
fonder, ej heller å järnvägslånefondens och allmänna
byggnadslånefondens tillgångar) samt genom pre-
skription av förfallna kuponger, har under närmast
föregående år, sedan därifrån bestritts såväl riks-
gäldskontorets tillfälliga ränteutgifter som uppkomna
kursförluster, en behållen inkomst tillförts statsverket
under år 1913 av sammanlagt ..... kr. 919,714: 38
» » 1914 » » ..... » 276,375: 83
» » 1915 uppstod å denna titel
ingen behållning.

För 1916 års statsreglering har beräknats en bruttoinkomst av ..... kr. 600,000: —
 vilket belopp dock på grund av under
 år 1916 uppkommande större kurs-
 vinster, torde komma att över-
 skridas.

För år 1917 har i riksstaten beräknats
 en nettoinkomst av ..... » 200,000: —

B. Inkomster av statens produktiva fonder.

III. Statens utlåningsfonder, överskott.

1. Allmänna järnvägslånefonden.

Av till betalning förfallna räntor å lån till
 enskilda järnvägsanläggningar tillfördes statsverket
 under år 1913 ett överskott av ... kr. 1,567,288: —

» » 1914 » » » » 1,333,461: 59

» » 1915 » » » » 1,468,815: 82

och beräknas samma överskott för

år 1916 uppgå till ..... » 1,600,000: —

I 1917 års statsreglering har järn-
 vägslånefondens överskott beräk-

nats till ..... » 1,400,000: —

och torde för år 1918 kunna beräknas till ett belopp

av ..... kr. 1,500,000: —

2. Allmänna byggnadslånefonden.

Av till inbetalning förfallna räntor å lån, till-
 hörande allmänna byggnadslånefonden, tillfördes
 statsverket ett överskott

under år 1913 av ..... kr. 34,630: —

» » 1914 » ..... » 31,217: 45

» » 1915 » ..... » 38,628: 41

och beräknas för år 1916 överskottet

uppgå till ..... » 30,000: —

4 Fullmäktiges i riksgäldskontoret yttrande ang. riksgäldsk. ställning.

I 1917 års riksstat har allmänna byggnadslånefondens överskott beräknats till ..... » 29,000: —
och torde för år 1918 icke böra beräknas till högre belopp än ..... kr. 26,000: —

D. I anspråk tagna kapitaltillgångar.

I. Av allmänna järnvägslånefonden.

Av till betalning förfallna kapital å lån till enskilda järnvägsanläggningar tillfördes statsverket under år 1913 ett belopp av ..... kr. 603,271: —
» » 1914 » » » ..... » 541,455: 57
» » 1915 » » » ..... » 521,932: 47
samt beräknas inflyta under år 1916 » 550,000: —

I 1917 års riksstat har beräknats inflyta kr. 1,520,500: — eller med avdrag av det belopp, omkring kr. 920,500, som utgör Mora-Vänerns järnvägs skuld till riksgäldskontoret, och vilken skuld i samband med banans överlåtelse till staten anses likviderad, ... » 600,000: —

Under år 1918 bör beräknas inflyta ..... kr. 600,000: —

II. Av allmänna byggnadslånefonden.

Av till betalning förfallna kapital å lån, tillhörande allmänna byggnadslånefonden, tillfördes statsverket

under år 1913 ett belopp av ..... kr. 39,893: —
» » 1914 » » » ..... » 33,330: 48
» » 1915 » » » ..... » 33,176: 91
och beräknas inflyta under år 1916 » 37,000: —

I 1917 års riksstat har beräknats inflyta ..... » 37,000: —

Under år 1918 kan väntas inflyta ..... » 40,000: —

UTGIFTER.

Verkliga utgifter.

XI. Riksdags- och revisionskostnader m. m.

1. Riksdags- och revisionskostnader, förslags- anslag.

Utgifterna å denna anslagstitel utgjorde	
år 1913.....	kr. 1,243,946: 98
» 1914.....	» 1,747,260: 07
» 1915.....	» 1,371,474: 50
och beräknas år 1916 uppgå till	
omkring.....	» 1,370,000: —
I 1917 års riksstat har beräknats	» 1,270,000: —
Anslaget torde i 1918 års riksstat bära, med hänsyn till den allmänna prisstegringen, höjas till	kr. 1,310,000: —

2. Kostnader för riksdagens hus, förslagsanslag.

Utgifterna å denna anslagstitel utgjorde	
år 1913.....	kr. 70,876: 71
» 1914.....	» 92,962: 09
» 1915.....	» 65,092: 07
och beräknas år 1916 uppgå till om-	
kring.....	» 90,000: — ¹
I 1917 års riksstat har beräknats.....	» 75,000: —
För år 1918 torde anslaget bära med hänsyn till rådande höga varu- och arbetspriser, samt i anledning av att vissa kostnader, som förut debiterats anslaget XI 1 lämpligast bära debiteras anslaget XI 2, höjas till.....	» 100,000: —
I detta belopp ha ej beräknats några kostnader för ifrågasatt påbyggnad av riksdagens hus.	

¹ Ökningen utöver det i 1916 års stat beräknade beloppet, kr. 75,000: —, beror till huvudsaklig del på, att vissa kostnader, såsom för inköp av bränsle, vilka förut debiterats anslaget »riksdags- och revisionskostnader», från och med år 1916 i riksgäldskontorets räkenskaper debiterats anslaget »kostnader för riksdagens hus».

6 Fullmäktiges i riksgäldskontoret yttrande ang. riksgäldsk. ställning.

3. *Kostnader för riksdagens bibliotek, reservationsanslag.*

Anslaget, som är avsett för bestridande av kostnader för komplettering och utvidgning av riksdagens bibliotek, utgick under åren 1912—1913 med ett årligt belopp av kr. 4,500:—. Från och med år 1914 har anslaget utgått med ett belopp av kr. 7,000:—.

För år 1918 föreslås sistnämnda belopp eller ~~.....~~ kr. 7,000:—

Vid beräknaudet av anslagsbeloppen XI 1, 2 och 3 har icke hänsyn tagits till eventuella kostnader för utvidgning och omorganisation av riksdagens bibliotek.

4. *Avlöningar m. fl. förvaltningskostnader vid riksgäldskontoret, förslagsanslag.*

Å denna anslagstitel, från vilken jämväl bestridas omkostnaderna för statslårens uppläggning, inlösningsprovisioner å förfallna obligationer och kuponger m. m. utgjorde utgifterna

år 1913	kr. 168,544:—
» 1914	» 193,543:—
» 1915	» 256,212:—

och beräknas för år 1916 utgöra omkring .....

Å riksstaten för år 1917 har anvisats ett anslag av .....

Med hänsyn till ökade låneomkostnader och den allmänna prisstegringen torde anslaget för år 1918 böra beräknas till .....

» 225,000:—

5. *Avlöning, resekostnader och expenser för justitiombudsmannen och hans expedition, förslagsanslag.*

Utgifterna å detta anslag hava utgjort

år 1913	kr. 35,938:—
» 1914	» 32,589:—
» 1915	» 37,253:73

Fullmäktiges i riksgäldskontoret yttrande ang. riksgäldsk. ställning. 7

samt beräknas år 1916 uppgå till omkring ..... kr. 39,000: —
Å riksstaten för år 1917 har anvisats ett förslagsanslag å ..... » 36,000: —
I 1918 års riksstat torde böra beräknas ett anslag av ..... kr. 37,000: —

Härvid har ej beräknats någon utbetalning å det enligt 1907 års riksdag beviljade förskottet å högst 20,000 kronor för utarbetandet av en historik över justitieombudsmannaämbetets förvaltning.

6. *Avlöning, resekostnader och expenser för militieombudsmannen och hans expedition, förslagsanslag.*

Kostnaderna för militieombudsmannen och hans expedition utgingo från och med den 1 juli 1915, då militieombudsmannen trädde i funktion, med ett belopp av 36,978 kronor 17 öre från anslaget till riksdags- och revisionskostnader, och torde för år 1916 uppgå till omkring 35,000 kronor. I 1917 års riksstat har beräknats .. kr. 40,000: —
För år 1918 torde beräknas samma belopp eller ... » 40,000: —

I det förslag till viss omorganisation inom riksgäldskontoret, vilket särskilda kommitterade av sistlidne års riksdag erhållit i uppdrag att inlämna till nästkommande riksdags bankoutskott, lära vissa ändringar i avseende å anslagens under elfte huvudtiteln benämning och gruppering komma att föreslås. Denna rent formella ändring inverkar icke på totalbeloppet av anslagen under elfte huvudtiteln.

XII. Räkningar å statskulden m. m.

A. Å de fonderade statslånen.

Nedan föreslagna ränteutgifter för år 1918 äro beräknade under den förutsättningen, att riksgäldskontoret icke inom utgången av sagda år begagnar sig av den rätt, som detsamma enligt kontrakten för respektive lån eventuellt kan äga att öka amorteringen av eller i sin helhet återbetala statslån, löpande med 3, 3½ och 3.6 % räntefot; vidare har förutsatts, att den av statsbokföringskommittén föreslagna förändringen i avseende å likvidations- och amortisationsfonden vinner riksdagens bifall och att i samband därmed vissa ränteanslag förändras från bestända anslag till förslagsanslag eller »förslagsanslag, högst».

1. 3 ⁶/₁₀ % statslånet, förslagsanslag, högst.

Av detta lån ha intill den 10 december 1914 försålts obligationer till ett nominellt belopp av kr. 85,656,360, varav annullerats obligationer å nominellt kr. 1,967,000 och äro utelöpande obligationer å nominellt kr. 83,689,360. Då för närvarande någon försäljning av obligationer av 3.6 %-typen icke torde vara att förvänta, bör anslaget till ränta för år 1918 beräknas utgå med ett belopp, utgörande 3.6 % av sistnämnda belopp, kr. 83,689,360, eller med omkr. 3,012,840: —

2. 1880 års 3½ % statslån, förslagsanslag.

Under förutsättning att den utelöpande andelen av lånet amorteras med de belopp, som i 1917 års riksstat beräknats för år 1917, och här nedan beräknats för år 1918, bör såsom förslagsanslag för täckande av ränteutgiften å detta lån för sistnämnda år i riksstaten uppföras ett belopp av » 1,898,200: —

3. 1886 års 3 1/2 % statslån, förslagsanslag.

Under samma förutsättning som ovan angivits i avseende å 1880 års 3 1/2 % lån, bör för år 1918 uppföras ett förslagsanslag till räntor för 1886 års lån av ..... kr. 1,882,200: —

4. 1888 års 3 % statslån, förslagsanslag, högst.

Räntan för år 1918 å den 31 december 1916 utelöpande obligationer å kr. 24,183,111: 11 bör upptagas till ..... » 725,500: —

5. 1890 års 3 1/2 % statslån, förslagsanslag, högst.

Under förutsättning att lånet t. o. m. år 1918 amorteras enligt amorteringsplanen, bör för år 1918 såsom förslagsanslag, högst, beräknas en ränteutgift av ..... » 816,800: —

6. 1894 års 3 % statslån, förslagsanslag, högst.

Ränteutgiften år 1918 för återstående skuld å kr. 16,878,600 bör upptagas likaledes såsom förslagsanslag, högst, till ..... » 506,400: —

7. 1899 års 3 1/2 % statslån, förslagsanslag, högst.

Under förutsättning att lånet t. o. m. år 1918 amorteras enligt amorteringsplanen, bör för år 1918 såsom förslagsanslag, högst, beräknas en ränteutgift av ..... » 1,082,000: —

8. 1900 års 3 1/2 % statslån, förslagsanslag, högst.

Ränta å 3 1/2 % å kr. 36,320,000 utgör ..... » 1,271,200: —

9. 1904—1906 års lån, förslagsanslag, högst.

Då 1904 och 1906 års 3 1/2 % lån äro med avseende å såväl amorterings-, konverterings- och förräntningsbestämmelser likställda, och av praktiska skäl i räkenskaperna böra redovisas gemensamt, föreslås att

10 Fullmäktiges i riksgäldskontoret yttrande ang. riksgäldsk. ställning.

de i riksstaten hittills för vart och ett särskilt av dessa lån upptagna ränteanslagen i 1918 års riksstat sammanslås till ett gemensamt anslag med karaktär av »förslagsanslag, högst». Å dessa lån har under år 1916 företagits en annullering av uppköpta obligationer å nominellt 144,000 kr., och utgör sålunda den sammanlagda återstående skulden å ifrågavarande båda lån kr. 79,056,000. För förräntning av detta belopp under år 1918 bör i riksstaten uppföras ett »förslagsanslag, högst» å ..... kr. 2,766,960: —

För nedanstående under tiden 1907—1913 utgivna lån, vilkas belopp icke sedan utgivningstidpunkterna undergått någon som helst förändring, böra i 1918 års riksstat beräknas följande ränteanslag, samtliga uppförda såsom »förslagsanslag, högst».

10. 1907 års 3½% statslån, förslagsanslag, högst.

Ränta å 3½% å kr. 46,800,000 ..... kr. 1,638,000: —

11. 1908 års 3½% statslån, t. o. m. den ²⁰/₆ 1918 löpande med ränta å 4%, förslagsanslag, högst.

Ett halvt års ränta å 4% å
kr. 54,480,000: — ..... kr. 1,089,600: —

Ett halvt års ränta å 3½%
å samma belopp ..... » 953,400: — kr. 2,043,000: —

12. 1911 års 3½% statslån, t. o. m. den ¹/₂ 1926 löpande med 4% ränta, förslagsanslag, högst.

Ränta å 4% å kr. 72,000,000 ..... » 2,880,000: —

13. 1913 års 4½% statslån, förslagsanslag, högst.

Ränta å 4½% å kr. 72,000,000 ..... » 3,240,000: —

14. 1914 års 5 % statslån, förslagsanslag, högst.

Till förräntning av detta lån, vars slutbelopp beräknats till kr. 163,100,000, vari inbegripes den del av köpeskillingen för Mora—Vänerns järnväg, som skall utgå dels i form av certifikat, rörande inskrivning i statsskuldboken å nom. kr. 2,720,000 dels i form av obligationer å nom. kr. 800,000, bör i 1918 års riksstat uppföras ett förslagsanslag av kr. 8,155,000: —

15. 1916 års 5 % statslån, förslagsanslag, högst.

Å detta låns första och andra emissioner hava emitterats obligationer å sammanlagt 110,000,000 kr., varjämte beräknas under hand komma att emitteras obligationer å ytterligare 8,000,000 kr.

För utbyte enligt kungl. förordningen den 22 juni 1883 av postsparbanksfordran i fordran mot svenska statens obligationer kan beräknas erfordras ytterligare 500,000 kr. För år 1918 bör alltså beräknas förräntning av ett totalbelopp av kr. 118,500,000 eller ..... » 5,925,000: —

1914 och 1916 års lån, vilkas slutliga belopp möjligen komma att understiga de här beräknade maximibeloppen, böra likaledes uppföras som »förslagsanslag, högst».

B. A övrig statsskuld.

1. Räkna å medgiven och beräknad upplåning, förslagsanslag.

Riksgäldskontoret äger rätt att för produktiva ändamål och för utgifter på grund av bestämmelserna i § 12 mom. 4 av riksgäldskontorets regle-

12 Fullmäktiges i riksgäldskontoret yttrande ang. riksgäldsk. ställning.

mente upplåna, utöver hittills verkställd upplåning, omkring ..... kr. 52,400,000: —

Denna upplåningsrätt torde med säkerhet behöva tagas i anspråk före utgången av år 1917.

Under år 1917 torde ytterligare upplåning böra beräknas för följande ändamål:

inlösen av statsskuldsförbindelserna per $\frac{5}{7}$ 1917 ..... » 50,000,000: —

täckande under år 1917 av neutralitetskostnader ..... » 50,000,000: —

förskott under år 1917 å anslag för år 1918 till utgifter för kapitalökning ..... » 20,000,000: —

Under år 1918 bör beräknas upplåning för återstoden av beräknade anslag för samma år till utgifter för kapitalökning, vilka anslags totalbelopp har antagits icke bliva lägre än 50,000,000 kr.; alltså bör tillkomma en ytterligare upplåning under år 1918 å 30,000,000 kr., varå dock torde beräknas ränta endast för ett halvt år, motsvarande helårsränta å ett kapital av ..... » 15,000,000: —

Summa kr. 187,400,000: —

5 % ränta härå utgör omkring ..... kr. 9,370,000: —
vilket belopp torde beräknas i 1918 års riksstat.

Upplåning för utbetalning under år 1918 av förskott å anslag å 1919 års riksstat ingår icke i ovanstående beräknade upplåningsbelopp.

Utbetalning av det så kallade mindre kreditivet å 15,000,000 kr. har så tillvida beräknats, som det kan anses ingå i den för bestridande av neutralitetskostnader beräknade summan.

Lånerätten har icke minskats med beloppet,

Fullmäktiges i riksgäldskontoret yttrande ang. riksgäldsk. ställning. 13

12,000,000 kr., av i riksgäldskontoret inestående förräntade värnskattemedel.

Då detta belopp är avsett för vissa bestämda ändamål, lär ovan beräknade lånebehov icke påverkas av summans utbetalande under nästkommande år.

Någon återbetalning å förskotten till statskontoret har icke beräknats.

2—13. Räkta å följande av staten övertagna lån:

Kommunlån, förslagsanslag, högst.....	kr.	10,680: —
Örebro—Svartå järnvägsaktiebolags obligationslån..	»	22,600: —
Järnvägsaktiebolaget Malmö—Kontinentens obligationslån:		
av år 1898	»	52,480: —
» » 1902	»	29,120: —
Järnvägsaktiebolaget Mora—Vänerns obligationslån:		
förslagsanslag, högst		
av $\frac{1}{7}$ 1896 à 4 %	»	57,080: —
» $\frac{1}{9}$ 1896 à 4 %	»	14,320: —
» år 1903 à 4 $\frac{1}{2}$ %	»	134,575: —
» » 1914 à 5 $\frac{1}{2}$ %	»	49,500: —
10. Årsanslaget till Hans Maj:t Konungen ..	»	300,000: —
11. Räkta å köpeskillingen för fastigheten nr 1 i kvarteret Lejonet i Stockholm	»	90,000: —
12. Räkta å Konung Carl XIII:s hemgiftskapital ..	»	7,500: —
13. Räkta å Göta kanals reparationsfond, förslagsanslag, högst	»	7,045: —

Utgifter för kapitalökning.

XV. Statens utlåningsfonder.

1. Allmänna järnväglånefonden.

I enlighet med beslut vid 1916 års riksdag bör för avsättning under år 1918 till allmänna järnväglånefonden i riksstaten uppföras ett belopp av »

1,500,000: —

14 Fullmäktiges i riksgäldskontoret yttrande ang. riksgäldsk. ställning.

2. *Fonden för bibanor inom vissa delar av riket.*

Till denna fond hava av lånemedel för åren 1912—1915 avsatts sammanlagt kr. 6,000,000: —.

Enligt beslut vid 1911 och 1913 års riksdagar skulle för år 1916 hava avsatts ytterligare 2,000,000 kr.

1914 års riksdag beslutade, att fonden skulle ökas till 12,000,000 kr. på det sätt att under vartdera av åren 1917 och 1918 avsattes 2,000,000 kr.

1915 års riksdag beslutade, att de avsättningar, som skolat ske under åren 1916, 1917 och 1918, eller 2,000,000 kr. per år, skola äga rum i stället åren 1917, 1918 och 1919.

Under år 1916 äger alltså ingen avsättning rum.

1916 års riksdag beslutade en avsättning för år 1917 av allenast 1,000,000 kr. samt att återstoden, kr. 1,000,000, av det för år 1917 anvisade beloppet, skall avsättas för år 1920.

För år 1918 skola alltså, enligt 1915 års beslut, till fonden för bibanor inom västra delarne av riket av lånemedel avsättas ..... kr. 2,000,000: —
vilket belopp torde uppföras i 1918 års riksstat.

XVI. Avbetalning å statsskulden.

A. Å de fonderade länen.

Amortering.

Nedan föreslagna amorteringsbelopp äro beräknade under förutsättning av likvidations- och amortissementsfondens upphörande och av bifall till av statsbokföringskommittén förordad förändring av vissa amorteringsanslag från att vara bestämda anslag till förslagsanslag.

1. 1880 års 3½ % statslån, förslagsanslag, högst.

Å riksstaten för år 1916 har anvisats för amortering av 1880 års lån kr. 3,158,100, vilket belopp av riksgäldskontoret lyftats och tillgodoförts likvidations- och amortissementsfonden. De faktiska amor-

Fullmäktiges i riksgäldskontoret yttrande ang. riksgäldsk. ställning. 15

teringarna å den utelöpande andelen av lånet ha för samma år utgjort endast kr. 3,139,950, beroende på, att en del av vid utlottningen dragna nummer fallit på den andel av lånet, som vid sidan av amorteringsplanen blivit förut annullerad. Överskottet utöver vad som debiterats fonden för samma års amorteringar å lånet ifråga utgör alltså kr. 18,150. 1918 års amortering utgör enligt amorteringsplanen kr. 3,375,900. Kommer likvidations- och amortissementsfonden att bibehållas, bör i 1918 års riksstat upptagas sistnämnda belopp kr. 3,375,900, minskat med kr. 18,150. Under förutsättning av likvidations- och amortissementsfondens upphörande och amorteringsanslagets uppförande såsom förslagsanslag, högst, bör anslaget i 1918 års riksstat upptagas till ett belopp av ..... kr. 3,375,900: —

2. 1886 års 3½ % statslån, förslagsanslag, högst.

Av hela lånet ha ej fullt 90 % emitterats. Vid utlottningen för 1918 års amortering kan beräknas falla på den utelöpande låneandelen omkring 90 % av hela amorteringsbeloppet eller omkring kr. 514,900. Bibehålles likvidations- och amortissementsfonden, bör detta belopp minskas med det överskott å 1916 års amorteringsanslag, omkring kr. 23,000, som tillgodoförts fonden. I annat fall och i övrigt under samma förutsättningar, som angivits beträffande närmast föregående anslag, torde i 1918 års riksstat böra uppföras såsom förslagsanslag, högst, hela amorteringsbeloppet enligt utlottningsplanen eller ... » 600,000: —

3. 1890 års 3½ % statslån, förslagsanslag, högst.

Amorteringen för år 1918 utgör enligt amorteringsplanen kr. 687,111: 11, vilket belopp bör uppföras i 1918 års riksstat såsom förslagsanslag, högst, utjämnat till ..... » 687,200: —

4. 1899 års 3½ % statslån, förslagsanslag, högst.

Amorteringen för år 1918 utgör enligt amorteringsplanen kr. 441,360, vilket belopp kan uppföras

16 Fullmäktiges i riksgäldskontoret yttrande ang. riksgäldsk. ställning.

i 1918 års riksstat såsom förslagsanslag, högst,
utjämnat till ..... kr. 441,400: —

*Avsättning till fonden för statsskuldens
amortering.*

I likhet med vad fallet var beträffande riks-
staten för år 1917 har ingen avsättning till denna
fond beräknats skola äga rum i 1918 års riksstat.

B. Å övertagna lån.

1. Kommunlån, förslagsanslag, högst	»	49,100: —
2. Örebro—Svarta järnvägsaktiebolags obligations- lån à 4 %	»	19,000: —
Järnvägsaktiebolaget Malmö—Kontinentens obligationslån à 4 %.		
3. Av år 1898	»	35,000: —
4. » » 1902	»	17,000: —
5. Mora—Vänerns järnvägsaktiebolags obliga- tionslån:		
Av $\frac{1}{7}$ 1896 à 4 %	»	51,000: —
» $\frac{1}{9}$ 1896 à 4 %	»	13,000: —
» år 1903 à 4 $\frac{1}{2}$ %	»	63,000: —

S a m m a n d r a g.

Förslagsberäkning över sådana riksgäldskontorets inkomster och utgifter under år 1918, som böra upptagas i sistnämnda års riksstat.

	Kronor.
INKOMSTER.	
A. Egentliga statsinkomster.	
II. Uppbörd i statens verksamhet:	
<i>11. Diverse inkomster.</i>	
Räntor å riksgäldskontorets tillfälligt förräntade medel m. m.	600,000 —
B. Inkomster av statens produktiva fonder.	
III. Statens utlåningsfonder (överskott):	
<i>1. Allmänna järnväglånefonden.</i>	
Ränteinbetalningar	1,500,000 —
<i>2. Allmänna byggnadslånefonden.</i>	
Ränteinbetalningar	26,000 —
D. I anspråk tagna kapitaltillgångar.	
I. Av allmänna järnväglånefonden	600,000 —
II. Av allmänna byggnadslånefonden	40,000 —
Summa	2,766,000 —

UTGIFTER.

Verkliga utgifter.

XI. Riksdags- och revisionskostnader m. m.

	Kronor.
1. Riksdags- och revisionskostnader, förslagsanslag ...	1,310,000 —
2. Kostnader för riksdagens hus, förslagsanslag.....	100,000 —
3. Kostnader för riksdagens bibliotek, reservationsanslag	7,000 —
4. Avlöningar m. fl. förvaltningskostnader vid riksgäldskontoret, förslagsanslag	225,000 —
5. Avlöning, resekostnader och expenser för justitieombudsmannen och hans expedition, förslagsanslag	37,000 —
6. Avlöning, resekostnader och expenser för militieombudsmannen och hans expedition, förslagsanslag	40,000 —
Summa	1,719,000 —

Verkliga utgifter.

XII. Räkter å statsskulden m. m.

	Kronor.	Kronor.
A. <i>Å de fonderade statslånen.</i>		
1. Å 3 ⁶ / ₁₀ % lånet, förslagsanslag, högst.....	3,012,840 —	
2. » 1880 års 3 ¹ / ₂ % lån, förslagsanslag	1,898,200 —	
3. » 1886 » 3 ¹ / ₂ % » »	1,882,200 —	
4. » 1888 » 3 % » » högst	725,500 —	
5. » 1890 » 3 ¹ / ₂ % » » »	816,800 —	
6. » 1894 » 3 % » » »	506,400 —	
7. » 1899 » 3 ¹ / ₂ % » » »	1,082,000 —	
8. » 1900 » 3 ¹ / ₂ % » » »	1,271,200 —	
9. » 1904 – 1906 års 3 ¹ / ₂ % lån, förslagsanslag, högst	2,766,960 —	
Transport	13,962,100 —	

	Kronor.	Kronor.
Transport	13,962,100	—
10. Å 1907 års 3 1/2 % lån, förslagsanslag, högst	1,638,000	—
11. » 1908 » 3 1/2 % » » »	2,043,000	—
12. » 1911 » lån à 4 % » »	2,880,000	—
13. » 1913 » 4 1/2 % lån, » »	3,240,000	—
14. » 1914 » lån à 5 % » »	8,155,000	—
15. » 1916 » » à 5 % » »	5,925,000	37,843,100
<i>B. Å övrig statsskuld.</i>		
1. Räkta å medgiven och beräknad, ännu icke verkställd upplåning, förslagsanslag	9,370,000	—
Räkta å följande av staten övertagna lån:		
2. Kommunlån, förslagsanslag, högst	10,680: —	
3. Örebro—Svarta järnvägsaktiebolags obligationslån	22,600: —	
Järnvägsaktiebolaget Malmö—Kontinentens obligationslån:		
4. av år 1898	52,480: —	
5. » » 1902	29,120: —	81,600: —
Mora—Vänerens järnvägsaktiebolags obligationslån, förslagsanslag, högst:		
6. av 1/7 1896 à 4 %	57,080: —	
7. » 1/9 1896 à 4 %	14,320: —	
8. » år 1903 à 4 1/2 %	134,575: —	
9. » » 1914 à 5 1/2 %	49,500: —	370,355
Transport	—	37,843,100

20 Fullmäktiges i riksgäldskontoret yttrande ang. riksgäldsk. ställning.

	Kronor.	Kronor.
Transport	9,740,355	37,843,100
10. Årsanslaget till Hans Maj:tt Konungen	300,000	—
11. Räkta å köpeskillingen för fastig- heten nr 1 i kvarteret Lejonet i Stockholm	90,000	—
12. Räkta å konung Karl XIII:s hemgifts- kapital	7,500	—
13. Räkta å Göta kanals reparationsfond, förslagsanslag, högst	7,045	10,144,900
Summa	—	47,988,000

Utgifter för kapitalökning.

XV. Statens utlåningsfonder.

	Att täckas av lånemedel. Kronor.
1. Allmänna järnvägslånefonden	1,500,000
2. Fonden för bibautor inom vissa delar av riket	2,000,000
Summa	3,500,000

Utgifter för kapitalökning.

XVI. Avbetalning å statsskulden.

	Att täckas av andra statsinkomster.	
	Kronor.	Kronor.
<i>A. Å de fonderade statslånen.</i>		
<i>Amortering.</i>		
1. 1880 års 3½% lån, förslagsanslag, högst	3,375,900	—
2. 1886 » 3½% » » »	600,000	—
3. 1890 » 3½% » » »	687,200	—
4. 1899 » 3½% » » »	441,400	5,104,500
Transport	—	5,104,500

	Att täckas av andra statsinkomster.	
	Kronor.	Kronor.
Transport	—	5,104,500
B. Å övertagna lån.		
1. Kommunlån, förslagsanslag, högst	49,100	—
2. Örebro—Svartå järnvägsaktiebolags obligationslån à 4 %	19,000	—
Järnvägsaktiebolaget Malmö—Konti- nentens obligationslån à 4 %		
3. av år 1898	35,000: —	
4. » » 1902	17,000: —	
5. Mora—Vänerns järnvägsaktiebolags ob- ligationslån :		
av $\frac{1}{7}$ 1896 à 4 %	51,000: —	
» $\frac{1}{9}$ 1896 à 4 %	13,000: —	
» år 1903 à $4\frac{1}{2}$ %	63,000: —	
Summa	—	247,100
		5,351,600

Utgifterna.

För flera huvudtitlar gemensamma frågor.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans
Maj:it Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13
januari 1917.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern **HAMMARSKJÖLD**,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **WALLENBERG**,
Statsråden: **HASSELROT**,
VON SYDOW,
friherre **BECK-FRIIS**,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet **Vennersten** föredrog vidare följande ärenden:

1. Angående sättet för upptagande i riksstaten av de extra anslagen m. m.

Såsom av det föreliggande förslaget till riksstat för år 1918 framgår, hava de under de särskilda huvudtitlarna upptagna extra anslagen, vilka hittills med några få undantag icke haft någon särskild beteckning, nu till en mycket väsentlig del betecknats såsom »förslagsanslag, högst».

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 1 saml.

Oaktat de extra anslagen med hänsyn till behandlingen av därå uppkomna besparingar äro av olika natur, i det att en del anslag kunna disponeras även efter det år, å vars stat de blivit uppförda, andra åter icke, hava några bestämda föreskrifter härutinnan hittills icke blivit meddelade. Då saknaden av dylika föreskrifter i flera avseenden gjort sig kännbar, hava sedan några år tillbaka planer varit å bane till avhjälpande av denna olägenhet.

Vad som nu närmast föranlett frågans upptagande är emellertid att riksdagen i skrivelse den 8 juni 1916, i anledning av riksdagens år 1915 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1914, anhållit om en fullständig utredning, huru anslagen till kapitalökning, de extra anslagen ävensom de anslag i övrigt, vilka ej betecknas såsom ordinarie, böra behandlas och bokföras i avseende å uppkommande besparingar. I anledning av denna riksdagens begäran har jag, efter nådigt bemyndigande, tillkallat statskommisarien Per Södermark att inom finansdepartementet verkställa en dylik utredning; och har denne i skrivelse den 2 november 1916 framlagt resultaten av den gjorda utredningen.

I denna skrivelse, vilken såsom bilaga A torde få fogas till detta protokoll och vartill jag anhåller att få hänvisa, framhålles, vad först beträffar de extra anslagen å riksstaten, hurusom bland dessa endast några få hittills varit försedda med särskild beteckning, dels såsom förslagsanslag, dels såsom förslagsanslag, högst, dels ock såsom reservationsanslag, under det att den stora huvudmassan extra anslag lämnats obetecknade. Bland dessa avsåge en del allenast behov under själva budgetåret, medan åter andra icke vore bundna vid visst år utan kunde disponeras även efter budgetårets utgång, utan att det dock i varje fall klart framginge, huruvida anslaget vore av det ena eller andra slaget.

Till ledning för bedömande av frågan rörande behandlingen av å dessa anslag uppkommande reservationer har i Södermarks utredning verkställts en gruppering av anslagen efter deras olika ändamål, därvid de uppdelats i

A. Extra anslag till avlöning för visst arbete i statens tjänst under budgetåret;

B. Extra anslag till bestridande av hyra, expenser och dylikt för viss statsverksamhet under budgetåret;

C. Extra anslag, som anvisats till utförande för statsverkets räkning av visst företag eller arbete av viss begränsad omfattning,

eller till anskaffning eller inköp av vissa föremål, utan att utförandet eller anskaffningen förlagts eller begränsats till visst år;

D. Extra anslag, som anvisats till bestridande av viss fortlöpande statsverksamhet, utan att uteslutande avse behovet under ett visst år;

E. Extra anslag, som anvisats såsom bidrag till viss kommunal eller enskild verksamhet av allmännyttig art;

F. Extra anslag till täckande av forskott;

G. Extra anslag till täckande av viss brist; samt

H. Extra anslag, som anvisats till förstärkning av annat anslag å ordinarie eller extra stat.

Rörande grupperna A, B, F och G har föreslagits, att dithörande anslag borde behandlas och i riksstaten betecknas såsom förslagsanslag, högst, vilket skulle medföra, att vad som av sådana anslag ej under budgetåret utginge komme att vid uppgörandet av riksbokslutet för samma år tillföras statsverkets kassafond. Anslag tillhörande gruppen C borde däremot, såsom ej bundna vid visst år, betecknas såsom reservationsanslag och alltså därå uppkommande besparingar balanseras såsom reservationer å vederbörande anslag ända tills det ändamål anslaget avsett blivit uppnått. Under erinran att det huvudsakligen vore beträffande de under grupperna D och E upptagna anslag, som i vissa fall tvekan rörande deras rätta natur i förevarande avseende uppstått, har i utredningen föreslagits, att en del av dessa borde behandlas såsom reservationsanslag och återstoden såsom förslagsanslag, högst; och har vid denna uppdelning huvudsakligen tagits hänsyn till huruvida riksdagen specifikt fastställt de belopp, som anvisats till den ifrågavarande verksamheten, eller allenast anvisat vissa klumpsummor att av Kungl. Maj:t eller underordnad myndighet disponeras för bekostande av åtgärder i anslagens syfte. I det senare fallet har vederbörande anslag ansetts böra betecknas såsom reservationsanslag, i det förra däremot såsom förslagsanslag, högst. Av särskilt anförda skäl hava dels vissa materielanslag, som intoge en mellanställning mellan grupperna B och C här ovan, dels ock de under gruppen E hänförliga anslagen till rese- och studiestipendier ansetts böra behandlas såsom reservationsanslag. Vidkommande gruppen H hava dithörande anslag, som i allmänhet i sin helhet plägade i räkenskaperna överföras till de vederbörande anslag, till vilkas förstärkning de vore avsedda, ansetts kunna lämpligen lämnas utan beteckning. Slutligen hava av angivna skäl anslaget under sjätte huvudtiteln »Bidrag till understöd åt de personer, som genom lagen den 8 juni 1915 blivit delaktiga i den allmänna pensionsförsäkringen» samt

anslaget under sjunde huvudtiteln »Bidrag till landsting och städer, som icke deltaga i landsting» ävenledes ansetts kunna lämnas obetecknade.

Utredningen utmynnar följaktligen i ett förslag, att de extra anslag, som hittills lämnats utan beteckning, skulle, med nyss omnämnda få undantag, uppdelas i »förslagsanslag, högst», och »reservationsanslag». Måhända — heter det i utredningen — kunde det ifrågasättas, att antingen den förre av dessa bägge anslagsgrupper skulle lämnas obetecknad och blott en allmän föreskrift meddelas, att de obetecknade anslagen skulle behandlas såsom förslagsanslag, högst, eller ock den andra gruppen lämnas utan beteckning med föreskrift tillika, att alla obetecknade anslag skulle behandlas såsom reservationsanslag. Men med hänsyn därtill, att såväl den ena som den andra beteckningen redan delvis kommit till användning bland de extra anslagen å riksstaten och då en specifik beteckning av varje anslag torde medföra ökad reda och klarhet, syntes enligt förslagsställarens mening det av honom förordade förfaringssättet vara att föredraga.

Under betonande av att syftet med ifrågavarande utredning torde vara icke blott att få klart fastslaget, i vad mån uppkomna besparingar å de olika anslagen finge disponeras även efter budgetårets slut, utan även att sådana verkliga anslagsöverskott, som ej längre erfordrades för det avsedda ändamålet, måtte så snart som möjligt tillgodoföras kassafonden, har vidare i utredningen föreslagits, att så snart det blivit utränt, att å ett såsom reservationsanslag betecknat extra anslag uppkommit överskott, som ej längre erfordrades för det ändamål anslaget avsåge, vederbörande myndighet, till vars disposition anslaget vore ställt, skulle härom göra anmälan hos statskontoret och samtidigt återleverera överskottet, där det utgjordes av redan hos statskontoret lyftade medel, varefter statskontoret skulle hava att vid näst inträffande riksbokslut överföra sådant överskott till statsverkets kassafond.

Om behovet och önskvärdheten av närmare bestämmelser i fråga om behandlingen av å de extra anslagen uppkommande besparingar torde några delade meningar ej råda; och mot de principer, som i sådant avseende uppställts i den föreliggande utredningen, har jag för min del ej anledning till erinran. Skulle, vad särskilt angår de under grupperna D och E upptagna anslagen, i vissa fall några jämkningar i förslaget finnas önskliga, torde detta bliva föremål för övervägande vid behandlingen av utgiftsanslagen under de särskilda huvudtitlarna.

I fråga om sättet för förslagets genomförande har jag emellertid en viss förenkling att föreslå. Såsom i utredningen erinras, behandlas

för närvarande de obetecknade extra anslagen i bokföringshänseende såsom reservationsanslag, intill dess Kungl. Maj:t tid efter annan på framställning av statskontoret föreskriver, att vissa å sådana anslag uppkomna behållningar, som ej längre äro för anslagens ändamål behövliga, skola överföras till statsverkets kassafond. I betraktande härav lär förslaget huvudsakliga syfte kunna anses uppnått, därest man med särskild beteckning förser de extra anslag, vilka, såsom avseende allenast behov under budgetåret, böra behandlas såsom förslagsanslag, högst. Om denna åtgärd vidtages i uttryckligt angivet syfte att särskilja dessa anslag från dem, som fortfarande böra såväl i bokföringsavseende som med hänsyn till dispositionsrätten över uppkomna besparingar behandlas såsom reservationsanslag, skulle härigenom även de senares natur bliva tillräckligt tydligt angiven, och det synes vid sådant förhållande onödigt att belasta riksstaten med några särskilda beteckningar å de senare anslagen med undantag dock i sådana fall, då någon särskild omständighet, exempelvis att ett anslag till en del bör betecknas såsom förslagsanslag, högst, och till en annan del såsom reservationsanslag, påkallar ett uttryckligt angivande av reservationsanslagsnaturen. Någon ovisshet om anslagens natur kan ej uppstå, då givetvis varje gång fråga uppkomme om uppförande å riksstaten av ett nytt extra anslag skulle tagas under omprövning, huruvida det borde betecknas såsom förslagsanslag, högst, eller lämnas utan beteckning.

Då jag sålunda föreslår, att — fränsett förslagsanslagen, vilka ju ej beröras av det föreliggande spörsmålet — i regel endast de extra anslag, som skola behandlas såsom förslagsanslag, högst, förses med särskild beteckning, följer härav, att beteckningen »reservationsanslag», därest ej, såsom nyss nämnts, särskild anledning till dylik beteckning förefinnes, bör uteslutas vid de extra anslag, såsom t. ex. andra huvudtitelns anslag till jordregistren, vilka hittills så betecknats. Vidare torde mitt ifrågasvarande förslag föranleda till att de under gruppen H omförmälda, till förstärkning av andra anslag anvisade extra anslagen i allmänhet icke böra lämnas obetecknade, utan synas dessa, då de i det övervägande antalet fall fortfarande såsom hittills lära komma att under budgetåret överföras till de respektive anslag, de äro ämnade att förstärka, utan olägenhet kunna i regel förses med beteckningen förslagsanslag, högst. Ovanberörda under sjätte huvudtiteln uppförda anslag »bidrag till understöd åt de personer, som genom lagen den 8 juni 1915 blivit delaktiga i den allmänna pensionsförsäkringen» synes utan olägenhet kunna upptagas såsom förslagsanslag, högst. Vad slutligen angår ovannämnda anslag under sjunde huvudtiteln »bidrag till landsting och städer, som

icke deltaga i landsting», har efter det Södermarks utredning till finansdepartementet ingavs fråga uppkommit om viss förändring av detta anslag, på sätt jag kommer i tillfälle att i annat sammanhang närmare utveckla.

Såsom en konsekvens av förslaget om införande i 1918 års riksstat av beteckningen »förslagsanslag, högst» å en del extra anslag har i utredningen föreslagits meddelande av nådiga föreskrifter, dels att vissa vid 1915 års slut befintliga besparingar å sådana anslag skulle till ett belopp av 304,842 kronor 59 öre omedelbart tillgodoföras statsverkets kassafond, dels ock att vid uppgörandet av riksboksluten för åren 1916 och 1917 besparingar, som uppkommit å motsvarande anslag å 1916 och 1917 års riksstat, likaledes skulle till kassafonden överföras. Då med dylika föreskrifter torde böra anstå till dess riksdagen fattat beslut rörande de extra anslagen å 1918 års riksstat, torde jag få framdeles återkomma till denna fråga. Det synes mig även lämpligast att till samma tidpunkt uppskjuta behandlingen av ovanberörda i utredningen framställda förslag om åtgärder i syfte att påskynda överförandet till kassafonden av vissa behållningar å de extra anslag, som fortfarande skola såsom reservationsanslag behandlas.

Beträffande de i riksstaten uppförda anslagen till kapitalökning hava riksdagens revisorer framhållit önskvärdheten därav, att dessa anslag i rikshuvudboken bokfördes på sådant sätt, att där kunde inhämtas kännedom i vad mån anslagen under budgetåret tagits i anspråk och vilka behållningar å samma anslag, som vid årsskiftet kvarstode. Härvid hava revisorerna emellertid ej avsett sådana behållningar, som hos vederbörande affärsdrivande verk kunna förefinnas å av dem lyftade anslagsbelopp, då nämligen dessa belopp, enligt vad revisorerna själva erinra, vid lyftandet överföras till vederbörande affärsfond för att redovisas i dess räkenskaper. De behållningar, som av revisorerna åsyftas, äro de anslagsrester, som ej av de affärsdrivande verken lyftats, utan vid årsskiftet innestå, där fråga är om anslag av länemedel, hos riksgäldskontoret och, där det gäller anslag att utgå av andra statsinkomster, hos statskontoret.

Om dessa anslagsrester hava revisorerna uttalat den meningen, att de i regel torde vara av beskaffenhet att stå till disposition för ändamålet även efter budgetårets utgång och alltså i detta hän-

seende böra behandlas såsom reservationsanslag, men å andra sidan framhållit, att vissa av ifrågavarande anslag kunde vara av den natur, att typen reservationsanslag ej kunde anses för dem berättigad, vadan skäl kunde förefinnas att framdeles bland anslagen göra en viss åtskillnad i avseende å dispositionen av uppkommande besparingar.

Vad då först angår frågan om kapitalökningsanslagens natur har i Södermarks utredning gjorts gällande, att dessa anslag borde enligt samma principer, som föreslagits beträffande de extra anslagen under riksstatens särskilda huvudtitlar, uppdelas i reservationsanslag och förslagsanslag, högst; och har härvid uttalats den meningen, att av de i 1917 års riksstat uppförda anslagen till kapitalökning — fränsett dels dem, som vore betecknade såsom förslagsanslag, dels ock anslagen till avbetalning å statsskulden, vilka enligt föreskrift i riksgäldskontorets reglemente skulle tillgodoföras likvidations- och amortisementsfonden — endast anslaget XIV C 17 »täckande av brist i anslag för Riksgrensbanans elektrifiering» vore av natur att böra betecknas såsom förslagsanslag, högst, under det att samtliga övriga med avseende å de ändamål de avsåge borde behandlas såsom reservationsanslag.

Beträffande härefter frågan om kapitalökningsanslagens bokföring framhålles i utredningen, hurusom de av andra inkomster än lånemedel utgående anslagen härutinnan icke beredde någon svårighet. Vore ett sådant anslag betecknat såsom förslagsanslag, högst, ginge därå uppkommet överskott utan vidare över till kassafonden. Om anslaget vore av reservationsanslags natur, kunde därå uppkommande besparingar balanseras såsom reservationer på samma sätt som ägde rum med behållningar å de under huvudtitlarna uppförda reservationsanslag, och några särskilda föreskrifter om sådan bokföring vore ej erforderliga. Rörande åter de av lånemedel utgående anslagen erfordrades särskilda åtgärder för att därå uppkommande behållningar skulle kunna i rikshuvudboken balanseras såsom reservationer å vederbörande utgiftsanslag. En sådan reservation måste nämligen förutsätta en motsvarande tillgång å rikshuvudbokens inkomstsida. Då emellertid enligt föreskrift i riksgäldskontorets reglemente ifrågavarande anslag endast *i den mån* de av riksgäldskontoret utbetalas skola uppdebiteras å riksstatens inkomsttitel »lånemedel», skulle en i rikshuvudboken upptagen reservation å utgiftsanslaget komma att motsvaras av brist å lånemedelskontot. Möjligen kunde saken ordnas så, att denna brist, som ju varken kunde täckas av kassafonden eller av något i rikshuvudboken upptaget anslag, balanseras över till nästföljande år; detta skulle emellertid förorsaka ändring i det för rikshuvudboken fastställda formuläret, och vore för övrigt

mindre tilltalande, då ju reservationen komme att motsvaras av en helt och hållet fiktiv tillgång. I utredningen har därför i stället föreslagits ändring i riksgäldskontorets reglemente av innebörd att riksgäldskontoret skulle, där fråga vore om låneanslag av reservationsanslags natur, i sina räkenskaper för budgetåret uppdebitera medlen i sin helhet under riksstatens inkomsttitel »lånemedel», oberoende av huru mycket av anslaget under samma år verkligen blivit lyftat. I sådant fall komme en reservation å utgiftsanslaget i rikshuvudboken att motsvaras av en verklig tillgång, nämligen en statsverkets fordran hos riksgäldskontoret, och någon ändring i formuläret för rikshuvudboken behöfde ej vidtagas.

Fullmäktige i riksgäldskontoret, som lämnats tillfälle att i ärendet avgiva yttrande, hava i anledning härav i avgivet utlåtande anført huvudsakligen, att det i utredningen förordade förfarandet i fråga om kapitalökningsanslag, att utgå av lånemedel, vilket för övrigt i viss mån öfverensstämde med ett av statsbokföringskommittén framställt förslag, för sitt genomförande förutsatte vissa ändringar i riksgäldskontorets egen bokföring, vilka dock kunde utan olägenhet vidtagas, om också någon *fullt konsekvent* bokföring i riksgäldskontoret av anslagen såsom reservationsanslag svårligen kunde förekomma. Det kunde därför sättas i fråga om den i utredningen föreslagna anordningen — anslagens uppförande i riksstaten såsom reservationsanslag — ur riksgäldskontorets synpunkt vore behöfelig eller medförde någon förmån. Om det emellertid ur andra synpunkter kunde vara förmånligt, att vissa anslag till utgifter för kapitalökning att täckas av lånemedel betecknades som reservationsanslag, torde från riksgäldskontorets sida intet hinder behöva resas mot en sådan anordning.

I fråga om kapitalökningsanslagens natur delar jag den såväl av riksdagens revisorer som i utredningen uttalade meningen, att dessa anslag — jag bortser fortfarande från anslagen till avbetalning å statskulden — i regel äro att betrakta såsom reservationsanslag, och detta icke blott där de avse bestridande av kostnad för vissa byggnader eller anläggningar, utan även när de anvisats t. ex. till inköp av inventarier, rullande materiel vid statens järnvägar, till ökat förlag och dylikt. Endast mera undantagsvis torde det ifrågakomma, att dessa anslag kunna, såsom t. ex. ovan omförmälda anslag XIV C 17 i 1917 års riksstat, behandlas såsom förslagsanslag, högst.

Liksom i fråga om de extra anslagen under riksstatens särskilda huvudtitlar synes dock ej heller beträffande anslagen till kapitalökning annan åtgärd vara erforderlig än att genom särskild beteckning utmärka

de anslag, som böra behandlas såsom förslagsanslag, högst. I den mån ifrågavarande anslag lämnas obetecknade, lära alltså därå uppkommande behållningar fortfarande stå till disposition, intill dess det med anslaget avsedda ändamålet är uppnått.

Likaledes vill jag instämma i vad riksdagens revisorer framhållit om önskvärdheten av att anslagens ovanberörda karaktär av reservationsanslag må framträda även i avseende å deras bokföring i rikshuvudboken, då det ju givetvis måste anses mindre tillfredsställande att icke denna bokföring utvisar i vad mån anslagen under året tagits i anspråk. Av den i frågan verkställda utredning framgår, att beträffande de av andra statsinkomster än lånemedel utgående anslagen några särskilda föreskrifter ej äro erforderliga, samt att i fråga om de av lånemedel utgående anslagen sakens lämpliga ordnande förutsätter en mindre ändring i riksgäldskontorets reglemente.

Slutligen torde jag i detta sammanhang få erinra därom, att även å anslag till kapitalökning kan uppkomma verkligt överskott, som ej är för det med anslaget avsedda ändamålet behöfligt. Är då fråga om anslag, som utgår av andra statsinkomster än lånemedel, bör sådant överskott utan vidare överföras till kassafonden. Om åter anslaget är anvisat att utgå av lånemedel, kommer den statsverkets fordran hos riksgäldskontoret, som enligt det föregående skulle å rikshuvudbokens inkomstsida motsvara den å utgiftssidan balanserade reservationen, att avskrivs, och samtidigt riksgäldskontorets lånerätt att minskas med samma belopp.

Vad vidare angår de i förutnämnda riksdagsskrivelse omförmälda »anslag i övrigt, vilka ej betecknas såsom ordinarie», framhålles i utredningen, att anslagen till riksdags- och revisionskostnader, vilka äro av dels förslagsanslags och dels reservationsanslags natur, ävensom engångskostnaderna för försvaret, vilka bestå av två »gemensamma reservationsanslag», ej beröras av det föreliggande spörsmålet.

Beträffande slutligen anslagen till »räntor å statsskulden» gäller för närvarande, att de skola tillgodoföras likvidations- och amortisationsfonden, varför några föreskrifter rörande å dessa anslag uppkomna besparingar icke torde erfordras, så länge nämnda bestämmelse fortfar att gälla.

Jag vill beträffande såväl sistberörda anslag till räntor som anslagen till amortering å statsskulden emellertid här omförmäla, att fullmäktige i riksgäldskontoret erinrat om av statsbokföringskommittén väckt

förslag därom, att ur riksgäldskontorets reglemente måtte uteslutas nuvarande bestämmelser rörande likvidations- och amortisementsfonden, samt att fullmäktige i anslutning härtill i sin skrivelse den 11 december 1916 rörande riksgäldskontorets utgifter och inkomster redan framställt förslag rörande förändring av en del av anslagen till förräntning och amortering av statsskulden till dels förslagsanslag och dels förslagsanslag, högst.

Mot sistnämnda förslag har jag — under förutsättning att förslaget rörande nämnda fonds upphörande vinner riksdagens bifall — icke något att invända.

2. Extra lönetillägg till vissa tjänstemän och betjänte.

Sedan Kungl. Maj:t år 1916 av riksdagen äskat beviljande av extra lönetillägg för samma år åt vissa statens tjänstemän och betjänte, anmälde riksdagen i särskilda skrivelser, att, i enlighet med vad Kungl. Maj:t under andra, fjärde, femte, sjätte, sjunde, åttonde och nionde huvudtitlarna föreslagit i fråga om beviljande av anslag för beredande av extra lönetillägg för år 1916 åt en del tjänstemän och betjänte i de till de olika departementen hörande ämbetsverk, kårer och stater, riksdagen under nedannämnda huvudtitlar på extra stat för år 1917 anvisat särskilda förslagsanslag att enligt vissa angivna grunder utgå med följande belopp, nämligen:

under andra huvudtiteln	kronor	4,500:—
» fjärde »	»	205:—
» femte »	»	500:—
» sjätte »	»	20,000:—
» sjunde »	»	500:—
» åttonde »	»	5,000:—
» nionde »	»	2,000:—
eller sålunda tillsammans med kronor		32,705:—

Angående extra lönetillägget för år 1916 åt en del tjänstemän och betjänte m. m. utfärdades den 30 juni 1916 nådig kungörelse.

I det jag nu går att anmäla frågan om extra lönetillägg för innevarande år, tillåter jag mig till en början erinra därom, att en del av de befattningshavare, som år 1916 kommit i åtnjutande av extra lönetillägg, från och med år 1917 på grund av genomförda löneregleringar icke kunna bliva berättigade till dylika lönetillägg, samt att riksdagen

å extra stat för år 1917 beviljat anslag till provisorisk lönerreglering för befattningshavare inom vissa ämbetsverk, som ännu icke blivit definitivt lönerreglerade.

Den provisoriska lönerregleringen omfattar befattningshavare inom statsdepartementen, kommerskollegium med undantag av dess näringsstatistiska avdelning, tekniska skolan i Stockholm, gymnastiska centralinstitutet, överintendentensämbetet, statistiska centralbyrån, inspektörerna över elektriska anläggningar samt bergmästarna. I fråga om nu berörda grupp av ämbetsverk och tjänstemän kommer anslag till extra lönetillägg för innevarande år att erfordras allenast för det fåtal befattningshavare, som icke äga komma i åtnjutande av den provisoriska lönerregleringen.

Senare i dag torde komma att göras hemställan därom, att Kungl. Maj:t ville hos innevarande års riksdag göra framställning om anvisande å extra stat för år 1918 av anslag till provisorisk lönerreglering för vissa av de verk och myndigheter, som redan för år 1917 kommit i åtnjutande av dylik reglering.

Åtskilliga ämbetsverk och kårer kvarstå ännu vid de äldre lönestaterna. De förhållanden, som föranledde beviljande av extra lönetillägg för år 1916, göra sig beträffande dessa verk och kårer innevarande år gällande i fullt samma grad som år 1916.

Med avseende å vad jag sålunda anført, torde erforderliga anslag för beredande av extra lönetillägg även för år 1917 böra av riksdagen äskas.

Till förekommande av varje missförstånd tillåter jag mig erinra därom, att riksdagen beviljat medel för beredande av tillfällig löneförbättring åt kronofogdar, häradsskrivare och länsmän, vadan dessa tjänstemän givetvis icke böra därutöver komma i åtnjutande av extra lönetillägg.

De av riksdagen år 1916 till extra lönetillägg anvisade anslag uppfördes såsom förslagsanslag å extra stat under vederbörande huvudtitlar i 1917 års riksstat. På enahanda sätt torde de för de extra lönetilläggen för år 1917 erforderliga anslagen böra uppföras i riksstaten för år 1918, därvid förutsättes, att Kungl. Maj:t, om anslagen beviljas, anbefaller statskontoret att under år 1917 utbetala beloppen.

Anslagen under andra och sjätte huvudtitlarna torde kunna sänkas till respektive 2,500 kronor och 12,000 kronor. För övriga huvudtitlar åter torde anslagen böra utgå med samma belopp som för år 1916.

De erforderliga anslagen hava således nu beräknats till följande belopp:

Utgifterna.

Under andra huvudtiteln till	kronor	2,500: —
» fjärde »	»	205: —
» femte »	»	500: —
» sjätte »	»	12,000: —
» sjunde »	»	500: —
» åttonde »	»	5,000: —
» nionde »	»	2,000: —
eller sålunda tillsammans till kronor		22,705: —

De grunder, efter vilka de extra lönetilläggen för år 1917 borde utgå, skulle, i likhet med grunderna för 1916 års extra lönetillägg, bliva följande:

1:o) Extra lönetillägg utgår, där ej sådant fall är för handen, som under 2:o) sägs, till tjänsteman, vilkens tjänstgöring är förlagd till huvudstaden, med 15 procent å kontant avlöning, dock icke i något fall med högre belopp än 700 kronor, och

till tjänsteman, vilkens tjänstgöring är förlagd till annan ort, med 12 procent å kontant avlöning, dock icke i något fall till högre belopp än 500 kronor, samt,

i vad angår betjante, med 25 procent å kontant avlöning, om tjänstgöringen är förlagd till huvudstaden, men eljest med 20 procent å sådan avlöning.

2:o) Ingår i avlöningen bostads- eller boställsförmån in natura, skall det enligt nästföregående moment beräknade lönetillägget minskas med ett belopp, motsvarande 10 procent av de kontanta avlöningsförmåner, varå tillägget beräknats.

3:o) Från åtnjutande av extra lönetillägg undantagas, förutom häradshövdingarna och de tjänstemän, åt vilka beretts tillfällig löneförbättring för år 1917,

a) de tjänstemän, vilkas avlöningsförmåner av statstjänst för innevarande år uppgå till högre belopp än 7,700 kronor eller, om deras tjänstgöring är förlagd till annan ort än Stockholm, 7,500 kronor; skolorande, ifall nämnda avlöningsförmåner överstiga 7,000 kronor, det extra lönetillägget i intet fall utgå med högre belopp än som svarar mot skillnaden mellan 7,700 kronor eller, om tjänstemannen har sin tjänstgöring förlagd till landsorten, 7,500 kronor, å ena, samt förenämnda avlöningsförmånens belopp, å andra sidan,

b) de tjänstemän, vilkas inkomst av arbete, det extra lönetillägget oberäknat, under år 1916 av vederbörande taxeringsmyndigheter uppskattats till högre belopp än 7,700 kronor eller, om deras tjänstgöring

är förlagd till annan ort än Stockholm, 7,500 kronor; skolande, ifall nämnda inkomster överstiga 7,000 kronor, det extra lönetillägget i intet fall utgå med högre belopp, än som svarar mot skillnaden mellan 7,700 kronor eller, om tjänstemannen har sin tjänstgöring förlagd till landsorten, 7,500 kronor, å ena, samt förenämnda inkomsters belopp, å andra sidan,

c) de tjänst innehavare, vilkas avlöningsförmåner vid riksdagarna åren 1901—1916 ny- eller omreglerats efter andra grunder än dem, som följts vid de äldre staternas fastställande.

4:o) Extra lönetillägg må allenast tilläggas tjänstemän och betjänte, vilkas avlöning blivit av Konung och riksdag till siffran bestämd eller eljest utgår efter av riksdagen prövade grunder.

5:o) Extra lönetillägg beräknas endast å avlöningsförmåner, vilka utgå av statsmedel. Där avlöning bestrides dels av statsmedel dels ock av andra medel, beräknas extra lönetillägg endast å den del därav, som utgår av statsmedel, dock att åt lärare och tjänstemän vid universiteten extra lönetillägg må beräknas å hela det belopp, vartill avlöningen blivit, på sätt i nästföregående moment sägs, bestämd att minst uppgå, utan avseende därå att till bestridande av universitetens utgifter användas jämväl andra medel än statsmedel.

6:o) Extra lönetillägg beräknas å följande slag av avlöningsförmåner: lön;

tjänstgöringspenningar;

kontant bostads- och inkvarteringsersättning;

arvode;

med lön likställt lönetillägg; samt

dagavlöning vid flottan.

7:o) Extra lönetillägg till den, som av statens medel åtnjuter lön eller arvode för två eller flera befattningar, utgår endast för en av dessa, nämligen för den, som medför högsta avlöningen, eller, därest denna på mer än ett ställe är lika, för den av dem, till vilken han först blivit befordrad.

8:o) Extra lönetillägget anses tillhöra lönen.

3. Löneförbättring åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare.

I ett den 14 november 1916 dagtecknat betänkande har löne-regleringskommittén avgivit förslag till lönereglering för vaktmästare

och med dem jämförliga befattningshavare. Över förslaget, som inkom till finansdepartementet den 7 nästlidna december, har statskontoret anbefallts att utlåta sig, varjämte yttrande i frågan infordrats från vissa andra myndigheter.

Då de infordrade utlåtandena ännu ej inkommit, har det ej varit möjligt att i sammanhang med statsverkspropositionen upptaga frågan till definitiv behandling. Emellertid hyser jag förhoppning att denna trängande lönefråga skall kunna lösas under riksdagens lopp.

I avvaktan å proposition i ämnet torde nu de för ändamålet erforderliga medlen, få beräknas under de särskilda huvudtitlarna.

Enligt verkställd beräkning erfordras följande belopp:

Under andra huvudtiteln	kronor	3,000: —
» fjärde »	»	1,600: —
» femte »	»	1,900: —
» sjätte »	»	7,300: —
» sjunde »	»	3,920: —
» åttonde »	»	21,000: —
» nionde »	»	2,950: —
» tionde »	»	200: —
Summa kronor		41,870: —

Vinner vad jag nu ifrågasatt godkännande, torde vid de uttalanden, som i slutet av statsrådsprotokollet rörande en var av ovannämnda huvudtitlar läres göras därom, att beträffande de ordinarie anslag, vid vilka icke gjorts någon framställning, någon förändring icke föreslås, fogas en erinran därom, att vid bifall till vad i den ovannämnda, av mig ifrågasatta propositionen kan bliva föreslaget vissa i ordinarie avlöningsstater uppförda vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare komma att erhålla avlöningsförmåner utöver vad i vederbörande stat anges.

4. Disposition av besparingarna å huvudtitlarna.

I sammanhang med framläggande för riksdagen av förslag till riksstat torde riksdagens medgivande böra äskas därtill, att gällande bestämmelser om dispositionen av besparingarna å huvudtitlarna måtte få tillämpas jämväl för statsregleringen för år 1918 och hemställer jag i sådant avseende, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att vid statsregleringen för år 1918 de i rikets ständers skrivelse

den 12 maj 1841 angivna grunder i avseende å dispositionen av besparingar å huvudtitlarna fortfarande må bliva gällande, dock att behållningar, som å anslag till nyinrättade tjänstebefattningar uppstå, innan dessa första gången tillsätts, skola tillföras statsverkets kassafond.

Vad föredragande departementschefen sålunda anført, däri statsrådets övriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen godkänna; och skulle utdrag av detta protokoll, i vad det avsåge sättet för upptagande i riksstaten av de extra anslagen, extra lönetillägget och löneförbättringen för vissa vaktmästare m. fl. tillställas de övriga departementen för behörigt iakttagande vid uppgörande av förslag till reglering av utgifterna under vederbörande huvudtitlar i riksstaten.

Ur protokollet:

C. B. von Mentzer.

Bilaga A.

Till herr statsrådet och chefen för kungl. finansdepartementet.

Sedan riksdagen i underdånig skrivelse den 8 juni 1916 anhållit, att Kungl. Maj:t täcktes låta företaga en fullständig utredning, huru de i riksstaten uppförda anslagen till kapitalökning, de extra anslagen ävensom de anslag i övrigt, vilka ej betecknas såsom ordinarie, böra behandlas och bokföras i avseende å uppkommande besparingar, har herr statsrådet enligt skrivelse den 8 sistlidne juli tillkallat undertecknad att inom finansdepartementet verkställa berörda utredning; och anhåller jag nu att få framlägga resultaten av denna utredning, som i vad angår frågan om bokföringen av anslagen till kapitalökning verkställts med benäget biträde av t. f. statskommisarien, doktor Knut Beckman.

Då bland nyssnämnda anslag de under riksstatens särskilda huvudtitlar uppförda extra anslagen, till följd av sitt stora antal och det flertal olika typer desamma förete, lämna det rikaste materialet för ett allsidigt bedömande av frågan, torde den föreliggande undersökningen lämpligen först böra omfatta dessa extra anslag.

De extra anslagen.

Såsom av ovanberörda riksdagsskrivelse framgår, har frågan om behandlingen av å extra anslag uppkommande behållningar blivit väckt redan av riksdagens år 1910 församlade revisorer, vilka ifrågasatte, huruvida icke särskilda föreskrifter i detta ämne borde meddelas; och i det underdåniga utlåtande, som statskontoret i anledning härav avgav den 5 januari 1911 och som i förenämnda riksdagsskrivelse finnes intaget, framhöllos vissa synpunkter, som vid denna frågas utredning borde beaktas.

Ett ytterligare tillfälle till principuttalande i frågan erhöll statskontoret vid avgivande av sitt den 15 april 1911 dagtecknade utlåtande

angående visst användande av besparingar från föregående år å extra ordinarie anslaget till resestipendier åt ordinarie lärare m. fl. vid rikets universitet och karolinska medikokirurgiska institutet. I detta utlåtande yttrade statskontoret bland annat följande:

»Såsom universitetskanslern i sin föreliggande underdåniga skrivelse uppgivit, återstår å ifrågavarande extra ordinarie anslag från föregående år odisponerat ett belopp av 3,500 kronor, därav 2,100 kronor från 1909 års och 1,400 kronor från 1910 års anslag.

Då nu fråga föreligger om användande av denna besparing till resestipendier under innevarande år (1911), får statskontoret till en början erinra, att Eders Kungl. Maj:t år 1905, då anslag för ifrågavarande ändamål första gången äskades av riksdagen, föreslog att anslaget måtte uppföras å ordinarie stat samt, på det att möjliga besparingar för ett år måtte kunna för anslagets ändamål tillgodogöras ett följande, erhålla reservationsanslags natur, men att riksdagen funnit anslaget böra, på sätt i allmänhet vore fallet med avseende å de under åttonde huvudtiteln uppförda anslag till resestipendier, uppföras å extra stat.

Detta riksdagens beslut kan emellertid icke i och för sig innefatta hinder för användande på angivet sätt av besparingar från föregående år, då nämligen en mycket stor del av de å extra stat uppförda anslagen är av reservationsanslags natur, ehuru detta är uttryckligen angivet blott beträffande två, nämligen anslaget till iurättande av ett jordregister och anslaget till exportstipendier.

På sätt statskontoret framhållit i sitt den 5 sistlidne januari avgivna underdåniga utlåtande över vad riksdagens revisorer anført i fråga om behandlingen av behållningar å extra ordinarie anslag, äro dessa anslag av två slag, nämligen antingen avsedda för viss verksamhet under visst år, eller ock anvisade för utförande av något företag eller något arbete utan att utförandet nödvändigt behöver vara förlagt eller begränsat till något visst år. Såsom exempel å det senare slaget kan nämnas anslaget till utförande av reparationsarbeten vid Drottningholms slott och, såsom exempel å det förra, anslaget till avlöande av en andre ledamot å justitiedepartementets avdelning för lagärenden, vilket ej kan användas för denne ledamots avlöande för tid efter 1911 års utgång.

Under nuvarande förhållanden kan emellertid, såsom statskontoret i sitt nyssnämnda utlåtande framhållit, i åtskilliga fall uppstå tvekan, huruvida anslaget är bundet vid visst år eller icke, och i varje av dessa fall kräves en undersökning, huruvida vid anslagets beviljande en dylik inskränkning kan hava varit avsedd eller ej. I fråga härom hyser statskontoret för sin del den uppfattningen, att där det varken är uttryck-

ligen angivet eller eljest av omständigheterna uppenbart framgår, att den verksamhet, som med anslaget bekostas eller understödjes, skall utföras under visst år, ett extra ordinarie anslag kan disponeras för dylik verksamhet även ett följande år.

För denna uppfattning finner statskontoret stöd uti de allmänna stadganden i fråga om de extra ordinarie anslagen, som gällde så länge dessa voro uppförda å riksgäldskontorets stat, och vilka, på sätt statskontoret framhållit i sitt den 9 augusti 1909 avgivna underdåniga utlåtande angående de till åtgärder för höjande av det mindre jordbruket anvisade medel, ansetts äga giltighet även efter det de extra ordinarie anslagen uppförts å riksstaten.

Sålunda torde det ej lida något tvivel, att de understöd åt en del samfund och institutioner, såsom de blindas förening, pedagogiska biblioteket i Stockholm, Nordiska museet o. s. v., som äro å extra stat beviljade, kunna tilldelas vederbörande även om de skulle användas till betäckande av utgifterna för ett senare år än det, å vars stat anslaget är uppfört; och enligt statskontorets mening äger ett liknande förhållande rum med sådana extra ordinarie anslag som till exempel bidrag till bildande och upprätthållande av avelscentra för nötboskap, åtgärder för höjande av det mindre jordbruket, åtgärder för befordrande av den inhemska klöver- och gräsfröodlingen etc., liksom i allmänhet med alla sådana anslag, som äro avsedda att bekosta eller befrämja viss verksamhet, utan att det på förhand är bestämt, i huru stor utsträckning denna verksamhet skall för året bedrivas, i vilket fall anslaget ju länder till avsett gagn, även om vissa åtgärder, som kunnat under det löpande året bekostas inom anslagets ram, vidtagas först under ett påföljande år.

Då enligt statskontorets mening nu ifrågavarande anslag till resestipendier är av sådan art, som sist omförmäles, anser statskontoret hinder ej möta för bifall till universitetskanslerns hemställan.

Då nu emellertid under senare tid gång efter annan svårighet uppstått att bedöma, huruvida ett extra ordinarie anslag vore av det ena eller andra av ovanberörda bägge slag, synes det statskontoret synnerligen angeläget att så snart som möjligt åtgärder vidtagas till undanrödjande av all ovisshet i berörda hänseende. Såsom en lösning av frågan har statskontoret i sitt ovanberörda utlåtande den 5 sistlidne januari exempelvis angivit den utvägen att de extra ordinarie anslag, som ej vore bundna vid ett visst år, i riksstaten betecknades såsom reservationsanslag. En annan utväg, vars lämplighet även torde kunna tagas i övervägande, vore att med särskild beteckning utmärka de för ett visst år avsedda anslagen, vilka i sådant fall kunde i riksstaten

upptagas såsom 'förslagsanslag, högst', medan därjämte föreskrift meddelades, att de extra ordinarie anslag, som lämnades utan beteckning, finge behandlas såsom reservationsanslag. Härigenom skulle även vinnas den fördelen att besparingar å dylika såsom 'förslagsanslag, högst' betecknade anslag bleve redan påföljande året, och ej såsom nu ofta är fallet först efter flera år, reserverade för blivande statsregleringar.»

Hade detta yttrande avgivits efter budgetreformens genomförande, skulle naturligtvis slutorden »reserverade för blivande statsregleringar» hava utbytts mot »tillgodoförts statsverkets kassafond».

Vid den granskning av de särskilda extra anslagen, som nu blir den närmaste uppgiften för den förestående undersökningen, torde givetvis den senast fastställda riksstaten, således 1917 års riksstat, böra i främsta rummet tjäna till underlag.

Man finner då att — fränsett förslagsanslagen, vilka ju ej beröras av denna utredning — övriga under riksstatens huvudtitlar uppförda extra anslag i regel lämnats utan särskild beteckning, dock med några undantag, i det att nämligen såsom *reservationsanslag* betecknats extra anslagen:

- II G 8. Jordregistren,
- VI I 4. Till bestridande av utgifterna för statens biografbyrå, att av avgifter för granskning av biografbilder direkt utgå,
- VII D 5. Exportstipendier,
- » D 6. Handelsstudiestipendier,
- VIII D 6. Till observatörerna vid rikets meteorologiska stationer m. m., samt
- » D 11. Till »meteorologiska iakttagelser i Sverige» jämte bihang; och såsom *förslagsanslag, högst* extra anslagen:
- II F 1. Avlöningar åt tjänstemännen å Bona,
- V Handeln 7. Arvode åt ytterligare en assistent vid nautisk-meteorologiska byrån,
- VI F 33. Till skötsel av den å karantänsanstalten på Käsö befintliga koloxidapparaten,
- VII D 8. Understöd till auktoriserade handelskammare i riket,
- » D 14. Internationell patrulleringstjänst i norra Atlanten,
- » D 15. Understöd till aktiebolaget svenska ostasiatiska kompaniet för fortsatt uppehållande av regelbunden ångfartygsförbindelse mellan Sverige och Ostasien,
- » F 2. Förstärkning av arbetskrafterna hos generaltullstyrelsen,

- VII F 3. Förstärkning av arbetskrafterna vid tullverkets lokalförvaltning,
- VIII F 29. Till täckande av brist i folkskoleseminariernas stater,
 » J 2. Till tillfällig avlöningsförbättring åt befattningshavare vid gymnastiska centralinstitutet m. m., samt
- IX L 11. Till underlättande av möjligheten att tillhandahålla den mindre bemedlade befolkningen ved från allmänna skogarna;
 varjämte av anslaget
- VII C 4. Bergskolorna i Filipstad och Falun den ena delen försetts med beteckningen »bestämt anslag» till skillnad från den såsom förslagsanslag utmärkta återstående delen av anslaget.

Beträffande den stora mängd av extra anslag, som sålunda lämnats utan någon beteckning i riksstaten, finnas för närvarande icke några bestämda föreskrifter, huru de skola behandlas i avseende å uppkomna besparingar. Såsom i ovanberörda riksdagsskrivelse erinras, fanns under den tid, då de extra ordinarie anslagen utbetalades från riksgäldskontoret, i dess reglemente beträffande nämnda anslags utbetalning infört ett allmänt stadgande dels därom, att vad som av ett anslaget belopp under ett år icke blivit från riksgäldskontoret uttaget eller behövt användas finge, där ej annorlunda blivit särskilt föreskrivet, under ett följande år disponeras och utbekommas, dels ock att de besparingar, som å anslagen för varje särskilt föremål kunde uppkomma, icke i annat fall än där sådant uttryckligen medgivits finge till andra behov disponeras utan borde oavkortade reserveras till kommande riksdags disposition. Men sedan de extra anslagen överflyttats till riksstaten, att utbetalas från statskontoret, hava några föreskrifter om deras behandling icke meddelats i vidare mån än att, efter det statskontoret, i regel vart tredje år, gjort underdånig anmälan att å vissa extra anslag innestode behållningar, vilka antingen blivit av vederbörande myndighet såsom överskott till statskontoret återlevererade eller eljest icke torde komma att för avsett ändamål användas, Kungl. Maj:t förordnat om dylika besparingars avförande från reservationerna å vederbörande anslag för att i likhet med överskott å statsverkets inkomster och besparingar å förslagsanslag redovisas å fonden för reserverade medel eller, såsom efter budgetreformens genomförande skett, å statsverkets kassafond.

Intill dess sådana överföringar ägt rum, hava samtliga extra anslag i avseende å sin bokföring behandlats såsom reservationsanslag. Men

i fråga om rätten att disponera ett anslag efter utgången av det år, å vars stat det varit uppfört, har blott en del av de extra anslagen behandlats såsom reservationsanslag, då ju en dylik disposition givetvis ej kunnat äga rum med de anslag, som avse allenast behov under själva budgetåret. Att detta är förhållandet med t. ex. ett extra anslag till avlöning åt viss person under budgetåret, liksom å andra sidan att ett anslag för uppförande av viss byggnad får även efter budgetåret disponeras, tills byggnaden är färdig, är ju självfallet. Men då det i en hel del fall icke av anslaget angivna ändamål klart framgår, huruvida det avser allenast budgetåret eller ej, har behov yppats av närmare föreskrifter rörande anslagens behandling i detta avseende.

Att för sådant ändamål meddela generella föreskrifter, gällande för olika grupper av de extra anslagen, synes emellertid vara mindre lämpligt, då dessa föreskrifter, med hänsyn till den mångfald av olika typer anslagen utvisa, svårigen kunna göras så uttömmande, att icke i allt fall tvekan vid tillämpningen kunde uppstå. Utan det på samma gång enklaste och mest effektiva sätt att lösa frågan torde vara, om varje extra anslag redan i riksstaten erhöles en beteckning, som angäve dess natur i förevarande hänseende. De för allenast ett visst år avsedda anslagen kunde då betecknas såsom »förslagsanslag, högst», och de övriga såsom »reservationsanslag». Om man på detta sätt, alltså utan införande av några nya, för riksstaten främmande beteckningar, kan vinna de syftemål, som med den föreliggande utredningen avses och som torde bestå uti dels att få klart fastslaget, i vad mån uppkomna besparingar å de olika anslagen få disponeras även efter budgetårets slut, dels ock att sådana verkliga anslagsöverskott, som ej få efter nämnda tidpunkt disponeras, må så snart som möjligt överföras till kassafonden, torde den föreliggande frågan kunna anses på ett tillfredsställande sätt löst.

Då det nu alltså gäller att undersöka, huruvida och på vad sätt en sådan de extra anslagens uppdelning i »förslagsanslag, högst» och »reservationsanslag» kan lämpligen äga rum, torde de större grupper av anslag med sinsemellan likartad natur, som bland de extra anslagen å 1917 års riksstat kunna urskiljas, bära i tur och ordning till behandling upptagas. Den gruppering, som i sådant syfte här nedan äger rum, avser icke att vara någon strängt systematisk indelning av de extra anslagen — en sådan torde i betraktande av anslagens i vissa fall blandade eller svårbestämbara natur knappast låta sig verkställa — men torde detta oaktat kunna anses tjäna till ledning vid den föreliggande frågans bedömning.

En stor del av de extra anslagen utgöras av sådana, som anvisats till bestridande av kostnaden för viss statsverksamhet under budgetåret. Då bland dessa det ojämförligt största antalet avser avlöning för visst arbete, torde här först såsom en särskild grupp böra behandlas

A. Extra anslag till avlöning för visst arbete i statens tjänst under budgetåret.

Såsom exempel härpå kunna nämnas följande anslag i 1917 års riksstat:

- II. A 4. Andre ledamot å justitiedepartementets avdelning för lagärenden;
- VI. E 2. Till inspektion av enskilda järnvägars rullande materiel;
- VII. B 6. Förstärkning av arbetskrafterna å statskontorets riksbokslutsbyrå.

Stundom kunna anslag av denna art även avse en del av året närmast före det, å vars stat det är uppfört, t. ex. nyssnämnda anslag VII B 6 å 9,625 kronor, varav ett belopp å 2,625 kronor är avsett för tiden 1 maj—31 december 1916. Men då detta förhållande icke inverkar på anslagets natur, torde även dylika anslag kunna här medräknas i nu ifrågavarande grupp.

De till denna grupp hörande, särdeles talrika extra anslagen, vilka äro avsedda och till sitt belopp beräknade för behovet under budgetåret (stundom även viss tid därförut), torde icke kunna få användas till avlöning för liknande arbete för tid efter budgetårets utgång, utan, om besparingar uppkomma, böra dessa i likhet med de å förslagsanslagen uppkommande behållningar överföras till kassafonden. Några extra anslag av denna typ, nämligen ovanberörda anslag i 1917 års stat II F 1, V Handeln 7, VII F 2 och 3 samt VIII J 2, hava också, såsom förut omförmäls, i riksstaten försetts med beteckningen »förslagsanslag, högst», vilket medför, att därå uppkommande besparingar redan vid uppgörandet av bokslutet för det år, å vars stat anslagen äro uppförda, tillgodoföras kassafonden, medan däremot i fråga om de anslag av denna typ, som lämnats utan beteckning, sådan åtgärd med förefintliga reservationer kunnat vidtagas först sedan statskontoret på ovan angivet sätt därom hos Kungl. Maj:t gjort framställning.

Då alltså Kungl. Maj:t och riksdagen redan beträffande en del anslag av nu ifrågavarande natur anlitat den utväg, som ovan omförmäles, torde all anledning föreligga att taga steget fullt ut och förse alla till ifrågavarande grupp hörande extra anslag med beteckningen »förslagsanslag, högst».

I förbigående må här framhållas såsom självfallet, att en dylik beteckning icke avskär möjligheten för vederbörande myndighet att, om

av någon anledning under budgetåret intjänad avlöning icke lyftats före årets utgång, även efter nämnda tidpunkt och tills bokslutet ägt rum, för sådan avlöning disponera uppkommen anslagsrest, i vilket fall utgiften bokföres såsom utgiftsrest för budgetåret.

Till nu ifrågakvarande grupp torde kunna hänföras nedannämnda anslag i 1917 års riksstat, nämligen:

- II. A 4, 5, 6, D 3, 4, 6—10, 13, E 4.
- III. A 4, 6, B 2, 3, 7.
- IV. A 3.
- V. A 3, B 2, 3, 4, 6, D 2, 3, E 2, H 8.
- VI. A 5, 7—11, C 2, E 2, F 2, 4, 8, 34, G 6, 12, 16, 18, 23, I 2.
- VII. A 4, 5, B 2, 3, 4, 6, 10—15, 17, 19, 23, 28, C 4 a, D 12, F 5.
- VIII. A 3, 5, 6, 7, B 3, 10, D 8, E 4, 7, 9, 11—22, 24, 27, 29, 30, 33—44, 46, 47, 54—66, 71, 79, F 2, 5, 6, 7, 11, 15, 25, 26, 30, 31, 37, 38, 39, I 2, 8, 9, 11—17, J 3, 4, K 11.
- IX. A 4, 5, B 2, 3, C 10, 14, 18, 30, 34, 40, 41, 46, E 2, 4, 8, F 2, 8, G 2, H 5, I 2, L 8.

I 1918 års riksstat synas alltså de extra anslag, som komma att motsvara eller vara likartade med de nyss uppräknade, böra förseas med beteckningen »förslaganslag, högst». Vad särskilt angår anslaget VII C 4 a bergsskolorna i Filipstad och Falun, som i 1917 års riksstat betecknats såsom »bestämt anslag», synes anledning ej föreligga att göra något undantag för detta, utan torde detsamma böra erhålla samma beteckning som övriga anslag av likartad natur.

En annan del av de extra anslag, som anvisats till bekostande av viss statsverksamhet under budgetåret, utgöres av

B. Extra anslag till bestridande av hyra, expenser o. d. för viss statsverksamhet under budgetåret.

Hit kunna räknas sådana anslag som de å 1917 års riksstat uppförda anslagen

- II. F 4. Hyra för uppfostringsanstalt för minderåriga kvinnliga förbrytare m. m.,
- V. H 4. Hyresutgifter,
- VI. C 3. Till utgivande av »Polisunderrättelser»,
- VII. B 16. Utgivande av »Kommersiella meddelanden»,
- VIII. B 15 och 16. Livrustkammaren,
  - E 23. Till driftkostnader vid Klubbans biologiska station,
  - E 26. Till universitetets i Uppsala årsskrift,
  - E 49. Till universitetets i Lund årsskrift,

- F 27. Hyra för folkskoleöverstyrelsens ämbetslokal,
 F 40. Till förhyrande av vissa lokaler för folkskoleseminarierna i
 Linköping och Umeå m. m.,
 IX. C 6. Hovbeslagsskolan vid Alnarp,
 C 24. Maskin- och redskapsprovninganstalterna vid Ultuna och
 Alnarp,
 E 3. Utgifter för skogshögskolans förberedande kurs vid Garpen-
 berg,
 H 3. Till expenser för Sveriges geologiska undersökning.

Då några bland dessa anslag inbegripa även utgifter för avlöning, och å andra sidan åtskilliga av de under gruppen A uppräknade avse även andra utgifter än avlöningar, kan någon skarp gräns ej dragas mellan dessa bägge grupper; och en sådan torde icke heller vara i detta sammanhang nödig, vid detta förhållande, att även de till gruppen B hänfödda anslagen torde bära med avseende å uppkomna besparingar behandlas såsom »förslagsanslag, högst», då de nämligen till sitt belopp beräknats för blott ett visst bestämt år.

Beträffande några bland dem, t. ex. sådana, som avse bestridande av utgifter för år efter år utkommande publikationer, kunde det måhända ifrågasättas, om de ej borde kunna behandlas såsom reservationsanslag och alltså få disponeras för enahanda ändamål ett påföljande år. Då emellertid anslagsbeloppens storlek blivit bestämd med hänsyn till vad den ifrågavarande verksamheten (publikationen) beräknats kosta just under budgetåret, torde anslagen ej få anses avse även ett kommande års behov. I ett särskilt fall har också innevarande års riksdag uttalat sig i enlighet med denna uppfattning, då nämligen riksdagen i sin underdåniga skrivelse angående regleringen av utgifterna under riksstatens sjätte huvudtitel förklarar sig anse anslaget till utgivande av tidningen »Polisunderrättelser» vara av den natur, att å detsamma under ett visst år uppkomna besparingar skola överföras till statsverkets kassafond och sålunda icke bära utan riksdagens medgivande på annat sätt disponeras.

Till ifrågavarande anslagstyp torde ock kunna hänföras anslagen VII H 2—4 till brandförsäkring av de kungl. teatrarna och där förvarad lösegendom.

Såsom en särskild grupp torde kunna upptagas

C. Extra anslag, som anvisats till utförande för statsverkets räkning av visst företag eller arbete av viss begränsad omfattning, eller till

anskaffning eller inköp av vissa föremål, utan att utförandet eller anskaffningen förlagts eller begränsats till visst år.

Behållningar å sådana anslag böra givetvis stå till disposition, ända tills det ifrågavarande arbetet eller företaget fullbordats eller anskaffningen eller inköpet ägt rum, och anslagen torde därför lämpligen kunna betecknas såsom »reservationsanslag». De äro visserligen i viss mån av annan natur än de å den ordinarie staten uppförda reservationsanslag, vilka ju avse en alltjämt fortlöpande statsverksamhet, men detta torde ej kunna anses såsom hinder för begagnande av ifrågavarande beteckning, helst som denna kommit till användning i fråga om ett extra anslag av förevarande typ, nämligen ovanberörda anslag II G 8 Jordregistren.

Till ifrågavarande grupp höra sådana anslag som till utförande av visst byggnads- eller inredningsarbete (II. F 3, IV. I 2, 3, 5, V. D 15, 17, 18, 19, 40, E 7, 8, 10, 15, 16, VI. E 6, 7, F 10, 11, 18, VII. D 13, G 3, 4, VIII. B 14, E 6, 31, 32, F 33—36, I 3, 4, 10, IX. C 4, D 8), inköp av visst jordområde (IV. I 6, VI. F 12), samt anskaffning av viss angiven materiel (IV. F 7, 8, I 7, V. D 10—14, 16, 20, 25—39, E 6, 9, 14, 17, 18, 19, F 2, VIII. E 67).

Men hit kunna även räknas anslag till utrednings- och undersökningsarbeten med viss begränsad uppgift och som alltså komma att upphöra, när det avsedda målet uppnåtts. Av denna natur är förenämnda anslag till jordregistren samt vidare

- II. B 2. Förberedande utredning angående en rättegångsreform,
- VI. I 1. Till undersökningar och arbeten för en schematisk förteckning och beskrivning av Sveriges vattenfall,
- I 6. Allmän utredning angående Sveriges inre vattenvägar,
- VIII. B 5. Till Sveriges offentliga biblioteks gemensamma accessionskatalogs 31:a årgång, omfattande år 1916,
- B 6. Till ett tioårsregister till Sveriges offentliga biblioteks gemensamma accessionskatalog, omfattande åren 1906—1915,
- B 8. Katalog över ofullständigt förtecknade delar av kungl. bibliotekets äldre samlingar,
- D 12. Till meteorologiska observationer å Pärtetjärko,
- D 14. Till undersökning av en påbyggnad vid Alvastra,
- H 3. Ordbok för dövstumma,
- J 5. Handbok i gymnastik med lek och idrott för landets folk- och småskolor,
- IX. C 43. Utredning angående statens torvtillgångar,

- E 6. Specialundersökningar rörande de norrländska skogarnas förnygring,
- F 4. Reparation och renovation av kartor i lantmäterikontoren i länen,
- F 5. Nya registratur och arkivens ordnande i lantmäterikontoren i länen,
- F 6. Inbindning av handlingar i lantmäterikontoren i länen,
- F 7. Anskaffande för lantmäterikontoret i Umeå av kopior utav vissa kartor m. m.,
- F 10. Kopior av kartor m. m. angående statens järnvägars jordområden,
- H 4. Djupborrningar i Skåne.

En mellanställning mellan grupperna B och C här ovan intaga vissa anslag till inköp av materiel, som ej blivit specifikt angiven, såsom anslagen

- VIII. E 5. Till materiel m. m. för det praktiskt-teologiska övningsinstitutet i Uppsala,
- E 8. Till materiel m. m. för hygieniska institutionen,
- E 25. Till universitetsbiblioteket i Uppsala,
- E 48. Till materiel m. m. för universitetsbiblioteket i Lund,
- E 50. Till materiel för inrättningen för gymnastik och fäktkonst i Lund,
- E 51. Till idrottsplats och idrottsmateriel m. m.,
- IX. C 5. Undervisningsmateriel för lantbruks- och mejeriinstitutet vid Alnarp.

Beträffande dylika anslag kan måhända tvekan råda, huruvida de skola anses avse annat än behovet under budgetåret. Men då de å ordinarie stat uppförda materielanslag, t. ex. för karolinska mediko-kirurgiska institutet, hava reservationsanslags natur och det varken synes skäligt eller ens ur besparingssynpunkt klokt, om vederbörande genom att till ett påföljande år uppskjuta en anskaffning, som ej är nödvändig under själva budgetåret, skulle gå miste om anslagsmedlen, synes det lämpligast att, där besparingar å dylika anslag uppkomma, dessa få reserveras för enahanda behov under kommande år, vadan anslagen torde böra betecknas såsom reservationsanslag. Då emellertid för närvarande inga besparingar finnas å nu ifrågavarande materielanslag och sannolikt ej heller framdeles uppkomma, har frågan tydligen ringa praktisk betydelse.

Beträffande samtliga de anslag, som enligt det föregående böra

behandlas såsom reservationsanslag, gäller emellertid att, där å dessa anslag uppkomma verkliga överskott, som ej längre erfordras för det avsedda ändamålet, dessa överskott böra så snart som möjligt tillgodoföras kassafonden. För sådant ändamål bör, så snart det blivit uttrönt, att dylikt överskott förefinnes, vederbörande myndighet, till vars disposition anslaget ställts, härom göra anmälan hos statskontoret och samtidigt återleverera överskottet, där det utgöres av redan hos statskontoret lyftade medel; och då i dylika fall någon tvekan icke kan råda därom, att sådana besparingar omedelbart böra tillgodoföras kassafonden, torde statskontoret kunna vidtaga denna åtgärd, utan att förut underställa ärendet Kungl. Maj:ts prövning.

En betydande grupp bland de extra anslagen utgöres av

D. Extra anslag, som anvisats till bestridande av viss fortlöpande statsverksamhet, utan att uteslutande avse behovet under ett visst år.

I sammanhang härmed torde till behandling böra upptagas

E. Extra anslag, som anvisats såsom bidrag till viss kommunal eller enskild verksamhet av allmännyttig art.

Det är huvudsakligen i fråga om dessa anslag, som i vissa fall tvekan uppstått, huruvida och i vad mån uppkomna besparingar kunna disponeras under ett senare år än det, då besparingen uppkom, och som alltså behovet av närmare föreskrifter härutinnan gjort sig gällande.

Beträffande en del av hithörande anslag läser emellertid aldrig hava ifrågasatts annat än att de böra behandlas såsom reservationsanslag, t. ex. i fråga om anslagen

- VI. E 4. Till undersökningar av mindre hamnar och farleder,
- E 8. Bidrag till anläggning eller förbättring av vägar m. m.,
- VIII. E 72. Till utgivande i tryck av anteckningar efter juridiska föreläsningar vid rikets universitet,
- IX. C 37. Norrländska avdikningsanslaget,
- C 38. Allmänna avdikningsanslaget, och dylika.

Rörande åtskilliga andra anslag har riksdagen på framställning av Kungl. Maj:t genom särskilda beslut medgivit, att från tidigare år uppkomna besparingar finge under ett senare år användas för anslagens ändamål.

Så är fallet med anslagen:

- VI. F 19. Bidrag för uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter,
- F 26. Till underhåll av skol- och uppfostringshem för vanföra,

- VIII. B 2. Till fortsatt utgivande av sådana handlingar, som äro av vikt för fäderneslandets historia,
 G 2. Till understöd åt anstalter och föreningar, som anordna populärvetenskapliga föreläsningar,
 G 5. Till upplysnings- och undervisningsverksamhet för nykterhetens främjande,
 J 6. Till understödjande av idrotten,
 IX. C 15. Åtgärder för inhemska häststammar,
 C 16. Stamboksföring rörande hästar,
 C 21. Till förekommande och hämmande av tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen,
 C 29. Bidrag till befordrande av den inhemska odlingen av frö av vallväxter och foderrotfrukter,
 C 33. Till höjande av det mindre jordbruket,
 C 39. Till åtgärder för tillgodogörande av den i landets torvmossar befintliga bränsletillgång m. m.,
 D 4. Till hydrografisk-biologiska undersökningar av de Sverige omgivande haven,
 D 5. Underhålls- och driftkostnad för fartyget Skagerak,
 D 7. » » » » » Eyrstrasalt,
 F 6. Inbindning av handlingar i lantmäterikontoren i länen,
 F 9. Fotomekanisk reproduktion av lantmäterikartor,
 L 6. Jordförmedlingsbyråer för egnahemsrörelsen,
 L 7. Till insamlande av jordbruksstatistiska uppgifter genom lokalundersökningar,
 samt L 9. Internationella lantbruksinstitutet i Rom.

I vissa fall har Kungl. Maj:t efter inhämtande av statskontorets yttrande genom särskilda beslut disponerat besparingar å anslag av ifrågavarande art för behov under ett senare år än det, då besparingen uppkom. Sålunda förordnade Kungl. Maj:t enligt nådigt brev den 31 december 1906, att ersättning till professorn K. J. W. Sjögren för biträde, som han under samma år lämnat lagberedningen, skulle utbetalas av de å föregående års anslag till lagberedningen besparade medel, samt genom nådigt brev den 18 januari 1908, att ersättning skulle på enahanda sätt utbetalas till vissa personer, som år 1907 biträtt lagberedningen. Jämlikt nådigt brev den 30 januari 1914 anvisades av de sedan tidigare år uppkomna besparingar å anslaget till anordnande av repetitionskurser i gymnastik för folkskollärare och folkskollärarinnor ett belopp av 425 kronor 29 öre till täckande av brist i de för år 1913 till

direktionens för gymnastiska centralinstitutet förfogande för dylika kurser ställda medel.

Bland anslag, som faktiskt behandlats såsom reservationsanslag, märkes t. ex. anslaget till ersättning för juridiskt biträde åt de svenska lapparna i Norge samt till lappfogdar och lappförmän ävensom ordningsmän inom lappbyarna. Å detta anslag fanns vid 1911 års slut en reservation å 9,230 kronor 30 öre, som vid 1912 års slut minskats till 8,957 kronor 2 öre, vid 1913 års slut till 7,609 kronor 82 öre, vid 1914 års slut till 3,280 kronor 66 öre och vid 1915 års slut till 597 kronor 48 öre, vilket utvisar, att under tidigare år uppkomna besparingar tagits i anspråk under senare år; och ett liknande förhållande kan påvisas t. ex. i fråga om anslaget till understöd åt frökontrollanstalter.

I fråga om anslaget IV J 3 till det frivilliga skytteväsendets befrämjande må erinras därom, att sedan arméförvaltningen år 1913 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att vad som under år 1915 besparades av anslaget finge under följande år användas, vederbörande departementschef enligt protokollet över lantförsvarsärenden den 14 januari 1914 i avseende härå erinrade, att berörda extra ordinarie anslags användning icke plägade bindas vid något visst år och att vid sådant förhållande vad av anslaget under ett år icke användes även utan särskilt medgivande av riksdagen kunde för enahanda ändamål användas ett följande år; och blev detta uttalande av riksdagen lämnat utan erinran.

I själva verket synes såsom önskemål kunna uppställas, att anslag av ifrågavarande beskaffenhet böra behandlas såsom reservationsanslag i alla de fall, där det ej kan anses vara av särskild betydelse, under vilket år de åtgärder vidtagas, som skola av anslaget bekostas. Anslagets syfte varder ju i allt fall tillgodosett även om åtgärderna komma till utförande först ett senare år. I vissa fall kan det ju finnas fördelaktigt att under ett senare år bedriva den verksamhet, varom fråga är, i en större omfattning än som beräknats för själva budgetåret.

Särskilt i de fall, där riksdagen, utan att i detalj fastställa sättet för anslagets användande, anvisat avrundade belopp att av Kungl. Maj:t eller underordnad myndighet disponeras för bekostande av åtgärder i anslagets syfte till den omfattning det sålunda anvisade beloppet medger, lärer den omständigheten, att åtgärderna komma till utförande under ett senare år än själva budgetåret, ej böra utgöra något hinder för att besparingar från tidigare år härvid tagas i anspråk.

På grund av vad sålunda anförts synas nedannämnda anslag i 1917 års riksstat vara av beskaffenhet att böra betecknas såsom reservationsanslag, nämligen:

- II. B 1. Lagberedningen,
 E 5. Understöd åt verksamhet till frigivna fångars skydd,
- IV. I 4. Anordnande av flygövningar och underhåll av flygmateriel,
 J 3. Det frivilliga skytteväsendets befrämjande,
 K 3. Det frivilliga sjukvårdsväsendet i krig,
- V. D 7. Beklädnad åt sjöbeväringen,
 D 24. Skjutförsök och inskjutning av kanoner,
 F 3. Försök med minmateriel,
- Handeln 3. Säkerhetsanstalter för sjöfarten,
- VI. D 9. Ersättning åt lappfogdar m. m.,
 E 4. Till undersökningar av mindre hamnar och farleder m. m.,
 E 5. Till understödjande av brobyggnader och, företrädesvis mindre, hamnbyggnader,
 E 8. Bidrag till anläggning eller förbättring av vägar m. m.,
 E 9. Till anläggande av enklare vägar i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län,
 F 19. Bidrag för uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter,
 F 25. Till kliniker och polikliniker vid vanförestalterna i Stockholm, Göteborg och Hälsingborg,
 F 26. Till underhåll av skol- och uppfostringshem för vanföra,
 G 22. Bidrag till anordnande av erkända alkoholistanstalter,
- VIII. B 2. Till fortsatt utgivande av sådana handlingar, som äro av vikt för fäderneslandets historia,
 B 7. Till inbindning av böcker i kungl. bibliotekets äldre samlingar,
 D 7. Till utvidgad väderlekstjänst vid meteorologiska anstalten,
 D 9. Till meteorologiska observationer för den hydrografiska undersökningen av Sveriges färskvatten,
 E 72. Till utgivande i tryck av anteckningar efter juridiska föreläsningar vid rikets universitet,
 E 78. Fortbildningskurser för barnmorskor,
 F 16. Till provårskurser för blivande lärare vid de allmänna läroverken,
 F 45—48. Till vissa fortbildningskurser för lärare och lärarinnor vid folk- och småskolor,
 G 2. Till understöd åt anstalter och föreningar, som anordna populärvetenskapliga föreläsningar,

- VIII. G 3.¹ Bidrag till sommarkurser vid universitetet i Uppsala,
 G 4.¹ Bidrag till de från universiteten i Uppsala och Lund utom
 universitetsstäderna anordnade föreläsningskurser,
 H 12. Till tryckning av blindskrifter,
 I 19. Till understöd åt lägre tekniska yrkesskolor m. m.,
 J 6. Till understödjande av idrotten,
 K 16. Till understöd åt inhemska skönlitterära författare av ut-
 märkt förtjänst,
- IX. C 7. Utbildningskurser för kontrollassistenter,
 C 9. Bidrag till anställande av vandringsrättare,
 C 15. Åtgärder för inhemska häststammar,
 C 16. Stamboksföring rörande hästar,
 C 19. Avelscentra för nötboskap,
 C 21. Till förekommande och hämmande av tuberkelsjukdomar
 hos nötkreaturen,
 C 22. Till höjande av landets svinavel,
 C 23. Till fjäderfäavelns befrämjande,
 C 28. Till understöd åt frökontrollanstalter,
 C 29. Bidrag till befordrande av den inhemska odlingen av frö-
 och vallväxter och foderrotfrukter,
 C 33. Till höjande av det mindre jordbruket,
 C 36. Statsbidrag till fortgående smörprovningar m. m.,
 C 37. Norrländska avdikningsanslaget,
 C 38. Allmänna avdikningsanslaget,
 C 39. Till åtgärder för tillgodogörande av den i landets torv-
 mossar befintliga bränsletillgång m. m.,
 C 44. Åtgärder för ökning av torvtillverkningen inom landet,
 D 4. Till hydrografisk-biologiska undersökningar av de Sverige
 omgivande haven,
 D 5. Underhålls- och driftkostnad för fartyget Skagerak,
 D 7. D:o d:o för fartyget Eustrasalt,
 E 11. Skogsodlingens befrämjande,
 E 12. Bidrag till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet,
 E 14. Reglering av flottleder,
 F 9. Fotomekanisk reproduktion av lantmäterikartor,
 H 2. Till Sveriges geologiska undersöknings fältarbeten m. m.,
 J 3. Understöd åt synnerligt betungade väghållningsdistrikt,
 L 6. Jordförmedlingsbyråer för egnahemsrörelsen,

¹ Anslagen äro avsedda för föreläsningskurser år 1917 »eller senare».

- IX. L 7. Till insamlande av jordbruksstatistiska uppgifter genom lokalundersökningar,
L 9. Internationella lantbruksinstitutet i Rom.

Förenämnda anslag IX. D 4 och 5 samt L 9 synas visserligen icke vara av fullt samma natur som de övriga, men hava dock här medtagits på grund därav att det befunnits av behovet påkallat att utverka riksdagens medgivande till att uppkomna besparingar å dessa anslag finge under påföljande år användas.

En speciell grupp av anslag, tillhörande den typ, varom nu är fråga, utgöres av de extra anslagen till rese- och studiestipendier. Av dessa hava anslagen VII. D 5 och 6, exportstipendier och handelsstudiestipendier, redan i riksstaten erhållit beteckningen reservationsanslag. Då även de å ordinarie stat uppförda anslagen IV. L 1, 2 och 4, resestipendier åt artilleri- och ingenjörofficerare m. fl., VII. E 1 b, 1 c och 1 d, reseunderstöd åt tekniker m. fl., samt åttonde huvudtitelns anslag till resestipendier samt läroböckers, tidskrifters och lärda verks utgivande hava reservationsanslags natur, synes i konsekvens härmed samtliga extra anslag till rese- och studiestipendier böra på enahanda sätt behandlas, allra helst som de utsedde stipendiaterna ej så sällan se sig nödsakade att hos Kungl. Maj:t utverka uppskov till ett följande år med tilltänkta stipendieresor.

Något överförande till kassafonden av besparingar, som uppkomma å de nu ifrågakommande, för en fortlöpande verksamhet avsedda anslagen, bör alltså icke ifrågakomma förrän staten upphör att bekosta eller understödja den verksamhet, varom fråga är.

Annorlunda ställer sig saken i de fall, då riksdagen till beloppet fastställt de bidrag, som skola för visst år utgå till viss institution eller enskild. Här avses sådana anslag som följande i 1917 års riksstat uppförda, nämligen:

- II. D 19, G 11,
III. C 1—4, D 8,
IV. O 3,
VI. F 22, G 10, 13, 17, 32, 33, 34, I 3, 5,
VII. D 1, 4, 7, 10, E 2, 3, 4,
VIII. B 11, 12, 18—21, C 6, 7, D 3, 4, 10, F 20, 21, 22, 41, 42, 49,
58, 59, 60, 71, G 6, H 4, 14, 15, I 18, K 1—7, 10, 12, 13,
14, 17, 19,

IX. C 12, 20, 25, 26, 27, 31, 32, 42, D 2, 3, J 3, 4, K 3,

X. A 10.

Då dessa bidrag i regel i sin helhet lyftas under budgetåret, har frågan om särskild beteckning för desamma visserligen icke någon större praktisk betydelse. Men givetvis kan det dock inträffa, att besparing å sådant anslag uppkommer på grund av att vederbörande antingen ej fullgjort de villkor, som blivit fastställda för anslagets utbekommande eller av någon anledning avstår från att lyfta bidraget. Enär sådan besparing ej kan utan riksdagens medgivande användas till annat liknande ändamål, bör densamma till kassafonden överföras, och synas ifrågavarande anslag därför lämpligen böra betecknas såsom »förslagsanslag, högst», såsom ock redan ägt rum beträffande anslaget VII. D 15 Understöd till aktiebolaget svenska ostasiatiska kompaniet. Skulle besparingen föranledas allenast därav, att vederbörande försummat att före budgetårets utgång lyfta beloppet, kan detsamma, intill dess bokslutet äger rum, utbetalas såsom »utgiftsrest».

Bland de extra anslag, som anvisats såsom bidrag till viss allmännyttig verksamhet, torde några vara av beskaffenhet att böra särskilt uppmärksammas.

Av anslaget VI. G 24 Främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder är större delen av riksdagen med angivna belopp fördelad mellan vissa sällskap och institutioner, men ett belopp av 3,000 kronor ställt till Kungl. Maj:ts förfogande för främjande på annat sätt av anslagets ändamål. Då sistnämnda belopp lär kunna av Kungl. Maj:t disponeras även efter budgetårets utgång, synes detsamma böra betecknas såsom reservationsanslag, men anslaget i övrigt såsom »förslagsanslag, högst».

Av anslaget VIII. G 5 Till upplysnings- och undervisningsverksamhet för nykterhetens främjande äro särskilda belopp av riksdagen anvisade åt vissa angivna institutioner och föreningar, varjämte 56,000 kronor äro avsedda för kurser i alkohologi och hälsolära för vissa lärare m. m. Då riksdagen genom särskilda beslut medgivit, att besparingar å nyssnämnda till kurser i alkohologi m. m. avsedda belopp finge enligt Kungl. Maj:ts bestämmande användas till anskaffande av materiel för nykterhetsundervisningen, torde denna del av anslaget böra betecknas såsom reservationsanslag, men anslaget i övrigt såsom »förslagsanslag, högst».

Anslaget IX. C 8 Bidrag till anställande av jordbrukskonsulenter är visserligen specifikt beräknat för ett visst antal dylika konsulenter

och skulle därför enligt ovan antydda principer böra behandlas såsom »förslagsanslag, högst». Då emellertid, enligt meddelade bestämmelser, dessa bidrag skola utbetalas, sedan med intyg från lantbruksstyrelsen blivit styrkt, att villkoren för statsbidragets utgående blivit behörigen uppfyllda, samt dessa intyg till en stor del ej avgivas förr än året efter det, för vilket bidraget beviljats, och i vissa fall först två år därefter, torde ifrågavarande anslag böra betecknas såsom reservationsanslag.

En särskild grupp bland de extra anslagen utgöres av

F. Extra anslag till täckande av förskott.

Hit höra följande anslag i 1917 års riksstat, nämligen: II. G 13, III. B 13, D 9, IV. N 1, 2, O 1, V. G 1, H 15, VI. I 7, 8, VII. I 9, VIII. L 7, IX. L 13.

Dessa anslag böra givetvis, där av någon anledning, t. ex. att förskottet varder delvis täckt från annat håll, besparingar uppstå, behandlas såsom »förslagsanslag, högst», vilket för övrigt redan i praktiken iakttagits.

På samma sätt böra behandlas

G. Extra anslag till täckande av viss brist,

såsom de i 1917 års riksstat uppförda anslagen.

VIII. F 3. Till täckande av brist i räkenskaperna för högre lärarinneseminiariets hushållsskola,

F 29. Till täckande av brist i folkskoleseminariernas stater,

H 6. Till täckande av brist i staten för institutet och förskolan för blindas å Tomtebodas,

I 7. Till täckande av brist i anslag till om- och nybyggnadsarbeten vid Chalmers tekniska institut.

Av dessa anslag har det andra i ordningen, såsom ovan erinras, redan försetts med beteckningen »förslagsanslag, högst».

Slutligen kunna till en särskild grupp hänföras

H. Extra anslag, som anvisats till förstärkning av annat anslag å ordinarie eller extra stat.

Hit höra följande anslag å 1917 års stat, nämligen

IV. D 6. Förstärkning av reservationsanslaget till krigsskolan,

H 2. Förstärkning av reservationsanslaget till arméns vapen, ammunition och målskjutningsmateriel samt artilleriets övningar och materiel,

- VII. B 24. Förstärkning av de till arvoden åt tillfälliga biträden m. m. i statistiska centralbyrån anslagna medel,
- VIII. B 9. Till förstärkande av kungl. bibliotekets anslag till vikariatsersättning m. m.,
- C 10. Till förstärkande av ordinarie anslaget till domkapitlens expeditioner,
- E 10. Till höjning av materielanslaget för anatomiska institutionen i Uppsala,
- » 45. Till höjning av materielanslaget för geologisk-mineralogiska institutionen,
- I 5. Till förstärkning av det i staten för Chalmers tekniska institut upptagna anslaget till bibliotek m. m.,
- » 6. Till förstärkning av det i staten för Chalmers tekniska institut upptagna anslaget till uppvärmning m. m.,
- X. A 17. Till förstärkande av ordinarie anslaget till bidrag till folkskollärarnas änke- och pupillkassa,
- B 4. Till förstärkande av det i 1916 års riksstat uppförda anslag för bidrag till pensionering av änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén,
- » 15. Till förstärkande av det i 1916 års riksstat uppförda anslag för bidrag till flottans pensionskassas gratialfond.

I vissa fall pläga dylika anslag i sin helhet överföras till det anslag, till vars förstärkning de äro avsedda. Skulle, i de fall, där så ej sker, besparingar uppkomma, böra dessa naturligtvis behandlas på samma sätt som besparingar å sistberörda anslag. Vid sådant förhållande torde några föreskrifter om behandlingen av dylika besparingar ej vara erforderliga, vadan anslagen utan olägenhet synas kunna lämnas utan beteckning.

Detsamma gäller om anslagen

- VIII. F 10. Till extra och vikarierande lärare vid de allmänna läroverken,
- » 13. Till extra arvoden åt teckningslärare vid de allmänna läroverken, samt
- » 14. Till extra arvoden åt musiklärare vid de allmänna läroverken,

vilka anslag i sin helhet överföras till det ordinarie reservationsanslaget till de allmänna läroverken.

Bland de extra anslagen å 1917 års riksstat återstå härefter endast två, nämligen dels anslaget VI. G 29 Bidrag till understöd åt de per-

soner, som genom lagen den 8 juni 1915 blivit delaktiga i den allmänna pensionsförsäkringen, dels ock anslaget VII. I 5 Bidrag till landsting och städer, som icke deltaga i landsting.

Det förra skall lyftas av pensionsstyrelsen för att tillgodoföras pensionsförsäkringsfonden och det senare skall i sin helhet efter vissa grunder fördelas mellan vederbörande landsting och städer. Då alltså några besparingar å dessa anslag icke kunna uppkomma och de vid sådant förhållande icke lämpligen torde böra betecknas vare sig såsom reservationsanslag eller förslagsanslag, högst, synas dessa anslag böra lämnas utan beteckning.

Den förestående utredningen torde hava givit vid handen att frågan, huru de extra anslagen böra behandlas och bokföras i avseende å uppkommande besparingar, kan lämpligen lösas genom att de extra anslag, som hittills lämnats utan beteckning, varda — utom det fåtal anslag, som enligt vad nyss här ovan framhallits lämpligen kunna fortfarande vara obetecknade — uppdelade i »förslagsanslag, högst» och »reservationsanslag».

Måhända kunde det ifrågasättas, att antingen den förra av dessa bägge anslagsgrupper skulle lämnas obetecknad och blott en allmän föreskrift meddelas, att de obetecknade anslagen skulle behandlas såsom förslagsanslag, högst, eller ock den andra gruppen lämnas utan beteckning med föreskrift tillika, att alla obetecknade anslag skulle behandlas såsom reservationsanslag. Men med hänsyn därtill, att såväl den ena som den andra beteckningen redan delvis kommit till användning bland de extra anslagen å riksstaten, och då en specifik beteckning av varje anslag torde medföra ökad reda och klarhet, synes det här ovan förordade förfaringssättet vara att föredraga.

Förslag till en uppdelning, med tillämpning av ovan angivna principer, bifogas här i fråga om de extra anslagen å 1916 och 1917 års riksstater (Bil. I och II).

Om detta förslag vinner godkännande, torde de extra anslag, som komma att upptagas i 1918 års riksstat, böra erhålla samma beteckningar, som sålunda föreslagits för motsvarande eller liknande anslag i 1916 och 1917 års riksstater.

Vidare synes böra föreskrivas dels att de i bifogade bil. III angivna, vid 1915 års slut befintliga besparingar å vissa anslag, som enligt det föregående böra såsom »förslagsanslag, högst» behandlas, skola omedelbart tillgodoföras statsverkets kassafond, dels ock att vid uppgörandet av riksboksluten för åren 1916 och 1917 besparingar, som

uppkommit å de i bil. I och II såsom »förslagsanslag, högst» betecknade anslagen, likaledes skola till kassafonden överföras.

I övrigt torde i fråga om de extra anslagens behandling och bokföring ej erfordras annan föreskrift än att, så snart det blivit uttrönt, att å ett såsom »reservationsanslag» betecknat extra anslag uppkommit överskott, som ej längre erfordras för det ändamål anslaget avser, vederbörande myndighet, till vars disposition anslaget är ställt, skall härom göra anmälan hos statskontoret och samtidigt återleverera överskottet, där det utgöres av redan hos statskontoret lyftade medel, varefter statskontoret har att vid näst inträffande riksbokslut överföra sådant överskott till statsverkets kassafond.

Anslag till kapitalökning.

Såsom av det ovanstående framgår har utredningen rörande de under riksstatens huvudtitlar uppförda extra anslagen kunnat huvudsakligen inskränkas till en undersökning om den beteckning dessa anslag böra erhålla i riksstaten, då nämligen, sedan denna beteckning blivit fastställd, några särskilda föreskrifter om anslagens bokföring ej torde vara erforderliga. Även beträffande anslagen till kapitalökning torde böra i första rummet till behandling upptagas frågan, i vad mån därå uppkommande besparingar äro efter budgetårets utgång disponibla till användning för anslaget ändamål och huru anslagen med hänsyn härtill böra i riksstaten betecknas. Men i fråga om vissa av dessa anslag tarvas dessutom, såsom också ovan åberopade riksdagsskrivelse giver vid handen, särskilda föreskrifter rörande deras bokföring.

Vad då först angår de anslag till kapitalökning för statens affärsverksamhet, som skola utgå av andra statsinkomster än lånemedel, framgår av nyssnämnda riksdagsskrivelse, hurusom riksdagens år 1915 församlade revisorer såsom sin mening uttalat, att, intill dess det med dylikt anslag avsedda ändamålet blivit uppfyllt, intet hinder torde föreligga att, i enlighet med vad förhållandet var under den tid, anslag av ifrågavarande slag anvisades å extra stat eller utom huvudtitlarna, det belopp, som vid budgetårets utgång icke lyftats hos statskontoret, behandlas såsom reservation; och i underdånigt utlåtande den 31 december 1915 framhöll statskontoret, att en sådan uppfattning av ifrågavarande anslags natur medförde praktiska fördelar såväl för vederbörande ämbetsverk, vilka besparades arbetet med att på nytt framställa och motivera kravet på kapitalökningsbelopp, som de icke under det gångna budget-

året lyftat, som ock för Kungl. Maj:t och riksdagen, vilka sluppe underkasta samma krav förnyad prövning, varför statskontoret icke ville göra någon erinran däremot.

De i 1917 års riksstat uppförda anslag av ifrågavarande art äro följande:

- XIV. A 1. Inventarier för postverket,
viss del av C 1. Nya byggnader och anläggningar vid statens trafikerade järnvägar,
» 14. Statsbanan Sveg-Hede,
» » » » 15. Inköp av Mora-Vänerns järnvägsaktiebolag tillhöriga bandelar m. m.,
» » » » 18. Anläggande av en torvpulverfabrik m. m.,
C 20. Nya inventarier för statens järnvägar,
» 21. Ökat förlag » » »
samt E 1. Bostadslägenheter åt vissa jägmästare.

Av dessa avse anslagen C 1, 14, 15 och 18 samt E 1 bestridande av kostnaden för visst byggnadsarbete eller inköp av viss anläggning, och det torde icke lida något tvivel att desamma, i likhet med de under gruppen C här ovan behandlade extra anslagen, äro avsedda att för ändamålet vara tillgängliga ända tills arbetet fullbordats eller inköpet ägt rum, även om detta ej medhinnes förr än efter budgetårets utgång. Dessa anslag böra därför givetvis betraktas såsom reservationsanslag.

Anslagen XIV. A 1 och C 20 avse anskaffning av inventarier för dels postverket och dels statens järnvägar i så stor omfattning som anslagsbeloppen medgiva och torde, i enlighet med de principer, som ovan vid behandling av de extra anslagen närmare utvecklats, ävenledes böra betecknas såsom reservationsanslag. Detsamma gäller om anslaget XIV. C 21 ökat förlag för statens järnvägar. Visserligen synes det föga sannolikt att besparing å detta anslag kan uppkomma, då det nämligen utan tvivel kommer att till hela sitt belopp tagas i anspråk under budgetåret. Men i den mån så möjligen ej kommer att ske, bör givetvis det resterande beloppet stå till järnvägsstyrelsens disposition under följande år.

I fråga om samtliga dessa anslag möter ur bokföringssynpunkt intet hinder för att därå uppkommande besparingar balanseras såsom reservationer på samma sätt, som äger rum med behållningar å de under huvudtitlarna uppförda reservationsanslag, och några särskilda föreskrifter om sådan bokföring äro ej erforderliga.

Vidkommande härefter de anslag till kapitalökning för statens affärsverksamhet, som skola täckas av lånemedel, synes knappast någon

anledning föreligga att, så vitt angår frågan om rätten att efter budgetårets utgång disponera uppkomna besparingar, betrakta dessa anslag ur andra synpunkter än övriga anslag. Deras behövlighet har ju i hela sin omfattning prövats av konung och riksdag, och, där de ej blivit bundna vid visst år, torde de böra även efter budgetårets utgång stå till förfogande för det avsedda ändamålet, utan hinder därav att de utgå av lånemedel.

Vid en granskning av de i 1917 års riksstat upptagna anslag av ifrågavarande art finner man att dessa, med undantag av anslagen XIV. C 17 och 19, äro beviljade för vissa förestående byggnads- eller dylika arbeten eller markinköp, nämligen dels uppförande av nybyggnader för postverket och telegrafverket, dels utförande av järnvägsbyggnader eller förändringar i sådana, dels inköp av mark till posthus eller för statens järnvägars behov, dels anläggningar för telegrafverket, dels ock vissa anläggningar och farledsupprensningar för statens vattenfallsverks räkning. Alla dessa anslag hava således samma karaktär som gruppen C bland de extra anslagen och böra därför även efter budgetårets utgång få disponeras för det ifrågavarande arbetets fullbordande.

Då förenämnda anslag XIV. C 19, Rullande materiel för statens järnvägar, ej kan anses bundet vid visst år, torde även detta böra behandlas såsom reservationsanslag. Däremot synes anslaget XIV. C 17, Täckande av brist i anslag för Riksgränsbanans elektrifiering, kunna i likhet med de under gruppen G här ovan omförmälda extra anslagen lämpligen behandlas såsom »förslagsanslag, högst».

Vad härefter angår de i 1917 års riksstat uppförda anslag för kapitalökning, som avse statens utlåningsfonder, och vilka, med undantag av det till lånefonden för inköp av ädla avelsston anvisade beloppet å 50,000 kronor, skola utgå av lånemedel, torde om samtliga dessa anslag gälla, att de ej blivit bundna vid visst år och att de alltså böra vara disponibla även efter budgetårets utgång.

De i 1917 års riksstat uppförda anslagen XVII. Avsättning till statsverkets fond av rusdrycksmedel samt XVIII. Kostnader för tobaksmonopolet äro betecknade såsom förslagsanslag och beröras alltså ej av denna undersökning.

Om alltså vissa anslag för kapitalökning, att täckas av lånemedel, skola behandlas såsom reservationsanslag i fråga om rätten att efter budgetårets utgång disponera uppkomna besparingar, är det också önskligt, att samma anslag i riksstaten betecknas såsom reservationsanslag, varav bleve en följd, att de delar av ifrågavarande anslagsbelopp, som

vid budgetårets slut återstå olyftade, komme att i rikshuvudboken redovisas såsom reservationer å anslagen.

Emellertid måste härvid ihågkommas, att, då länestaten vid budgetsreformen inflyttades i riksstaten tillsammans med verkliga inkomster och utgifter, blev detta möjligt endast därigenom, att inkomstiteln lånemedel till beloppet noga motsvaras av de utgiftsanslag, som därav skola täckas. Den jämnvikt, som sålunda åvägabragts i den beräknade statsregleringen — riksstaten — inom en begränsad del av densamma, betraktad såsom ett helt för sig, måste även bibehållas vid den verkliga statsregleringens redovisning, eftersom lånemedel varken få dragas till andra ändamål än de därmed avsedda eller åsamka övriga delar av statsregleringen förlust.

För närvarande är beträffande ifrågavarande anslag föreskrivet, att de skola av riksgäldskontoret, i mån av rekvisition, utbetalas medelst insättning i riksbanken, vad statskontoret beträffar, å statsverkets giroräkning med angivande att insättningen sker för statskontorets räkning, och vad angår övriga ämbetsverk å respektive verks giroräkning i riksbanken. I riksgäldskontorets räkenskaper skola dessa medel uppdebiteras å kontot för riksstatens inkomstitel: »Lånemedel» och avföras å konto för riksstatens vederbörande utgiftstitel (§ 35 i riksgäldskontorets reglemente).

De i riksstaten uppförda anslag för kapitalökning åt sådana statens utlåningsfonder, som förvaltas av riksgäldskontoret (allmänna järnvägs-lånefonden och fonden för bibanor i västra delarna av riket), äger riksgäldskontoret att i sina räkenskaper omföra från konti för riksstatens berörda anslagstitlar till dessa fonders konti. Samtidigt skola beloppen uppdebiteras å kontot för riksstatens inkomstitel »Lånemedel» (§ 36 i reglementet).

Då enligt riksstaten lånemedel skola tagas i anspråk för bestridande av utgifter, skall riksgäldskontoret i den mån dessa medel, på sätt i §§ 35 och 36 närmare förmäles, utgå, låta i sina räkenskaper uppdebitera desamma under riksstatens inkomstitel »Lånemedel» (§ 25 i reglementet).

Till följd av dessa bestämmelser blir i rikshuvudboken, som grundas på, bland annat, riksgäldskontorets räkenskaper, såsom inkomst för året å titeln »lånemedel» endast så mycket debiterat, som av vederbörande ämbetsverk rekvirerats av motsvarande anslag. Om nu icke hela anslagsbeloppet rekvirerats, uppstår således en brist å den i riksstaten beräknade inkomsten. Enligt det av Kungl. Maj:t den 9 maj 1913 fastställda formuläret för rikshuvudboken finnas i tabellen över stats-

verkets inkomster två kolumner för brister å inkomstitlarna, den ena för brister, som ersättas av utgiftsanslag, den andra för brister, som ersättas av kassafonden. Uppkomma brister av det förra slaget, böra å motsvarande anslag de ifrågakomna beloppen bokföras såsom utgifter till inkomstiteln. Om åter bristen å lånemedelstiteln skulle ersättas av kassafonden, borde från motsvarande anslags konti samma belopp föras såsom odisponerad behållning till kassafonden — detta av hänsyn till länestatens ovan framhållna jämvikt såsom ett helt för sig, vilken fordrar, att genom densamma varken brist eller överskott uppstår för statsregleringen i dess helhet. Härav följer nu, att ingendera av de båda för brister avsedda kolumnerna i inkomsttabellen kan användas i det fall, att brist för inkomstiteln »lånemedel» uppkommer därigenom, att å ett motsvarande anslag för kapitalökning av reservationsanslags natur ett icke rekvirerat belopp varken överföres till inkomstiteln eller till kassafonden utan behålles för anslaget såsom reservation till nästföljande år. För detta fall borde således formuläret för inkomsttabellen utvidgas med en kolumn för brister, som varken ersättas av anslag eller av kassafonden. Då bristen i sådant fall i själva verket icke ersättes alls, skulle de faktiska förhållandena riktigtast återgivas genom att kolumnerna för brister finge följande rubriker:

B r i s t e r			
som ersatts av utgifts- anslag	som ersatts av kassa- fonden	som balan- seras till nästföljande år	Summa

Om inkomsttabellen förändrades på nu nämnt sätt, borde ett särskilt konto införas i rikshuvudboken med någon sådan titel som t. ex. »Till nästföljande år balanserade lånemedel». Å denna titel, vilken skulle ansluta sig såsom en femte statsmedelstitel till de fyra hittillsvarande (jämför tabellen å sid. 16 i det tryckta utdraget ur rikshuvudboken), skulle såsom utgående balans för skulder redovisas belopp, motsvarande reservationerna å respektive anslags konti.

Nu omförmälda förändringar i formuläret för rikshuvudboken skulle avse rena bokföringsåtgärder, som icke hava någon inverkan på statsmedlens behållning. I förenämnda tabell å sid. 16 i »Utdrag ur rikshuvudboken» komme den första siffraden »statsmedel som äro gemensamt placerade» att icke alls påverkas av denna bokföring. Och liknande bleve förhållandet, om i stället någon annan ändring i formuläret i samma

syfte vidtages. Såvida icke ändring vidtages i andra bestämmelser, komme de av budgettekniska skäl tillkomna reservationerna å »anslag för kapitalökning att täckas av lånemedel» att för statsmedlen endast utgöra en fiktiv tillgång, som icke motsvarades av någon ökning av de verkliga tillgångsposterna. En dylik anordning, om än icke absolut förkastlig, förefaller dock mindre tilltalande. Och då den kan undvikas genom en ändring i de av riksdagen givna föreskrifterna för riksgäldskontorets bokföring, synes en sådan ändring vara att föredraga framför den ändring i formuläret för rikshuvudboken, som eljest bleve nödvändig.

I riksgäldskontorets reglemente är, såsom i det föregående erinrats, föreskrivet, att lånemedel, som skola tagas i anspråk för bestridande av utgifter, skola i riksgäldskontorets räkenskaper uppdebiteras under riksstatsens inkomstitel »lånemedel» i *den mån* de av vederbörande ämbetsverk rekvireras. Om det i stället föreskrevs, att hela det i riksstaten uppförda beloppet av lånemedel, avsedda för utgifter å reservationsanslag, skulle uppdebiteras å nämnda titel, skulle detta innebära, att statsmedlen genom omföring från riksgäldswerkets fonder tillfördes även de belopp, som skulle reserveras å motsvarande anslag till utgifter för kapitalökning. Vad som sålunda tillfördes statsmedlen bleve för dessa medel en verklig tillgång och komme att i ovanberörda tabell med specifikation av utgående balanser ingå bland statsverkets tillgångar såsom fordran å riksgäldswerket. Å kontot i rikshuvudboken för lånemedel skulle ingen brist uppstå. För »till nästföljande år balanserade lånemedel» behöfve intet nytt konto tillskapas och ingen ny kolumn i inkomsttabellen införas.

På grund av vad som nu anförts synes det böra hos riksdagen utverkas, att — om vissa anslag till utgifter för kapitalökning att täckas av lånemedel i riksstaten betecknas såsom reservationsanslag — föreskriften i riksgäldskontorets reglemente angående inkomstiteln »lånemedel» (§ 25 i det innevarande år utfärdade reglementet) må erhålla följande förändrade lydelse:

»Då enligt riksstaten lånemedel skola tagas i anspråk för bestridande av utgifter, skall riksgäldskontoret, där fråga är om reservationsanslag, låta i sina räkenskaper för budgetåret uppdebitera medlen i sin helhet under riksstatsens inkomstitel 'lånemedel', men beträffande anslag av annan natur verkställa dylik uppdebitering blott i den mån lånemedlen på sätt i §§ 35 och 36 närmare förmåles utgå.»

Om § 25 erhåller en sådan lydelse, torde i sista punkten av § 35 orden »uppdebiteras å kontot för riksstatsens inkomstitel lånemedel och» lämpligen böra utgå.

Vad slutligen angår de anslag till kapitalökning, som avse avbetalning å statsskulden, skola dessa enligt § 33 i riksgäldskontorets reglemente tillgodoföras likvidations- och amortissementsfonden, vid vilket förhållande några föreskrifter rörande å dessa anslag uppkommande besparingar ej torde erfordras, och anslagen således kunna lämnas utan beteckning.

Övriga anslag, vilka ej betecknats såsom ordinarie.

Dessa utgöras i 1917 års riksstat av riksdags- och revisionskostnader, räntor å statsskulden samt engångskostnader för försvaret.

Då bland dessa anslag riksdags- och revisionskostnader äro av dels förslagsanslags och dels reservationsanslags natur, samt engångskostnaderna för försvaret bestå av två »gemensamma reservationsanslag», beröras dessa bägge anslagsgrupper ej av föreliggande utredning.

I fråga om den återstående gruppen, »räntor å statsskulden», gäller om dessa anslag detsamma som här ovan sägs om anslagen till avbetalning å statsskulden.

Stockholm den 2 november 1916.

PER SÖDERMARK.

Första huvudtiteln.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13 januari
1917.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden: HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Vennersten anhöll här-
efter att få underställa Kungl. Maj:ts prövning frågan om regleringen
av riksstatens första huvudtitel för år 1918 och yttrade:

Beträffande ifrågavarande huvudtitel har jag icke att föreslå någon
förändring och hemställer sålunda, att de ordinarie anslagen under denna
huvudtitel måtte i den statsverksproposition, som nu skall avlätas, upp-
föras sålunda:

A. Kungl. hovstatsanslagen.

1. Kungl. Maj:ts hovhållning, <i>oförändrat ordinarie anslag</i>	kronor 800,000.
2. Hans Kungl. Höghet Kronprinsens hovhållning och handpenningar för Hennes Kungl. Höghet Kronprinsessan, <i>oförändrat ordinarie anslag</i>	kronor 192,000.
3. Hans Kungl. Höghet Hertigen av Västergötland, <i>oförändrat ordinarie anslag</i>	kronor 26,000.
4. Hans Kungl. Höghet Hertigen av Närke, <i>oförändrat ordinarie anslag</i>	kronor 26,000.
5. Ved och kol för de kungl. hoven, <i>oförändrat ordinarie anslag</i>	kronor 50,000.
6. För underhåll och vård av möbler samt andra staten tillhöriga inventarier i de kungl. slotten, <i>oförändrat ordinarie anslag</i>	kronor 56,400.
7. Kungl. hovstallets utfodring, <i>oförändrat ordinarie anslag</i>	kronor 45,000.

B. Kungl. slotten.

1. Reparationer å Stockholms slott med flere för de kungl. hoven upplåtna byggnader, <i>oförändrat ordinarie anslag</i>	kronor 63,000.
2. Polis-, lys- och renhållning vid Stockholms slott, <i>oförändrat ordinarie anslag</i>	kronor 22,500.
3. Brandväsendet och yttre lyshållningen vid Stockholms slott, <i>oförändrat ordinarie anslag</i>	kronor 11,250.

Första huvudtiteln.

3

4. Drottningholms slott, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 24,600.
5. Gripsholms slott, *oförändrat ordinarie anslag ...* kronor 6,000.
6. Ulriksdals slott, *oförändrat ordinarie anslag .....* kronor 8,250.
7. Haga lustslott och park, *oförändrat ordinarie anslag .....* kronor 8,000.
8. Strömsholms slott, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 3,000.
9. Rosersbergs slott, *oförändrat ordinarie anslag...* kronor 3,000.

Sammanlagda beloppet för de under första huvudtiteln uppförda *ordinarie anslagen* skulle alltså uppgå till 1,345,000 kronor, eller till samma belopp som för år 1917. Enär för år 1918 å denna huvudtitel ej kräves något anslag å *extra stat*, skulle huvudtitelns slutsumma sålunda komma att för sistnämnda år uppgå till oförändrat belopp eller ..... kronor 1,345,000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, yttrat och hemställt behagade Hans Maj:t Konungen gilla och bifalla.

Ur protokollet:
C. B. von Mentzer.

Andra huvudtiteln.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
13 januari 1917.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden: HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Hasselrot anmälde:

1:o)

de frågor, som tillhöra regleringen för år 1918 av riksstatens andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet.

Härvid anförde föredraganden:

På sätt skett redan vid anmälan av de frågor, som tillhörde regleringen för åren 1914—1917 av riksstatens andra huvudtitel, torde jag jämlikt det beslut angående ändrad gruppering av riksstatens utgifter, som den 14 januari 1913 fattades av Kungl. Maj:t, böra även nu upptaga anslagen under ifrågavarande huvudtitel i samma ordning, vari de böra förekomma i den blivande riksstaten, och därvid jämväl angiva de ordinarie anslag, beträffande vilka jag ej har att föreslå någon förändring.

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 1 saml.

I enlighet med de principer rörande de extra anslagens beteckning, som chefen för finansdepartementet förut denna dag framlagt, komma de extra anslag, vilka ej äro att anse som reservationsanslag, att alltefter förhållandena betecknas som »förslagsanslag» eller »förslagsanslag, högst».

A. Departementet.

1. Departementschefen, *oförändrat ordinarie anslag*... kronor 17,000.

2. Departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli.

[1.]
Departementets
avdelning av
Kungl. Maj:ts
kansli.
(Ordinarie
anslag.)

För departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli är i riksstaten för närvarande uppfört ett ordinarie anslag å 41,400 kronor. Härjämte har riksdagen under en följd av år på extra stat beviljat särskilda medel till provisorisk lönereglering för departementet, till en andre ledamot å departementets avdelning för lagärenden samt till en extra föredragande ävensom tilläggsanslag för amanuenser m. m. För innevarande år uppgå de av riksdagen å extra stat för sagda ändamål beviljade anslagen till sammanlagt 15,883 kronor.

På sätt jag erinrade vid anmälan inför Kungl. Maj:t den 14 januari 1916 av frågan om fortsatt tillämpning under år 1917 av den provisoriska löneregleringen, har frågan om förändringar i statsdepartementens organisation och det i samband därmed stående spörsmålet om ett definitivt ordnande av löneförhållandena inom departementen sedan någon tid tillbaka stått på dagordningen. Därvid påminde jag jämväl om de uppdrag Kungl. Maj:t, på min hemställan, den 28 maj 1915 gav dels dåvarande landssekreteraren, numera landshövdingen Axel Schotte, dels ock den s. k. löneregleringskommittén. Landshövdingen Schottes uppdrag gick ut på att biträda i justitiedepartementet med verkställande av utredning — under förutsättning att nuvarande statsdepartement till antal och huvudsakliga verksamhetsområden tillsvidare bibehölles och att de centrala verkens ställning förbleve densamma som nu — *dels* huru, genom decentralisation av ärenden samt förenklingar i arbetssättet, de nuvarande statsdepartementens arbetsbörda skulle kunna lindras och begränsas, *dels* rörande de åtgärder, som kunde ifrågasättas för att tillförsäkra departementen de bästa möjliga arbetskrafter, *dels* huruvida överflyttningar av ärendesgrupper mellan departementen borde äga rum, *dels* ock beträffande lämpligaste sättet för handläggning och expediering

[1.]

inom de centrala verken av regeringsärenden samt huru nödigt samarbete mellan olika verk vid handläggning av ärenden, som vore gemensamma för flera verk, borde vinnas. Tillika erhöll landshövdingen Schotte i uppdrag att utarbete de författningsförslag, som av utredningen och därmed sammanhängande spörsmål påkallades. Enligt det åt löneregeringskommittén givna uppdraget skulle det åligga denna kommitté att, utan avvaktan på lösningen av spörsmålet om mera genomgripande förändringar i statsdepartementens organisation, till Kungl. Maj:t inkomma med förslag om en definitiv löne- och pensionsreglering för befattningshavarna i statsdepartementen.

Den förhoppning jag vid tiden för nämnda uppdrags lämnande åt landshövdingen Schotte och löneregeringskommittén hyste därom, att frågan om en slutgiltig löneregering för befattningshavarna inom statsdepartementen skulle kunna föreläggas 1916 års riksdag, gick icke i uppfyllelse. Enligt vad jag inhämtat, hava de av landshövdingen Schotte och löneregeringskommittén dels gemensamt dels var för sig bedrivna utredningsarbetena numera framskridit så långt, att jag anser mig hava grundad anledning förmoda, att frågan om definitiv löneregering för statsdepartementen skall kunna framläggas för nu instundande riksdag. Då emellertid sagda utredningsarbeten ännu icke äro slutförda och frågan följaktligen icke är i det skick, att jag redan nu kan underställa densamma Kungl. Maj:ts prövning, får jag, efter samråd med övriga departementschefer, föreslå, att i statsverkspropositionen måtte under varje departements huvudtitel beräknas för löneregeringens genomförande beträffande departementet erforderlig höjning i det för departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli uppförda ordinarie anslaget ävensom det belopp, vartill för ändamålet härutöver tilläventyrs erforderliga extra anslag kunna antagas komma att uppgå.

Vad angår justitiedepartementet torde i nu nämnt avseende krävas allenast en höjning i det ordinarie departementsanslaget, vilket torde komma att behöva bestämmas till omkring 88,000 kronor.

Jag får alltså hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att, i avvaktan på proposition angående reglering av avlöningsförhållanden m. m. för befattningshavare inom statsdepartementen, i det för justitiedepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli uppförda *ordinarie anslaget* måtte beräknas en förhöjning från dess nuvarande belopp ... kronor 41,400 med 46,600 kronor till ..... » 88,000.

3. Departementschefens ombud för tillsyn över tryckta skrifter allmängörande, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* ..... kronor 10,000.

B. Lagberedningen m. m.

1. Lagberedningen.

[2.] Det från och med år 1903 till lagberedningen beviljade anslag av
Lagbered- 50,000 kronor årligen torde böra begäras jämväl för nästkommande år.
ningen. Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t behagade föreslå
 (Extra anslag.) riksdagen

att för fortsatt uppehållande av lagberedningens verksamhet å *extra stat* för år 1918 anvisa ett belopp av..... kronor 50,000.

För sin verksamhet under år 1916 har lagberedningen avgivit en redogörelse, som, för att komma till riksdagens kännedom, torde få såsom bilaga (A) fogas vid statsrådsprotokollet.

2. Förberedande utredning angående en rättegångsreform.

[3.] För den förberedande utredning angående en rättegångsreform, var-
Förberedande med den s. k. processkommissionen är sysselsatt, har riksdagen för vart
utredning och ett av åren 1912—1917 beviljat ett anslag å 40,000 kronor. Enligt
angående en vad jag inhämtat torde efter avslutandet av 1916 års räkenskaper å de
rättegångs- sålunda beviljade medlen återstå oanvänt ett belopp av omkring 31,600
reform. kronor. Den omständigheten, att sålunda reserverade medel till så avse-
 (Extra anslag.) värd storlek stå till kommissionens förfogande, torde möjliggöra bestäm-
 mandet av det anslag, som för nu ifrågavarande ändamål behöver äskas
 för år 1918, till lägre belopp än det hittills för varje år utgående. Vid
 övervägande av frågan, hur stor reduktion härvidlag kan ske, är att
 uppmärksamma, att under de närmast följande åren, på grund av före-
 stående betydande tryckningskostnader, utgifterna för kommissionen väntas
 komma att stiga till avsevärt högre belopp än under hittills gångna år.
 Men även om hänsyn tages härtill, synes det mig, som om en nedsättning i

anslaget med 15,000 konor skulle kunna äga rum och anslaget följaktligen kunna för år 1918 begränsas till 25,000 kronor. [3.]

Jag får därför hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till fortsatt bestridande av kostnaderna för en förberedande utredning angående en rättegångsreform å *extra stat* för år 1918 bevilja ett belopp av ..... kronor 25,000.

För det arbete, som under år 1916 utförts av processkommissionen, har avgivits en redogörelse, vilken torde bära såsom bilaga (B) fogas vid statsrådsprotokollet.

C. Justitiekanslersämbetet.

1. Justitiekanslersexpeditionen, *oförändrat ordinarie anslag* ..... kronor 28,400.

D. Rättsskipningen.

Högsta domstolen.

1. Högsta domstolen, *oförändrat ordinarie anslag* ..... kronor 315,900.

Nedre justitierevisionen.

2. Avlöningar, arvoden m. m. i nedre revisionen, *oförändrat ordinarie anslag* ..... kronor 294,000.

3. Tillfällig förstärkning av nedre revisionens arbetskrafter.

Arbetstiden för de avdelningar, å vilka högsta domstolen arbetar, har enligt lagen den 14 maj 1915 angående domstolens tjänstgöring på avdelningar ökat med tolv veckor årligen. Därjämte är domstolen enligt nämnda lag pliktig att under den tid av året, då sådant finnes erforderligt, upprätthålla den nya tjänstgöring, som påkallas för prövning

[4.]
Tillfällig
förstärkning
av nedre
justitie-
revisionens
arbetskrafter.

(Extra anslag)

[4.] av ansökningar om Kungl. Maj:ts tillstånd till fullföljd av talan i särskilda fall, då hovrätts utslag icke utan sådant tillstånd må överklagas. Berörda dispensärendens handläggning i högsta domstolen har beräknats taga i anspråk en arbetstid icke understigande tio arbetsveckor om året.

Denna ökning av högsta domstolens arbetstid har framtvingit en förstärkning av nedre justitierevisionens arbetskrafter. Efter framställningar i ämnet av Kungl. Maj:t hava 1915 och 1916 års riksdagar å extra stat för ett vart av åren 1916 och 1917 beviljat 41,050 kronor för tillfällig förstärkning av nedre revisionens arbetskrafter med fyra tillförordnade revisionssekreterare, en tillförordnad protokollssekreterare, två amanuenser och två tillförordnade skrivbiträden. Nyssnämnda utökning av högsta domstolens arbetstid är avsedd att äga bestånd, intill dess arbetsbalansen i högsta domstolen nedbragts till normalt omfång. Då härför beräknats åtgå sju å åtta år, erfordras ifrågavarande förstärkning av nedre justitierevisionens arbetskrafter även under år 1918.

I detta sammanhang vill jag nämna, att den ökning av de ordinarie revisionssekreterarnas antal, vilken jag bragt på tal vid anmälan i statsrådet av nu förevarande anslagsbehov, såvitt angick år 1916 och innevarande år, naturligtvis fortfarande är lika önskvärd. Samma skäl, som vid nu nämnda tillfällen avhållit mig från att framlägga förslag därom — nödvändigheten av att under nu rådande förhållanden iakttaga den största sparsamhet — har gjort, att jag ej heller nu ansett mig böra underställa frågan härom Kungl. Maj:ts prövning.

Med stöd av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för tillfällig förstärkning av nedre justitierevisionens arbetskrafter med fyra tillförordnade revisionssekreterare, en tillförordnad protokollssekreterare, två amanuenser och två tillförordnade skrivbiträden å *extra stat* för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst..... kronor 41,050.

4. Extra vaktmästare i nedre revisionen.

[5.] Till avlönande av en extra vaktmästare i nedre justitierevisionen har för ett vart av åren 1913—1917 av riksdagen anvisats ett belopp av 1,175 kronor.

Den förstärkning av vaktmästarpersonalen — utöver de fem vaktmästare, för vilka avlöningar äro uppförda å den ordinarie staten —, som

Extra vaktmästare i nedre justitierevisionen.

(Extra anslag.)

sålunda tillförts nedre revisionen, har ansetts erforderlig åtminstone så länge revisionen är förlagd till de för dess räkning förhyrda lokalerna å Strömsborg. Huru länge revisionen kommer att hava sina ämbetslokaler där, är ovisst, och har det därför ansetts olämpligt att uppföra denna sjätte vaktmästaravlönning på ordinarie stat. Att nedre revisionen kommer att hava samma lokaler som nu även under nästa år, torde emellertid icke vara underkastat något tvivel, och erfordras följaktligen medel till avlönande av ifrågavarande extra vaktmästare jämväl under år 1918.

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t behagade föreslå riksdagen

att till avlönande av en extra vaktmästare i nedre justitierevisionen å *extra stat* för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst ..... kronor 1,175.

Svea hovrätt.

5. Hovrätten med därunder lydande justitiestat.

Av tre anledningar kommer jag att föreslå ändring i den för Svea hovrätt fastställda avlöningsstaten. Två av dessa verka i riktning av höjning och den tredje i riktning av sänkning av det ordinarie anslaget till Svea hovrätt med därunder lydande justitiestat.

En av de två förstnämnda anledningarna ligger i det förslag, jag nu anhåller att få framlägga beträffande

[6.]

Svea hovrätt
med därunder
lydande
justitiestat.(Ordinarie
anslag.)

Nuvarande extra divisionens uppförande å ordinarie stat.

Sedan den 1 september 1904 arbetar Svea hovrätt å åtta divisioner, av vilka emellertid endast sju äro uppförda å ordinarie stat, under det att medel till uppehållande av den åttonde divisionen för de två första åren av dess tillvaro av Kungl. Maj:t anvisades från besparingarna under riksstatsens andra huvudtitel och för tiden från och med den 1 september 1906 för varje år av riksdagen beviljats å extra stat.

Denna åttonde divisions uppförande å ordinarie stat har vid flera tillfällen varit ifrågasatt.

Redan i det utlåtande, som Svea hovrätt den 20 december 1905 avgav beträffande behovet och lämpligheten av en särskild hovrätt för de norra delarna av riket, upptog hovrätten till behandling frågan,

Svea hovrätt
i utlåtande
den 20 decem-
ber 1905 och

[6.]
i underdånig
skrivelse den
1 oktober 1906.

huruvida behovet av en åttonde division vid hovrätten kunde antagas bliva konstant eller icke. Hovrätten förklarade därvid sig anse föga antagligt, att efter hand skulle i det hela uppstå sådan verklig och varaktig minskning i hovrättens arbetsmaterial, att den åttonde divisionen kunde undvaras. Och i den underdåniga skrivelse den 1 oktober 1906, i vilken hovrätten gjorde framställning om anvisande av anslag för fortsatt uppehållande av den åttonde divisionens verksamhet, höll hovrätten före, att det kunde ifrågasättas, huruvida icke åtgärd genast borde vidtagas för nämnda divisions uppförande å ordinarie stat.

Löneregleringskommitténs betänkande den 16 juli 1908.

I det betänkande, som den s. k. löneregleringskommittén den 16 juli 1908 avgav rörande reglering av löneförhållanden m. m. vid rikets hovrätter, upptog kommittén till behandling jämväl spörsmålet om den åttonde divisionens uppförande å ordinarie stat. Kommittén kom därvid till den slutsatsen att detta icke borde ske för det dåvarande. Som skäl för denna sin åsikt anförde kommittén, att under år 1907 till Svea hovrätt inkommit ett ej oväsentligt mindre antal vädjade mål än under näst föregående år, att balansen av dylika mål vid 1907 års utgång ej obetydligt nedgått, att den under sistnämnda år inträffade minskningen i tillströmningen av dylika mål möjligen kunde åtminstone för några år fortvara samt att i varje fall den åttonde divisionen allt för kort tid varit i verksamhet för att ett bestämt omdöme skulle kunna uttalas, huruvida behovet av densamma kunde bliva stadigvarande.

Chefen för justitiedepartementet den 19 mars 1909.

Då därefter ärendet angående reglering av löneförhållandena m. m. vid rikets hovrätter den 19 mars 1909 anmäldes inför Kungl. Maj:t, meddelade dåvarande departementschefen, att balansen av till hovrätten inkomna vädjade mål visserligen vid 1908 års slut åter något ökats, men att departementschefen, som ansåge ännu någon tids erfarenhet härutinnan böra avvaktas, i likhet med löneregleringskommittén funne frågan om uppförande å ordinarie stat av hovrättens åttonde division böra tillsvidare anstå. I enlighet med denna uppfattning fattade också Kungl. Maj:t sistnämnda dag sitt beslut i denna fråga.

Departementschefen den 14 januari 1915.

Spörsmålet om den åttonde divisionens uppförande å ordinarie stat fick därefter vila några år. Jag bragte den emellertid på tal vid anmälan inför Kungl. Maj:t den 14 januari 1915 av ärendet rörande medel till fortsatt uppehållande av divisionens verksamhet. Jag gjorde därvid gällande, att det kunde starkt ifrågasättas, om icke behovet för hovrätten att fortfarande komma i åtnjutande av den förstärkning i sina arbets-

krafter, som åttonde divisionen innebure, visat sig vara av så konstant karaktär — den extra divisionen vore då inne på sitt elvte arbetsår — att frågan om denna divisions uppförande på ordinarie stat borde tagas i allvarligt övervägande. Angelägenheten att i största möjliga mån nedbringa anslagskraven för år 1916 gjorde emellertid, att jag förklarade mig böra för det dåvarande avstå från att framställa yrkande i denna riktning.

[6.]

Samma sparsamhetshänsyn föranledde, att jag vid anmälan av motsvarande ärende inför Kungl. Maj:t den 14 januari 1916 avstod från att hemställa om vidtagande av åtgärder för realiserande av ifrågasvarande önskemål.

*Departements-
chefen den 14
januari 1916.*

Innan jag går att angiva de skäl, som förmått mig att ej längre dröja med framställande av förslag om åttonde divisionens uppförande å ordinarie stat, torde det vara lämpligt att framlägga det statistiska material, som är ägnat visa, att det behov, nämnda division är avsett att fylla, är av stadigvarande art.

*Balansen å
instämnda och
vädjade mål i
Svea hovrätt
under åren
1897—1916.*

Därvid torde det tillåtas mig att till en början erinra om några siffror, som Svea hovrätt i sin underdåniga skrivelse den 13 maj 1904 åberopade till stöd för sitt i samma skrivelse första gången framställda förslag om hovrättens förstärkande med en extra åttonde division. I denna skrivelse framhöll hovrätten, att, sedan hovrätten, efter överflyttandet dit från Göta hovrätt av en division, från och med den 1 oktober 1896 arbetat på sju ordinarie divisioner, den balans i Svea hovrätt av instämnda och vädjade mål, som förefunnits år 1896 och vid 1897 års ingång uppgått till 893 mål, kunnat under den följande tiden efter hand avarbetas, så att antalet vid ingången av år 1900 utgjort endast 510 mål och vid 1901 års ingång lika många. Detta antal ansåg hovrätten ungefärligen motsvara normal balans, därvid hovrätten erinrade, att i beräkningen inginge ett större antal mål, i vilka parternas skriftväxling ej vid årsskiftet hunnit avslutas eller vilka av andra orsaker då ännu icke kommit i skick att kunna företagas till avgörande. Men balansen av instämnda och vädjade mål, som under år 1901 åter börjat ökas och vid 1902 års ingång utgjort 643 mål, hade därefter hastigt tillvuxit, nämligen under år 1902 med icke mindre än 327 mål och under år 1903 med 178 mål, så att de instämnda och vädjade mål, som måst balanseras till år 1904, uppgått till ett antal av 1,148.

Oaktat den åttonde divisionen, på sätt förut nämnts, trädde i verksamhet från och med den 1 september 1904, steg dock under sistnämnda

[6.] år balansen av nu ifrågavarande slag av mål, så att densamma vid 1905 års ingång uppgick till 1,292 mål.

Huru förhållandena i fråga om till Svea hovrätt instämnda och vädjade mål gestaltat sig under tiden från och med år 1905, framgår av följande tabell, som är uppgjord, vad beträffar tiden till och med år 1915, med ledning av den statistik, som av hovrätten avlämnats, samt, vad angår år 1916, i enlighet med upplysningar, som givits av vederbörande tjänsteman i hovrätten.

Tablå över instämnda och vädjade mål i Svea hovrätt under åren 1905—1916.

Å r	Från föregående år balanserade	Under året inkomna	Summa	Under året avgjorda	Till nästkommande år balanserade
1905	1,292	1,438	2,730	1,502	1,228
1906	1,228	1,547	2,775	1,498	1,277
1907	1,277	1,434	2,711	1,543	1,168
1908	1,168	1,528	2,696	1,511	1,185
1909	1,185	1,680	2,865	1,531	1,334
1910	1,334	1,678	3,012	1,620	1,392
1911	1,392	1,801	3,193	1,770	1,423
1912	1,423	1,762	3,185	1,762	1,423
1913	1,423	1,778	3,201	1,541	1,660
1914	1,660	1,753	3,413	1,813	1,600
1915	1,600	1,676	3,276	1,699	1,577
1916	1,577	1,761	3,338	1,771	1,567

Att märka är, att den höga siffran för 1913 års utgående balans i förhållande till motsvarande siffra för år 1912 åtminstone delvis har sin förklaring i den omläggning av rättsstatistiken, som vid den tidpunkten ägt rum och enligt vilken till balanserade mål — i motsats till vad förut varit förhållandet — räknas även sådana, som väl avgjorts, men i vilka hovrättens beslut ännu ej expedierats.

Att en balans av den storlek, de senaste åren haft att uppvisa, innebär ett missförhållande av betydelse, framgår därav, att löneregleringskommittén i sitt ovan omnämnda betänkande, i överensstämmelse med vad hovrätten själv, på sätt förut nämnts, anfört i sin ovan omför-

mälda skrivelse den 13 maj 1904, såsom en normal balans i Svea hovrätt å instämnda och vädjade mål angav allenast 500.

[6.]

Tablån visar, att balansen å mål av nu förevarande art från den 1 januari 1905, eller från årsskiftet näst efter det den extra divisionen började sin verksamhet, till den 1 januari 1917 ingalunda minskats utan i stället stigit från 1,292 till 1,567 eller således med cirka 21.3 procent. Denna omständighet synes mig med full tydlighet giva vid handen, att Svea hovrätt har ett fullt konstant behov av den förstärkning av arbetskrafterna, som åttonde divisionen utgör. Detta torde också numera vara ett erkänt faktum. För att lätta det tryck, som den nuvarande balansen utövar på arbetet i hovrätten och som för närvarande i hög grad fördröjer rättsskipningen därstädes, torde det till och med bli nödvändigt att i en nära framtid, när det ekonomiska läget bättre än nu tillåter det, tillfälligtvis inrätta en extra division utöver de nu arbetande divisionerna. Under förutsättning, att tillströmningen av instämnda och vädjade mål ej kommer att under de närmaste åren förete en avsevärdare stegring, skulle balansen å dylika mål kunna genom en dylik åtgärd på en tidrymd av cirka tre år nedbringas till ungefär normalt omfång.

Att åttonde divisionen bör snarast möjligt uppföras å ordinarie stat, torde alltså ej vara föremål för någon som helst tvekan. Frågan gäller endast, om man anser, att den nu rådande kristiden fortfarande bjuder ett ytterligare uppskov därmed.

Med avseende å spørsmålet om åttonde divisionens uppförande å ordinarie stat torde det till en början tillåtas mig att hänvisa till vad assessorer, extra ordinarie assessorer och tillförordnade fiskaler i Svea hovrätt därom förmält i en mig tillhandakommen, den 13 november 1916 dagtecknad skrivelse i ämnet. Efter det i denna skrivelse med hänvisning till tillgänglig statistik gjorts gällande, att den ytterligare erfarenhet rörande möjligen konstant behövlighet av den åttonde divisionen inom Svea hovrätt, som år 1909 av dåvarande departementschefen ansetts böra avvaktas, numera måste, sedan samma division varit i verksamhet över tolv år, anses föreligga samt att, då denna erfarenhet givit vid handen, att berörda behov vore av stadigvarande natur, det med fog kunde sättas i fråga, huruvida icke tiden för divisionens uppförande å ordinarie stat nu vore inne, heter det i skrivelsen:

*Assessorer,
o. o. assessorer
och t. f. fiskaler
i Svea hovrätt
i skrivelse den
13 november
1916.*

Det föreläge numera jämväl ett särskilt förhållande, som i detta sammanhang ej torde böra förbises och som syntes med styrka tala för vidtagande av nämnda åtgärd. Enligt lagen den 14 maj 1915 angående ändrad lydelse av 30 kap. rättegångsbalken vore rätten att hos Kungl. Maj:t fullfölja talan mot hovrätts slutliga

[6.] utslag i avsevärd grad begränsad, till följd varav hovrätt utgjorde praktiskt taget högsta instans i ett stort antal mål. Det torde med hänsyn härtill med skäl kunna anses mindre lämpligt, att inom Svea hovrätt fem domarbefattningar, om vilkas stadigvarande behövlighet tvivel knappast syntes kunna råda, fortfarande uppehölles genom för varje år å extra stat äskat anslag.

Slutligen torde ej heller böra förbises, att, därest ovannämnda fem domarbefattningar inom Svea hovrätt bleve uppförda å ordinarie stat, utsikterna för hovrättens assessorer att inom rimlig tid vinna befordran till ordinarie ledamotsbefattning, vilka utsikter för närvarande för de flesta av nämnda assessorer ställde sig, särskilt i jämförelse med förhållandena vid de övriga hovrätterna, synnerligen ogynnsamma, skulle förbättras. Att förefintlighet av någorlunda goda befordringsutsikter vore av vikt för en tillfredsställande rekrytering av hovrätterna, vilka verk kommit att intaga en i avlöningshänseende påfallande ogynnsam ställning, syntes icke kunna vara föremål för tvivel. Det torde knappast kunna för framtiden förväntas, att långvarig tjänstgöring såsom extra ordinarie tjänsteman, strängt arbete, låg avlöning och dåliga utsikter för befordran till ordinarie ledamotsbefattning skulle utöva någon större lockelse för jurister med de kvalifikationer, som för handhavandet av rättskipningen inom överrätterna måste anses önskvärda.

Undertecknarna av skrivelsen förklarade sig icke förgäta, att de statsfinansiella förhållandena för närvarande manade till sparsamhet och undvikande av utgiftsökningar, där så kunde ske. Vad beträffade frågan om den åttonde divisionens i Svea hovrätt uppförande å ordinarie stat, syntes emellertid den utgiftsökning, som av en sådan åtgärd skulle föranledas, ej vara av beskaffenhet, att för nämnda åtgärds vidtagande hinder av statsekonomisk natur finge anses föreligga.

Under återopande av vad sålunda och i övrigt anförts hemställde undertecknarna, att det måtte övervägas, huruvida icke åtgärd borde vidtagas för uppförande från och med den 1 september 1917 å ordinarie stat av den åttonde divisionen inom Svea hovrätt.

I den skrivelse av den 1 december 1916, varmed Svea hovrätt översänt denna framställning från dess extra ordinarie tjänstemän, anför hovrätten:

Lika med petitionärerna ansåge hovrätten det antagande numera vara utslutet, att denna division framdeles skulle kunna bliva för fullgörande av hovrättens arbetsuppgift obehövlig, och denna mening hade ock inför Kungl. Maj:t av hovrätten tillföre uttalats. Att hovrätten, sådant oaktat, dithills icke gjort underdånig framställning om divisionens uppförande å ordinarie stat, hade uteslutande berott på de statsfinansiella hänsyn, vilka under de senare åren gjort sig så starkt gällande och varom årligen genom skrivelser från vederbörande departementschefer särskilt erinrats. Hovrätten hade nämligen ansett, att behovet av denna förändring icke varit till den grad trängande, att icke med dess tillgodoseende kunnat anstå, till dess fredliga förhållanden åter inträtt, och hovrätten hade hämtat stöd för denna uppfattning av vad departementschefen i frågan yttrat vid föredragning av statsverkspropositionerna till 1915 och till 1916 års riksdagar. Därest emellertid i nämnda hänseende ställningen nu skulle kunna anses mindre ogynnsam, komme visserligen hovrätten att med tillfredsställelse se, att en förändring, för vars genom-

förande trott böra avvaktas en efter hovrättens tanke lägligare tidpunkt, bleve redan nu vidtagen.

[6.]

De synpunkter för bedömande av nu föreliggande fråga, som i ovannämnda skrivelse från de extra ordinarie tjänstemännen gjorts gällande, torde vara värda synnerligt beaktande. Vad särskilt angår olämpligheten av att, efter det ovannämnda lag den 14 maj 1915 angående ändrad lydelse av 30 kap. rättegångsbalken trätt i kraft, ett större antal konstant erforderliga ledamotsbefattningar stå på extra stat, torde det tillåtas mig att tillägga några ord utöver vad i berörda skrivelse kommit till uttryck.

Departementschefen.

Svea hovrätt, utom krigshovrätten, består, inberäknat åttonde divisionen och den extra ledamot, vartill i anledning av krigshovrättens förenande med Svea hovrätt, de två senaste riksdagarna beviljat medel, av — förutom presidenten — 41 ledamöter. Av dessa 41 ledamotsbefattningar äro, såsom av det sagda framgår, 6 uppförda å extra stat och av de ordinarie ledamöterna — hovrättsråden — äro 11 för närvarande tjänstlediga för att under längre tider uppehålla tjänster eller utföra uppdrag utom hovrätten. 3 hovrättsrådsämbeten äro för närvarande vakanta. Dessa komma visserligen att inom kort åter besättas med ordinarie innehavare, men efter allt att döma komma 2 av de nya innehavarna att bliva personer, som jämväl de äro genom stadigvarande uppdrag bundna vid arbete utom hovrätten. Icke mindre än 19 ledamotstjänster kunna alltså sägas för närvarande på ett stadigvarande sätt uppehållas av personer, vilka innehava allenast förordnande å befattningarna. Dessa 19 tillförordnade ledamöter uppbära för sin tjänstgöring i hovrätten arvoden, växlande i storlek, men samtliga väsentligen understigande ordinarie ledamots begynnelseavlöning 7,000 kronor.

Om av de ordinarie i tjänst varande ledamöterna i medeltal 3 beräknas åtnjuta tillfällig ledighet för sjukdom, för beredande av vidlyftigare mål eller av annan mera tillfällig anledning, kommer man till det resultatet, att för närvarande Svea hovrätts domar och utslag meddelas av en domarkår, som till mindre än hälften utgöres av domare, som sitta allenast på förordnande. Att detta är ett missförhållande, då det gäller en domstol, som, på sätt i de extra tjänstemännens skrivelse framhålles, numera efter 1915 års fullföljdslag praktiskt taget är högsta domstol i ett stort antal mål, lärer utan vidare vara klart. Ett liknande förhållande äger väl rum även i rikets två övriga hovrätter, men icke på långt när i samma utsträckning.

Tydligt är, att det måste vara en angelägenhet av vikt, att

[6.] något göres till mildrande av de olägenheter, som det påpekade missförhållandet innebär. Ett led i den rad av åtgärder, som ansetts vara ägnade att verka i denna riktning, utgjorde nådiga kungörelsen den 9 juli 1915 om förordnande av assessorer i hovrätterna, vilken kungörelses bestämmelser därefter i huvudsak inarbetats i de nya arbetsordningar för hovrätterna, som utfärdats den 10 december 1915. Genom dessa bestämmelser bereddes nämligen flertalet extra ordinarie ledamöter i hovrätterna en i viss mån fastare ställning. Någon förbättring i ekonomiskt avseende innebar dock denna förändring icke.

Till åtgärder av nu angivet slag torde ock böra räknas den — särskilt beträffande Svea hovrätt — under en följd av år följda praxis, att ett mindre antal ordinarie underdomare tid efter annan förordnas att under längre eller kortare perioder tjänstgöra såsom hovrättsledamöter. För närvarande innehava sålunda tvenne häradshövdingar förordnande som e. o. assessorer i Svea hovrätt. Härigenom minskas visserligen i någon mån olägenheterna av det missförhållande, varom här är fråga, men klart är, att denna fördel köpes allenast därmed, att de ifrågavarande ordinarie underdomarnas ämbeten i sin tur måste under tiden uppehållas av extra ordinarie tjänstemän.

En annan åtgärd, ägnad att råda bot på det överklagade extra ordinariesystemet i hovrätterna, innefattas i det förslag till ökande av de ordinarie revisionssekreterarnas antal, som förut i dag ifrågasatts vid punkten om beviljande av medel för tillfällig förstärkning av nedre justitierevisionens arbetskrafter, men om vars genomförande jag av där anförda skäl ej för närvarande velat göra hemställan. Då nämligen genom detta förslags förverkligande en del av de hovrättsråd, som innehava förordnande som revisionssekreterare, skulle befordras till ordinarie revisionssekreterare, skulle de sålunda ledigblivna hovrättsrådsämbetena kunna bliva besatta med i hovrätterna tjänstgörande extra ordinarie ledamöter.

Den sista av de av mig avsedda åtgärderna utgör uppförandet av nuvarande extra divisionen i Svea hovrätt på ordinarie stat. Denna åtgärd gäller visserligen endast en av hovrätterna, men dock den, där olägenheterna av det rådande extra ordinariesystemet, på sätt nyss nämnts, äro mest framträdande. Sant är visserligen, att det ej torde vara att påräkna, att samtliga de fem nya hovrättsrådsämbeten, varom här är fråga, skulle komma att besättas med personer, som kunna väntas bliva stadigt tjänstgörande i hovrätten, men med avseende å åtminstone två av dem blir detta säkerligen fallet. Och tydligt torde vara, att, oavsett denna direkta verkan av åtgärden i fråga, densamma innebär en avsevärt ökad utsikt för de extra ordinarie ledamöterna i gemen att inom

rimlig tid bliva befordrade till ordinarie ledamöter och på sådant sätt vinna en förbättrad ekonomisk ställning. [6.]

Att för föreliggande fråga jämväl rekryteringssynpunkten är av betydelse, är givet och har också av de extra ordinarie tjänstemännen framhållits i deras skrivelse. Väl är det så, att för närvarande ej synes föreligga någon svårighet med avseende å rekryteringen i Svea hovrätt, men erfarenheten — i detta fall hämtad från endast ett fåtal år tillbaka i tiden — har visat, att en hastig förändring däri lätt kan inträffa. Vilken betydelse en god rekrytering å hovrätternas ledamotsplatser har ej blott för hovrätterna själva utan för rikets domarkår i allmänhet, torde lätt inses, om man betänker, att det hittills varit ur hovrättsledamöternas led, som i sin tur en stor del av våra lantdomare och största delen av ledamöterna i högsta domstolen mer eller mindre direkt rekryterats.

Viss hänsyn synes mig också böra tagas till de personers berättigade intressen, vilkas befordran till ordinarie ledamöter nu ifrågasatt varande åtgärd skulle hava till följd. I detta avseende vill jag nämna, att, så vitt man nu kan bedöma, de fem nya hovrättsrådsämbeten, varom här är fråga, skulle komma att besättas med personer, vilka den 1 januari 1918 — från och med vilken dag förändringen enligt min mening bör inträda — komme att hava uppnått en ålder av i medeltal ungefär 36 1/2 år och från vilkas förordnande första gången såsom ledamot samma dag förflutit i medeltal nära 7 år.

Vad ovan anförts, dels från det allmännas synpunkt och dels från synpunkten av vad för den enskilde kan anses billigt, har föranlett, att jag ansett, att den hänsyn, som, på sätt förut nämnts, vid ett par tidigare tillfällen avhållit mig från att framställa förslag om ifrågasatt åttonde divisions uppförande å ordinarie stat — hänsynen till angelägenheten av att under rådande kristid i största möjliga mån inskränka statens utgifter — nu bör vika, helst här ej är fråga om någon mera avsevärd utgiftsökning.

Med avseende å tiden för ifrågasatt förändrings genomförande synes mig den av de extra tjänstemännen i deras skrivelse ifrågasatta tidpunkten, den 1 september 1917, ej lämpligen kunna komma i fråga, utan därtill böra, på sätt nyss antytts, bestämmas ingången av år 1918. För den extra divisionens fortsatta verksamhet från och med den 1 september 1917 till samma års slut lära följaktligen böra äskas medel på extra stat. Härom kommer jag också att senare i dag göra hemställan.

[6.] Härmed övergår jag till behandling av frågan, hur stort belopp erfordras för den föreslagna förändringens genomförande.

För uppehållande av den extra divisionen i Svea hovrätt under ett år från och med den 1 september 1916 är å extra stat för innevarande år beviljat ett belopp av 32,900 kronor.

Till grund för bestämmandet av detta belopps storlek har legat följande beräkning:

arvoden åt 5 förordnade ledamöter, 5,000 kronor åt varje	kronor 25,000: —
särskilt arvode åt ordföranden	» 500: —
arvode åt en t. f. notarie	» 3,600: —
för skrivbiträde	» 1,700: —
till gratifikationer åt extra ordinarie tjänstemän	» 1,500: —
för vaktmästarbiträde	» 600: —
	<hr/>
	Summa kronor 32,900: —

De nya befattningar, som i följd av den föreslagna förändringen skulle behöva uppföras å hovrättens ordinarie stat, torde kunna inskränka sig till 5 hovrättsrådsämbeten, därav ett förenat med ordförandearvode, samt 1 notarie- och 1 skrivbiträdestjänst. Däremot lärer — åtminstone så länge sjunde och åttonde divisionernas tjänstgöring på ämbetsrummet, på sätt för närvarande är händelsen, är förlagd till olika veckodagar — förändringen ej behöva medföra inrättandet av någon ny ordinarie vaktmästarbefattning, utan torde det vara tillfyllest, att till avlönande av extra vaktmästarbiträde, såsom hittills, reserveras ett belopp av 600 kronor för år, vilket lämpligen torde kunna ske på det sätt, att det å hovrättens stat förekommande anslaget till arvoden åt amanuenser m. m. ökas med detta belopp.

Ett uppflyttande av den extra divisionen på ordinarie stat skulle följaktligen, oavsett ålderstillägg, medföra de förändringar i den nu gällande staten för Svea hovrätt, att däri skulle

<i>dels</i> uppföras avlöningar till ytterligare	
1 hovrättsråd med ordförandearvode	kronor 7,500: —
4 hovrättsråd à kronor 7,000	» 28,000: —
1 notarie	» 4,500: —
och 1 skrivbiträde	» 1,200: —

dels ock höjas anslaget till arvoden åt amanuenser m. m. med

skillnaden mellan ovannämnda nu till skrivbiträde avsedda belopp, kronor 1,700, och avlöningen till ett ordinarie skrivbiträde, kronor 1,200, eller således	kronor	500: —
det till gratifikationier åt extra ordinarie tjänstemän å den extra divi- sionen beräknade belopp	»	1,500: —
samt den beräknade ersätt- ningen till vaktmästarbiträde	»	600: —
eller sålunda med tillhopa	kronor	2,600: —,
vadan den av förändringen föranledda ökningen i Svea hovrätts ordinarie stat skulle belöpa sig till	kronor	43,800: —.

Det belopp, som, utöver det för extra divisionen beviljade, skulle behöva äskas av riksdagen, skulle följaktligen utgöras av skillnaden mellan 43,800 kronor och 32,900 kronor eller 10,900 kronor.

På grund av det anförda är jag beredd att tillstyrka, att till riksdagen göres framställning om beviljande av medel till uppförande av den extra divisionen i Svea hovrätt å ordinarie stat.

På sätt jag ovan nämnt, skulle en förändring i Svea hovrätts stat och en därav motiverad höjning i anslaget till samma hovrätt med därunder lydande justitiestat föranledas jämväl av ett annat förslag, som jag ämnar framställa. Detta förslag gäller

Höjning av anslaget till arvoden åt amanuenser, vikariatsersättningar m. m.

I Svea hovrätts stater för åren närmast före år 1909 var uppfört »till amanuenser och extra ordinarie biträden» ett anslag å 10,500 kronor. Efter framställning av Kungl. Maj:t blev detta anslag av 1908 års riksdag till sitt belopp fördubblat. Det upptogs alltså i 1909 års stat till 21,000 kronor.

Höjning av
anslaget till
arvoden åt
amanuenser,
vikariats-
ersättningar
m. m.

I sitt den 16 juli 1908 avlämnade betänkande angående reglering av löneförhållanden m. m. vid rikets hovrätter föreslog den s. k. löne-regleringskommittén, att i blivande stat för Svea hovrätt skulle upptagas bl. a. »till arvoden åt amanuenser, vikariatsersättningar samt gratifikationier till extra ordinarie tjänstemän» ett anslag å sistnämnda belopp, 21,000 kronor.

[6.] I sitt över nyssnämnda betänkande den 13 oktober 1908 avgivna utlåtande yttrade Svea hovrätt, så vitt nu är i fråga, att enär den vid 1908 års riksdag beslutade förhöjning av ifrågavarande anslag till 21,000 kronor vunne tillämpning först från och med år 1909 och verkningarna av förhöjningen följaktligen icke förr än efter någon tids förlopp kunde iakttagas, hovrätten ville, vad anginge anslaget belopp, för det dåvarande allenast förbehålla sig att, för den händelse erfarenheten skulle giva vid handen, att ytterligare förhöjning bleve nödvändig, i sinom tid inkomma med framställning i sådant hänseende.

Fjorton ledamöter i hovrätten voro emellertid i fråga om anslaget belopp av skiljaktig mening och yrkade — under framhållande särskilt att, därest anslaget sattes till det av kommittén föreslagna belopp, detsamma ej skulle lämna tillgång till nöjaktiga gratifikationer till de extra ordinarie tjänstemännen — att anslaget måtte höjas till 30,000 kronor.

Vid avlåtandet den 19 mars 1909 till riksdagen av nådig proposition om ny lönereglering för rikets hovrätter anslöt sig Kungl. Maj:t till kommitténs förslag i denna del, dock med den ändring att Kungl. Maj:t, enär en amanuensbefattning utöver de av kommittén föreslagna borde bibehållas, hemställde om anslaget sättande till 23,250 kronor. Detta blev också riksdagens beslut, varför anslaget i 1910 års riksstat uppfördes med sist angivna belopp.

Därefter hava förändringar i anslaget belopp vidtagits allenast tvenne gånger, nämligen vid 1912 och 1915 års riksdagar. Vid den förra höjdes anslaget till 28,000 kronor och vid den senare till 29,500 kronor. Vid intetdera tillfället var höjningens syfte att få de behov, för vilka anslaget dittills varit avsett, bättre tillgodosedda, utan i förra fallet hade höjningen sin grund däri, att, i sammanhang med inrättandet av fast anställda skrivbiträden, anslaget avsågs att lämna tillgång till gäldandet jämväl av kostnader för tillfällig renskrivning, och i senare fallet var höjningen en följd av krigshovrättens införlivande med Svea hovrätt. Den innebörd, höjningen vid 1912 års riksdag hade, föranledde, att anslaget rubrik i 1913 och följande års stater angett detsamma såsom avsett »till arvoden åt amanuenser, vikariatsersättningar, tillfällig renskrivning och gratifikationer till extra ordinarie tjänstemän».

Denna korta översikt över de förändringar, som ifrågavarande anslag undergått under de senare åren, ger vid handen, att någon ökning av de medel, som genom detta anslags beviljande ställts till hovrättens förfogande till arvoden åt amanuenser och till gratifikationer åt extra ordinarie tjänstemän, icke skett på snart tio år.

Svea hovrätt har nu i en till Kungl. Maj:t den 24 november 1916 avlåten skrivelse gjort vissa framställningar rörande vidtagande av åtgärder för beredande av dyrtidstillägg åt vissa av hovrättens ordinarie och extra ordinarie tjänstemän. Dessa framställningar, liksom några liknande, som rikets båda övriga hovrätter gjort, äro till huvudsaklig del av den art, att de torde böra prövas i samband med behandlingen av spörsmålet, i vilken utsträckning dyrtidstillägg bör beredas statens ämbets- och tjänstemän i gemen, och har därför avskrifter av hovrätternas ifrågavarande skrivelser överlämnats till löneregleringskommittén för att tagas i övervägande vid besvarandet av nådig remiss till kommittén den 28 november 1916 angående krigstidshjälp under år 1917 åt befattningshavare i statens tjänst. I förevarande skrivelser komma hovrätterna emellertid även in på frågan om förhöjning av de i deras stater upptagna anslagen till arvoden åt amanuenser, vikariatsersättningar m. m. i syfte att hovrätterna därigenom skulle bliva satta i tillfälle att höja de för de extra ordinarie tjänstemännen avsedda gratifikationerna. Av framställningarna i sistberörda avseende vill jag nu uppehålla mig allenast vid den av Svea hovrätt gjorda. Efter att först hava behandlat spörsmålet om dyrtidstillägg åt vissa ordinarie tjänstemän samt sådana extra ordinarie tjänstemän, som inom hovrätten bestrida ledamots- eller fiskaltjänst, fortsätter Svea hovrätt i sin ifrågavarande skrivelse:

Slutligen funne sig hovrätten icke kunna underlåta att med avseende å den övriga extra ordinarie personal, som arbetade i hovrätten, söka utverka någon dyrtidshjälp. Denna personal uppbure — med undantag av amanuenserna, vilka åtnjöte ett årligt arvode av 1,800 kronor — ingen annan ersättning än de gratifikationer, vilka utdelades vid årets slut. Visserligen kunde dessa yngre män, vilka till ett antal av omkring 50 varje år arbetade i hovrätten, i främsta rummet anses därmed sörja för sin egen utbildning, men det arbete de utförde vore för hovrättens verksamhet ingalunda betydelselöst och själva utbildningen för statstjänsten vore ett statsintresse av högsta vikt. Det anslag »till arvoden åt amanuenser, vikariatsersättningar, tillfällig renskrivning samt gratifikationer till e. o. tjänstemän», vilket utginge med 29,500 kronor, hade lämnat tillgång till utdelande av gratifikationer, visserligen icke stora, men dock icke alldeles oväsentliga såsom bidrag till levnads-kostnadens bestridande. För att upprätthålla dessa gratifikationers värde skulle uppenbarligen erfordras att de kunde höjas i förhållande till levnads-kostnadernas stegring. En så betydande förhöjning av ett anslag av denna natur ansåge sig hovrätten icke kunna ifrågasätta; men hovrätten ansåge sig dock böra hemställa om anslagets höjande med 3,500 kronor eller till 33,000 kronor.

Av de beräkningar, som vid skilda tillfällen gjorts vid bestämmandet av nu förevarande anslagsbelopp, framgår, att den del av anslagets nuvarande belopp, som är avsedd till arvoden åt amanuenser, gott-

[6.]
Svea hovrätt
i skrivelse den
24 november
1916.

Departements-
chefen.

[6.] görelse till vikarier för dem samt gratifikationer åt extra ordinarie tjänstemän, utgör 22,500 kronor. Ett tillskott på 3,500 kronor till de medel, som äro beräknade för nämnda ändamål, skulle alltså innebära en höjning av dessa medel med ungefär 15.5 procent. En dylik höjning torde — alldeles fränsett den exceptionella dyrtid, som under nuvarande kristid är rådande — icke kunna anses annat än som synnerligen måttlig med hänsyn till den avsevärda tidrymd, som förflutit sedan de beräkningar, vilka legat till grund för anslaget beviljande, uppgjorts och de betänkligheter, som redan då uttalades av en stor del av hovrättens ledamöter med avseende å anslaget tillräcklighet för tillgodoseendet av de behov, varom nu är i fråga. Jag är alltså ense med hovrätten att en förhöjning av anslaget, på sätt densamma yrkat, bör äga rum.

Det i Svea hovrätts stat uppförda anslaget till arvoden åt amanuenser m. m. skulle dels på grund av nu sist framförda förslag, dels ock i anledning av den förhöjning av 2,600 kronor, som den extra divisionens uppförande å ordinarie stat, på sätt förut utvecklats, skulle medföra, behöva höjas från sitt nuvarande belopp 29,500 kronor med 6,100 kronor till 35,600 kronor. På grund därav, att enligt mitt förslag från anslaget skulle komma att bestridas jämväl gottgörelse till det för den nya ordinarie divisionen erforderliga extra vaktmästarbitrådet, torde anslaget rubrik böra undergå någon jämkning.

Den extra divisionens uppflyttande på ordinarie stat skulle vidare, på sätt förut anförts, fordra, att i Svea hovrätts stat uppfördes avlöningar till 1 hovrättsråd med ordförandearvode, 4 andra hovrättsråd, 1 notarie och 1 skrivbiträde.

I enlighet med vad jag sålunda anført tillåter jag mig framlägga följande förslag till ändrad avlöningsstat för Svea hovrätt:

[6.]

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Arvode	Orts-tillägg	Summa	
1 president	8,500	3,500	—	—	12,000	
1 hovrättsråd	4,500	2,500	1,000	—	8,000	
1 d:o	4,500	2,500	500	—	7,500	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor, efter 10 år med ytterligare 600 kronor och efter 15 år med än ytterligare 600 kronor.
6 d:o	27,000	15,000	3,000	—	45,000	
1 d:o	4,500	2,500	—	—	7,000	
31 d:o	139,500	77,500	—	—	217,000	
1 krigshovrättsråd	4,500	2,500	—	—	7,000	
1 militär ledamot i krigshovrätten	—	—	750	—	750	
1 d:o	—	—	750	—	750	
1 sekreterare	4,000	2,000	—	400	6,400	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor, efter 10 år med ytterligare 500 kronor och efter 15 år med än ytterligare 500 kronor.
1 advokatfiskal	3,600	1,800	—	400	5,800	
1 överkrigfiskal	3,600	1,800	—	400	5,800	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
1 aktuarie	2,600	1,600	—	300	4,500	
1 d:o	2,600	1,600	—	300	4,500	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor, efter 10 år med ytterligare 500 kronor och efter 15 år med än ytterligare 500 kronor.
1 arkivarie	2,600	1,600	—	300	4,500	
1 notarie	2,600	1,600	—	300	4,500	
7 notarier	18,200	11,200	—	2,100	31,500	
1 fiskal	2,500	1,500	—	—	4,000	
5 fiskaler	12,500	7,500	—	—	20,000	
1 skrivbiträde	700	350	—	150	1,200	Efter 5 år kan lönen höjas med 200 kronor och efter 10 år med ytterligare 200 kronor.
10 skrivbiträden	7,000	3,500	—	1,500	12,000	
1 förste vaktmästare	900	450	—	150	1,500	Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor.
1 vaktmästare	700	350	—	150	1,200	
7 d:o	4,900	2,450	—	1,050	8,400	Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor och efter 10 år med ytterligare 100 kronor.
Till arvoden åt amanuenser, vikariatsersättningar, tillfällig renskrivning samt gratifikation till e. o. tjänstemän och extra vaktmästare	—	—	—	—	35,600	
Summa	—	—	—	—	456,400	

Ann. 1. Såsom pensionsunderlag skall för hovrättsråd, krigshovrättsrådet och fiskal gälla det belopp, vartill lönen uppgår efter avdrag av 600 kronor för hovrättsråd och krigshovrättsrådet samt 300 kronor för fiskal. För sekreteraren är högsta pensionsunderlaget 5,000 kronor.

Ann. 2. Det arvode å 1,000 kronor, som är anslaget till ett av hovrättsråden, utgår till det hovrättsråd, som tjänstgör såsom ordförande å division och tillika såsom ordförande å krigshovrättsavdelningen. De till hovrättsråd anslagna arvoden å 500 kronor utgå till övriga såsom divisionsordförande tjänstgörande hovrättsråd. Arvode åtnjutes under samma villkor som tjänstgöringspenningar.

Ann. 3. Därest vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri kostad samt bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, ortstillägg ej till honom utgå ävensom å lönen avdragas 100 kronor årligen.

[6.] *Uteslutande ur riksstaten av en å särskild övergångsstat för hovrätten uppförd vaktmästarlön.*

Uteslutande
ur riksstaten
av en å sär-
skild över-
gångsstat för
hovrätten
uppförd vakt-
mästarlön.

I sammanhang med krigshovrättens införlivande med Svea hovrätt samt fastställande till följd därav av förändrad lönestat för hovrätten beslöt 1915 års riksdag att å särskild övergångsstat för hovrätten från och med år 1916 uppföra lön åt en vaktmästare 600 kronor. Denna lön avsågs för dåvarande vaktmästaren vid krigshovrätten, vilken innehade fullmakt å sin befattning och vars lön dittills varit upptagen å krigshovrättens ordinarie stat.

Emellertid har denne vaktmästare under år 1916 avlidit. På grund härav torde från och med år 1918 ifrågakvarande vaktmästarlön böra uteslutas ur riksstaten samt det ordinarie anslaget till Svea hovrätt med därunder lydande justitiestat minskas med 600 kronor. Därjämte har behov av särskilt anslag å extra stat för tillfällig löneförbättring åt samma vaktmästare bortfallit.

Antagandet av det av mig framlagda förslaget till ändrad avlöningsstat för Svea hovrätt skulle nödvändiggöra en ökning i det ordinarie anslaget till Svea hovrätt med därunder lydande justitiestat med 47,300 kronor. Uteslutande ur riksstaten av nyssnämnda vaktmästarlön föranleder åter en minskning i samma anslag på 600 kronor. Vid bifall till samtliga under denna punkt framställda förslag skulle anslaget följaktligen behöva ökas med 46,700 kronor.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att

dels godkänna det av mig framlagda förslaget till förändrad avlöningsstat för Svea hovrätt, att tillämpas från och med år 1918,

dels förklara, att för åtnjutande av de avlöningar, som äro förenade med de i hovrättens stat sålunda uppförda nya hovrättsråds-, notarie- och skrivbiträdesbefattningarna, skola gälla de villkor och bestämmelser, som stadgats för åtnjutande av andra i samma stat upptagna hovrättsråds-, notarie- och skrivbiträdesavlöningar,

dels ur riksstaten utesluta den å särskild övergångsstat för hovrätten uppförda lön åt en vaktmästare 600 kronor,

dels ock i anledning av ändringarna i hovrättens [6.]
 avlöningsstat samt uteslutandet av berörda övergångs-
 stat höja det ordinarie anslaget till Svea hovrätt
 med därunder lydande justitiestat från dess nuvarande
 belopp ..... kronor 788,487
 med 46,700 kronor till ..... » 835,187.

6. Extra division i Svea hovrätt under tiden 1 september—31 december 1917.

Under närmast föregående punkt har jag framlagt förslag om bl. a. [7.]
 uppförandet av nuvarande extra divisionen i Svea hovrätt å ordinarie stat *Extra division*
 från och med år 1918. Medel till uppehållande av den extra divisionens *i Svea hovrätt.*
 verksamhet äro emellertid beviljade allenast för tiden till den 1 sep- (Extra anslag.)
 tember 1917. Då avbrott i divisionens arbete naturligtvis ej bör ifråga-
 komma, erfordras, på sätt jag redan ovan anmärkt, beviljande av medel
 för dess verksamhet från och med nyssnämnda dag till 1917 års slut.
 Då det för denna verksamhets fortgång under ett år å extra stat för
 innevarande år beviljade belopp belöper sig till 32,900 kronor, kräves
 för de fyra månader, nyssberörda tidsperiod omfattar, en tredjedel av
 detta belopp, 10,966 kronor 67 öre, eller i avrundat tal 10,970 kronor.

Med stöd av vad jag sålunda anfört tillåter jag mig hemställa,
 att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för fortsatt uppehållande från och med den
 1 september 1917 till samma års slut av en extra
 division i Svea hovrätt för behandling av vädjade mål
 och till hovrätten instämnda tvistemål å *extra stat* för
 år 1918 anvisa ett förslagsanslag,
 högst ..... kronor 10,970,
 med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis av tillgäng-
 liga medel utanordna detta belopp under år 1917.

7. Extra ledamot i Svea hovrätt.

I 1916 och 1917 års riksstater är uppfört ett extra anslag å [8.]
 5,000 kronor till avlönande av en extra ledamot i Svea hovrätt. Den *Extra ledamot*
 förstärkning av hovrättens arbetskrafter, som sålunda tillförts hovrätten, *i Svea hovrätt.*
 har sin grund däri, att de två hovrättsledamöter, som tillika äro, den (Extra anslag.)
 ene ordförande och den andre ledamot i krigshovrätten, måst för sin

[8.] tjänstgöring därstädes i viss utsträckning befrias från det dem inom själva hovrätten åliggande arbetet samt det således, för att hovrättens arbetsprodukt icke skall minskas, blivit nödigt att upprätta en ny ledamotsbefattning därstädes. På grund därav att det i brist på nödig erfarenhet ansågs synnerligen svårt att bedöma, i vilken grad arbetet inom Svea hovrätt komme att röna inverkan av krigshovrättens förenande med densamma, inrättades icke ett nytt ordinarie hovrättsrådsämbete utan anslogos, som nämnt, de för denne ledamots avlönande erforderliga medlen å extra stat.

Det behov, detta anslag avser att fylla, kommer givetvis att förefinnas även under år 1918. På grund härav och då tillräcklig erfarenhet i nyss nämnt avseende fortfarande saknas samt följaktligen inrättandet av ett nytt ordinarie hovrättsrådsämbete för att övertaga den extra ledamotens arbete icke ännu bör ifrågakomma, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till avlönande av en extra ledamot i Svea hovrätt å *extra stat* för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst ..... kronor 5,000.

8. Extra vaktmästare i Svea hovrätt.

[9.]
Extra vaktmästare i Svea hovrätt.

Från och med år 1916 är, såsom förut nämnts, krigshovrätten införlivad med Svea hovrätt. Krigshovrättens lokaler hava dock icke kunnat förläggas till samma byggnad som Svea hovrätt, utan har krigshovrätten fortfarande sina lokaler vid Fredrikshovsgatan här i Stockholm.

Så länge Svea hovrätt och krigshovrätten hava skilda lokaler, har krigshovrätten ansetts hava behov av särskild vaktmästare. Såsom sådan tjänstgjorde i början av år 1916 krigshovrättens dittillsvarande vaktmästare, vilken, på sätt jag förut haft tillfälle omnämna, innehade fullmakt å sin befattning och vars lön vid krigshovrättens införlivning med Svea hovrätt uppförts å övergångsstat.

Denne vaktmästare avled emellertid den 2 februari 1916. Som behovet av särskild vaktmästare för krigshovrätten naturligtvis alltjämt förefanns, beviljade 1916 års riksdag, i enlighet med en av Kungl. Maj:t den 10 mars 1916 avlåten proposition, å extra stat för år 1917 ett belopp av 1,175 kronor till avlönaude av en extra vaktmästare i Svea hovrätt.

Därvid föreskrev riksdagen, likaledes på Kungl. Maj:ts framställning, att, därest den extra vaktmästaren indelades till tjänstgöring vid

krigshovrättsavdelningen och i följd därav komme i åtnjutande av fri bostad samt bränsle, han skulle, så länge denna förmån kvarstode, vidkännas avdrag å avlöningen med 250 kronor, för år räknat.

Någon anledning förmoda, att Svea hovrätt och krigshovrätten icke även under år 1918 skola vara förlagda till skilda lokaler, torde icke föriliggja. Ifrågavarande anslag är alltså erforderligt jämväl för nämnda år. Vid anslaget förnyade beviljande torde böra lämnas samma föreskrift, som nyss nämnts, rörande eventuellt avdrag å avlöningen för vederbörande, i fall han åtnjuter fri bostad med bränsle.

Med stöd av vad jag sålunda anfört får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels till avlönande av en extra vaktmästare i Svea hovrätt å *extra stat* för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst ..... kronor 1,175,

dels ock föreskriva, att, därest den extra vaktmästaren indelas till tjänstgöring vid krigshovrättsavdelningen och i följd därav kommer i åtnjutande av fri bostad samt bränsle, han skall, så länge denna förmån kvarstår, vidkännas avdrag å avlöningen med 250 kronor, för år räknat.

9. Amanuens å krigshovrättsavdelningen.

Intill 1916 års ingång var vid krigshovrätten anställd en sekreterare med skyldighet att fullgöra sådana göromål, som i andra hovrätter åligga till olika delar sekreterare, aktuarie, arkivarie och notarie. Då krigshovrätten införlivades med Svea hovrätt, indrogs emellertid denna sekreterarbefattning. Anledningen därtill var, att man ansåg, att efter denna införlivning de göromål, som sekreteraren i krigshovrätten haft att utföra, utan olägenhet skulle kunna uppdelas mellan vederbörande tjänstemän i Svea hovrätt. En nödvändig förutsättning för att en dylik uppdelning skulle kunna komma till stånd har emellertid ansetts vara att krigshovrättsavdelningen är förlagd till samma byggnad som Svea hovrätt. Så är emellertid, såsom jag förut påpekat, för närvarande icke fallet. Intill dess krigshovrätten blir förlagd till samma byggnad som Svea hovrätt i övrigt, har det ansetts nödvändigt, att vid krigshovrätten finnes anställd en särskild tjänsteman för fullgörande av de förut sekreteraren åliggande göromålen. På grund härav har också riksdagen, på framställning av Kungl. Maj:t, för ett vart av

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 1 saml.

[10.]
Amanuens å
krigshovrätts-
avdelningen.
(Extra anslag.)

[10.] åren 1916 och 1917 å extra stat anvisat ett belopp av 3,000 kronor till avlönande av en dylik tjänsteman, vilken tillagts benämningen amanuens.

Förevarande anslagsbehov förefinnes även för år 1918. Innan jag går att göra därav föranledd hemställan, vill jag emellertid beröra en fråga, som angår denna amanuensbefattning.

I en den 10 november 1916 dagtecknad underdånig skrivelse, som av krigshovrätten med eget utlåtande den 15 i samma månad överlämnats till Kungl. Maj:t, har nuvarande innehavaren av ifrågavarande amanuens-tjänst — under framhållande att enligt nu gällande bestämmelser kostnadsfri semester icke vore amanuensens medgiven — gjort gällande, att billigheten fordrade, att han komme i åtnjutande varje år av tjänstledighet utan avstående av avlöning i likhet med sekreteraren i Svea hovrätt under sex veckor eller i allt fall i likhet med notarierna därstädes under en månad.

I nyssberörda utlåtande har krigshovrätten uttalat, att den med hänsyn till omfattningen av de med befattningen förenade göromål icke hade något att erinra emot att innehavaren av amanuensbefattningen i krigshovrätten, där lämplig vikarie kunde erhållas, bereddes en månads semester årligen utan avstående av avlöning.

Svea hovrätt, till vilken skrivelsen remitterats, har i utlåtande den 19 december 1916 förklarat sig anse, att billigheten fordrade, att ifrågavarande befattningshavare finge åtnjuta semester, samt att kostnaden härför kunde bestridas av det till arvoden åt amanuenser, vikariatsersättningar m. m. i hovrättens stat uppförda anslag.

Att denne amanuens, vilken fullgör samtliga de göromål, som före krigshovrättens införlivning med Svea hovrätt ålegat den å ordinarie stat uppförde sekreteraren i krigshovrätten, tillerkännes en tids kostnadsfri semester, torde icke vara annat än i sin ordning. Med avseende å semesterns längd synes mig den av krigshovrätten föreslagna av en månad årligen vara, med hänsyn tagen till befattningens karaktär, lämplig. Då av det amanuensens tillkommande arvodet, enligt föreskrift av Kungl. Maj:t, 2,200 kronor skola anses vara lön och 800 kronor tjänstgöringspenningar, skulle en månads kostnadsfri semester för amanuensens åsamka statsverket en årlig kostnad av allenast 66 kronor 67 öre. Denna kostnad torde böra, på sätt Svea hovrätt föreslagit, bestridas från det i Svea hovrätts stat uppförda ordinarie anslaget till arvoden åt amanuenser, vikariatsersättningar m. m., vilket anslag dock icke torde därför behöva bestämmas högre än till det belopp, med vilket jag förut i dag hemställt detta anslags äskande av riksdagen för år 1918.

Enligt min mening böra alltså föreskrifter i enlighet med vad nu sagts meddelas av Kungl. Maj:t. Härom vill jag dock ej i detta sammanhang göra hemställan, utan inskränker mig nu till att anhålla att, Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till arvode åt en amanuens å krigshovrättsavdelningen i Svea hovrätt å *extra stat* för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst ..... kronor 3,000.

10. Göta hovrätt med därunder lydande justitiestat.

Det ordinarie anslaget till Göta hovrätt med därunder lydande justitiestat är i innevarande års riksstat upptaget till 518,513 kronor. En mindre höjning av detta anslag skulle bliva följden av ett bifall till de förslag jag nu går att framställa dels om fastställande av högre avlöningsförmåner än de nuvarande för innehavaren av en av skrivbiträdesbefattningarna vid nämnda hovrätt, dels ock om höjning av det i hovrättens stat uppförda anslaget till arvoden åt amanuenser, vikariatsersättning ar m. m.

[11.]
Göta hovrätt
med därunder
lydande
justitiestat.
(Ordinarie
anslag.)

Höjning av avlöningsförmånerna till ett av de å hovrättens stat uppförda skrivbiträdena.

Enligt de av chefen för finansdepartementet angivna, i statsrådsprotokollet över finansärenden för den 13 januari 1912 upptagna och av riksdagen samma år godtagna grunder för uppförande i stat av biträdesbefattningar hos ämbetsverk och myndigheter, som under närmast därförutgångna åren nyreglerats, skulle vid de verk och myndigheter, där den normala arbetstiden för ordinarie tjänstinnehavare utgjorde sex timmar varje söckendag, biträdenas avlöningsförmåner ordnas, allt eftersom befattningen avsåge renskrivning och därmed jämförliga göromål eller annat, kvalitativt högre, arbete, efter två särskilda typer, den ena, eller den s. k. normaltypen, med 700 kronor i lön, 350 kronor i tjänstgöringspenningar och, i förekommande fall, ortstillägg, jämte två ålderstillägg till lönen, vardera å 200 kronor, efter fem och tio år, och den andra med 900 kronor i lön, 550 kronor i tjänstgöringspenningar samt ortstillägg och ålderstillägg såsom enligt normaltypen.

Höjning av
avlöningsför-
månerna till
ett av de å
Göta hovrätts
stat uppförda
skrivbiträ-
dena.

I enlighet med Kungl. Maj:ts beslut den 10 juni 1912 har det å advokatfiskalsexpeditionen vid Göta hovrätt anställda skrivbiträdet, lik-

[11.] som övriga vid hovrätten anställda skrivbiträden, hittills tillhört den lägre av dessa löneklasser.

Advokatfiskalens i Göta hovrätt skrivelse till hovrätten den 13 november 1916.

I en till hovrätten av advokatfiskalen därstädes den 13 november 1916 avlåten skrivelse har denne väckt fråga om nyssnämnda å advokatfiskalsexpeditionen anställda skrivbiträdes uppflyttande i den högre löneklassen. Advokatfiskalen yttrar härom i sin skrivelse:

Advokatfiskalen ansåge det vara otvivelaktigt, att det arbete, som av advokatfiskalens biträde nu utfördes och jämväl för framtiden borde av detsamma utkrävas, måste värdesättas kvalitativt betydligt högre än det vanliga renskrivningsarbetet och därmed närmast jämförliga göromål och följaktligen borde avlönas efter den högre av nämnda typer. Som stöd för sin åsikt härutinnan ville advokatfiskalen åberopa följande.

Den erfarenhet, som vunnits från och med år 1910 — med vilket års ingång 1909 års arbetsordning för hovrätten trätt i kraft — hade ådagalagt, att det för advokatfiskalen vore nödvändigt att hava till sitt förfogande ett biträde, som vore tillräckligt kvalificerat att kunna biträda honom med jämväl annat arbete än renskrivning och rent mekaniskt arbete.

Sedan granskningen av stämpelbeläggningen vid underdomstolarna överflyttats å advokatfiskalen, hade hans arbete ökats i oanad grad. För enbart denna granskning och den därav föranledda, ofta omfattande skriftväxlingen åtginge i genomsnitt 3—4 timmar dagligen. Omfattningen av samma arbete torde kunna i viss mån belysas av storleken av de belopp, som från och med den tid, advokatfiskalen ensam fått stämpelkontrollen om hand, på grund av hans annärkningar mot underdomstolarnas stämpelbeläggning kommit statsverket till godo. Dessa belopp hade utgjort för år 1910 7,507 kronor 35 öre, år 1911 4,848 kronor 45 öre, år 1912 5,513 kronor 70 öre, år 1913 6,672 kronor 80 öre samt för år 1914 8,327 kronor 85 öre.

Detta för statsverket gynnsamma resultat av stämpelkontrollen hade kunnat vinnas endast därigenom, att en del av det arbete, som före år 1910 utförts av den å advokatfiskalsexpeditionen anställde rättsbildade amanuensen, nu ombestyrdes av det å samma expedition anställda biträdet. Härför måste emellertid av detsamma fordras en kompetens vida större, än som kunde påräknas av ett vanligt renskrivningsbiträde. Uppenbart vore dock, att, därest advokatfiskalen skulle äga förmånen av ett uti de till hans expedition hörande göromål tillräckligt skolat och kvalificerat biträde, detta ock kunde göra anspråk på avlöning i någorlunda rimlig proportion till den arbetskraft, som av detsamma presterades.

Hittills eller alltsedan ikraftträdandet av 1909 års arbetsordning hade advokatfiskalen haft förmånen att såsom biträde å sin expedition hava anställd en person, J. M. Håkansson, vilken i följd av mångårig verksamhet vid olika domstolar förvärvat en noggrann kännedom om de vid underrätterna förekommande göromål. Denne hade ock alltsedan han av hovrätten antagits till biträde å advokatfiskalsexpeditionen eller från och med år 1910, å nämnda expedition, bortsett från hans bestyr med renskrivnings- och liknande göromål, tillhandagått advokatfiskalen jämväl i flere andra avseenden såsom med diarieföring, granskning av underrätternas protokoll och domböcker, kontrollräkning av inkomna beläggningsstämplar m. m.

[11.]

Förklaringen till att en så kvalificerad person kunnat vinnas till och bibehållas vid biträdesbefattningen vore att söka uti de relativt gynnsamma avlöningsförmåner, som med densamma hittills varit förknippade. Förutom det ordinarie biträdesarvodet 1,050 kronor hade han årligen uppburet ett arvode av 1.000 kronor, såsom ersättning för det honom på grund av hovrättens förordnande lämnade uppdrag att under advokatfiskalens uppsikt upprätta statistiska uppgifter över inkomsten av stämpelpapper, använt till beläggning av lagfarts-, intecknings- med flere handlingar vid underrätterna.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 28 januari 1916 hade emellertid bearbetningen av sagda statistiska uppgifter överflyttats till statistiska centralbyrån; och hade sålunda den därav av biträdet årligen uppburna inkomst med detta års ingång upphört.

På grund av vad advokatfiskalen sålunda anfört, anhölle han, att hovrätten måtte hos Kungl. Maj:t hemställa, att proposition till 1917 års riksdag avlämnades därom, att det å advokatfiskalsexpeditionen anställda biträdet måtte förklaras från och med år 1918 innehava biträdes befattning, för vilken avlöning utginge efter förutnämnda högre typ och att, därest bemälda befattning då fortfarande innehades av det nuvarande biträdet J. M. Håkansson, denne för beräkning av ålders-tillägg med den högre typen måtte få räkna sig till godo den tid, som han förut tjänstgjort.

I anledning av denna framställning har Göta hovrätt till Kungl. Maj:t ingivit en den 13 november 1916 dagtecknad skrivelse, däri det heter:

*Göta hovrätts
underdåniga
skrivelse den
13 november
1916.*

Genom den för hovrätten den 10 december 1909 utfärdade arbetsordning, med vilken den gällande av den 10 december 1915 i nu ifrågavarande del överensstämde, hade advokatfiskalens ämbetsåligganden i högst väsentlig grad ökats. Förutom det att han till största delen fått behålla de göromål, som förut ålegat honom, hade å advokatfiskalen överflyttats granskningen av stämpelbeläggningen av vissa handlingar vid underrätterna. ett arbete, som förut ålegat en av hovrätten till arbetets utförande förordnad person bland hovrättens tjänstemän, vilken för uppdragets fullgörande åtnjutit ledighet från övriga tjänsteåligganden. Samtidigt med denna förändring av advokatfiskalens göromål hade den å hans expedition dittills varande amanuensbefattningen indragits.

Såsom advokatfiskalen i sin framställning omförmält, upptoge berörda granskning och den därav föranledda skriftväxlingen med vederbörande en väsentlig del av hans arbetstid. Enligt vad advokatfiskalen framhållit och vad hovrätten ansåge sig kunna vitsorda, torde erfarenheten under de nu gångna åren hava visat, att, därest advokatfiskalens ifrågavarande åligganden skulle på tillfredsställande sätt kunna fullgöras och ej lida intrång av övriga advokatfiskalens tillkommande tjänsteåligganden, det vore nödigt, att han till sitt förfogande hade en person, som kunde lämna honom biträde vid fullgörande av sist omförmälda göromål. Särskilt ville hovrätten härvid erinra om den advokatfiskalen åliggande tillsyn av underdomstolarnes renovationsskyldighet och granskningen av de inkomna renovationerna. Vid utförandet av detta tjänsteåliggande, vilket före ikraftträdandet av 1909 års arbetsordning vilat å den på advokatfiskalsexpeditionen anställde juridiskt bildade amanuens. förekomme åtskilliga bestyr, som på samma gång de vore tidsödande väl lämpade sig att under advokatfiskalens uppsikt utföras av ett skrivbiträde, såsom till exempel

[11.] diarieföring av inkomna renovationer, granskning av deras fullständighet, uppsättande av de i anledning av förekommande anmärkningar erforderliga skrivelser med mera; men ehuru dessa göromål i viss grad vore av mekanisk beskaffenhet, förutsatte de dock hos den, som utförde desamma, en viss insikt i och vana vid arbetet å underdomares kansli och fordrade således av det därmed sysslände skrivbiträdet vida mera kompetens och kunskaper än av ett vanligt renskrivningsbiträde.

Att emellertid arbetet å advokatfiskalsexpedition efter ikraftträdandet av 1909 års arbetsordning kunnat hitintills på tillfredsställande sätt utföras, oaktat det å expeditionen anställda biträdet varit avlönat allenast enligt den så kallade normaltypen, hade berott på särskilda i advokatfiskalens framställning närmare uppgivna förhållanden. I denna redogjordes jämväl för huru dessa förhållanden numera förändrats på sådant sätt, att advokatfiskalens förevarande framställning därigenom nödvändiggjorts.

På grund av det anförda samt med åberopande av vad advokatfiskalen i sin framställning för övrigt yttrat har hovrätten i sin skrivelse hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes i proposition till 1917 års riksdag föreslå, att innehavaren av den å hovrättens advokatfiskalsexpedition inrättade skrivbiträdesbefattning måtte från 1918 års början avlönas enligt den högre lönetypen eller således med 900 kronor i lön och 550 kronor i tjänstgöringspenningar jämte två ålderstillägg, vardera å 200 kronor, och att, därest befattningen vid nämnda tidpunkt innehades av det nuvarande biträdet, J. M. Håkansson, denne för beräkning av rätt till de den högre lönetypen åtföljande ålderstilläggen måtte få räkna sig tillgodo den tid han förut varit skrivbiträde å advokatfiskalsexpeditionen.

*Departements-
chefen.*

Av vad advokatfiskalen och hovrätten sålunda anført synes mig uppenbart, att de göromål, som det efter 1909 års arbetsordnings trädande i kraft visat sig nödvändigt att ålägga det å advokatfiskalsexpeditionen i Göta hovrätt anställda skrivbiträdet, äro — och det i ganska eminent grad — av den kvalificerade art, som vid uppförandet från och med år 1913 i stat av biträden hos ämbetsverk och myndigheter fordrats för tillämpande av den för vissa dylika biträden avsedda högre avlönings-typen. Detta förhållande torde i väsentlig mån bero därpå, att, såsom hovrätten erinrat, den å advokatfiskalens expedition förut anställda amanuensen indragits från och med år 1910. Jag tvekar alltså ej att förorda den i ärendet gjorda framställningen om den ifrågavarande biträdesbefattningens överflyttande från den lägre till den högre löneklassen.

Vad därefter angår advokatfiskalens och hovrättens hemställda att, därest den föreslagna förändringen komme att träda i tillämpning med ingången av år 1918 samt befattningen då fortfarande innehades av den nuvarande innehavaren J. M. Håkansson, denne för beräkning av

rätt till de den högre typen åtföljande ålderstilläggen måtte få räkna sig till godo den tid han förut varit skrivbiträde å advokatfiskalsexpeditionen, så synas mig goda skäl tala för ett bifall härtill. Det är här ej fråga om en förändring av befattningens karaktär, ett hänförande till densamma av nya arbetsuppgifter, utan endast om att, med bibehållande av de med befattningen förenade åliggandena i stort sett sådana de nu äro, höja den med densamma förenade grundlönen. Håkansson har under alla de år, som för den ifrågasatta rätten till beräkning av ålderstillägg skulle komma i betraktande, eller åren 1910—1916 förrättat ett arbete av den kvalificerade art, som, enligt vad ovan utvecklats, skulle motivera befattningens uppflyttande i en i löneavseende högre klass. Därjämte har han, på sätt advokatfiskalen uppgivit, allt ifrån sin anställning varit av hovrätten, mot åtnjutande, förutom av den ordinarie biträdesavlöningen 1,050 kronor, av ett särskilt arvode å 1,000 kronor, förordnad att under advokatfiskalens uppsikt upprätta statistiska uppgifter över viss inkomst av stämpelpapper, vilket bestyr dock på grund av överflyttningen av bearbetningen av nämnda statistiska material på statistiska centralbyrån upphört med 1916 års ingång. Hans inkomster på grund av anställningen i hovrätten hava alltså under åren 1910—1914 utgjort 2,050 kronor, under år 1915, från och med vilket år han ägt rätt uppbära ett ålderstillägg till lönen, 2,250 kronor samt under år 1916 1,250 kronor, vilket sistnämnda belopp han äger uppbära jämväl under innevarande år. Även om nu ifrågavarande hemställan med avseende å rätt för Håkansson till ålderstilläggsberäkning bifölles, skulle Håkansson under åren 1918 och 1919 komma upp allenast till en avlöning å 1,650 kronor eller sålunda till en avlöning, som understeg med 400 kronor den han årligen uppburit under nyssnämnda femårsperiod och med ej mindre än 600 kronor hans avlöning under år 1915.

I sammanhang därmed, att nu ifrågavarande skrivbiträde i hovrättens stat uppföres såsom skrivbiträde i andra lönegraden, torde övriga i hovrätten anställda ordinarie skrivbiträden i staten upptagas såsom skrivbiträden i första lönegraden.

Innan jag går att i anledning av nu ifrågavarande förslag göra erforderlig hemställan, vill jag nämna några ord om det andra förslag, som, enligt vad förut nämnts, skulle föranleda höjning i anslaget till Göta hovrätt med därunder lydande justitiestat. Jämväl detta förslag avser en förändring i hovrättens stat, nämligen

[11.]

Höjning av anslaget till arvoden åt amanuenser, vikariatsersättningar m. m.

Höjning av det
i hovrättens
stat uppförda
anslaget till
arvoden åt
amanuenser
m. m.

Detta anslag är i nu gällande stat uppfört med 14,500 kronor.

Göta hovrätt har nu, på sätt redan förut antytts, till Kungl. Maj:t inkommit med en den 8 december 1916 dagtecknad skrivelse, i vilken hovrätten gör liknande framställningar som de, Svea hovrätt gjort i sin ovan omförmälda skrivelse den 24 november 1916 (se ovan sid. 19).

Göta hovrätt i
skrivelse den
8 december
1916.

Det yrkande i denna Göta hovrätts skrivelse, som jag här har att behandla, avser höjning av nu förevarande anslag i ändamål att hovrätten skall bliva satt i tillfälle att lämna extra ordinarie tjänstemän, som avlönas från detta anslag, större gratifikationer än de, vartill anslaget med sitt nuvarande belopp lämnar tillgång. Yrkandet går ut på en höjning av anslaget med 2,000 kronor till 16,500 kronor.

Departements-
chefen.

Enahanda skäl, som tala för det av mig förut i dag framställda förslaget om förhöjning av motsvarande anslag i Svea hovrätts stat, gälla även med avseende å Göta hovrätt. Jag tillåter mig därför att hänvisa till vad vid behandlingen av nyssnämnda förslag yttrats. Med avseende å det belopp, varmed Göta hovrätt begärt, att höjningen av nu förevarande anslag skall ske, torde intet vara att anmärka.

Under återopande av vad jag sålunda anfört dels i fråga om höjning av avlöningsförmånerna till ett av de å Göta hovrätts stat uppförda skrivbiträdena, dels ock beträffande höjning av det i hovrättens stat uppförda anslaget till arvoden åt amanuenser, vikariatsersättningar m. m., får jag till en början framlägga följande förslag till ändrad avlöningsstat för Göta hovrätt:

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Arvode	Summa	
1 president	8,500	3,500	—	12,000	
1 hovrättsråd	4,500	2,500	500	7,500	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor, efter 10 år med 600 kronor och efter 15 år med ytterligare 600 kronor.
3 dito	13,500	7,500	1,500	22,500	
1 dito	4,500	2,500	—	7,000	
15 dito	67,500	37,500	—	105,000	
1 sekreterare	4,000	2,000	—	6,000	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor, efter 10 år med ytterligare 500 kronor och efter 15 år med än ytterligare 500 kronor.
1 advokatfiskal	3,600	1,800	—	5,400	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
1 aktuarie	2,600	1,600	—	4,200	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor, efter 10 år med ytterligare 500 kronor och efter 15 år med än ytterligare 500 kronor.
1 arkivarie	2,600	1,600	—	4,200	
1 notarie	2,600	1,600	—	4,200	
3 notarier	7,800	4,800	—	12,600	
1 fiskal	2,500	1,500	—	4,000	
3 fiskaler	7,500	4,500	—	12,000	
1 skrivbiträde i andra lönegraden (å advokatfiskalsexpeditionen) ..	900	550	—	1,450	Efter 5 år kan lönen höjas med 200 kronor och efter 10 år med ytterligare 200 kronor.
1 skrivbiträde i första lönegraden ..	700	350	—	1,050	
5 skrivbiträden i första lönegraden ..	3,500	1,750	—	5,250	
1 förste vaktmästare	900	450	—	1,350	Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor.
1 vaktmästare	700	350	—	1,050	Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor och efter 10 år med ytterligare 100 kronor.
3 dito	2,100	1,050	—	3,150	
Till arvoden åt amanuenser, vikariatsersättningar, tillfällig renskrivning samt gratifikationer till extra ordinarie tjänstemän ..	—	—	—	16,500	
Summa	—	—	—	236,400	

Ann. 1. Såsom pensionsunderlag skall för hovrättsråd och fiskal gälla det belopp, vartill lönen uppgår efter avdrag av 600 kronor för hovrättsråd och 300 kronor för fiskal. För sekreterare är högsta pensionsunderlaget 5,000 kronor.

Ann. 2. Arvode utgår till hovrättsråd, som tjänstgör såsom ordförande å division, och åtnjutes under samma villkor som tjänstgöringspenningar.

Ann. 3. Därest vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad samt bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, å lönen avdragas det belopp, som av Kungl. Maj:tt bestämmes.

[11.] I anslutning härtill tillåter jag mig hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna det av mig framlagda förslaget till förändrad avlöningsstat för Göta hovrätt, att tillämpas från och med år 1918;

dels medgiva,

att nuvarande innehavaren av skrivbiträdesbefattningen å advokatfiskalsexpeditionen i Göta hovrätt J. M. Håkansson må, därest han vid 1918 års ingång fortfarande innehar samma befattning, för åtnjutande av de med tjänsten förenade ålderstillägg tillgodoräknas den tid, han därförut från 1910 års ingång varit anställd som skrivbiträde å advokatfiskalsexpeditionen,

samt att i övrigt må å ifrågavarande befattning även efter förändringen äga tillämpning de allmänna villkor och bestämmelser, som gälla för å vissa domstolars, ämbetsverks och myndigheters stater uppförda biträdesbefattningar;

dels ock, i händelse av godkännande av det framlagda statförslaget, höja det ordinarie anslaget till Göta hovrätt med därunder lydande justitiestat från dess nuvarande belopp..... kronor 518,513 med 2,400 kronor till ..... » 520,913.

11. Hovrätten över Skåne och Blekinge med därunder lydande justitiestat.

Hovrätten
över Skåne
och Blekinge
med därunder
lydande
justitiestat.

Av två anledningar kommer jag att föreslå höjning av det ordinarie anslaget till hovrätten över Skåne och Blekinge med därunder lydande justitiestat. En av dessa anledningar ligger i det förslag jag nu går att framlägga om

(Ordinarie
anslag.)

Höjning av anslaget till arvoden åt amanuenser, vikariatsersättningar m. m.

[12.]
Höjning av
det i hov-
rättens stat
uppförda
anslaget till

Även hovrätten över Skåne och Blekinge har, såsom jag redan förut haft tillfälle omnämna, inkommit med framställningar av liknande art som de, vilka de båda övriga hovrätterna, på sätt ovan nämnts, gjort, innefattande, förutom anhållan om dyrtidstillägg för ämbets- och tjänste-

män, jämnväl yrkande om höjning av det i dess stat upptagna anslaget till arvoden åt amanuenser, vikariatsersättningar m. m. Detta anslag, vars nuvarande belopp är 7,700 kronor, begäres av hovrätten höjt med 1,300 kronor till 9,000 kronor.

[12.]
arvoden åt
amanuenser
m. m.

Med avseende å de skäl, som motivera en höjning av förevarande anslag, torde jag få hänvisa till vad jag yttrat vid behandling av motsvarande spörsmål beträffande Svea hovrätt. De belopp, varmed höjning i vederbörande anslag, så vitt angår Svea och Göta hovrätter, föreslagits, hava utgjort beträffande Svea hovrätt 3,500 kronor och beträffande Göta hovrätt 2,000 kronor. I betraktande av de tre hovrätternas inbördes storlek synes det mig, som om den av hovrätten över Skåne och Blekinge äskade höjningen med 1,300 kronor är väl hög och som om en höjning av förevarande anslag med 1,000 kronor skulle vara bättre avvägd.

Departements-
chefen.

Med stöd av vad jag sålunda anfört får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels från och med år 1918 höja det i den för hovrätten över Skåne och Blekinge gällande staten uppförda anslaget till arvoden åt amanuenser, vikariatsersättningar, tillfällig renskrivning samt gratifikationer till extra ordinarie tjänstemän från dess nuvarande belopp..... kronor 7,700
med 1,000 kronor till..... » 8,700,
dels ock, vid bifall till detta förslag, öka det ordinarie anslaget till hovrätten över Skåne och Blekinge med därunder lydande justitiestat
med..... kronor 1,000.

Delning av Villands och Östra Göinge domsaga.

Jag övergår härefter till att framlägga det andra av de båda förutnämnda förslag, vilkas bifallande skulle föranleda höjning av det ordinarie anslaget till hovrätten över Skåne och Blekinge med därunder lydande justitiestat. Detta andra förslag gäller delning av Villands och Östra Göinge domsaga.

[13.]
Delning av
Villands och
Östra Göinge
domsaga.

Ifrågavarande domsaga är belägen i Kristianstads län och består av två tingslag, omfattande det ena Villands härad och det andra Östra Göinge härad. Villands härad ligger i länets östligaste del vid Hanö

[13.] bukt och gränsen till Blekinge. I väster gränsar detta härad till bland annat Kristianstads stads område. Östra Göinge härad är beläget nordväst om Villands härad och norr om Kristianstad.

Domsagan är med avseende å invånarantalet en av rikets största. Den hade vid 1916 års ingång 52,472 invånare, därav 24,461 belöpte på Villands härad och 28,011 på Östra Göinge härad.

På grund av stadgandet i 3 § i förordningen den 17 maj 1872 angående ändring i vissa fall av gällande bestämmelser om häradsting hållas årligen allenast fem allmänna tingssammanträden i vardera tingslaget.

Villands härads tingslag har sitt tingsställe vid Fjälkinge järnvägsstation, belägen omkring en mil öster om Kristianstad vid järnvägen från nämnda stad till Sölvesborg. Östra Göinge härads tingslag har sitt tingsställe vid Broby järnvägsstation, belägen cirka tre mil norr om Kristianstad vid järnvägen till Hästveda.

Frågan om delning av Villands och Östra Göinge domsaga är icke ny. Den väcktes redan år 1886 — då häradshövdingbefattningen i domsagan, liksom nu, var ledig — därigenom att domsagans representeranter i länets landsting till Kungl. Maj:t ingåvo en den 29 september 1886 dagtecknad framställning om dylik delning. Samma syfte hade en vid 1887 års förra riksdag av dåvarande representanten för Villands härad i riksdagens andra kammare väckt motion (nr 166). I anledning av denna motion hemställde statsutskottet, att, då frågan redan förut vore väckt och ännu vore beroende på Kungl. Maj:ts prövning, motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda. På grund av riksdagens sedermera inträffade upplösning kom motionen icke att undergå vidare behandling av riksdagen. Nyssnämnda framställning av domsagans landstingsmän blev, efter remiss, tillstyrkt av de båda häradernas invånare samt alla i ärendet hörda myndigheter: t. f. domhavanden i domsagan, Kungl. Maj:ts befallningshavande i Kristianstads län samt hovrätten över Skåne och Blekinge. Ärendet föredrogs inför Kungl. Maj:t den 22 april 1887 och fann Kungl. Maj:t därvid ej skäl bifalla den gjorda framställningen om domsagans delning.

Nu har frågan om domsagans delning åter upptagits, i det att riksdagens justitieombudsman närmast i anledning därav, att häradshövdingämbetet i domsagan, genom häradshövdingen C. F. Wahlboms frånfälle, ånyo blivit vakant, i en till Kungl. Maj:t den 27 april 1916 avlåten skrivelse hemställt, att Kungl. Maj:t måtte taga under övervägande, huruvida ifrågavarande domsaga kunde delas i två domsagor eller ock, därest så befunnnes icke böra ske, domsagans nuvarande

två tingslag kunde vardas förenade till ett tingslag med tingsställe i Kristianstad.

[13.]

I de yttranden, som inforrats i anledning av denna justitieombudsmannens framställning, hava samtliga i ärendet hörda, d. v. s. tingslagsborna, häradsrätterna, t. f. domhavanden, Kungl. Maj:ts befallningshavande och hovrätten, utan meningsskiljaktighet anslutit sig till tanken på domsagens delning i två domsagor, vardera omfattande ett av de nuvarande häradena.

Innan jag går att angiva de skäl, som bestämt jämväl mig för att förorda denna åtgärd, vill jag lämna en redogörelse för det huvudsakliga innehållet i förutnämnda båda framställningar i ämnet av domsagens landstingsmän år 1886 och nuvarande justitieombudsmannen samt i de i anledning av dessa framställningar avgivna yttrandena.

I domsagens landstingsmäns skrivelse den 29 september 1886 — liksom även i förutberörda motion vid 1887 års förra riksdag — anfördes som motiv för domsagens delning i främsta rummet domsagens storlek. Den ägde då enligt den officiella statistiken en folkmängd på 49,798 personer och var till invånarantalet den tredje i riket. Med stöd av den officiella statistiken framhölls, att de i domsagan förekommande mål och ärenden vore av sådan mångfald och omfattning, att för deras noggranna behandling och utredning redan för det dåvarande väl behövdes mera än *en* domares krafter, och förväntades därtill göromålen framdeles komma att i betydlig grad ökas. Därjämte åberopades, att tidsutdräkt i fråga om handläggning av mål och ärenden vore en oundgänglig följd av den rådande anordningen med två tingslag och att på den grund flera allmänna tingssammanträden än fem om året vore behöfliga. Slutligen framhölls, att för domsagens delning ej erfordrades byggande av tingshus, enär i vardera tingslaget funnes sådant.

*Domsagens
landstings-
mäns skri-
velse till
Kungl. Maj:t
den 29 sep-
tember 1886.*

Över ifrågavarande framställning hördes, som ovan nämnts, bland andra domsageborna och dåvarande t. f. domhavanden i domsagan. Från domsagebornas sida framhölls därvid såsom det viktigaste skälet för delning av domsagan önskvärdheten och behovet av flera sammanträden under tingen. Med instämmande häruti framhöll t. f. domhavanden i sitt yttrande, att berörda önskemål väl skulle kunna vinnas även genom tingslagens förening till ett tingslag och inrättande av gemensamt tingsställe för båda häradena, men då dessa hade rymliga, bekväma och solida tingshus, vilka emellertid ej vore lämpliga att använda för annat ändamål och därför svåra att försälja, och då inrättandet av

*Yttranden
över lands-
tingsmännens
skrivelse den
29 september
1886 av
a) domsage-
borna och t. f.
domhavanden
i domsagan.*

[13.] gemensamt tingsställe skulle i allmänhet förorsaka de tingsbesökande längre, kostsammare och besvärligare resor än med rådande anordning erfordrades, ansåg t. f. domhavanden det med visshet kunna antagas, att häradenas invånare ej skulle befinnas villiga att gå med på uppförande av ny, gemensam tingsstad. Inkomsterna för en blivande härads-hövding i vardera tingslaget syntes t. f. domhavanden bliva tillräckliga.

b) *Kungl. Maj:ts befallningshavande i Kristianstads län.*

Kungl. Maj:ts befallningshavande förklarade i utlåtande den 3 mars 1887, att befallningshavanden för sin del ansåge domarens ämbetsgöromål i vardera av domsagans båda härad och särskilt i Östra Göinge härad vara så omfattande, att en delning av domsagan vore önskvärd. Därest inkomsterna för domaren i vardera av de föreslagna nya domsagorna icke skulle bliva tillräckliga, ansåg denna myndighet, att för vinnande av den önskade större snabbheten i rättsskipningen annau utväg icke funnes än förening av tingslagen till ett sådant och inrättande av gemensam tingsstad.

c) *hovrätten över Skåne och Blekinge.*

Hovrätten över Skåne och Blekinge avgav utlåtande i förevarande fråga den 21 mars 1887, däri det heter:

Hovrätten funne det för åstadkommande av en snabbare rättsskipning och för beredande av oftare återkommande tillfällen till handläggning av de på häradsrätternas prövning beroende ansökningsärenden av olika slag vara av behovet påkallat, att en sådan anordning av tingen ävägabragtes inom ifrågavarande domsaga, att de allmänna tingsammanträdenas antal bleve det högsta lag medgäve eller tio om året. Den utväg, man eljest för åstadkommande av ett ökat antal sammanträden skulle kunna finna därutinnan, att båda häradena sammansloges till ett tingslag, torde av de skäl. t. f. domhavanden anfört, ej kunna försökas och torde ej heller vara lämplig därför, att göromålen i den vidsträckta och folkrika domsagan vore av sådan omfattning, att deras behöriga skötande lämpligare borde fördelas på två domare, i vilket fall en var av dem kunde antagas erhålla ett för en domares krafter väl avpassat verksamhetsfält.

De inkomster, som tillkomme häradshövdingen, utgjordes av lön 4,500 kronor, tjänstgöringspenningar 2,100 kronor samt sportler, vilka enligt t. f. domhavandens särskilt lämnade uppgift kunde beräknas i runt tal uppgå till 8,000 kronor, eller tillsammans 14,600 kronor. Om domsagan delades, och sålunda en häradshövdinglön tillkomme, kunde båda häradshövdingarnas samfällda inkomster beräknas till 19,100 kronor, vilket efter tudelning utgjorde för vardera 9,550 kronor. Om förvaltningskostnaden för vardera häradshövdingen antoges uppgå till 1,500 eller högst 2,000 kronor, skulle var och en av dem för sitt personliga arbete hava en inkomst av 7,550 till 8,050 kronor, vilket hovrätten ansåge utgöra en tillräcklig avlöning. På nu anförda grunder och med åberopande jämväl av övriga i ärendet framhållna skäl och omständigheter ansåge hovrätten sig böra tillstyrka domsagens delning, och föresloge hovrätten, för den händelse så komme att ske, sådan fördel-

ning av tjänstgöringspenningarna, att häradshövdingen i Villands härad, där sportel-
inkomsterna uppginge till ett något mindre belopp än i Östra Göinge härad, erhöle
1.100 kronor och häradshövdingen i sistnämnda härad 1,000 kronor.

[13.]

Två ledamöter i hovrätten voro emellertid av skiljaktig mening och ansågo, att den önskvärda snabbheten i rättsskipningen lätt och utan betungande av statsverket kunde tillgodoses genom häradenas förening till ett tingslag med tingsställe i Kristianstad, dit båda häradenas inbyggare hade god och bekväm samfärdsel medelst flera järnvägar. Dessa ledamöter ansågo de i domsagans förekommande mål och ärenden varken med avseende å mängd eller beskaffenhet nödvändigt påkalla domsagans delning. Vidare framhölls, att det torde böra tillses, att en fullt oberoende ekonomisk ställning bereddades domare å landet, men att det, även om gjorda beräkningar rörande domsagans inkomster och utgifter kunde vara riktiga, till följd av ändring i desamma lätteligen skulle kunna efter domsagans delning inträffa, att det för domaren oeftergivliga ekonomiska oberoendet äventyrades. I huvudsak på sålunda anförda grunder funno dessa ledamöter sig för det dåvarande sakna skäl att tillstyrka bifall till den föreliggande framställningen.

*Skiljaktig
mening inom
hovrätten.*

På sätt förut redan anförts från Kungl. Maj:t vid ärendets fördragning den 22 april 1887 ej skäl bifalla den gjorda framställningen om domsagans delning.

Under hösten 1915 avlät justitieombudsmannen en cirkulärskrivelse till häradshövdingarna i åtskilliga domsagor — däribland ock till häradshövdingen uti nu ifrågakvarande domsaga — angående ifrågasatt sammanslagning av tingslag. Dåvarande häradshövdingen i domsagan C. F. Wahlbom avgav den 19 oktober 1915 yttrande i ämnet, därvid han emellertid, enär i cirkulärskrivelsen ej berörts frågan om domsagans delning, yttrade sig allenast om den av justitieombudsmannen ifrågasatta sammanslagningen av domsagans två tingslag till ett sådant. En dylik sammanslagning ansåg Wahlbom både lämplig och önskvärd, särskilt därför att behovet av tätare tingssammanträden för behandling av lagfarts- och inteckningsärenden — till en del beroende på utvidgad egnahemsrörelse inom domsagan — gjort sig allt mera kännbart. Med hänsyn till den snabbare rättsskipning i fråga om såväl tvistemål som brottmål, som skulle bliva en följd av tingslagens sammanslagning, förordades förslaget härom jämväl på denna grund. Skulle förening av tingslagen ske, borde på anförda skäl den gemensamma tingsstaden förläggas till Kristianstad, dit domsagans invånare hade lika lätt, om ej lättare att

*Av justitie-
ombudsman-
nen införd-
rade yttran-
den av
a) häradshöv-
dingen i dom-
sagan C. F.
Wahlbom.*

- [13.] komma än till de nuvarande tingsställena. Emot den ifrågasatta sammanslagningen talade endast två skäl, nämligen dels att domarens arbete en eller annan gång kunde bli särdeles betungande dels ock att de tingshusbyggnadsskyldiga i domsagan komme att drabbas av ganska avsevärda utgifter för byggande av nytt tingshus. Beträffande det förra skälet ansåg emellertid Wahlbom något avseende ej böra eller kunna fästas därpå, och vidkommande det senare ansåg han fördelarna av tingslagens förening bli för häradsborna så stora, att de mer än väl komme att uppväga kostnaderna för en dylik nybyggnad, helst som rätt så betydande köpeskillingar torde kunna förväntas vid försäljning av de nuvarande tingshusbyggnaderna med tillhörande tomter.

b) t. f. domhavanden i domsagan.

Efter det häradshövdingen Wahlbom avlidit, inhämtade justitieombudsmannen yttrande i den av honom väckta frågan om tingslagssammanslagning från dåvarande t. f. domhavanden i domsagan Harry Åberg, därvid denne anmodades att yttra sig jämväl i frågan om domsagans delning. I sitt utlåtande, dagtecknat den 18 april 1916, framhöll Åberg, att en sammanslagning av tingslagen till ett sådant med tingsställe och domarkansli i Kristianstad skulle medföra ej blott en snabbare rättsskipning utan även en avsevärd lättnad och utjämning i domarens arbetsbörda, men att det likväl kunde ifrågasättas, om därigenom åstadkomna lättnader vore tillfyllest. T. f. domhavanden, vilken i sådan egenskap tjänstgjort i domsagan i nära 7 månader, vore böjd för att tro, att domarens arbetsbörda vore så stor, att vardera tingslaget hellre borde förändras till en särskild domsaga. På sätt häradshövdingen Wahlbom framhållit, mötte det i den odelade domsagan de största svårigheter för en person att i följd efter varandra hålla två allmänna tingssammanträden, däri dock ej inbegripet det första under varje ting, då utslag ej meddelades. Därest delning av domsagan komme till stånd, ansåg t. f. domhavanden tingsstället i Östra Göinge härads fortfarande böra vara förlagt i Broby, varemot Villands härads tingsställe på anförda skäl borde flyttas från Fjälkinge till Kristianstad.

Justitieombudsmannens skrivelse den 27 april 1916.

I sin förutnämnda skrivelse till Kungl. Maj:t den 27 april 1916 anför justitieombudsmannen, efter det han i korthet redogjort för föreliggande frågas förhistoria:

Av vad förut anförts framginge, att redan för 30 år sedan såväl ortsinvanarna som alla hörda myndigheter varit ense om, att för åstadkommande av större snabbhet i rättsskipningen ändring i gällande tingsordning borde ske; blott i fråga om sättet för ändringens genomförande, rörande vilken utväg som borde

allitas för ändamålets vinnande, gjorde olika meningar sig gällande, något som alljämt vore förhållandet. De två alternativen vore: domsagens delning i två domsagor eller ock dess bibehållande såsom en domsaga under förutsättning av de två tingslagens förening till ett tingslag med tingsställe i Kristianstad. I bådaddera fallen vunnes ju i lika mån de förmåner i avseende å ökat antal rättegångstillfällen m. m., som 1872 års förordning medgäve beträffande domsagor, bestående av blott ett tingslag.

Avgörande för frågans bedömande bleve uppenbarligen i första hand, huruvida domarens arbetsbörda kunde anses vara så stor, att den nödvändiggjorde eller åtminstone fullt motiverade domsagens delning. Därjämte måste det i viss mån inverka, huruvida inkomsterna av domsagan kunde antagas bliva tillräckliga för en domare i vardera tingslaget. Slutligen spelade den ekonomiska frågan för de tingshusbyggnadsskyldiga invånarna i domsagan en rätt så viktig roll, d. v. s. frågan om möjligheten att fortfarande använda redan befinliga tingshus eller nödvändigheten av ny tingshusbyggnads uppförande.

Beträffande storleken av den å domhavanden i domsagan vilande arbetsbördan hänvisar justitieombudsmannen i sin förevarande skrift till hovrättens utlåtande år 1887 samt yttrar vidare:

Av en av justitieombudsmannen verkställd undersökning framginge, att utav de 14 årliga tingssammanträdena i domsagan, däri alltså inberäknat de 4 slutsammanträdena, framlidne häradshövdingen Wahlbom i regel icke medhunnit att själv hålla mera än hälften eller något därunder. Under tidsperioden 1888—1915, omfattande således 28 år, hade Wahlbom hållit av de 14 sammanträdena

endast ett enda år själv 8,	
under 12 år	7,
» 6 »	6,
» 3 »	5,
» 2 »	4,
» 1 »	3.
» 3 »	2.

Denna statistik syntes justitieombudsmannen på ett tämligen övertygande sätt visa, att arbetsbördan för domaren verkligen vore så stor, att den borde delas på två ordinarie domare. Det vore nämligen att märka, att Wahlbom varit en synnerligen plikttrogen och oerhört arbetsam man, som ägnat så gott som all sin arbetstid åt ämbetsgöromålens fullgörande och, beträffande tiden före år 1915, ej heller av ohälsa tvungits till tjänstledighet. Då Wahlbom — justitieombudsmannen veterligen endast med ett enda undantag — ej heller av allmänna uppdrag hindrats att ägna sig åt arbetet i domsagan, måste man antaga, att han på grund av göromålens mängd ej medhunnit att hålla flera tingssammanträden än ovan angivits. Då sålunda finge anses visat, att för domargöromålens fullgörande fordrades två tjänstförrättande domhavande, syntes i och för sig lämpligare och riktigare, att dessa båda gjordes till ordinarie domare, om icke eljest vägande skäl talade däremot.

Av statistiken framginge, att sedan 1880-talet antalet årligen i domsagan handlagda brottmål och ansökningsärenden i ej ringa grad ökats, varemot antalet årligen avdömda tvistemål i stort sett icke i någotdera tingslaget hade tillvuxit.

[13.]

År 1886 hade ifrågavarande domsaga varit den tredje i riket i anseende till folkmängden. Av de två, som då hade större folkmängd, Östra Värends och Västra Värends domsagor, hade den senare sedermera delats i två, benämnda resp. Västra och Mellersta Värends domsagor. Villands och Östra Göinge domsaga vore den sjätte i riket till invånarantalet. En justitieombudsmannens skrivelse bilagd statistisk redogörelse för antalet under åren 1908—1913 och år 1915 — statistik för år 1914 hade ej ställt justitieombudsmannen till buds — handlagda mål och ärenden i domsagor med folkmängd över 50,000 personer utvisade, att ifrågavarande domsaga beträffande antalet årligen avdömda tvistemål vore en bland de mest arbetstyngda; åren 1909 och 1913 stode den nämligen — om man frågsåge den sedermera delade Södra Roslags domsaga — i detta anseende främst av alla i riket. Åren 1908, 1912 och 1915 vore den nr 2 och åren 1910 och 1911 nr 3 i riket. Vidkommande antalet årligen förekommande ansökningsärenden vore domsagan under nämnda år den tredje å sjätte i riket. Vad åter anginge antalet förekommande brottmål komme densamma längre ned i ordningen, ett förhållande som emellertid syntes vara av mindre vikt för frågans bedömande, då det i åtskilliga domsagor, särskilt sådana inom vilka funnes talrika municipal- och industrisamhällen, förekommande stora antalet brottmål ofta berodde på mängden av erkända ordningsföreseelser o. d. smärre brottmål, vilka ej för domhavanden föranledde något nämnvärt arbete eller tidsspillan. Vid uppskattande av arbetsbördan för en domare torde antalet handlagda tvistemål vara den viktigaste faktorn att taga hänsyn till; uppsättandet av domboken och författandet av utslag i dessa mål vore, framför allt ur kvalitativ synpunkt, utan tvivel att räkna till domarens mest maktpåliggande göromål och även i motsvarande mån tidskrävande.

I detta sammanhang återopades vidare det av särskilda sakkunniga inom justitiedepartementet år 1912 avgivna betänkandet angående åtgärder till förbättrande av de hos häradshövdingarna anställda rättsbildade biträdenas avlöningsförhållanden. Enligt nämnda sakkunniga vore ifrågavarande domsaga i anseende till domarens arbetsbörda den tredje i ordningen av alla i riket, sedan den sedermera delade Södra Roslags domsaga ävensom Södertörns efter Brännkyrka sockens frånskiljande minskade domsaga frånräknats. Enligt denna gruppering komme endast Gästriklands samt Askims m. fl. härads domsagor före nu ifrågavarande domsaga. Vad anginge sistnämnda två domsagor, syntes det justitieombudsmannen vid inträffande vakans eller där så eljest ske kunde i varje särskilt fall böra tagas i övervägande och noggrant prövas, huruvida en delning av resp. domsaga ej vore av förhållandena påkallad.

Angående frågan, huru arbetet, i händelse av domsagans delning, skulle ställa sig i de båda nybildade domsagorna, yttrar justitieombudsmannen:

Aven om Villands och Östra Göinge domsaga delades i två domsagor, omfattande den ena Villands och den andra Östra Göinge härad, skulle icke med fog kunna invändas, att de föreslagna domsagorna skulle bliva för oansenliga till storleken, d. v. s. i anseende till folkmängden. Jämväl beträffande domargöromålens mängd, sådan statistiken angäve denna, torde man i likhet med hovrätten och länsstyrelsen i deras utlåtanden av år 1887 finna, att en domare i vardera av de två ifrågavarande tingslagen kunde antagas erhålla ett väl avpassat verksamhetsfält.

Justitieombudsmannen övergår därefter i sin skrivelse till frågan, huruvida den nuvarande domsagens inkomster kunna anses tillräckliga att, efter tillskott av en ny häradshövdinglön, lämna tvenne domare skäligen avlöning. Härom heter det i skrivelsen: [13.]

Denna frågas besvarande berodde i väsentlig mån på, till vilket belopp sportelinkomsterna från domsagan kunde i medeltal beräknas. År 1887 hade hovrätten beräknat desamma med stöd av uppgift utav dåvarande t. f. domhavanden i domsagan, till i runt tal 8,000 kronor. Justitieombudsmannen förmodade, att sportlerna under de gångna snart 30 åren icke minskats utan snarare ökats. Ovannämnda 1912 års sakkunniga hade beräknat bruttot av dessa inkomster till ungefär 11,600 kronor, vilket alltså innebure en ökning av cirka 3,600 kronor. Domsagens inkomster i deras helhet hade av hovrätten år 1887 beräknats till 14,600 kronor, därav behållen inkomst 12,600 à 13,100 kronor.¹⁾ De sakkunniga hade upptagit bruttoinkomsten till cirka 18,200 kronor och den behållna inkomsten till cirka 14,300 kronor.²⁾ I saknad av senare uppgifter uti ifrågavarande hänseende ville justitieombudsmannen emellertid icke närmare ingå på saken i denna del. Vål hade han öppen blick för vådan -- särskilt i vår tid med dess ständigt stegrade levnadsomkostnader -- av att tillskapa alltså små domsagor med otillräcklig inkomst för vederbörande domare, enär nämligen en fullt oberoende ekonomisk ställning för domarkåren alldeles givet vore ett synnerligen viktigt och till och med oefftergivligt önskemål, men av allt att döma syntes honom i här föreliggande fall knappast böra möta betänkligheter i berörda hänseende. Det framhölles ofta, att stora och givande domsagor helst ej borde delas i mindre, enär därigenom omöjliggjordes att, såsom givetvis alltid vore önskvärdt, förvärva särskilt skickliga och meriterade jurister till respektive häradshövdingbefattningar, och skulle det, enligt justitieombudsmannen meddelad uppgift, i någon mån hava varit med tanke fäst härpå, som frågan om domsagens delning förra gången fått förfalla. Uppenbart vore ock, att denna synpunkt i och för sig hade mycket stort berättigande, men att av denna anledning alltid ställa sig avvisande mot eljest befogade delningar av domsagor, syntes å andra sidan vara att gå för långt och således ej vara riktigt. Åtminstone ett avskräckande exempel kunde nämnas; då den numera delade Södra Roslags domsaga sista gången varit vakant, torde då väckt fråga om delning av densamma hava för det dåvarande förfallit just av nu angivna skäl. Vilka missförhållanden till följd av den abnormt stora arbetsbördan för domaren sedermera uppkommit i fråga om denna domsaga, torde vara väl bekant. Lämpligheten av att bibehålla domsagor, där de å domaren vilande göromålen vore av sådan omfattning, att de ej kunde handhavas under en enda persons överinseende och ansvar, syntes starkt kunna ifrågasättas. Såsom av det anförda framginge, föreläge här ett sådant fall. Skulle det befinnas, att inkomsterna från domsagan, därest densamma bleve delad i två domsagor, komme att bliva väl knappa för två domare, stode alltid den utvägen öppen att höja beloppet av de nu anslagna tjänstgöringspenningarna. Vid delning av dom-

¹⁾ Därvid är dock att märka, att hovrätten beräknat omkostnaderna under förutsättning att domsagan bleve delad i två domsagor.

²⁾ Därvid hade de sakkunniga bland omkostnaderna icke medräknat kostnaden för rättsbildade biträden. Denna kostnad beräknade de sakkunniga till 2,000 kronor.

[13.]

sagor plägade väl i regel så tillgå, att tjänstgöringspenningarna, utan förhöjning i anslaget, fördelades mellan de nya domsagorna. Motsatt princip hade emellertid ock tillämpats och nytt anslag för ändamålet lämnats till en av de nybildade domsagorna. Så hade skett vid delningen av förutvarande Södra Ångermanlands domsaga och vid utbrytandet av Gällivare domsaga. Skulle i här föreliggande fall hinder för en delning aases möta i nyss angivna avseende, syntes justitieombudsmannen förslaget ej böra stranda därpå, utan antydda utväg böra anlitas.

Vidkommande tingshus- och kommunikationsförhållandena inom domsagan samt deras betydelse för bedömandet av den föreliggande frågan yttrar justitieombudsmannen i sin skrivelse:

I nya lagberedningens betänkande av år 1884 angående rättegångsväsendets ombildning anfördes, att tingshusen i Fjälkinge och Broby vore i utmärkt gott skick och för ändamålet mycket lämpliga. Enligt till justitieombudsmannen lämnad uppgift vore båda tingshusbyggnaderna stenhus och ungefär 40 år gamla, möjligen något mera, det i Fjälkinge belägna dock något äldre än det i Broby. År 1907 hade emellertid tingshuset i Fjälkinge renoverats och försetts med så gott som fullständigt ny inredning och möblering. Detsamma hade för ungefär 10 år tillbaka skett i fråga om Broby tingshus, därvid bostad för tingsvaktmästare tillbyggs och inretts. För dessa reparationer, tillbyggnader och inredningar hade de tingshusbyggnadsskyldiga fått vidkännas ganska stora utgifter. Också vitsordades nu enstämmigt, att tingshusen vore i synnerligen gott stånd och fullt tillfredsställande för sitt ändamål. Detta syntes ytterligare vara ett skäl, som talade för domsagens delning, då nämligen i så fall tingshusfrågan redan vore löst och ej syntes påkalla vidare utgifter för häradenas invånare — möjligen med undantag för nödiga kostnader för beredande av full brandfrihet åt arkiven i tingshusen.

Skulle emellertid huvudfrågan lösas på det sätt, att domsagan bibehölles såsom en och de två tingslagen sammansloges till ett, kunde uppenbarligen ej ifrågakomma annat, än att det gemensamma tingsstället för de båda häradena förlades till Kristianstad, varest således ett nytt tingshus i så fall finge uppföras.

Justitieombudsmannen hade i saken överlagt med sex ledamöter av riksdagen, som vore bosatta inom domsagan. Dessa hade enstämmigt, med vitsordande av behovet utav snabbare och lättare tillgänglig rättsskipning i domsagan, uttalat sig för dennas delning och bestämt avstyrkt sammanslagning av tingslagen, detta på grund av den stora kostnad det senare alternativet skulle medföra för de tingshusbyggnadsskyldiga genom uppförandet av ett nytt tingshus i Kristianstad. Berörda kostnad hade av nämnda riksdagsledamöter ansetts onödig, då det redan funnos lämpliga och goda tingslokaler. Denna invändning skulle emellertid delvis förlora sitt berättigande, därest utsikter förefunnes för en fördelaktig försäljning av de nuvarande tingshusen. Detta hade häradshövdingen Wahlbom, såsom av hans yttrande framginge, ansett kunna förväntas. Så torde emellertid knappast vara förhållandet. Både i Fjälkinge och i Broby hade ortens sparbank, tidigare förhyrt lokal i tingshuset, och det hade med anledning härav kunnat tänkas att vederbörande sparbank velat övertaga resp. tingshus. Nu hade emellertid båda sparbankerna under senare år låtit uppföra egna fastigheter, vadan den antydda möjligheten i fråga om tingshusens framtida användning icke vidare föreläge. I Broby uppgäves taxeringsvärdet å fastigheter hava nedgått, efter det därvarande gästgivargård indragits, och än ytter-

ligare skulle förmodligen, uppgäves det, berörda taxeringsvärde sjunka. därest häradets tingsstad förflyttades därifrån. Skedde detta, skulle samhället, som hade endast något över 500 invånare, sannolikt gå tillbaka och möjlighet knappast föreligga för försäljning av därvarande tingshus. Beträffande tingshuset i Fjälkinge hade justitieombudsmannen ej kunnat utröna, i vad mån möjlighet kunde föreligga att finna annan användning för detsamma, men det uppgäves vara små utsikter därtill.

Beträffande kommunikationsförhållandena syntes det onckligen tvivelaktigt, huruvida från denna synpunkt de nuvarande tingsställena vore att föredraga framför Kristianstad. Ovedersägligt vore i varje fall, att järnvägsförbindelserna från de flesta orter i bägge tingslagen till Kristianstad vore synnerligen goda. Från Örkeneds socken, som vore belägen längst i nordost i Östra Göinge härad, angränsande Småland i norr och Blekinge i öster, vore kommunikationerna på grund av socknens avskilda läge dåliga såväl till Broby som till Kristianstad, men i övrigt finnes direkta järnvägsförbindelser med Kristianstad från nära nog alla delar av domsagan. Beträffande Broby kunde dock å andra sidan kommunikationerna dit ej heller sägas vara dåliga. Det hade uppgivits, att från Loshults och Osby socknar järnvägsförbindelsen över Hässleholm till Kristianstad skulle vara bättre än till Broby på grund av de mindre trafikmöjligheterna å järnvägen Hästveda-Karpalund. Därom kände justitieombudsmannen sig dock ej fullt övertygad.

Vad åter anginge jämförelse ur kommunikationssynpunkt mellan Fjälkinge och Kristianstad syntes det uppenbart, att företräde därvid måste givas åt Kristianstad. För alla de tingsbesökande, som betjänade sig av järnvägarna från Glimåkra och Åhus, måste Kristianstad ändock passeras och tågombyte till Fjälkinge där ske. För dem återigen, som vid tingsresor begagnade sig av järnvägen från Sölvesborg, vid vilken järnväg Fjälkinge vore beläget, vore det av ringa betydelse, om de fortsatte resan till Kristianstad, som vore beläget endast på en mils avstånd därifrån. Även om frågan nu skulle lösas på det sätt, att Fjälkinge för närvarande skulle bibehållas såsom tingsställe, syntes detta i en framtid givetvis böra flyttas till Kristianstad.

I allmänhet torde det vara lämpligare, att tingsställena vore förlagda till städer eller större platser, som domsagens invånare hade anledning att besöka jämväl för andra angelägenheters ombesörjande än för tingsbesök. Sett ur denna synpunkt vore Kristianstad givetvis att föredraga framför de nuvarande tingsställena. Beträffande Broby torde visserligen möjligheter finnas för tingsbesökande att i fall av behov erhålla mat och logi, men endast i viss begränsad utsträckning.

Att de tingsbesökande genom tingsplatsens förläggande till Kristianstad skulle få längre och kostsammare tingsresor än vid nu rådande anordning, syntes endast till en del vara riktigt och för övrigt i detta fall, där det gällde jämförelsevis mycket små avstånd, icke böra tillmätas någon större betydelse. Beträffande den relativt stora kostnad, som häradenas invånare för ett 10-tal år tillbaka fått vidkännas för de nuvarande tingshusens möblering och inredning kunde framhållas, att möblerna och övrig lös inredning kunde överflyttats till och komma till användning i ett nytt tingshus i Kristianstad. Dessa utgifter skulle således i allt fall icke för framtiden vara gjorda förgäves därför att ett dylikt tingshus komme till stånd.

Slutligen ville justitieombudsmannen framhålla, att en förening av tingslagen med förläggande av tingsställe, arkiv och domarkansli till en och samma plats

- [13.] måste, särskilt med hänsyn till de ofta återkommande tingsresornas upphörande, i hög grad verka tidsbesparande för domaren och underlätta arbetet för domaren och hans biträden.

Efter denna utredning av de huvudsakliga fakta, som enligt justitieombudsmannens mening inverkade på frågans lösning, sammanfattade denue sin ståndpunkt så, att goda skäl syntes kunna i viss mån anföras för vart och ett av de ifrågakända alternativen: domsagans delande i två domsagor eller de båda tingslagens sammanslagning till ett. I vilken riktning frågan skulle lösas, borde, enligt justitieombudsmannen, bliva beroende på den ytterligare utredning, som efter remitterande av ärendet kunde komma till stånd. Å ena sidan föreläge önskemålet att — därest arbetsbördan i domsagan över huvud ansåges medgiva dennas bibehållande i odelat skick — kunna förvärva en så väl kvalificerad domare som möjligt och att åt honom bereda en god ekonomisk ställning, å andra sidan tingslagsinvånarnas intresse att ej onödigtvis betungas med dryga kostnader för ny tingshusbyggnad. Med hänsyn här till och under åberopande av riksdagens underdåniga skrivelse den 19 maj 1915 angående ändrade bestämmelser rörande rättsskipningen å landet, med vilken skrivelses syftemål justitieombudsmannens framställning torde stå i full överensstämmelse, hemställde justitieombudsmannen, på sätt förut nämnts, att Kungl. Maj:t måtte taga under överbägande, huruvida Villands och Östra Göinge domsaga kunde delas i två domsagor eller ock, därest så befundes icke böra ske, domsagans nuvarande två tingslag kunda vardas förenade till ett tingslag med tingsställe i Kristianstad.

Tingslagsborna och häradsrätten i Villands härads tingslag i yttrande den 5 juni 1916.

Över justitieombudsmannens framställning hava, på sätt förut omnämnts, blivit hörda vederbörande tingslagsbor och häradsrätter, t. f. domhavanden i domsagan, Kungl. Maj:ts befallningshavande i Kristianstads län samt hovrätten över Skåne och Blekinge.

Tingslagsborna och häradsrätten i Villands härads tingslag förenade sig vid sammanträde den 5 juni 1916 om ett uttalande, däri enhälligt tillstyrktes den föreslagna delningen av domsagan samt som önskemål uttalades, att tingsstället för Villands härad fortfarande måtte vardas förlagt till Fjälkinge. De synpunkter, som vid sammanträdet framfördes av de närvarande sockenombuden, voro i huvudsak följande:

Tingslagsborna hade ofta känt olägenheten med de få årliga tingssammanträdena och den därav förorsakade långa väntetiden på lösen av protokoll. Bland tingslagsborna hade därför önskvärdheten av tätare tingssammanträden gjort sig starkt gällande. Då vardera av domsagans två tingslag vore tillräckligt stort för

att medgiva en delning i två domsagor, vore denna utväg för åstadkommandet av snabbare rättsskipning, då den nu erbjöde sig, att föredraga framför en sammanslagning av de båda tingslagen till ett. Uppförandet av ett nytt tingshus i Kristianstad skulle ställa sig alltför dyrbart, särskilt av det skäl, att det nuvarande tingshuset ej kunde användas för annat ändamål. Kommunen hade ej behov av detsamma och någon privatman kunde ej gärna tänkas vilja inköpa detsamma. På grund härav vore det nuvarande tingshusets bibehållande, därest delning av domsagan komme till stånd, det för häradet lämpligaste. Det nuvarande tingshuset vore tillräckligt rymligt och i gott skick.

Även med hänsyn till läget vore den nuvarande tingsplatsen avgjort att föredraga, enär Fjälkinge bildade den ungefärliga mittpunkten i häradet, varifrån vägar utginge till så gott som alla häradets socknar, medan Kristianstad låge vid häradets yttersta gräns.

Med avseende å kostnaderua för tingshusets underhåll och vad under senare år nedlagts å detsamma lämnades vid sammanträdet följande upplysningar:

De årliga löpande utgifterna för tingshuset, däri inberäknade smärre reparationer och underhållskostnader, uppginge nu till 950 kronor, och då såväl tingshuset som häradstjänarens bostad med inventarier vore i gott skick, komme dessa stående utgifter under en lång tid framåt ej att höjas i nämnvärd mån. Den årliga avgiften för häradshorna utgjorde för närvarande 2 öre per 100 kronors inkomst. År 1897 hade byggts ett brandfritt valv ävensom särskild bostad åt häradstjänaren, varjämte planen framför tingshuset anlagts och planterats och delvis nya inhägnader av kilad sten anlagts för ett belopp av tillhoppa 3,900 kronor. År 1903 hade assurans för all framtid av tingshus och vaktmästarbostad betalats med ett belopp av 692 kronor. År 1907 hade verkstälts en ombyggnad av vissa delar av tingshusets inre och anskaffats en del inventarier för tillhoppa 8,537 kronor. År 1911 hade inlett elektrisk belysning och telefon för en kostnad av 350 kronor. Tingshuset haftade ej för någon skuld. Brandförsäkringsvärdet utgjorde: för byggnaderna 18,470 kronor och för inventarierna 2,500 kronor.

Tingslagsborna och häradsrätten i Östra Göinge härads tingslag yrkade vid sammanträde den 27 juni 1916 samstämmigt, att domsagan måtte delas i två domsagor på det sätt, att Östra Göinge härads tingslag komme att utgöra egen domsaga med tingsställe i Broby. Skälen härför utvecklades närmare i en av samtliga vid sammanträdet närvarande sockenombud undertecknad skrift. Efter det i denna framhållits, att domsagan vore med avseende å både folkmängden och arbetsbördan en av de största i riket, samt påvisats några av de olägenheter, som vore förenade med den nuvarande långsamma rättsskipningen i domsagan, heter det i skrivelsen:

Både Villands och Östra Göinge härad hade fullt tidsenliga tingslokaler, och det vore endast några år sedan Östra Göinge härad utgivit cirka 12,000 kronor för nybyggnad och inredande av arkiv m. m. vid sitt tingsställe. Att de tingshusbygg-

Tingslagsborna och häradsrätten i Östra Göinge härads tingslag i yttrande den 27 juni 1916.

[13.]

nadsskyldiga ej godvilligt ginge med på att helt slopa de nuvarande lokalerna och bekosta en ny byggnad i Kristianstad, vore helt naturligt, så mycket mera, som de nuvarande byggnaderna ej vore lämpliga för andra ändamål och därför vid en eventuell försäljning ej kunde betinga några högre värden. Även om man bortsåge från kostnaden för ett nytt tingshus, skulle en dylik anordning, med tingsstället långt utom häradets gräns, vålla invånarna i Östra Göinge härad stora olägenheter. Det kunde väl vara sant, att tågförbindelserna vore fördelaktiga till Kristianstad för en del av häradets invånare, och för dem, som hade råd och lägenhet att resa med tåget, spelade ej de långa avstånden någon roll. Annorlunda ställde det sig för de mindre bemedlade, som ej vore i tillfälle att resa med tåget och ännu mindre bekosta ett dyrt nattlogi å stadens hotell, för den händelse de nödsakades stanna efter tågtiderna på eftermiddagen. Från häradets nordligaste gräns till Kristianstad vore omkring sex mil. Häradets nuvarande tingsställe vore däremot centralt beläget inom orten med tågförbindelser till häradsgränsen både norr- och söderut.

Ingenstädes i landet hade egnahemsrörelsen tillnärmelsevis så utvecklats som i Göingebygden och vid häradets till nära ett trettiotal uppgående järnvägsstationer hade lömtinköp för bostadslägenheter allt mer och mer kommit till stånd. Detta hade föranlett, att ägostyckning i stor utsträckning förekommit, och antagligt vore, att så komme att ske i fortsättningen. Därigenom komme domarens göromål med lagfarts- och inteckningsärenden att ökas men också hans inkomster att höjas.

T. f. domhavanden i domsagan Herman Wickström avgav den 28 maj 1916 utlåtande i ärendet. Han yttrar däri:

T. f. dom-
havanden i
domsagan i
utlåtande den
28 maj 1916.

Genom den i ärendet förebragta utredningen och t. f. domhavandens egen erfarenhet av arbetet och övriga förhållanden i domsagan hade han erhållit den uppfattningen, att domsagan åtminstone icke borde bibehållas sådan den nu vore. Beträffande de två alternativen, delning av domsagan i två domsagor eller sammanslagning av dess båda tingslag till ett tingslag, vore hans åsikt den, att domarens arbetsbörda vore så stor, att en delning av domsagan vore att föredraga. Även av det skäl, att all expediering av bevis och annat, som domaren utfärdade, särskilt av gravationsbevis, kunde ske snabbare, om domsagan delades, än om tingslagen sammansloges till ett tingslag, måste en delning av domsagan vara förmånligast för den rättssökande allmänheten. För övrigt åberopade t. f. domhavanden till stöd för sin åsikt, att domsagan lämpligast borde delas i två domsagor, de av justitieombudsmannen för en delning anförda skälen.

Beträffande tingsställena ansåge t. f. domhavanden det naturliga tingsstället för Östra Göinge härad vara Broby. För Villands härad vore nog det bästa tingsstället Kristianstad, men då tingshuset i Fjälkinge vore i rätt gott skick, vore det kanske lämpligast att åtminstone tills vidare bibehålla tingsstället i Fjälkinge, möjligen med föreskrift, att, då någon större reparation skulle göras å tingshuset, anmälan därom dessförinnan skulle ske till Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet i och för omprövning av frågan om tingsställets plats.

De inkomster, som domsagan, om den delades, komme att lämna innehavarna av de två nya häradshövdingbefattningarna, torde säkerligen komma att överstiga inkomsterna i åtskilliga domsagor i riket.

I det utlåtande, som Kungl. Maj:ts befallningshavande i Kristianstads län den 5 juli 1916 avgivit över justitieombudsmannens framställning, anför befallningshavanden:

Redan med hänsyn därtill att arbetsbördan för domaren i ifrågavarande domsaga vore så stor, att, på sätt justitieombudsmannen visat, för domargörömålens fullgörande faktiskt fordrades två tjänstförrättande domhavande, funne Kungl. Maj:ts befallningshavande otvivelaktigt, att domsagan borde delas, så att båda dessa domhavande bleve ordinarie domare. Då härtill komme, att såväl häradsrätterna som invånarna i båda häradena enhälligt uttalat sig för domsagens delning, förklarade befallningshavanden, att densamma, med instämmande jämväl i vad justitieombudsmannen anfört som skäl för en sådan delning, tillstyrkte, att ifrågavarande båda härad måtte förklaras skola var för sig utgöra en domsaga med tingsställe för Villands härad i Fjälkinge och för Östra Göttinge härad i Broby.

Hovrätten över Skåne och Blekinge utvecklar i sitt i anledning av justitieombudsmannens framställning den 14 juli 1916 avgivna utlåtande till en början sin ståndpunkt till de av justitieombudsmannen väckta båda alternativen, domsagens delning eller dess tingslags sammanslagning till ett. Hovrätten yttrar i denna del:

I likhet med vad hovrätten yttrat i sitt till Kungl. Maj:t den 21 mars 1887 avgivna underdåniga utlåtande över en då hos Kungl. Maj:t från enskilt håll gjord hemställan om delning av ifrågavarande domsaga, funne hovrätten även nu, att det för invånarna i domsagan vore av behovet synnerligen påkallat att få komma i åtnjutande av de fördelar, som följde med en ökning av de allmänna tingssammanträdenas antal till det högsta lag medgåve. Det av justitieombudsmannen ifrågasatta senare alternativet för åstadkommande av en dylik förändring av tingsordningen, eller att sammanslå domsagens båda tingslag, syntes hovrätten emellertid i detta fall icke böra ifrågakomma. Enligt vad de officiella statistiska uppgifterna angående inom domsagan avgjorda mål och ärenden gäve vid handen och den känedom hovrätten i övrigt ägde rörande det domaren åliggande arbetet inom domsagan, vore detsamma otvivelaktigt av en sådan omfattning, att det icke kunde behörigen skötas av en enda person. På grund härav vore hovrätten av den uppfattningen, att det ej längre borde uppskjutas med utförande av den redan år 1887 ifrågasatta delningen av domsagan. En sådan delning syntes även vid jämförelse med antalet av de inom de medelstora och mindre domsagorna inom riket förekommande mål och ärenden vara befogad. Med detta sätt för lösning av frågan om ökning av tingssammanträdenas antal undginge man även att betunga de tingshusbyggnadsskyldiga med byggande av ett nytt tingshus i Kristianstad, vilket skulle bliva en nödvändig följd av en sammanslagning av tingslagen.

Efter det hovrätten sålunda uttalat sig för en delning av domsagan i två domsagor, går hovrätten i sin skrivelse in på frågan om löneförmånerna för innehavarna av de båda nya häradshövdingämbetena och anför därvid:

[13.]

Kungl. Maj:ts
befallnings-
havande i
Kristianstads
läni utlåtande
den 5 juli
1916.

Hovrätten
över Skåne och
Blekinge i ut-
låtande den
14 juli 1916.

[13.]

I ärendet hade justitieombudsmannen framhållit den stora vikt, som låge därpå, att domarna erhöle sådana inkomster, att icke deras ekonomiska oberoende äventyrades, samt föreslagit att, om det vid delning av ifrågavarande domsaga för ernående av nämnda syfte icke skulle vara tillräckligt att till domsagans nuvarande inkomster lägga en häradshövdinglön, beloppet av de nu anslagna tjänstgöringspenningarna, 2,100 kronor, måtte höjas. Med instämmande häruti ville hovrätten till ledning vid beräkning av de inkomster, som utan höjning av sistnämnda belopp kunde väntas tillkomma de båda häradshövdingarna, lämna följande uppgifter. Under år 1915 hade, enligt vad hovrätten av tillförordnade domhavanden inhämtat, sportelinkomsterna uppgått till 9,900 kronor expeditionslösen och omkring 900 kronor stämpelprovision och samtliga inkomsterna sålunda till omkring 17,400 kronor. Utgifterna för domsagan under år 1915 beräknades hava uppgått till omkring 5,800 kronor, därav 1,600 kronor till två rättsbildade biträden, 1,600 kronor till stadigvarande skrivbiträden, 1,350 kronor till renskrivning, 250 kronor till skrivmateriel och 1,000 kronor till tingsgästning med flera utgifter. Den behållna inkomsten av domsagan under år 1915 hade sålunda uppgått till omkring 11,600 kronor. Under förutsättning att årliga behållna inkomsten uppginge till sistnämnda belopp, vilket torde få anses sannolikt, skulle efter domsagans delning — med tillägg av en häradshövdinglön å 4,500 kronor ävensom av ett belopp av åtminstone 1,000 kronor, som efter tillsättandet av ytterligare en häradshövding borde kunna avdragas å utgifterna — den behållna inkomsten kunna beräknas till 17,100 kronor eller för vardera häradshövdingen till 8,550 kronor, om man delade inkomster och utgifter lika på båda domsagorna. I verkligheten komme väl Östra Göinge domsaga att giva en något högre och Villands domsaga en något lägre behållen inkomst, i följd varav det måste anses skäligt, att domaren i Villands domsaga bekomme större andel av tjänstgöringspenningarna än domaren i Östra Göinge domsaga, exempelvis 100 kronor mera, såsom hovrätten i sitt utlåtande år 1887 föreslagit.

Hovrätten avslutar sitt utlåtande med att, i enlighet med vad sålunda av densamma anförts och under återopande av vad i övrigt i ärendet andragits för domsagans delning ävensom för bibehållande av de nuvarande tingsställena i Fjälkinge och Broby, tillstyrka, att Villands och Östra Göinge domsaga delades i två domsagor så att vardera häradet komme att utgöra en domsaga med tingsställe för Villands härad i Fjälkinge och för Östra Göinge härad i Broby.

Departements-
chefen.

Av vad i detta ärende förekommit torde tydligt framgå, att det domhavanden i Villands och Östra Göinge domsaga åliggande arbetet är av den omfattning, att det icke lämpligen kan skötas av en domare. Under häradshövdingen Wahlboms tjänstetid var också domarämbetets utövning länge *faktiskt* delad mellan två personer, i det att den ordinarie domhavanden skötte de huvudsakligaste göromålen i det ena och en tillförordnad domhavande dem i det andra tingslaget. Detta förhållande synes mig utgöra ett talande bevis för behovet av att domsagan *även formellt* delas i två. Beträffande arbetsbördan torde jag i övrigt endast behöva återropa

den utredning, som justitieombudsmannen härutinnan förebragt. Av denna utredning framgår, bland annat, att under åren 1908—1913 — eller de av justitieombudsmannen behandlade år, för vilka officiell statistik finnes tillgänglig — arbetsmängden i domsagan årligen omfattat i medeltal 220 tvistemål, 2,904 ansökningsärenden och 200 brottmål samt att den senaste ordinarie innehavaren av häradshövdingämbetet i domsagan, oaktat han var känd för stor plikttröhet och arbetsamhet, under sin 28-åriga tjänstetid icke medhunnit att av de tillhoppa 14 årliga allmänna sammanträdena och slutsammanträdena i domsagan hålla flera än i medeltal 5.7 per år.

Genom en delning av domsagan i två domsagor, vardera bestående av ett tingslag, skulle också vinnas fördelen av den snabbare rättsskipning, som följer därav, att de allmänna tingssammanträdena bliva tio i stället för sex om året. Denna tingsordning tillämpas för närvarande inom alla domsagor under hovrätten över Skåne och Blekinge med undantag allenast av Villands och Östra Göinge domsaga. Den nu berörda snabbare rättsskipningen skulle visserligen även ernås, därest domsagans båda tingslag sammansloges. En sådan åtgärd skulle också kunna ifrågakomma under förutsättning att domsagan därigenom bleve lättare att sköta. Detta torde emellertid ingalunda vara fallet. Erfarenheten lär nämligen hava visat, att en sammanslagning av tingslagen inom arbetstygda domsagor ej varit ägnad att lätta domarens arbete utan snarare tvärtom. Jag ansluter mig alltså obetingat till den av alla i ärendet hörda myndigheter omfattade meningen, att ifrågavarande domsaga bör delas, då häradshövdingämbetet i domsagan nu blivit vakant.

Med avseende å frågan, hur delningen bör ske, erbjuda sig inga svarigheter. Såväl domsagans invånarantal som dess arbetsmängd är ganska jämnt fördelad på de båda tingslag, varav den består. Invånarantalet var vid 1916 års ingång — från och med vilket är en del av Nosaby socken av Villands härad blivit i judiciellt avseende införlivad med staden Kristianstad — i Villands härad 24,461 och i Östra Göinge härad 28,011. Till jämförelse kan nämnas att enligt folkmängdssiffrorna den 31 december 1915 20 av rikets domsagor nämnda dag hade mindre än 25,000 invånare, därav 2 mindre än 20,000, samt att icke mindre än 41 domsagor eller således ungefär $\frac{1}{3}$ av samtliga i riket vid samma tidpunkt hade lägre invånarantal än nyssnämnda för Östra Göinge härad angivna. Vad åter angår arbetsmängden i domsagan fördelar sig den av mig förut angivna medelarbetsmängden där under åren 1908—13 på de olika häradena så, att å Villands härad belöpa 83 civilmål, 1,352 ansökningsärenden och 97 brottmål samt på Östra Göinge härad 137 civilmål, 1,552 ansökningsärenden och 103 brottmål. Dessa siffror,

[13.] jämförda med motsvarande tal för övriga domsagor i riket, utvisa, att, om vardera häradet kommer att bilda en särskild domsaga, arbetsmängden i en var av de sålunda nybildade domsagorna kommer att bli större än i ett flertal andra domsagor i riket samt, på sätt justitieombudsmannen framhållit, erbjuda vardera häradshövdingen ett väl avpassat verksamhetsfält.

Enligt min mening bör alltså ifrågavarande domsaga delas i två domsagor, den ena omfattande Villands härad och benämnd Villands domsaga, samt den andra bestående av Östra Göinge härad och kallad Östra Göinge domsaga.

Jag övergår härefter till frågan, huru stort anslag erfordras för delningen genomförande. Besvarandet av denna fråga är i första hand beroende på till vilka belopp efter delningen å ena sidan inkomsterna i sportler från och å andra sidan omkostnaderna för förvaltningen av vardera av de nya domsagorna kunna antagas komma att uppgå. Att beräkna detta är helt naturligt en vansklig sak, då härför ej kan läggas till grund någon tillförlitlig statistik under en följd av år. För att få någon ledning för omdömet i denna fråga har jag låtit uppgöra en tablå över några förut i ämnet gjorda beräkningar eller eljest tillgängliga upplysningar ävensom över hur inkomsterna från de båda nya domsagorna skulle komma att ställa sig efter dessa olika beräkningar. De beräkningar och uppgifter, jag därvid begagnat mig av, äro följande: 1) den av hovrätten över Skåne och Blekinge i dess utlåtande den 21 mars 1887 med ledning av uppgifter från dåvarande t. f. domhavanden i domsagan verkställda beräkningen; 2) de beräkningar, som inom justitiedepartementet särskilt tillkallade sakkunniga i sitt den 29 augusti 1903 avlämnade betänkaude, med ledning av bland annat från häradshövdingarna infordrade uppgifter, uppgjort över sportelinkomsten för varje särskild domsaga och över omkostnaderna för domsagornas förvaltning; 3) de beräkningar, som inom justitiedepartementet särskilt tillkallade sakkunniga för utredning angående åtgärder till förbättrande av de hos häradshövdingarna anställda rättsbildade biträdenas avlöningsförhållanden m. m. i sitt den 9 juli 1912 avgivna betänkaude verkställt beträffande nyssnämnda inkomster och omkostnader; 4) de uppgifter beträffande inkomster från och utgifter för förvaltning av domsagorna under år 1915, som från häradshövdingarna inkommit på grund av föreskrift i nådiga kungörelsen den 17 mars 1916 om statistiska uppgifter rörande, bland annat, häradshövdingarnas sportelinkomster och tjänsteutgifter; samt 5) hovrättens beräkning i dess ovan omnämnda utlåtande den 14 juli 1916.

I tablan, som upprättats under förutsättning att en ny häradshövdinglön beviljas och att de nuvarande tjänstgöringspenningarna, 2,100 kronor, bibehållas utan förhöjning, har, vid beräkning av behållna inkomster av en var av de nya domsagorna, antagits, att såväl tjänstgöringspenningarna och sportelinkomsterna som omkostnaderna komma att efter delningen fördela sig lika på vardera domsagan.

Den ifrågakvarande tablan har följande utseende:

	Stämpel- provi- sion	Annan sportel- inkomst	Summa sportel- inkomst	Omkost- nader	Behållen inkomst utöver lö- ner och tjänstgö- ringspen- ningar	Behållen inkomst från båda domsa- gorna, in- beräknat löner och tjänstgö- ringspen- ningar	Behållen inkomst från en var av de nya domsa- gorna
Hovrätten 1887	—	—	8,000: —	3 44,000: — ¹⁾	4 45,000: —	15,100: — å 16,100: —	7,550: — å 8,050: —
1903 års sakkunniga	977: — ²⁾	7,257: —	8,234: —	5,025: — ³⁾	3,209: —	14,309: —	7,154: 50
1912 » »	1,502: — ²⁾	10,132: —	11,634: —	5,850: — ³⁾	5,784: —	16,884: —	8,442: —
1915 års statistik	820: —	9,900: —	10,720: —	6,725: — ³⁾	3,995: —	15,095: —	7,547: 50
Hovrätten 1916	900: —	9,900: —	10,800: —	4 800: — ¹⁾	6,000: —	17,100: —	8,550: —

Den i 1915 års statistik angivna siffran å detta års sammanlagda omkostnader 6,725 kronor sönderfaller i följande poster: för rättsbildade biträden 2,000 kronor, för kansliokal 500 kronor, för stadigvarande ej rättsbildade biträden 1,620 kronor, för skrivmaterialier 250 kronor, i övrigt för renskrivning 1,355 kronor och för resor 1,000 kronor. Hovrätten åter har i sitt utlåtande den 14 juli 1916 med ledning av uppgifter, som hovrätten erhållit från t. f. domhavanden, beräknat omkostnaderna för domsagens förvaltning under år 1915 till allenast 5,800 kronor, fördelade på följande poster: för rättsbildade biträden 1,600 kronor, för stadigvarande skrivbiträden 1,600 kronor, i övrigt för renskrivning 1,350 kronor, för skrivmaterialier 250 kronor och för tingsgästning med flera utgifter 1,000 kronor. Huvudsakliga anledningen till de olika siffrorna å de samman-

¹⁾ Under förutsättning att nuvarande domsagan är uppdelad i två domsagor.

²⁾ Att märka är, att 1903 års sakkunniga räknat med en högre stämpelprovision än den nu medgivna och att den högre stämpelprovision, som utgick före 1909, även påverkat beräkningarna av 1912 års sakkunniga, i vilka beräkningar, enligt mig meddelad upplysning, även tillfälliga förhållanden lära hava verkat en höjning.

³⁾ Under förutsättning att nuvarande domsagan bibehålles odelad.

[13.] lagda omkostnaderna äro att söka dels däri, att hovrätten ej ansett sig böra till omkostnaderna räkna utgiften för kanslilokal — enligt mig meddelad upplysning på den grund att, om häradshövdingen varit bosatt på ett av tingsställena, han haft kanslilokal gratis —, dels ock däri, att hovrätten upptagit kostnaden för rättsbildade biträden ej till det belopp, vartill denna utgift i verkligheten uppgått under år 1915, eller 2,000 kronor, utan till allenast 1,600 kronor eller det belopp, vartill t. f. domhavanden lär hava beräknat, att denna utgift skulle komma att belöpa sig under år 1916. Vidare har hovrätten, på sätt framgår av dess utlåtande, ansett, att genom sammanslagningen skulle kunna besparas 1,000 kronor i omkostnader samt alltså beräknat sammanlagda omkostnaderna i båda domsagorna efter delningen till allenast 4,800 kronor.

Enligt upplysningar, som lämnats av t. f. domhavanden i domsagan, skulle det höga belopp, 1,000 kronor, vartill tingsgästningen stigit under år 1915, hava berott på särskilda omständigheter samt denna post skäligen kunna beräknas till allenast 700 kronor för år, därav ungefär 300 kronor skulle belöpa å Villands härad och cirka 400 kronor å Östra Göinge härad. Enligt t. f. domhavandens mening skulle den omständigheten, att efter domsagans delning antalet tingsammansättningsmän i vardera häradet komme att ökas, ej i någon avsevärd mån höja dessa kostnader, enär årliga antalet tingsdagar i vardera häradet sannolikt icke skulle efter delningen bliva större än nu. T. f. domhavanden håller vidare före, att en var av de nya domsagorna skulle kunna skötas av vederbörande häradshövding med biträde allenast av ett rättsbildat biträde och ett skrivbiträde, för vilka sammanlagda kostnaden skulle uppgå till högst 1,600 kronor för år. Någon kostnad i övrigt för renskrivning skulle enligt hans åsikt ej erfordras.

De av t. f. domhavanden sålunda uppgivna beloppen beträffande beräknade kostnaden i de nya domsagorna för rättsbildade biträden och renskrivning synas mig, vid jämförelse med motsvarande kostnader hittills i den odelade domsagan, för låga och torde därför böra avsevärt höjas. Ifrågavarande kostnader torde, särskilt med hänsyn därtill, att den sammanlagda kostnaden för renskrivning väl ej läser kunna genom den nuvarande domsagans delning i någon större mån nedbringas, böra beräknas till åtminstone 2,100 kronor i Villands och 2,200 kronor i Östra Göinge domsaga.

Med avseende å den inkomst i stämpelprovision, som häradshövdingarna i de nya domsagorna kunna påräkna, är att märka, att, om man, såsom synes berättigat, har att räkna med en årlig provision av

900 kronor för den odelade domsagan, detta motsvarar en stämpelförsäljning av 50,000 kronor samt att, om denna summa delas lika på de nya domsagorna, den på en var av dessa belöpande provisionen enligt gällande provisionsbestämmelser blir, ej 450 kronor, utan 650 kronor. På grund härav torde den sammanlagda inkomsten i de nya domsagorna av sportler — stämpelprovision inberäknad — kunna skattas till 11,200 kronor.

Med ledning av vad sålunda i detta ämne anförts torde den behållna inkomsten från vardera av de två nya domsagorna kunna beräknas på följande sätt, därvid å ena sidan sportelinkomsten från den något större Östra Göinge domsaga upptagits till 300 kronor mera än från Villands domsaga, men å andra sidan, på sätt hovrätten föreslagit, 100 kronor mera av tjänstgöringspenningarna tillagts häradshövdingen i Villands domsaga.

Villands domsaga:

Inkomster:

Lön	kronor	4,500: —	
Tjänstgöringspenningar	»	1,100: —	
Sportler (stämpelprovision däri inberäknad)	»	5,450: —	kronor 11,050: —

Omkostnader:

För rättsbildat biträde och skrivbiträde	kronor	2,100: —	
För kanslilokal	»	300: —	
» skrivmaterialier	»	150: —	
» tingsgästning	»	400: —	kronor 2,950: —
			Behållen årlig inkomst kronor 8,100: —

Östra Göinge domsaga:

Inkomster:

Lön	kronor	4,500: —	
Tjänstgöringspenningar	»	1,000: —	
Sportler (stämpelprovision däri inberäknad)	»	5,750: —	kronor 11,250: —

[13.]

Omkostnader:

För rättsbildat biträde och skriv- biträde	kronor 2,200: —	
För kanslilokal	» 300: —	
» skrivmaterialier	» 150: —	
» tingsgästning	» 500: —	kronor 3,150: —
		Behållen årlig inkomst kronor 8,100: —

Vid nu gjorda beräkningar har jag utgått ifrån, att båda härads-
hövdingarna skola vara bosatta å annan ort — Kristianstad — än respektive
tingsställen. Skulle häradshövdingarna bosätta sig på de nuvarande
tingsställena — Fjälkinge och Broby — eller ock tingsställen komma
att flyttas till Kristianstad — något som väl, vad angår Villands dom-
saga, ganska sannolikt kommer att bli va händelsen i en framtid — skulle
av ovan upptagna omkostnadsposter de för kanslilokal och tings-
gästning bortfalla och den beräknade behållna inkomsten komma att
stiga i Villands domsaga till 8,800 kronor och i Östra Göinge domsaga
till 8,900 kronor. Till jämförelse kan nämnas, att enligt ovannämnda,
på häradshövdingarnas egna uppgifter grundade statistik för år 1915
under nämnda år av rikets domsagor 36 lämnat en behållen inkomst
understigande 8,900 kronor, därav 20 en behållen inkomst av ungefär
8,100 kronor eller därunder.

En årsinkomst å 8,100 kronor torde böra betraktas som väl
liten för en domare i ordinarie häradshövdingens ställning, och det
kunde därför ifrågasättas, om icke beloppet av de nu anslagna tjänst-
göringspenningarna borde höjas. Då emellertid de inkomster, som
de nya befattningarna, även utan tjänstgöringspenningarnas höjning,
kunna beräknas komma att skänka sina innehavare, icke kunna anses så
ringa, att det är att befara, att dessa befattningar icke skulle kunna
locka fullt kompetenta sökande, samt en ökning av den behållna sportel-
inkomsten under kommande år icke torde vara utesluten, vill jag ej
föreslå, att tjänstgöringspenningarnas sammanlagda belopp utökas utöver
det för den odelade domsagan bestämda beloppet 2,100 kronor. Vid-
kommande detta beloppes fördelning mellan de båda häradshövdingarna
är jag, på sätt framgår av min nyss gjorda beräkning, ense med hov-
rätten därutinnan, att detsamma, med hänsyn därtill att sportelin-
komsterna kunna antagas komma att bli va något högre i Östra Göinge
domsaga än i Villands domsaga, skäligen bör efter delningens genom-
förande disponeras så, att såsom tjänstgöringspenningar tilläggas 1,100
kronor häradshövdingen i Villands domsaga och 1,000 kronor härads-

hövdingen i Östra Göinge domsaga. För regleringens åstadkommande skulle alltså ej erfordras större tillskott av statsmedel än beloppet av en ny häradshövdinglön, 4,500 kronor.

[13.]

Under åberopande av vad jag sålunda anfört får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att

dels för möjliggörande av delning av Villands och Östra Göinge domsaga sålunda, att Villands härad bildar en domsaga, benämnd Villands domsaga, och Östra Göinge härad en domsaga, kallad Östra Göinge domsaga, öka anslaget till hovrätten över Skåne och Blekinge med därunder lydande justitiestat med ..... kronor 4,500,

dels ock fastställa avlöningsförmånerna för häradshövdingarna i de ifrågasatta båda domsagorna sålunda: för häradshövdingen i Villands domsaga:

lön ..... kronor 4,500
tjänstgöringspenningar..... » 1,100 kronor 5,600,

samt för häradshövdingen i Östra Göinge domsaga:

lön ..... kronor 4,500
tjänstgöringspenningar..... » 1,000 kronor 5,500.

Vid bifall till de under punkterna 12 och 13 framställda förslagen om ökning av anslaget till hovrätten över Skåne och Blekinge med därunder lydande justitiestat, kommer detta anslag, som i gällande rikstat är uppfört med 222,463 kronor, att höjas med 5,500 kronor eller till 227,963 kronor.

Krigsrätterna.

12. Civil personal vid regements- och stationskrigsrätterna.

[14.] Till avlönande av civil personal vid regements- och stationskrigsrätterna har riksdagen på extra stat för år 1917 beviljat ett anslag å 103,740 kronor. Av anledningar, som jag här nedan kommer att närmare angiva, ser jag mig nödsakad hemställa, att för detta ändamål måtte å extra stat för år 1918 hos riksdagen begäras ett ganska avsevärt högre belopp.

Civil personal
vid regements-
och stations-
krigsrätterna.
(Extra anslag.)

Som bekant trädde med 1916 års ingång i kraft en ny lag om krigsdomstolar och rättegången därstädes. I anledning därav, att denna lag innefattar bestämmelser om förändrad organisation av krigsdomstolarna och det militära rättegångsväsendet, begärde Kungl. Maj:t i 1915 års statsverksproposition, att riksdagen måtte bevilja de medel, som syntes erforderliga för genomförandet av den nya organisationen.

Kungl. Maj:ts framställning i denna del gick i huvudsak ut dels därpå, att riksdagen måtte under andra huvudtiteln uppföra ett ordinarie anslag å 116,250 kronor till avlöningar i enlighet med ett av Kungl. Maj:t framlagt förslag till stat för den civila personalen — krigsdomare, auditörer och krigsfiskaler — vid regements- och stationskrigsrätterna, dels ock därpå, att några med fullmakt försedda auditörer å äldre stat skulle, därest den nya staten ej kunde bliva å dem tillämplig, antingen med fortfarande tjänstgöringsskyldighet bibehållas vid avlöningen å den äldre staten eller ock, i visst fall, uppföras å allmänna indragningsstaten. Statförslaget upptog fasta, i lön och tjänstgöringspenningar fördelade avlöningar för auditörerna, varemot krigsdomarna, med ett undantag, och krigsfiskalerna voro i förslaget uppförda allenast med arvoden.

I den underdåniga skrivelse, vari riksdagen avlät svar på Kungl. Maj:ts nyssberörda framställning, anförde riksdagen, bland annat, följande: En i Kungl. Maj:ts proposition i ämnet till 1914 års senare riksdag framlagd stat för ifrågavarande personal hade slutat å ett belopp av 103,250 kronor, vadan det nya förslaget innebure en ökning av detta belopp med 13,000 kronor, uteslutande fallande på auditörernas löneförmåner, vilka i nämnda förslag upptoges till sammanlagt 69,700 kronor. I jämförelse med då gällande stater, där motsvarande summa utgjorde 47,700 kronor, medförde alltså Kungl. Maj:ts sista förslag en kostnadsökning å auditörernas avlöning med 22,000 kronor. Riksdagen hade icke kunnat undgå att fästa sin uppmärksamhet vid

den betydande stegring i utgifterna för ifrågavarande ändamål, som Kungl. Maj:ts senaste förslag sålunda innebure i förhållande ej endast till nu gällande stater utan även till 1914 års proposition. Anledningen härtill vore, enligt vad i den förslaget åtföljande motiveringen anförts, den betydande ökning i arbetet, som bleve en följd icke blott av den förlängda tjänstetiden för de värnpliktiga, utan även av den, på grund av riksdagens beslut, i lagen influtna nya bestämmelsen, att sträng arrest i regel endast finge ådömas av krigsdomstol. I sistnämnda hänseende skulle, enligt nämnda motivering, ökningen i arbetet säkerligen bliva särskilt kännbar för auditörerna, som vore skyldiga att uppsätta och expediera krigsrätternas beslut och protokoll. Om än riksdagen ingalunda ville helt underkänna de anförda skälen till höjda avlöningsförmåner för auditörerna, funne sig riksdagen å andra sidan likväl böra framhålla, att ökningen i auditörernas arbetsbörda för det dåvarande och innan någon erfarenhet därom vunnits undandroge sig all tillförlitlig beräkning. På grund härav ansåge sig riksdagen icke kunna medgiva de föreslagna lönebeloppens uppförande på ordinarie stat. Genom att dessa lönebelopp tillsvidare utginge på extra stat vunnes den fördelen, att vid löneförmånernas definitiva fixering sådana jämkningar, vilka erfarenheten visat vara välbetänkta, vida lättare kunde företagas. Riksdagen hade följaktligen och då vid sådant förhållande jämväl arvoden till krigsdomare och krigsfiskaler syntes böra uppföras å extra stat funnit lämpligast att uppföra ett anslag på extra stat till avlöningar för den civila personalen vid regements- och stationskrigsrätterna.

Beträffande de auditörer vid armén, som erhållit fullmakt å sin tjänst och sålunda vore berättigade att kvarstå i densamma med bibehållande av sina dåvarande löneförmåner, ävensom auditören vid flottans station i Karlskrona, vilken jämväl ägde dylik rätt, förklarade riksdagen, att den ansåge, att avlöningsförmånerna för dessa befattningshavare fortfarande borde utgå på ordinarie stat.

Med i huvudsak den motivering, för vilken jag nu redogjort, anmälde riksdagen, att den — förutom annat, varom nu ej är fråga — dels till avlöning av den civila personalen vid regements- och stationskrigsrätterna på extra stat för år 1916 beviljat ett anslag av 102,320 kronor, dels ock fastställt viss övergångsstat för nyssnämnda auditörer samt för genomförande av denna stat å andra huvudtiteln uppfört ett ordinarie anslag: »Avlöning till vissa å äldre stat kvarstående auditörer» å 9,680 kronor, därav förslagsanslag till dagavlöning 480 kronor.

Med avseende å nämnda övergångsstat hette det i riksdagens

[14.] skrivelse, att för det fall, att å staten uppförd befattningshavare skulle från tjänsten avgå, Kungl. Maj:t borde äga rätt att använda de med befattningen förenade avlöningsförmåner till befattningens uppehållande i avvaktan på auditörsbefattningarnas uppförande å ordinarie stat.

På framställning av Kungl. Maj:t har därefter, såsom förut nämnts, 1916 års riksdag till civil personal vid regements- och stationskrigsrätterna på extra stat för innevarande år beviljat 103,740 kronor. Anledningen till den förhöjning av anslaget, som salunda i förhållande till närmast föregående år ägde rum, var den, att en av de i övergångsstaten upptagna auditörerna, nämligen den vid Jämtlands fältjägarregemente, avgått. Jämte det till följd härav anslaget till övergångsstaten minskades med det belopp, vartill denne auditörs avlöningsförmåner — inberäknat 120 kronors förslagsvis beräknad dagavlönning — uppgått, eller 1,420 kronor, ansågs det nödigt, att det extra anslaget höjdes i motsvarande grad.

På sätt jag redan omnämnt, torde det bliva erforderligt att för år 1918 i nu ifrågavarande avseende hos riksdagen begära ett förhöjt belopp. Erfarenheten från det nyss tilländalupna året — det nya militära rättegångsväsendets första år — har nämligen på ett otvetydigt sätt givit vid handen, att den arbetsmängd, som den nya krigslagstiftningen och den nyantagna härordningen tillfört krigsdomstolarnas civila personal, är mycket större än den man trott sig hava anledning vänta. Detta har gjort, att de avlöningar, som kunnat tilldelas nämnda personal, måste betraktas såsom i förhållande till arbetet oskäligt knappa.

*Föreningen
Sveriges krigs-
domare och
auditörer.*

Under det gångna året hava också till justitiedepartementet inkommit åtskilliga skrivelser, i vilka från nu ifrågavarande personals sida yrkats, att åtgärder måtte vidtagas för tillerkännande åt densamma av avsevärt förbättrade avlöningsförmåner. De huvudsakliga framställningarna i ämnet härröra från föreningen Sveriges krigsdomare och auditörer samt föreningen Sveriges krigsfiskaler. I en till Kungl. Maj:t ställd, i oktober 1916 dagtecknad skrivelse anför styrelsen för förstnämnda förening väsentligen följande:

I Kungl. Maj:ts proposition till 1914 års senare riksdag rörande krigsdomstolarnas organisation hade uttalats, att de i propositionen föreslagna avlöningarna särskilt beträffande auditörerna väl måste anses låga, men att grundad förhoppning dock föreläge att kunna för befattningarna i fråga förvärva kvalificerade personer. Genom riksdagens i ärendet fattade beslut hade de såsom låga betecknade avlöningarna för åtminstone auditörerna blivit ytterligare reducerade. Det missförhållande mellan avlöning och arbetsprestation, som således redan från början förelegat, hade genom

förhållanden, som då ej kunde förutses, i högst väsentlig grad blivit skärpt, i det att å ena sidan till följd av penningvärdets avsevärda nedsättning avlöningsförmånernas värde väsentligen reducerats och å andra sidan såsom följd av ej mindre den stora ökning av till tjänstgöring inkallad personal vid armén och marinen än även den i detta samband antagna krigslagstiftningens verkningar arbetsbördan blivit mångdubblad.

Styrelsen hade fördenskull, då ett uppskov med avhjälpande av de mest i ögonen fallande missförhållandena syntes äventyra Kungl. Maj:ts och riksdagens syftemål med ifrågavarande omorganisation, nämligen att för den föreliggande uppgiften ej endast förvärva, utan även bibehålla kvalificerade personer, ansett oundgängligt att å förevarande angelägenhet rikta Kungl. Maj:ts uppmärksamhet. Under åberopande av de särskilda yttranden och arbetsredogörelser, som på styrelsens föranledande inkommit, ville styrelsen i nu nämnt avseende anföra följande.

Ehuru ersättningen för ett så kvalificerat och maktpåliggande arbete, som åläge en domare, givetvis icke borde beräknas uteslutande med hänsyn till den tid, som utövningen av hithörande befattningar krävt, ville styrelsen dock till en början ej underlåta att framhålla, hurusom nu gällande avlöningsförmåner, beräknade efter dylik grund, i vissa fall uppginge till endast 1 krona 25 öre i timman, en lön, varmed knappast under nuvarande förhållanden ens en kroppsarbetare i vissa yrken skulle låta sig nöja. Styrelsen ville heller icke i detta sammanhang underlåta omförmåla, hurusom från åtskilliga föreningsmedlemmar uttalats, att, i händelse en avsevärd förbättring härutinnan icke vore att påräkna, de ansåge sig icke vara i tillfälle bibehålla de av dem innehavda befattningarna.

En genomgripande reglering av gällande avlöningsförmåner måste redan av nu angivna skäl framstå såsom förestavad av rättvisa och billighet. Då styrelsen emellertid för det närvarande velat inskränka sig till att i underdånighet hemställa om en korrigerig av de mest uppenbara missförhållandena, hade detta skett av hänsyn dels till de extraordinära förhållanden, som varit rådande hittills, och dels därtill att styrelsen hade velat till grund för sådan genomgripande revision i framtiden lägga erfarenheten under en längre tidsföljd än som efter omorganisationen förflutit.

På grund emellertid av redan nu tillfyllest vunnen erfarenhet om disproportionen mellan avlöning och arbete framstode för styrelsen såsom ett oavvisligt krav, att åt hithörande befattningshavare, jämväl med hänsyn till rådande dyrtid, anvisades ett provisoriskt lönetillägg, vars belopp med hänsyn till den av kända förhållanden uppkomna exceptionellt tunga arbetsbördan ej torde sättas lägre än i allmänhet 50 procent av hittills utgående löneförmåner att gälla såväl 1917 som retroaktivt 1916. Att därjämte löneökningen för olika tjänst innehavare borde ställas i relation till förhållanden, sådana de under sista åren tett sig vid olika truppförband, torde få anses självfallet.

Rimligheten av denna framställning syntes styrelsen ligga i öppen dag och torde ytterligare bestyrkas enbart därav att, medan den nya avlöningsstaten höjt arvudet för auditören vid t. ex. ett infanteriregemente från 800 kronor till 1,200 kronor eller således med femtio procent, den nuvarande auditörens arbete, t. o. m. oavsett de synnerligen talrika och betungande disciplinmålen, avsevärt ökats, på sätt som framginge av en jämförelse mellan den sista femårsperiodens officiella statistik och de av föreningen införskaffade arbetsredogörelserna för tiden 1 januari--30 september 1916.

[14.]

Vidare måste auditören för expeditionskostnader, såsom skrivmateriel, utskrif- ter av protokoll, telefonavgifter, ofta förekommande nödiga skjutsar till och emellan kasernerna m. m. vidkännas i förhållande till den knappa avlöningen avsevärda utgifter, som icke kunde uppskattas till lägre belopp än årligen 75 kronor för varje truppförband.

Slutligen torde det icke vara obilligt hemställa, att samliga till militärjuris- diktionen hörande befattningshavare måtte få utan avstående av avlöning i likhet med andra statens ämbets- och tjänstemän i motsvarande ställning åtnjuta sex veckors semester. För närvarande fånge krigsdomare, som uppbyrå *arvode*, avstå hela sin avlöning till vikarien, då de åtnjöte ledighet under viss tid.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställde styrelsen, att Kungl. Maj:t ville till 1917 års riksdag avgiva proposition därom, att krigsdomare och auditörer måtte för åren 1916 och 1917 till- delas ett provisoriskt lönetillägg av 50 procent å sin hittills bestämda avlöning,

att auditör måtte från och med år 1917 tillerkännas gottgörelse för expeditionskostnader med 75 kronor för varje truppförband samt

att krigsdomare och auditörer måtte berättigas att utan kostnad till vikarie åtnjuta 6 veckors semester årligen.

*Föreningen
Sveriges krigs-
fiskaler.*

Den av föreningen Sveriges krigsfiskaler i ämnet ingivna skrivelsen är dagtecknad den 28 oktober 1916. I denna hänför föreningen sig till ett skrivelsen bifogat utdrag av protokoll, hållet vid föreningens sammanträde den 14 i samma månad, i vilket det heter bl. a.:

Det framhölls sammanstämmande, att i allmänhet krigsfiskalernas arbete bli- vit större än man från början förutsett. De militära undersökningsprotokollen hade visat sig ofullständiga och därför måst kompletteras, så att utredningen skulle mot- svara den, som lämnades vid civila domstolar. Även framhölls, att i de flesta mål fordrades såväl utdrag av straffregistret som prästbetyg, vilka handlingar det åläge krigsfiskalerna att införskaffa. Krigsfiskalerna måste även vidkännas kontanta ut- gifter för expeditionslokal, skrivmaterialier, telefon, färd till och från krigsrätts- sammanträdena, utskrift av förhørsprotokoll m. m., utan att särskild ersättning där- för inginge i den nuvarande avlöningen. Vidare hade inkallelser av värnpliktiga i betydlig grad ökat krigsrättsmålens antal.

Frånsett dessa exceptionella förhållanden, som uppkommit genom nu pågående värnpliktsinkallelser, och utgående från krigsfiskalernas arbete sådant detsamma under normala förhållanden komme att gestalta sig samt med beräkning av så låg inställelseersättning i varje mål som 10 kronor, dock ej över 40 kronor för varje sammanträde, beslöt föreningen uttala det önskemål, att såsom norm för krigsfiska- lernas avlöning bestämdes 600 kronor för varje regemente och, där kår eller detach-erad avdelning förekomme, 300 kronor samt till en var av krigsfiskalerna vid stations- krigsrätterna i Stockholm och Karlskrona 2,000 kronor och att denna avlöning måtte retroaktivt tillerkännas krigsfiskalerna för år 1916. Därjämte framhölls önskvärheten av, att krigsfiskalerna måtte komma i åtnjutande av en månads semester utan något avdrag i deras avlöning.

Föreningens hemställan går ut därpå, att dels krigsfiskalernas avlöning måtte från och med år 1917 höjas i enlighet med de i protokollsutdraget angivna grunder, dels krigsfiskalerna måtte tillerkännas en retroaktiv löneförhöjning för år 1916 i enlighet med samma grunder, dels ock en månads semester måtte årligen beviljas krigsfiskalerna utan avdrag å vederbörandes avlöning.

[14.]

Krigshovrätten, dit framställningen från föreningen Sveriges krigsdomare och auditörer ävensom en av auditören vid Livgardet till häst m. fl. truppförband E. Ploman i ämnet ingiven ansökning remitterats, har däröver avgivit utlåtande den 15 november 1916, i vilket utlåtande det heter:

Krigshovrätten.

Krigshovrätten hade av redan vunnen erfarenhet kommit till insikt därom, att i nu gällande lönestat upptagna arvoden för krigsdomare och auditörer måste åtminstone beträffande ett flertal av dessa befattningar anses mindre tillfredsställande. Till en del torde detta få tillskrivas förhållanden, som vid statens fastställande undandragit sig möjlighet att till fullo överskådas. Att emellertid, på sätt auditören Ploman synes förutsätta, utan samband med allmän löne reglering för ifrågavarande befattningshavare och utan erfarenhet från längre tid än den som hittills förflutit, sedan krigsdomstolarnas nya organisation genomfördes, företaga en mera bestående löne reglering endast för auditörtjänsten vid Livgardet till häst med flera truppförband, torde icke böra ifrågakomma.

Då emellertid, med hänsyn till nu rådande dyrtid och en alltjämt fortgående nedgång i penningvärdet, för samtliga ifrågavarande befattningshavare, liksom för statens löntagare i allmänhet, ett starkt behov av tillfällig löneförbättring oövelaktigt gjort sig gällande, ansåge sig krigshovrätten böra tillstyrka, att ett provisoriskt lönetillägg för år 1917 och, om så ansåges möjligt, även för innevarande år, efter lämpligen avvägd grund bereddades ifrågavarande befattningshavare.

Med hänsyn till beskaffenheten och omfattningen av krigsdomares och auditörs göromål hade krigshovrätten icke något att erinra mot att någon tids semester utan avstående av avlöning bereddades ifrågavarande befattningshavare, under förutsättning att frågan om vikarie under berörda tid kunde i samband därmed lämpligen ordnas.

För bedömande av frågan, om ersättning för vissa expeditionskostnader borde tillerkännas auditör, erfordrades enligt krigshovrätten närmare utredning än i förevarande ärende förekommit.

Över den av föreningen Sveriges krigsfiskaler gjorda framställningen har justitiekanslersämbetet den 29 november 1916 avgivit infordrat yttrande, däri ämbetet yttrar i huvudsak följande:

Justitiekanslersämbetet.

Såsom av de av föreningen Sveriges krigsfiskaler överlämnade arbetsredogörelsema torde framgå, hade krigsfiskalernas göromål väsentligen överstigit det mått, som beräknats vid bestämmandet av arvodena åt dem för innevarande år. Någon minskning i arbetet kunde icke antagas komma att äga rum under år 1917.

[14.] Några av krigsfiskalerna hade också för justitiekanslersämbetet tillkännagivit, att, enär krigsfiskalstjänsten visat sig kräva mycket mera tid och arbete, än de kunnat förutse, de hade för avsikt att avsäga sig förordnande å tjänsten från och med år 1917, såvida icke avlöningen väsentligen förhöjdes.

Justitiekanslersämbetet tillstyrkte således, att avlöningen till krigsfiskalerna från och med år 1917 förhöjdes och att denna förhöjning tillades dem även för år 1916. Mot den av föreningen föreslagna grunden för förhöjningen hade justitiekanslersämbetet i huvudsak icke något att erinra; vissa jämkningar kunde dock föranledas av göromålens olika omfattning på de särskilda truppförbanden, sådan denna olikhet framträdde i de avlämnade arbetsredogörelserna.

Mot framställningen därom, att en månads semester årligen måtte beviljas krigsfiskalerna utan avdrag å avlöningen, hade justitiekanslersämbetet icke annat att påminna, än att rätten till semester borde göras beroende av att kompetent vikarie funnes att tillgå mot en avlöning, motsvarande den ordinarie krigsfiskalens.

Till justitiekanslersämbetets utlåtande var fogad en genom ämbetets försorg utarbetad tablå, utvisande de förhöjningar i krigsfiskalernas avlöningar, som borde äga rum enligt föreningens och justitiekanslersämbetets särskilda förslag. Dessa avlöningsförhöjningar hava angivits jämväl i den tablå — bilaga C till detta protokoll — som, enligt vad jag längre fram får tillfälle att nämna, på mitt föranstaltande utarbetats för att i vissa avseenden tjäna till ledning vid avgörande av nu föreliggande fråga.

*Departements-
chefen.*

Då till 1915 års riksdag utarbetades förslag till avlöning åt den civila personalen vid krigsdomstolarna, stötte det helt naturligt på stora svårigheter att rättvist avväga avlöningens storlek. Omfattningen av de åligganden, den nya krigslagstiftningen skulle komma att medföra för denna personal, var svår att överblicka. Att efter den nya organisationens genomförande krigsdomstolarnas arbetsböda skulle bli väsentligt större än förut, hade man klart för sig. Det på grund av riksdagens beslut i den militära rättegångslagen influtna stadgandet, att sträng arrest i allmänhet icke finge åläggas av befälhavare utan endast av krigsdomstol, ansågs med rätta komma att medföra en betydlig ökning i krigsrätternas åligganden. Vad särskilt anginge auditörerna, framhölls vidare vid ärendets behandling den väsentligt utvidgade tjänstgöringsskyldighet för dem, som föranleddes av den nya bestämmelsen, att befälhavare skulle, fränsett vissa undantagsfall, inhämta yttrande av auditör, innan disciplinstraff av honom ålades. Därjämte påpekades, att krigsrättsmålens antal efter all sannolikhet komme att väsentligt ökas på grund av den förlängda övningstid för de värnpliktiga, som den nya värnpliktslagen stadgade.

Då det gällde att bestämma avlöningarna inom de särskilda befattningsgrupperna, var det särskilt tre synpunkter, som kommo i betraktande: antalet av de truppförband, vid vilka varje befattningshavare enligt den föreslagna indelningen skulle komma att tjänstgöra, vidare, i förekommande fall, den omständigheten, att en befattningshavare skulle bliva skyldig att tjänstgöra utanför boningsorten, samt slutligen antalet av de brottmål, som enligt tillgängliga statistiska uppgifter förekommit till handläggning vid de olika krigsrätterna. I sistnämnda avseende hade utarbetats en statistisk utredning, omfattande åren 1903—1913. Av denna återopades särskilt ett sammandrag, omfattande den sista femårsperioden 1909—1913 (se härom statsverkspropositionen till 1915 års riksdag, andra huvudtiteln, sid. 64 och 70).

På sätt förut nämnts, framlade Kungl. Maj:t för 1915 års riksdag ett med huvudsaklig ledning av nu nämnda synpunkter utarbetat förslag till avlöningsstat för de civila befattningshavarna vid krigsdomstolarna samt äskade, att medel härför måtte av riksdagen beviljas på ordinarie stat. Denna framställning vann dock icke riksdagens bifall. Riksdagen beviljade i stället för ändamålet på extra stat ett avsevärt mindre belopp. Till följd härav måste, då Kungl. Maj:t skulle för år 1916 fastställa avlöningsstat för ifrågavarande personal såsom avlönad å extra stat, en del av avlöningarna sättas lägre, än Kungl. Maj:t i propositionen föreslagit.

Vid anmälan inför Kungl. Maj:t den 14 januari 1916 av nu ifrågavarande anslagsbehov, så vitt angick år 1917, yttrade jag, att det av riksdagen till avlöning åt den nya personalen för år 1916 anvisade belopp ingalunda visat sig högt tilltaget. Med de medel, som för ändamålet stått till Kungl. Maj:ts förfogande, hade det tvärtom i vissa fall varit förenat med svårighet att få de nya befattningarna — särskilt auditörs- och krigsfiskalstjänster — besatta med erfarna personer. Emellertid höll jag före, att, då nödig kännedom om, huru omfattande särskilt auditörernas åligganden komme att bliva enligt den nya organisationen, fortfarande saknades, det då icke kunde bliva tal vare sig om någon höjning för år 1917 av nämnda anslag eller om de nya befattningshavarnas uppförande på ordinarie stat.

I anledning härav blev, på Kungl. Maj:ts framställning, ifrågavarande anslag för innevarande år av riksdagen bestämt till — fransett en viss mindre höjning, för vars innebörd jag redan förut haft tillfälle att redogöra — samma belopp som för år 1916.

Den förmodan, som, enligt vad förut sagts, uttalats därom, att krigsdomstolarna och särskilt dess civila personals arbetsbörda skulle

[14.] komma att efter den nya krigslagstiftningens och den nya härordningens genomförande avsevärt ökas, har, så vitt slutsatser därav kunna dragas av den under år 1916 vunna erfarenheten, besannats och det i en grad, som väl knappast någon kunnat förutse. För att erhålla ledning för bedömandet av spörsmålet, i vilken utsträckning en dylik ökning ägt rum, har jag låtit från vederbörande krigsdomare och truppförbandschefer införskaffa uppgifter å antalet av de brottmål och disciplinmål, som vid regements- och stationskrigsrätterna samt, vad disciplinmålen angår, de särskilda truppförbanden förekommit under år 1916 före den 1 december. Resultatet av denna undersökning har införts i en tablå, som jag låtit utarbeta och vilken är såsom bilaga (C) fogad till statsrådsprotokollet. Därvid hava dock, i syfte att erhålla en statistik, omfattande ett helt kalenderår, de erhållna siffrorna, vilka ju avsett allenast årets elva första månader, ökat med $\frac{1}{11}$, utgörande alltså en fingerad siffra för december månad. Till jämförelse hava i tablåen även införts medeltalen brottmål vid motsvarande krigsrätter under den femårsperiod, 1909—1913, från vilken vid frågans behandling vid 1915 års riksdag hämtats ledning för bedömandet av arbetsbördan före den nya organisationens genomförande. Ökning i målens antal har undantagslöst inträtt. De jämförelsetal, som för överskådlighetens skull upptagits i en av kolumnerna, utvisa ökningens storlek. I ett flertal fall hava målen mångdubblats. Beträffande frågan, huru ökningen ställt sig vid de olika krigsrätterna, tillåter jag mig att hänvisa till tablåen. Här torde för erhållandet av en allmän uppfattning om den grad, i vilken arbetsmängden ökat, allenast få anföras, att brottmålen antal vid samtliga regements- och stationskrigsrätter i riket stigit från 973 till 3,120 eller således avsevärt mer än tredubblats. Vid denna beräkning hava i siffrorna för år 1916 icke medtagits sådana mål, för vilkas handläggning enligt tablåen utgått särskild gottgörelse.

Denna ökning har givetvis i avsevärd mån sin förklaring däri, att till följd av extra inkallelser för neutralitetsförsvaret de olika truppförbandens i tjänst varande personal under år 1916 varit större än under normala förhållanden. Huvudsakligaste anledningarna till ökningen torde dock i allmänhet vara att söka dels i den längre övningstid för de värnpliktiga, som blivit en följd av den nya härordningens genomförande, dels ock i den nya bestämmelsen, att sträng arrest i allmänhet får åläggas allenast av domstol.

Sant är, att av allenast *ett* års erfarenhet — särskilt då under det året rått i nu ifrågavarande avseende säregna förhållanden — icke gärna kunna dragas några mera säkra slutsatser med avseende å den

arbetsmängd, som kan antagas komma att i medeltal per år åvila krigsdomstolarna och deras civila personal. Men av 1916 års siffror torde dock otvetydigt framgå, att denna arbetsmängd kan förväntas även under normala förhållanden bliva avsevärt större än den, man vid bestämmandet av avlöningen för krigsdomstolarnas civila personal haft anledning antaga, och att följaktligen denna avlöning, åtminstone i de flesta fall, icke kan anses stå i rimlig proportion till det denna personal åliggande arbetet. Enligt min mening måste därför redan nu något göras till förbättrande av denna personals avlöningsförmåner. Man löper eljest helt säkert den risken, att ett av huvudsyftena med det militära rättegångsväsendets omorganisation förfelas, nämligen det att till bisittare i och åklagare vid krigsdomstolarna erhålla fullt kvalificerade personer. Att denna fara är överhängande, framgår av de förklaringar från ett flertal av nu ifrågavarande befattningshavare, som avgivits därom, att de anse sig icke kunna kvarstå i sina befattningar, om ej de dem tillerkända löneförmånerna väsentligen förbättras. Klart är dock, att, om en löneförbättring redan nu, innan längre tids erfarenhet vunnits, skall äga rum, man måste gå fram med den största försiktighet.

Innan jag redogör för det förslag till löneförbättring, som jag ämnar framlägga, torde det tillåtas mig frambälla, att det nu *icke* gäller, att bereda den ifrågavarande personalen *dyrtidstillägg*. Här är nämligen fråga om en avlöningsförbättring, vars motiv äro att söka i förhållanden, som äro alldeles oberoende av huruvida dyrtid råder eller ej. De synpunkter, som i främsta rummet äro av betydelse vid bestämmandet av ett dyrtidstillägg, komma följaktligen ej här i betraktande — åtminstone icke i första hand. Frågan om dyrtidstillägg för statens ämbets- och tjänstemän — och då även för nu ifrågavarande personal — torde komma upp i annat sammanhang och lämnas därför nu åsido.

Att, på sätt föreningen Sveriges krigsdomare och auditörer föreslagit, höja samtliga krigsdomares och auditörers avlöningar — låt vara i form av ett, jämväl dyrtidshjälp inbegripande, *provisoriskt* lönetillägg — med ända till 50 procent torde ej gärna kunna komma i fråga. Lika litet torde det kunna ifrågasättas att beträffande krigsrätternas civila personal genomföra en sådan genomgripande nyreglering av lönerna som den, vilken, så vitt angår krigsfiskalerna, föreslagits av föreningen Sveriges krigsfiskaler och med vissa jämkningar förordats av justitiekanslersämbetet (se bil. C.). För genomförandet av förändringar i lönestaten av den omfattande natur, som ett vart av dessa förslag innebär, måste givetvis läggas

[14.] till grund längre tids erfarenhet av den nya organisationens verkningar, än den, som nu står till buds. Samma skäl talar mot det av föreningen Sveriges krigsdomare och auditörer väckta förslaget att tillföra auditörerna avlöningsförbättring i form av bidrag till bestridande av de med deras befattningar förenade expenser. Däremot synes det mig, som om någon invändning av nu nämnd art icke gärna kan riktas mot det förslag jag nu går att framlägga därom, att för *vissa* befattningshavare, nämligen för dem, med avseende å vilka disproportionen mellan arbete och avlöning är särskilt framträdande, avlöningen höjes med för varje fall efter omständigheterna avpassat belopp. Beträffande dessa befattningshavare framstår det som en oavvislig nödvändighet att utan dröjsmål genomföra en mera genomgripande avlöningsförbättring. Sker ej detta, föreligger enligt min mening verklig fara för att tjänsterna i fråga icke skola kunna i fortsättningen beklädas med fullt kvalificerade personer. Fråga kan t. o. m. beträffande några av dessa befattningar uppstå, huruvida de, i fall avlöningsförmånerna bibehållas i stort sett oförändrade, vid eventuella vakanser skola locka formellt kompetenta sökande.

Vilka befattningar de äro, för vilkas innehavare en dylik mera avsevärd löneförbättring synes med nödvändighet böra komma till stånd, framgår av tablån (bil. C.), däri för samtliga krigsdomare, auditörer och krigsfiskaler uti särskilda kolumner upptagits dels nuvarande avlöning dels ock föreslagen avlöning. Därvid hava i de fall, då förhöjning i nu utgående avlöning ansetts böra äga rum, de föreslagna nya avlöningarna angivits med kursiv stil. En blick på tablån visar, att sådana avlöningsförhöjningar, varom nu är fråga, föreslagits för 8 krigsdomare, 12 auditörer och samtliga krigsfiskaler utom 6. De föreslagna höjningarna torde få betraktas som synnerligen måttliga. De belöpa sig till beträffande krigsdomarna 1,900 kronor, auditörerna 4,300 kronor och krigsfiskalerna 5,150 kronor eller således till sammanlagt 11,350 kronor per år. Att märka är, att de avlöningshöjningar, tablån sålunda utvisar, icke få betraktas annat än som förslagsvis angivna. Om riksdagen beviljar den ökning i anslaget, som motiveras av dessa förhöjningar, torde det icke dess mindre tillkomma Kungl. Maj:t att, vid fastställande av nya avlöningsstater, i förslaget göra de jämkningar, som omständigheterna kunna föranleda.

Med avseende å de skäl, som i de särskilda fallen motiveras de föreslagna höjningarna, torde i stort sett vara tillfyllest att hänvisa till den ökning i arbetsmängden för de särskilda befattningshavarna, som framgår av de i tablåns första kolumner upptagna siffrorna. Endast följande torde i nu förevarande avseende vara att tillägga.

Beträffande krigsdomarna och auditörerna gälla de föreslagna höjningarna i samtliga fall utom tre — rörande auditörerna vid Vaxholms grenadjärregemente, vid Bohusläns regemente och vid Norrlands dragonregemente — befattningshavare, som äro anställda icke endast vid en, utan vid två eller flera krigsrätter, och i dessa fall, liksom i motsvarande fall beträffande krigsfiskalerna, har också höjningen — åtminstone delvis — haft sin grund just i detta förhållande. Erfarenheten har nämligen givit vid handen, att den splittring i arbetet, som är oskiljaktigt förbunden med sådana befattningar, varit ägnad att i långt högre grad, än man vid de nuvarande avlöningsbestämmande torde hava beräknat, öka vederbörande befattningshavares arbetsböda. Detta gäller framför allt auditörerna, vilkas befattning med disciplinmål nödvändiggör ett samarbete med varje särskilt truppförbands befälhavare.

På sätt tablån utvisar, hava förhöjningar av mig ifrågasatts beträffande, bland andra, en del befattningshavare vid de till Vaxholm (Oscar-Fredriksborg) och Boden förlagda truppförbanden samt vid Bohusläns regemente. Anledningen till de sålunda föreslagna höjningarna ligger i den stora arbetsmängd, som enligt 1916 års statistik åligger dessa befattningshavare. Huvudsakliga förklaringsgrunden till denna arbetsmängds storlek torde åter vara att söka i ogynnsamma rekryteringsförhållanden och vara av konstant natur. Mindre tillfredsställande rekryteringsförhållanden torde även hava sin del i de höga siffror, som jämväl flertalet övriga norrländska truppförband ävensom Karlskrona grenadjärregemente hava att uppvisa och vilka föranlett mig att ifrågasätta avlöningsförhöjningar för jämväl vid dessa truppförband anställda befattningshavare.

På sätt ovan redan nämnts, har beträffande krigsfiskalerna föreslagits en mera omfattande lönereglering. Enligt tablån skulle nämligen avlöningsförhöjning beredas alla krigsfiskaler utom å ena sidan de relativt väl avlönade två krigsfiskalerna i Stockholm och krigsfiskalen vid flottans station i Karlskrona samt å andra sidan de tre krigsfiskalerna vid de smärre truppförbanden Västmanlands trängkår och Skånska trängkåren samt Skånska husarregementets avdelning i Landskrona. Anledningen därtill, att för krigsfiskalerna således ifrågasattes en mera allmän avlöningsförhöjning, är den, att en förbättring i de flesta av dessa befattningshavares avlöningsförmåner ansetts nödvändig, om utsikt skall finnas till krigsfiskalskårens rekrytering med personer, som fylla lagens kompetensfordringar. I 33 § i 1914 års lag om krigsdomstolar och rättegången därstädes stadgas, att till krigsfiskal ej må förordnas annan än den, som antingen fullgjort vad författningarna föreskriva såsom villkor

[14.] för att nyttjas i domarämbeten eller ock tjänstgör eller förut tjänstgjort såsom åklagare vid allmän underrätt och vid avlagt prov visat sig äga erforderlig kännedom om militära lagar och författningar. Genom denna bestämmelse, vars syfte är att tillförsäkra krigsfiskalsbefattningarna fullt kvalificerade innehavare, har den krets, ur vilken krigsfiskalerna kunna tagas, i själva verket blivit ganska begränsad. Vid krigsfiskals-tjänsternas första tillsättande lyckades det visserligen — om också, på grund av avlöningens knapphet, i några fall med viss svårighet — att få tjänsterna besatta med därför kompetenta personer, i flertalet fall, såsom man väl också tänkt sig som det mest lämpliga, med åklagare vid de allmänna underrätterna. Emellertid har det visat sig, på sätt föreningen Sveriges krigsfiskaler närmare utvecklat i sin ovannämnda skrivelse, att det krigsfiskalerna åliggande arbetet tagit deras tid och arbetskrafter i anspråk i långt större utsträckning, än som varit att vänta. Detta har gjort, att den fara för att tillfredsställande rekrytering av krigsdomstolarnas civila personal icke skall i fortsättningen kunna äga rum, som jag redan förut berört, beträffande krigsfiskalerna föreligger i alldeles eminent grad. Därom bära också de uttalanden vittne, som i särskilt stort antal av krigsfiskalerna gjorts därom, att de se sig nödsakade att begära entledigande från sina befattningar, för den händelse de icke undfå förbättrade avlöningsförmåner.

Att med avseende å krigsfiskalerna en mera omfattande lönereglering är påkallad av verkligt behov, bestyrkes av vad justitiekanslern därom yttrar i sitt förutnämnda utlåtande. Denne förordar, såsom synes av tablån, en mycket avsevärd löneförbättring för nästan samtliga krigsfiskaler. Ett genomförande redan nu av en så genomgripande löne-reglering, som den, justitiekanslerns förslag innebär, anser jag mig dock, som nämnt, ej kunna förorda. De höjningar jag ifrågasätter äro i de flesta fall betydligt lägre än de justitiekanslern föreslår.

Beträffande särskilt krigsfiskalsbefattningen vid Bodens trupper torde det tillåtas mig att nämna några ord. Denna tjänst innehaves för närvarande av den i Boden bosatte länsmannen i Överluleå distrikt. Han har emellertid förklarar, att han på grund av det utomordentligt omfattande och tidsödande arbete, befattningen kräver, icke kan kvarstå i denna tjänst med mindre hans avlöning väsentligen höjes, och har han i sådant avseende föreslagit 2,000 kronor för år, vilket förslag justitiekanslern biträtt (se not 2 på tablåns sista sida). I fråga om rekryteringsmöjligheterna vid krigsfiskalsbefattningen i Boden äro förhållandena särskilt svåra, och med hänsyn härtill anser även jag, att avlöningen

för denna tjänsteman måste höjas med ett större belopp än för någon annan krigsüskal. Att sätta den med befattningen förenade avlöningen så högt, som krigsfiskalen begärt och justitiekanslern förordar, torde dock knappast vara erforderligt, utan synes det mig som om en höjning till 1.500 kronor skulle vara tillfyllest. [14.]

Den avlöningsförhöjning för krigsrätternas civila personal, för vars genomförande jag således är beredd att tillstyrka Kungl. Maj:t att hos riksdagen begära höjning av nu förevarande extra anslag, är visserligen — om man ser till summan av löneförbättringarna, 11,350 kronor, motsvarande omkring 10 procent av nu utgående avlöningar — icke stor. Att hoppas är dock, att densamma i förening med det krigstidstillägg, som, i händelse av bifall till en proposition om medels beviljande för dylikt tillägg utgående till vissa av statens ämbets- och tjänstemän, väl kommer att tillerkännas jämväl nu ifrågasvarande personal, skall vara ägnad att ställa den berörda personal tillkommande avlöning i något så när skälig proportion till det densamma äliggande arbetet. Att det, sedan den nya organisationen fått verka ännu en tid, skall visa sig nödvändigt att genomföra en mera genomgripande lönereglering, synes mig troligt.

Jag övergår härefter till frågan, till vilket belopp nu ifrågasvarande anslag bör bestämmas för att lämna tillgång till genomförande av en avlöningsförbättring i den av mig föreslagna omfattningen. Vid bedömandet av detta spörsmål är till en början att uppmärksamma, att en mindre höjning av anslaget föranledes av ett par omständigheter, som icke äga samband med denna avlöningsförbättring.

För innevarande år utgår anslaget med 103,740 kronor. Över hela detta belopp har — fransett en mindre del, som reserverats för särskilda arvoden till auditörstjänsts uppehållande i vissa fall — disponerats genom fastställande av avlöningsstater för krigsdomare, auditörer och krigsfiskaler. Emellertid hava av de å övergångsstat uppförda auditörerna under år 1916 en, nämligen auditören vid Skånska husarregementets regementskrigsrätt, avlidit och en annan, auditören vid Vaxholms grenadjärregementets regementskrigsrätt, på begäran erhållit avsked från sin auditörstjänst. I enlighet med det uttalande riksdagen, på sätt förut nämnts, gjort därom, att, ifall å övergångsstat uppförd auditör skulle från tjänsten avgå, Kungl. Maj:t borde äga rätt att använda de med befattningen förenade avlöningsförmåner till befattningens uppehållande i avvaktan på auditörsbefattningarnas